

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL TASARIM İLE
EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN
İLİŞKİLENDİRİLMESİ VE TOPLU KONUT
GELİŞME BÖLGELERİNDE ÖRNEKLENMESİ**

Sevgi GİRGİNER

Eylül, 2006
İZMİR

**KENTSEL TASARIM İLE
EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN
İLİŞKİLENDİRİLMESİ VE TOPLU KONUT
GELİŞME BÖLGELERİNDE ÖRNEKLENMESİ**

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Sevgi GİRGİNER

Eylül, 2006

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

SEVGİ GİRGİNER, tarafından **PROF. DR.-ING. ŞENEL ERGİN** yönetiminde hazırlanan **“KENTSEL TASARIM İLE EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN İLİŞKİLENDİRİLMESİ VE TOPLU KONUT BÖLGELERİNDE ÖRNEKLENMESİ”** başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

Yönetici

.....

Jüri Üyesi

.....

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Cahit HELVACI

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜRLER

Tez dönemi boyunca benimle her türlü akademik bilgiyi ve katkıyı paylaşan, mimarlık ve kentsel tasarım mesleklerine farklı bir perspektiften bakmamı sağlayan sayın danışmanım **Prof. Dr.-Ing. Şenel Ergin'e** ,

Evliliğimin ilk yıllarına rastlayan tüm lisansüstü eğitimim ve tez hazırlama sürecinde benden maddi, manevi desteğini esirgemeyen, yaşamımdaki varlığı ile bana ışık ve yol gösterici olan sevgili Eşim **Metin Celal Girginer'e** ve bana tezimi tamamlayabilmem için ivme kazandıran henüz doğmamış minik **bebeğime**,

Bir kentin gelişiminde eğitimin önemli rol oynadığını, resmi kurumların o kentin prestijini yansıttığını, çalışan kişilerin de eğitilmiş, her türlü bilgi bakımından donanımlı kişilerin olması gerektiği düşüncelerini savunan ve bu düşünceler doğrultusunda çalışma saatleri içerisinde yüksek lisans eğitimim için verdikleri izin, göstermiş oldukları anlayıştan dolayı **Konak Belediye Başkanlığı'na ,Yapı İzinleri Müdürü Alev Ağrı'ya ve mesai arkadaşlarıma**

sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

Sevgi GİRGINER

KENTSEL TASARIM İLE EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN İLİŞKİLENDİRİLMESİ VE TOPLU KONUT GELİŞME BÖLGELERİNDE ÖRNEKLENMESİ

ÖZ

İnsanoğlunun yerküre üzerindeki hakimiyet kurma hırsı, doğaya çeşitli müdahaleler yapmasına ve bunun sonucunda ekolojik dengenin bozulmasına hatta ekolojik tehdidin geri dönülemez boyutlara ulaşmasına neden olmuştur. Oysa insanoğlunun varlığının sürekliliği ekolojik sürekliliğin sağlanmasıyla mümkün olabilecektir. Günümüzde ekolojik sürdürülebilirlik söylemleri giderek her alanda gündeme gelmektedir. Bu sebeple böylesine önemli bir konunun kendi meslek alanımızla da ilişkilendirilmesi gerekliliği doğmaktadır. Bu çalışmada öncelikle kentsel tasarımın çerçevesi çizilmeye çalışılmış, dünyada ve ülkemizde kentsel tasarımın nasıl yönlendirildiğinin saptamaları yapılmıştır. Kentsel tasarım, dünyada gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar üzerinden, ülkemizde ise akademik ortamlarda yapılan çalışmalar ve kendisine tek uygulama alanı bulabildiği yarışma platformları üzerinden incelenmiştir.

Kentsel tasarımı yönlendiren konular irdelendikten sonra ekolojik sürdürülebilirlik konusu ile ilişkilendirilmesi kendi eylem alanı içerisindeki bir konu üzerinde bağlantı kurularak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Kentlerimizin en büyük problemlerinden biri olan hızlı nüfus artışı ve beraberinde getirdiği konut ihtiyacı ve buna çözüm olarak yapılan toplu konut olgusu bu kapsamda ele alınarak, ekolojik sürdürülebilirliğin toplu konut yerleşmelerindeki uygulanabilirliği ve ekolojik sürdürülebilir toplu konut tasarım ilkeleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tüm bu çalışmalar neticesinde edinilen bilgiler, mevcut bir toplu konut yerleşimi olan İzmir, Buca Evka-1 toplu konutlarının ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında kritik edilerek değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Ekolojik sürdürülebilirlik, kentsel tasarım, kentsel tasarım yarışmaları, toplu konut

ASSOCIATING THE URBAN DESIGN WITH ECOLOGICAL SUSTAINABILITY AND SAMPLING IN HOUSING DEVELOPMENT ESTATES

ABSTRACT

Domination passion of humankind over the world led them to make various interferences to the nature and, as a result of this, to the disturbance of ecological balance, and even to the reach of ecological threat until unrecoverable dimensions. However, continuity of human being will be enabled with the providing of ecological continuity. Today, the sayings about ecological sustainability increasingly come up in every field. Therefore, it is arisen the requirement to associate such an important issue with our professional area. In this study, first the framework of urban design was studied and it was established; how urban design in our country has been oriented. Urban design was searched to be examined in the world on the applications in developed countries and in our country on studies in academic areas and on competition platforms where it can find the single field of application.

After discussing the topics orienting urban design, association it with the topic of ecological sustainability was tried to be realized by relating to any topic within its own radius of action. The speedy population increase that is the one of the biggest problem of our urban and housing need along it and the phenomenon of public housing as a solution of this were discussed and ecological sustainability and applicability of it in housing settlements, the design principles of public housing were attempted to be determined.

Data obtained as a result of whole of those studies were evaluated by criticising within the context of ecological sustainability of İzmir, Buca Evka-1 public housings that are the current public housing settlement.

Keywords: Ecological sustainability, urban design, competitions for urban design, public housing

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v

BÖLÜM BİR – GİRİŞ.....1

1.1 Giriş.....	1
1.1 Amaç.....	2
1.2 Yöntem.....	3
1.3 Kapsam.....	3

BÖLÜM İKİ – KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....5

2.1 Kentsel Tasarım Kavramı.....	5
2.2 Ekoloji Kavramı.....	7
2.2.1 Ekolojik Sürdürülebilirlik Kavramı.....	10
2.2.2 Ekolojik Sürdürülebilirlik ile Ekolojik Döngülerin İlişkilendirilmesi	14
2.2.3 Dünya’ da Ekolojik Döngülerin Bozulması ve Buna Bağlı Yaşanan Sorunlar.....	17
2.3 Konut Kavramı.....	22
2.3.1 Sosyal Konut Kavramı.....	25
2.3.2 Toplu Konut Kavramı.....	26
2.3.3 Sürdürülebilir Konut Kavramı.....	27

**BÖLÜM ÜÇ – KENTSEL TASARIM ÖLÇEKLİ MEVCUT ÇALIŞMALARIN
İNCELENMESİ.....31**

3.1 Kentsel Tasarım Ölçekli Çalışmalar.....	31
3.1.1 Dünya Ölçeğinde Kentsel Tasarım.....	31
3.1.1.1 ABD.’de Kentsel Tasarım.....	33
3.1.1.2 İngiltere’de Kentsel Tasarım.....	44
3.1.1.3 Fransa’da Kentsel Tasarım.....	47
3.1.2 Türkiye Ölçeğinde Kentsel Tasarım.....	52
3.1.2.1 İzmir-Dokuz Eylül Üniversitesi’nde Kentsel Tasarım Ölçeğinde Yapılan Çalışmaların İrdelenmesi (Yüksek Lisans,Doktora Tezleri).....	63
3.1.2.2 Türkiye’de Kentsel Tasarım Ölçeğinde Gerçekleştirilen Yakın Tarihli Yarışmaların (Ulusal ve Uluslararası) İrdelenmesi	69
3.2 Toplu Konutlarda Tarihsel Gelişim.....	78
3.2.1 Dünya’ da Konut Gelişimi.....	78
3.2.2 Türkiye’de Toplu Konut Gelişimi.....	79
3.2.2.1 Türkiye’de Konut Sektöründe Ortaya Çıkmış Olan Değişik Konut Sunum Biçimleri.....	80

**BÖLÜM DÖRT- EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA
TOPLU KONUT YERLEŞİM İLKELERİ.....82**

4.1 Ekolojik Tasarım İlkeleri.....	82
4.1.1 Kent Ölçeği.....	83
4.1.1.1 Yer Seçimi.....	84
4.1.1.2 Yönlenme.....	85
4.1.1.3 İklima Uygun Yapım Teknikleri.....	87
4.1.2 Kentsel Tasarım Ölçeği.....	90
4.1.2.1 Ekolojik Faktörler.....	90
4.1.2.2 Yapım Teknikleri.....	95

4.1.3 Yapı/Bina Ölçeği.....	99
4.2 Toplu Konut Planlamalarında Yerleşim İlkeleri.....	109
4.2.1 Yerleşim İlkelerine Etkileyen Faktörler.....	109
4.2.2 Toplu Konut ile Kentsel Tasarım İlişkisinin İrdelenmesi	111
4.2.3 Toplu Konut ile Ekolojik Sürdürülebilirliğin İlişkisinin İrdelenmesi....	114
4.3 Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında Toplu Konut Yerleşim İlkeleri.....	117
 BÖLÜM BEŞ – KENTSEL TASARIM ALANINDA EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİR NİTELİKLİ TOPLU KONUT TASARIM ÖRNEKLERİ.....	
5.1 Ekolojik Sürdürülebilirliğin Toplu Konut Bölgelerinde Uygulanabilirliğinin Araştırılması.....	119
 BÖLÜM ALTI – DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	
6.1 Değerlendirme.....	127
6.1.1. Mevcut Bir Toplu Konut Bölgesinin Ekolojik Sürdürülebilirlik Tasarım İlkeleri Bağlamında İrdelenmesi-Buca Evka-1 Örneği.....	127
6.2 Sonuç.....	136
 KAYNAKLAR.....	139
 EKLER	
 Ek-1 Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Programı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri	
 Ek-2 Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Programı Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi	

Ek-3 Türkiye’de Kentsel Tasarım Ölçeğinde Gerçekleştirilen Yakın Tarihli Yarışmalar (Bölgesel, Ulusal ve Uluslar arası) 1990-2005

Ek-4 Türkiye’de Kentsel Tasarım Ölçeğinde Gerçekleştirilen Yakın Tarihli Yarışma Şartnamelerinin Kentsel Tasarım Ölçeği Boyutunda İrdelenmesi

Ek-5 İzmir, Buca Evka-1 Toplu Konut Bölgesinin Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında İrdelenmesine İlişkin Analiz Paftaları

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

Doğa ile sürekli etkileşim ve iletişim içerisinde bulunan insanoğlu, ekolojik açıdan çevreye duyarsız tavrının sonucunda kendi yaşamını sınırlanma noktasına getirmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki nüfus artışı, teknoloji alanındaki gelişmeler ve kentleşme giderek yerküre üzerindeki ekolojik tehdidi geri dönülemez boyutlara taşımaktadır. Böylece, doğanın yapısının sürekliliğinin sağlanması gerekliliği gündeme gelmekte, ekolojik temelli yaklaşım yaşamımızın her alanında bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Gün geçtikçe insanoğlunun varlığını doğrudan ilgilendiren böylesine önemli bir konunun her meslek alanında incelenmesi ve uygulanabilirliğinin araştırılması gerekliliği doğmaktadır. Ekolojik temelli konular farklı meslek alanlarında farklı boyutlarıyla ele alınabileceği gibi, kentsel tasarımda da kendi eylem alanı çerçevesinde değerlendirilebilmesi mümkündür. Bir kent parçasının tasarlanmasında, o kent parçasının ekolojik yaklaşım doğrultusunda tasarlanması kent bütününe daha sağlıklı ve daha yaşanabilir olmasını sağlayacaktır. Kentsel tasarım teknikleri açısından ve eylem alanı planlaması çerçevesinde, yaşam çevresinin ekolojik açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması ekolojik kentsel projelerle mümkün olabilir.

Kentlerdeki problemlerin başlıca sebeplerinden olan hızlı nüfus artışı beraberinde artan nüfusun konut ihtiyacını da getirmektedir. Günümüz kentlerinde konut ihtiyacı genellikle kent çeperlerinde konumlandırılmış toplu konut yöntemiyle aşılmaya çalışılmaktadır. Mevcut kent merkezi, konuta ve hatta herhangi bir yapılaşmaya doymuş olduğundan, kent merkeziyle ilişkilendirilebilen çeper bölgelerde yaşam alanları oluşturulmaktadır. Ancak bu alanlar yoğunlukla kentsel tasarım ve ekolojik tasarım kriterleri (yönlenme, iklim özellikleri, vs.) önem gösterilerek planlanmamaktadır. Genellikle tekdüze, kısa vadede düşünülmüş sağlıksız çevreler olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa kent içerisindeki yaşam alanlarında ekolojik dengeyi sağlamanın çözüm yolları aranmalıdır. Gelecek nesillere daha sağlıklı

evreler bırakabilmek adına ekosisteme duyarlı sürdürülebilir yaşam çevreleri oluşturma dşnesi benimsenmelidir.

1.1 Amaç

“Kentsel Tasarım ile Ekolojik Sürdürülebilirliğin İlişkilendirilmesi ve Toplu Konut Gelişme Bölgelerinde rneklenmesi” konu başlıklı bu çalışmadaki ana amaç, üzerinde yaşadığımız yerkürenin giderek doğal yapısının bozulmasına bağlı yaşanan sorunların nlenmesine ve/veya çözümüne yönelik, kentsel tasarım eylem alanı çerçevesinde düşünce ve öneriler geliştirmektir.

Günümüzde kentsel tasarım planlama ve mimarlık disiplinleri arasında yeni bir disiplin alanı olarak kabul edilmektedir. Tasarıma ilişkin bu yeni disiplin olgusunu yönlendiren gelişmeler dünya ve Türkiye leğinde ele alınarak öncelikle kentsel tasarımın erevesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tezin ana amacı doğrultusunda **ekoloji ve sürdürülebilirlik** kavramları incelenerek, **kentsel tasarım** disiplini ile ilişkisinin kurulması ise ikinci bir amaç olarak benimsenmiştir. Mimarlık disiplini kökenli kentsel tasarım uygulamalarında ekolojik sürdürülebilirlik ilkelerinin belirlenmesine yönelik irdelemeler yapılmıştır.

Kentsel tasarım olgusu ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında ele alındıktan sonra, kentlerin en büyük problemlerinden biri haline gelen hızlı nüfus artışı ve buna bağlı olarak gelişen konut ihtiyaının karşılanmasına yönelik bir çözüm olarak sunulan toplu konut alanlarının incelenmesi tezin üçüncü amacını oluşturmaktadır. İnsanoğlunun yeryüzü üzerindeki müdahalesinin temel nedenlerinden biri olan barınma ihtiyaı gün geçtikçe nüfusun artmasıyla beraber kentlerde problem haline gelmeye başlamıştır. Bu nedenle, kısa vadede oluşturulan, tekdüze, ucuz toplu konut yapımı gündeme gelmiştir. Bu düşünceyle yapılan konut inşaatları ve yapımında kullanılan malzemeler, yapılan bu araştırmayla ekosisteme önemli ölçüde zarar verdiği ortaya konulmuştur. Oysaki insanoğlunun yaşamını daha sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için toplu konut alanlarının belirlenmesi ve tasarlanmasında dikkat

edilmesi gereken önemli faktörler vardır. Bu faktörler kentsel tasarım alanında ekolojik sürdürülebilirlik düşüncesiyle irdelenerek, ekolojik sürdürülebilir bir toplu konut alanı oluşturulması hedeflenmiştir.

1.2 Yöntem

Araştırmada üç aşamalı bir yöntem izlenmiştir.

İlk aşama, kentsel tasarım olgusunun dünya ve Türkiye ölçeğinde nasıl ele alındığı ve yönlendirildiğinin saptanması olmuştur. Bu amaçla literatür taraması ve internet üzerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda dünya ölçeğinde kentsel tasarımı yönlendiren ülkeler saptanarak, kentsel tasarım olgusunun ele alınış biçimleri incelenmiştir. Ülkemizde ise kentsel tasarımın, akademik ortamda yapılan çalışmalar ve kentsel tasarım alanında gerçekleştirilmiş proje yarışmaları üzerinden geliştiği ortaya konmuştur.

İkinci aşamada, ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramlarının incelenmesi ve ekolojik sürdürülebilirliğin kentsel tasarım alanı ile ilişkilendirilmesi konusu çalışılmıştır.

Kentsel tasarım içerisinde toplu konut alanlarının incelenmesi, toplu konut alanları ile ekolojik sürdürülebilirliğin ilişkilendirilerek tasarım ilkelerinin oluşturulması ve buna bağlı olarak bir toplu konut alanının oluşturulan ilkeler doğrultusunda değerlendirilmesi tezde izlenen üçüncü aşamadır.

1.3 Kapsam

Tezin içeriği altı bölümden oluşmaktadır.

- Birinci bölümde, araştırmanın amacı, yöntemi ve kapsamı açıklanmıştır.
- İkinci bölüm, çalışmanın temelini oluşturan kentsel tasarım kavramının, ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramlarının ve çeşitli konut kavramlarından yola

çıkılarak toplu konut kavramlarının tanımlandığı bölümdür.

- Üçüncü bölümde, dünya ve Türkiye ölçeğinde kentsel tasarım olgusunun ele alınış biçimleri incelenmiştir.

- Dördüncü bölümde, ekolojik tasarım ilkeleri ve ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında toplu konut tasarım ilkeleri oluşturulmaya çalışılmıştır.

- Beşinci bölümde, ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında toplu konut alanlarının tasarlanmasının uygulanabilirliği örneklerle incelenmiştir.

- Altıncı ve son bölüm ise, çalışmanın değerlendirme ve sonuç bölümüdür. Değerlendirme kısmında, mevcut bir toplu konut alanı ekolojik sürdürülebilirlik ilkeleri bağlamında kritik edilmiştir. Sonuç kısmında ise tüm yapılan çalışmalar neticesinde yeni yapılacak konut alanlarında dikkate alınması gerekli ekolojik temelli yaklaşımlar ve öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM İKİ

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kentsel Tasarım Kavramı

Kentsel tasarım terimi ilk kez 50 yıl önce kullanılmış ve yaygın kullanılması için hayli zaman ve tartışmalı aşamalar geçmiştir. Bugün anladığımız şekliyle kentsel tasarım, modern mimarlığın ve kent planlamasının rasyonalist ve emprisist paradigmaları ve felsefelerindeki kısıtlara yanıt arama süreci sonucunda gelişmiş, kuramsal temellerinin erken dönem ifadeleri ortaya çıkmaya başlamıştır (Karaman, A., 2005).

Kentsel Tasarımın çağdaş anlamda yeniden yorumlanıp disiplin dalı olarak kişiliğinin oluşması, II. Dünya Savaşı sonrası döneme rastlamaktadır (Gürel, S., 1993, s.35).

Kentsel tasarım kavramı ile ilgili en temel tanımlamalara, Çubuk'un (1991) Kentsel Tasarım Sempozyumları'nın ardından oluşturduğu sentez-yorumları ile ulaşılabilir. "Bir Sempozyumun Ardından Kentsel Tasarım" adlı makalesinde Çubuk (1991), kentsel tasarım kavramını geniş bir şekilde ele almıştır. Bu makalede kentsel tasarım tanımlamalarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Kentsel düzenlemelerdeki geleneksel disiplinleri destekleyen sorunların çözümlemesinde yetersizlikleri gideren yeni bir meslek disiplindir.
- 'Kentsel Tasarım'; kentleşmeden doğan kargaşa ve boşluğun, geçmişten gelen değerlerin yok olmasının ve gelişmelere koşut yeni yaşam tarzlarının ortaya çıkarttığı bir eylemdir.
- Mimarlık ürününe önem verdiren koşulların yaratılması eylemidir.
- Kent ölçeğinde, kentsel mekanlarla ilgili sorunların çözümünde ve özellikle kenti yeniden bulmada yardımcı olan, şehircilik ve mimarlık sistematığının kurulabileceği bir eylem biçimi ve bir disiplindir.

- Kentsel gelişmenin kontrolünde bir yatırım aracı olarak, bazı kentsel düzenleme operasyonlarını yönlendirebilecek bir program şeklinde işlevsel nitelikli bir disiplin olarak da belirlenebilir.
- ‘Kentsel Tasarım’ kent halkının sosyal, ekonomik, mekansal ve politik yapılan ve mekansal modeller arasındaki ilişkileri çözmede, keza sosyal hizmet sitemleri değişimi içinde gereksinmelerini analiz etmede, özel sektör yatırımlarının kamusal düzenine kavuşturulmasında ve özellikle kent biçiminin denetiminde ve geçmişle bağlantı dengesi kurmada çok önemli bir araç teşkil etmektedir. ‘Kentsel Tasarım’ bu fiziksel nesneler ve beşeri faaliyetlerin mekanda düzenlemesiyle ilgili tasarım ‘Kentsel yapısal ve biçimsel’ bir tartışmadır.
- ‘Kentsel Tasarım’ kent bütünü içindeki tasarımı kapsayan ve genellikle kamusal çevrenin tasarımı gibi algılanan; fakat etkinlik alanı asla yalnızca kamusal çevre ile sınırlı kalmayan bir eylemdir.
- ‘Kentsel Tasarım’ bölge planlama ve kent planlama sürecinin devamı ve mimari biçimle bütünleşen Tekniko-Artistik bir disiplindir (Çubuk, M., 1991).

Karaman’a (2005) göre; “Kentsel tasarım, temel ilgi alanı olan insan yerleşmelerinin bilinçli olarak tasarlanmaya başlamasından beri konjonktürel gelişme süreçlerinden etkilenmiştir. İnsanlığın tarih boyunca kentsel ortamın tasarlanması, geliştirilmesi ve yeniden yapılanması için yaptığı girişimler, eylemler ve uygulamaların göreceli olarak yeni adı kentsel tasarımıdır.” (s.60).

Tekeli (1993) ise, kentsel tasarımı; “... kent parçalarının, mekan içindeki biçimlenişini, denetleyebildiği araçlar düzeyinde, önceden tasarlama eylemi” olarak nitelemiştir (s.55).

Dünyanın doğal dengesini bozan ve kaynakların tüketilmesinde en büyük neden gösterilen kentleşmenin sonuçları canlı ekosistemi tehdit edici boyuta ulaşmıştır. Bu nedenle, çeşitli meslek ve bilim alanlarında bu sonuçların azaltılması ve doğal dengenin sürdürülmesi konusunda pek çok araştırma ve inceleme yapılmış ve kentsel

tasarım alanında da bu konu üzerinde önemle durulmuştur. Kentsel tasarıma ekolojik yaklaşım, son yıllarda ülkemizde de çok yaygın bir söylem haline gelmiştir.

Kaplan (1994), ekolojik kentsel tasarımı şu şekilde tanımlamaktadır: “... ekolojik kentsel tasarım, holistik (bütünsel) olan ekolojik sürecin, bu süreç içinde yer alan uzun-erimli ekolojik kent planlamanın bir parçasıdır, ancak kentsel yapılı çevreye insan merkezli anlam yüklenmesinde manivela rolü üstlenen parçasıdır.”(s.132).

Kentsel tasarımın yeniden biçimlenmesinde anahtar kavramların, rant, teknolojik-akılcılık, ekonomik akılcı insan, insan merkezliliğin ötesinde kendi merkezlilik, kentsel çevre bütününden bağımsız özgünlük, doğrusal/katı geometrik biçimlendirme vb. enstrümantal ve salt analitik bir anlayış çerçevesinde belirlenmesinin yerini, ekosistemin, üç temel ögesi (hava, su, toprak) ile birlikte, biyotik ve kültürel sistemlerini de yapılı çevrede ekolojik süreklilik, yapılaşmada performans, sürdürülebilir kentsel gelişme anlayışına uyumlu, yaşayan, yaşanabilir, kimlikli kentsel mekanlar anlayışı çerçevesinde belirlenmesi, çabası almalıdır (Kaplan, H., 1994, s.91).

... kentsel tasarımın düşünce dünyasındaki en büyük sapma, 1990’larda başlayıp 21. yüzyılın ilk on yılına uzanan olgu olmuştur. Bu konu, tasarım yapılan yerin doğal sistemlerinin kavranması olacaktır. Bu düşünce sapması, yaşadığımız dünyanın doğal sisteminin ne kadar kırılgan olduğunun anlaşılmasından, kaynaklarının sınırlı ve tükenmekte oluşunun çok iyi anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Bundan sonra kentsel tasarım neslinin esas konusu bu olacaktır (Karaman, A., 2005).

2.2 Ekoloji Kavramı

‘Ekoloji’ sözcüğü ilk olarak 1970’de bir Alman biyoloğu olan Ernest Haeckel tarafından kullanıldı; kökenini yunanca ‘ev’ (oikos) ve ‘anlama’ (logos) sözcüklerinden türetilmiştir. Ekoloji tanım olarak ‘gezegenimizi anlamamıza aracılık eden’ anlamına gelmektedir (Tunçer, M., İlçan, M. 1994, s.261).

Ekoloji, organizmaların birbirleri ve çevreleri ile karşılıklı etki ve ilişkilerini araştıran bilim dalıdır. Ekoloji bilimi birey üzerinde etkili olan faktörleri, populasyonların yapı ve gelişimlerini, ekosistemlerin yapılarını, madde ve enerji akışını inceleyerek, ekolojik dengenin bozulmasını önlemeye çalışır. Aynı türe ait birey veya bireylerin çevre ile olan ilişkilerini inceleyen ekoloji dalına birey ekolojisi (otekoloji)* denir. Bir populasyonun yapısını, gelişimini, değişimini ve bunların nedenlerini inceleyen ekoloji dalına populasyon ekolojisi (demokoloji) denir ve çeşitli türlere ait bireylerin bolluk ve değişim nedenlerini araştırır. Kommunitiyi oluşturan bireylerin çevreleri ile olan ilişkilerini inceleyen ekoloji dalına ise ekosistem ekolojisi (sinekoloji) adı verilir (Yücel, E., b.t.).

Ekoloji, bazı literatürlerde çevre bilimiyle eş anlamda kullanılmaktadır. Çevre bilimin en kısa tanımı ise; canlı varlıkların birbirleriyle ve bulundukları ortam ile ilişkilerini inceleyen bilimlerin tümüdür. Bu kavrama ilişkin pek çok tanımlamalar yapılmıştır. Tanımlamalar genel olarak incelendiğinde, ekoloji kavramına ilişkin ortak noktanın insanın çevresine yani doğaya uyum sağlayarak, en az enerjiyle yaşamı sürdürmek olduğu düşüncesi olduğu görülür.

Ok’a göre ekolojinin en basit tanımı; “ ... tamamen çevreye uymak ve en az enerjiyle yaşamı sağlamak” tır (Enginöz, Y., K., 2005, s.42).

Türk Dil Kurumu’na göre ise ekoloji kelimesi, “... canlıların hem kendi aralarındaki, hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı” olarak tanımlanmaktadır.

Erengözgin’e (2003) göre ise; “... ekoloji bir temel değer değil bir sonuçtur. Ezelden beri var olanın değil, yeniden birlikte yarattığımız bir çevrenin bilimidir.”(s.44).

* birey ekolojisi: autokoloji

Tasarımda ekoloji olgusunu ise Karaman (1994) şöyle açıklamaktadır:

Ekolojik-çevreselci tasarım, işlevselci tasarımın limitlerini ortaya döken, insan yapısı çevrenin, kentin, konutun, peyzajın sadece kişisel, sosyal ve kültürel farklılıklar sonucu değil aynı zamanda ekosistemin bir ürünü olması gerektiğini vurgulayan bir post-modern paradigmadır. Ekolojik tasarım sosyal ve psikolojik faktörler içerikli, kültürel tercihleri ön plana çıkaran, yerelliği ve simgeselliği vurgulayan, doğal verilerin iç dinamiklerini anlayıp onunla uyum içinde oluşan bütünsel bir tasarım sürecidir (s.78).

Ekoloji ve kentsel tasarımı ilişkilendiren bir başka düşünce, kentsel yapının kendisini var edecek belirleyicilerinin kendi özgül yapısının okunmasında araması olduğudur.

Ekolojinin, dar çevreye indirgenmiş, çevre ve hava kirliliği, atıkların değerlendirilmesi gibi sorunları ise kentsel tasarımdan çok kent biliminin uygulayım düzeyindeki sorunları olarak ele alınmalıdır. ... ekolojiyi kentsel tasarımda belirleyici kılacak ve giderek yeni bir paradigma olarak tanımlayacak yaklaşımlar, kentsel tasarımın ve şehirciliğin, Modernizm sonrası *ontoloji* sorunundan kaynaklanmaktadır. ... ekolojiyi yeni bir paradigma olarak tanımlamak, Modernizm'in mantığını Modernizm sonrasına taşımak olacaktır (Köksal, A., 1994. s. 194).

... konut alanları tasarımının ekolojik müdahaleyi karşılayabilecek proje yöntemleri, keza kentsel çevre sorunları, suyun temizlenmesi ve dağıtımı, verimli toprakların korunması, gelişme ve rekreasyon işlevlerinin bütünleşmesi, flora ve fauna için toprağın sürdürülebilir kalitesinin sağlanması projeleri ve nihayet kentsel ulaşımın kamu yararlı toplu taşımacılıkla ilgili projeleri, kentsel tasarıma ekolojik yaklaşımın kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Ekoloji ve tasarıma bakışta, kent ekolojisinde hedef alınan insan, aynı zamanda Kentsel Tasarımın özünde yer almakta ve hatta tasarımı belirleyen ana kavram olmaktadır. Bu nedenle ekoloji kentsel tasarımın vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktadır.

Ve ekolojik yaklaşımlı kentsel tasarım birçok tasarımın bulunduğu bir forum olarak çok güçlü bir iletişim ve etkileşim, diyalog ve yaratıcı düşünce gerektirmektedir (Çubuk, M., 1994, s.511).

Kaya'ya göre (1994); bilimsel yönden ilgi alanının ana konusu ekosistemlerdir. “Kentsel ekoloji, ekosistemin içinde ve onun bir parçasıdır. Kentsel ekoloji kavramının ‘modern’ kent kavramına entegre edilmesi değil, kentin ekosistem içinde görülmesi gerekmektedir” (s.84).

Ok'a göre (2005) ekolojik yaklaşım bir peyzaj elemanı, bir otobüs durağı, çöp kutusu, kırsal boş bir alanda bir havalimanı ya da bir endüstri yapısı, kent içinde bir konut yerleşmesi ya da gökdelen olsun; tasarımda ölçekleri ayırt etmeyen, ölçekler arası ilişkiyi göz ardı etmeyen bir yaklaşımdır (Enginöz, Y. K., 2005, s.42).

2.2.1 Ekolojik Sürdürülebilirlik Kavramı

Ekolojik sürdürülebilirlik kavramının açıklamalarının yapılmasından önce, bu kavramların neden ortaya çıktığı ve hangi platformlarda tartışıldığının ortaya konulması yararlı olacaktır.

Sanayi devriminden sonra insanoğlu, çevresi ile arasındaki doğal uyumu yok etme hırısı ve doğaya hakim olma çabasıyla dünya üzerinde sistemli olarak yıkıp yok etmeye yönelmiştir.

Çevre sorunları temelde sanayi devrimi ile ortaya çıkan sorunlarsa da, global ölçekteki çevre sorunlarının asıl yaratıcısı 2. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllardaki hızlı ekonomik büyüme olmuştur. Savaş sonrasında ‘ekonomik kalkınma yarışı’, o tarihe kadar yerel ölçekte görülen çevre sorunlarını bölgesel ve global ölçeklere dönüştürürken, buna paralel olarak, çevre sorunların karşı ilgi ve duyarlılığın da gelişmesine yol açmıştır. Çevre sorunlarının ciddi bir noktaya vardığının anlaşılması ve bir çok sorunun ancak global ölçekte çözülebileceğinin

kavranmasıyla ise, 1960'lı yıllardan itibaren, çevre sorunu uluslar arası platformlarda gündeme getirmiştir (Uysal,Y., 2002).

Çevre sorununun uluslararası gündeme taşındığı girişimler ve platformlar sırasıyla;

- 1962- Doğanın ve Doğal Kaynakların Korunması için Avrupa Uzmanlar Komitesi
- 1964- Su Kirliliği Komitesi
- 1970- Avrupa Koruma Yılı
- 1970- İnsan ve Biosfer Özel Araştırma Programı (Unesco)
- 1972- Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı, Stockholm Deklarasyonu
- 1982- Dünya Doğa Şartı
- 1986- Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı
- 1987- Ortak Geleceğimiz (Brundtland Raporu), Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu
- 1990- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın (AGİK) sonuç belgesi, Paris Şartı
- 1992- Birleşmiş Milletler, Rio Deklarasyonu
 - Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi,
 - İklim Değişikliği Sözleşmesi,
 - Rio Bildirgesi,
 - Orman İlkeleri Bildirgesi,
 - Gündem 21.
- 1997- Birleşmiş Milletler Küresel Isınma Konferansı, Kyoto Antlaşması.
- 2002- Birleşmiş Milletler 2. Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio+10), Johannesburg Zirvesi

olarak belirtmek mümkündür. Bu platformlarda gerçekleşen toplantılarda en önemli gündem konularında **ekolojik sürdürülebilir** kavramı sıklıkla kullanılmıştır.

Ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramları her alanda kullanılan ve günümüzün akla ilk gelen önemli olgularıdır. Ekoloji, kısa bir süre öncesine kadar canlıların hem kendi aralarındaki, hem de çevreyle olan ilişkilerini inceleyen, biyolojinin bir

dalıydı. Bugün ise doğa bilim sınırlarını aşarak diğer bilim dallarının söylemlerine girmiştir. Sürdürülebilirlik ise, hem günümüzün, hem de gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılarken, çevre ve kaynakların kuşaklar arası adaletli kullanımının sağlandığı, geleceğe yönelik yaklaşımlardır (Koçhan, A., 2002).

Ayaz, E. (2002), sürdürülebilirliğin klasik ve en çok kullanılan tanımının Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Bruntland Komisyonu'na ait olduğunu belirtmiştir. Komisyon raporunda sürdürülebilir gelişme; “ Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarının karşılama imkanına zarar vermeden karşılamak” olarak tarif edilmektedir (s.72).

“Ortak Geleceğimiz” adı ile de anılan Brundtland raporunda (1987); ‘Yirmi birinci yüzyılın başı, teknolojiadaki gelişmelerin doruğa ulaştığı bir dönüm noktası olurken, ekolojik dengenin bozulması ve doğal kaynakların yitirilmesi bu gelişmelerin bedeli olduğu ve sürdürülebilirliğin, bu bağlamda, ekonomik, çevresel ve toplumsal gereksinimlerin, gelecek kuşakların yaşam koşullarına zarar vermeden karşılanmasını hedefleyen bir dünya görüşü olarak yerini aldığı’ belirtilmiştir (Oktay, D., 2002).

Koçhan (2002), 1992 yılında Rio Konferansı'nda yapılan sürdürülebilir kalkınmanın tanımına -“Doğal sermayeyi tüketmeyen, gelecek kuşaklarında kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almayan, ekonomi ve ekosistem arasındaki dengeyi koruyan, ekolojik açıdan sürdürülebilir nitelikte olan ekonomik kalkınma ” (Ergin, Ö.; Yılmaz, E., 1997)- yer vererek, başarıda toplum bireylerinin ortak hareketinin en önemli unsur olduğunu belirtmiştir (s.46).

Tekeli, İ.'ye (2001) göre; “Sürdürülebilirlik, çevre hareketi içinde ortaya çıkan oldukça yaygın olara kabul gören ve içeriği siyasal süreç içinde, sürekli olarak yeniden belirlenmeye çalışılan bir ahlak ilkesidir (İncedayı, D., 2004).

Bir başka tanıma göre sürdürülebilirlik; “... gereksinimlerini kendi içinde, yani bağımsız ve diğer öko gruplarla simbios içinde ve zamanla sınırlı olmadan karşılayabilmektir.” (Duygulu, İ. 2003).

Sürdürülebilirlik kavramı mimari açıdan ele alındığında; yapısal ve kentsel bazda incelenebilmektedir. Yapısal Sürdürülebilirlik; içinde yaşadığımız yapıların günlük ihtiyaçlara cevap vermenin dışında, enerji korunumunu da sağlaması, kullanılan yapı malzemelerinin uzun ömürlü olması ve düzenli bakım yapılması ile mümkün olmaktadır. Bu sayede yapıların uzun vadede kullanılabilmesi sağlanmakta ve ekonomik kazanç elde edilmektedir. Kentsel Sürdürülebilirlik ise; yapısal sürdürülebilirliğin sağlanmasının yanı sıra, çevreye duyarlı tasarım, araştırma ve uygulamaların, doğa ile ilişkili proje çalışmalarının yapılması ile mümkün olmaktadır (Perker, Z. S., 2004).

Sürdürülebilir gelişme ve sürdürülebilir planlama, bir kaynak olarak çevrenin tüketilmesi ve yitirilmesine önem vermeden kullanımına karşı geliştirilen bir planlama anlayışıdır. ... çevrenin sadece o dönem kullanıcılarının istek ve gereksinimlerini karşılayacak ve çevrelerden en çok yarar sağlayacak biçimde değil, fakat aynı zamanda, çevresel kaynakların gelecek kuşaklar tarafından da kullanım hakkını gözetken çağdaş bir değerlendirmedir (Suher, 2002).

Çakmaklı’ya göre (2003) ; “Sürdürülebilirlik kavramının yerleşmesi, insanların tüketim politikalarını değiştirmelerine dayanmaktadır. Kullan ve at politikasının yerine yeniden kullanımı benimsemek, toksik özellikleri olan malzemelerin kullanılmasını önlemek gelecek nesillerin devamlılığı için şarttır.”(s.22).

Sürdürülebilir, doğal, yaşamla ilgili, sağlıklı, ussal, tasarımda biçim, konum, yön ve yalıtımı hesaplanmış, bilişim denetimli; enerji etkin; kolektör, güneş pili, ısı pompası, ışık tüpü kullanan, ussal cephe, yağmur, yer ve yapı sularını kullanan, yakın çevresinde kullanılabilir flora ve fauna gerçekleştiren, doğal ve sağlıklı malzeme kullanan, bu nedenlerle afet öncesi ve sonrası gereksinimleri en az olan yapı ve yerleşimler ekolojik olarak tanımlanmıştır. Bu ilkelerin önemli bir

bölümüne uymaya çalışan; sayılan araçlarının, yöresine göre kullanılabilir oranlarını kullanan, yapı ve yerleşimler ekolojik olarak nitelenebilir (Eryıldız, S., 2003a).

Kentsel model olarak sürdürülebilirlik, mimari tasarıma, inşaat sektörüne, kentsel planlama yaklaşımlarına alışılmadık ölçütler getirmektedir. İnşaat sektörünün her alanında çevresel etkilerin en aza indirgenmesi, ekonomik sistemlerin çevreyi gözetmesi, politik kararların desantralizasyonu (kentle ilgili kararlarda yerel katılımın sağlanması) ve herkes için nitelikli bir yaşam hakkı gibi birçok alanda oldukça idealist tutumlar. Genel anlamda, sürdürülebilir kalkınma kavramına yön veren ilkelerin evrensel boyutta olmasına karşın, bunların uygulanmasını sağlayacak kararların farklı ölçeklerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bunlar; küresel, kıta, devlet, bölge, kent, mahalle, parsel ve bina ölçeğidir. Bunlar arasında, Green Peace (Yeşil Barış) örgütünün söylemi olan ‘küresel düşünüp yerel davranmak’ için kentsel tasarım ölçeği en uygun olanı olarak görünmektedir (Canan, F., 2005).

2.2.2 Ekolojik Sürdürülebilirlik ile Ekolojik Döngülerin İlişkilendirilmesi

“Doğada ekolojik önemi olan maddeler canlılar ile cansız çevre arasında alınıp verilirler. Maddelerin ekosistem içinde bu dolaşımına ekolojik döngüler veya çevirimler denir.”(Kışlalıoğlu, M., Berkes, F., 2003, s.119). Ekosfer, canlıların yaşadığı yeryüzünün yüzey tabakasıdır. Ekoloji biliminde ekosfer, güneş enerjisiyle işleyen bir makineye benzetilir. Bu makinenin tüm canlılar için gerekli olan parçaları; karbon, azot, fosfor, su ve oksijen döngüleridir. Bu döngülerin enerji kaynağı ise, Güneştir. Diğer yandan, sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasının nedeni ise, dünya üzerindeki ekolojik döngülerin giderek işlevselliğinin kaybolmasıdır. Karbon emisyonlarının ve toksik atık oranlarının artması, doğal kaynakların giderek yok olması, küresel ısınmanın giderek artması, hava ve su kirliliği ekolojik dengeyi alt üst etmektedir.

‘Sürdürülebilir kent gelişimi’ için kentin enerji istemi büyük ölçüde azaltılmalıdır. (Kentteki enerji israfının belirgin örnekleri, araba ile ulaşım, binaların ısıtılması veya soğutulması vb. leridir.) Bu yolda büyük oranda (kömür, petrol gibi) fosil yakıtlarının kullanımının ürettiği CO₂ çıktısı, karbon döngüsünün karışıklığına, dolayısıyla da yarattığı küresel ısınma ile iklimsel değişikliğe neden olmaktadır. (sera etkisi) Bugün için karşımızdaki en büyük ekolojik sorunlardan biridir. Diğer yandan kükürt döngüsünün karışıklığı sonucu asit yağmurları, radyoaktif artıkların birikimi ve artan oranda radyasyonun serbest kalması gibi olgular da, yine enerji üretimi ve sunusu ile ilişkilidir (Şenlier, M., 1994 s. 197).

Ekolojik/doğal dengenin sürekli kılınması, ekolojik döngülerin korunuyor olmalarıyla eş anlamlı olmaktadır. Bu, örneğin Karbon Döngüsü olduğunda:

- döngünün yapay- noktasal olarak hızlandırılmaması ve
- döngüdeki element (‘C’) hareketinin bir yerde engellenmemesi / kesilmemesi anlamına gelmektedir.

Çeşitli ölçeklerdeki yerleşim bölgelerinde, günümüz enerji politikası içinde birincil enerji kaynakları olarak kullanılan fosil yakıtlar yoluyla atmosferdeki CO₂ artışı, karbon döngüsünü / dengesini bozmaktadır (Ergin Ş., 1996, s.60).

İnsan topluluklarının döngülerin doğal işleyişine doğrudan zararlı etkileri vardır. Örneğin; fosil yakıtların kullanımı ekosferdeki karbon dengesini önemli ölçüde etkilemekte ve atmosferdeki CO₂ miktarının sürekli artışı yeryüzünün iklimini değiştirmektedir. Oysa doğada yenilenebilir kaynaklar veya enerji üretebilen bitkiler mevcut olup, bunların kullanımı ile ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması mümkündür.

Ergin, Ş.’nin ve çalışma grubunun (1996) yaptığı bir araştırmada biyokütle konusu üzerinde önemle durulmuştur. Bu çalışmada enerji bitkileri olarak kullanılan bitkilerden Tatlı Sorgum ile yapılan araştırmalar incelenmiştir.

Sweet - Sorghum’un şekeri çıkarıldıktan sonra posa kısmı enerji temininde ve endüstri alanında kullanılabilmektedir. Bunun kalori değeri yaklaşık olarak

3800-4300 Kcal/kg. dır ve doğrudan seramik gaz türbünlerinde %40 gibi yüksek dönüşüm verimi ile yakılarak elektrik üretmek mümkündür. Bu tarz elektrik üretiminde yakıtın negatif çevresel etkileri ve üretim masrafları çok düşüktür. CO₂ etkisi sıfır, kükürt emisyonları ise yok denecek kadar azdır.Türkiye'nin iklim şartlarına da çok uygun olan Sweet-Sorghum'un geniş çapta yetiştirilmesi ile elektrik üretiminin yanı sıra Brezilya örneğinde olduğu gibi, benzine alternatif olarak etanol ve/veya türevlerini de elde etmek mümkündür (Türe, Özdoğan ve Saygın, 1994, dayanarak Ergin, Ş., 1996, ss.65, 66).

Karbon döngüsü gibi doğal dengesi bozulan bir diğer madde ise azottur. Doğadaki azot döngüsünün de sürdürülebilir kılınması gereklidir.

İnsan tarafından yapılan azot tespiti, yaklaşık olarak doğal biyolojik azot tespiti oranlarında olmaktadır. Artan nüfusu besleyebilmek için dünyada inorganik gübre kullanımı her yıl artmaktadır. İnsanın azot döngüsüne diğer bir etkisi de, endüstri ve taşıtlarda kullanılan fosil yakıtlardan çıkan nitrik oksitler (NO) yoluyla olmaktadır. Nitrik oksitler, büyük şehirlerin hava kirliliğine katkıda bulunan başlıca gazlardandır (Kışlalıoğlu, M., Berkes, F., 2003, ss.138,139).

Jeolojik hareketlerden başka, fosforun denizlerden karalara dönüşü, balıkçılık ve balık yiyen deniz kuşlarının dışkıları yoluyla olur. İnsanın fosfor döngüsündeki etkisi, fosfatlı kayaların endüstriyel işleme fosfat gübresi yapılması yoluyla karalardan denizlere dönüşünü hızlandırmakla olur.

Kışlalıoğlu ve Berkes'e göre (2003), insan eliyle orman tahribi ve yol yapımı işlemleri erozyon olaylarını hızlandırmıştır. "Kanalizasyon artıkları, fosfatlı deterjanlar, fosfatlı sanayi atıkları ve çöpler de önemli fosfat kaynaklarındandır. Bunun bir sonucu, göllerde ve su dolaşımının kısıtlı olduğu körfezlerde besleyici tuzların çok artmasıyla ortaya çıkan ötrifikasyon* olayıdır." (s.141).

* Ötrifikasyon: Fosfor kirlenmesi.

Sürekli olarak petrol ve kömür gibi fosil kaynaklı yakıtların yakılmasına kara ve denizlerdeki doğal bitki örtüsünün giderek azalmasına rağmen, tarımdaki gelişmelerle birlikte artan üretim sayesinde atmosferdeki oksijen düzeyi sabit kalır.

Planlama ve mimari tasarımda ekolojik ilkeler yani doğal döngülerin sağlanması çıkış noktasıdır. Bu ilkeler arasında; yapılarda alternatif enerji kullanımı (güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, jeotermal enerji, biyo-kütle, biyo-gaz, biyo-disel v.b.), atık suların yeniden kullanımını, yağmur sularının toplanmasını ve tekrar kullanımını, kompost gübrenin kullanımını, çevreci malzeme kullanımını ve yenilebilir peyzaj tasarımını sayabiliriz (Eryıldız, I. D., 2003, s.7).

Capra'ya göre sürdürülebilir topluluklar kurmayı doğaya bakarak öğrenebiliriz. Bu yeni anlayış ekolojik sistemlerin kendi devamlılıklarını sağlamak için kendilerini nasıl organize ettiklerini anlamamızı sağlayacaktır. Ancak, bunu anlayabilmek öncelikle ekolojinin temel prensiplerini, diğer bir ifadeyle ‘doğanın dilini’ öğrenmeyi gerektirmektedir. Bu yeni anlayış bize, ekolojinin prensiplerinin aynı zamanda tüm yaşam sistemlerinin de organizasyon prensibi olduğunu göstermektedir (Bıçkıcı, D., b.t.).

2.2.3 Dünya’ da Ekolojik Döngülerin Bozulması ve Buna Bağlı Yaşanan Sorunlar

İnsanoğlunun yeryüzü üzerinde hakimiyet kurma arzusuyla yaptığı tahribat gün geçtikçe geri dönülemez boyutlara ulaşmaktadır. Yeryüzünün sadece kendisi için var olduğu düşüncesiyle doğayı değiştirmesi, ekolojik döngülerin bozulmasına neden olmakta, yerkürenin dengesini önemli ölçüde etkilemektedir.

“Petrol krizi, sanayi devrimi, hızla artan nüfus ve giderek azalan doğal kaynaklar gibi faktörler, beklenmeyen iklim değişiklikleri, küresel ısınma, yeryüzündeki canlı ve bitki çeşitliliğinin azalması gibi sonuçları doğurmakta ve bu da bazı önlemlerin alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.” (Kebapçı, B., Yaşa, E., 2005, s.90).

İklim Değişikliği:

Endüstri devrimiyle başlayan ağır fosil yakıt kullanımı (petrol, kömür, doğalgaz, vb.) sonucu atmosferde başta karbondioksit olmak üzere, sera etkisi yapan gazların miktarları artmıştır. Sera etkisi yaratan bu gazlar dünya ortalama sıcaklığını arttırmaktadır.

Küresel Isınma:

Küresel ısınmanın en büyük kaynağı fosil yakıtların yanma atıklarıdır. Özellikle 1760’larda sanayi devriminin başlaması ve kazanılan ivmeyle son yüzyılda patlayan sanayileşme, aşırı fosil yakıt kullanılması sonucunu ortaya çıkartmıştır.

Ok’a göre (2005) küresel ısınmanın ortaya çıkmasının sebebi; yerleşimlerin daha çok olduğu yerlerde, gereğinden fazla enerji harcamamız; atmosferi, suyu, toprağı atıklarla kirletmeye, doğayı bozmaya başladığımızdan beri süregelen iklim değişiklikleridir (Enginöz, Y. K., 2005, s.42).

Hava Kirliliği:

Modern kent yaşamının küresel standart haline gelmesiyle önce 1960’lı ve 70’li yıllarda hava kirliliği krizi yaşandı. Kansere yol açan pek çok kimyasal ve bu arada kükürt dioksit, azot oksitler ve sayısız zararlı madde kent yaşamını cehenneme çevirdi. Gelişmiş dünya bunlardan en zararlılarını, sera gazları hariç daha sonraki on yıllarda azaltabilirken, tüketimin ve dolayısıyla kentleşmenin hızla arttığı üçüncü dünya mega kentlerinde hava kirliliği ve solunum yolu hastalıkları yaşamın parçası haline geldi (Kuban, B., 2002, s.75).

Dünyadaki tüm büyük kentler hava kirliliğinden yoğun olarak etkilenmektedir. Batı Avrupa’da hava kirliliği en önemli çevre sorununu oluşturmaktadır. Önceden sadece Avrupa ve Kuzey Amerika’nın bazı bölgelerinde gözlenen asit yağmurları ve hava kirliliğinin sınırlar ötesi taşınımı sorunları Asya-Pasifik ve Latin

Amerika'da da gittikçe yoğun bir biçimde gözlenmektedir. Ozon tabakasındaki incelme/delinme tüm önleme çabalarına karşın artarak sürmektedir. Bunun önemli nedenleri arasında yasaklanmasına karşın ozon tabakasına zarar veren maddelerin illegal üretim ve kullanımı vardır. Küresel ısınma da benzeri biçimde sürmektedir. Enerji ihtiyacının ve dolayısıyla tüketiminin hızla arttığı dünyamızda enerji kullanımı kaynaklı hava kirliliği de hızla artmaktadır. Örneğin 1990–2010 yılları arasında Asya Pasifik bölgesinde %100, Latin Amerika'da ise % 50-77'lik bir enerji tüketim artışı öngörülmektedir. Hava kirliliği oluşumundaki yoğun katkılarına karşın yakın gelecekte fosil bazlı yakıtların birincil enerji kaynağı olarak kullanımının süreceği de öngörülmektedir (Demirer, G. N., 2006).

Son iki yüzyılda gerçekleşen sanayileşmenin kükürt dengesine büyük etkileri olmuştur. Fosil yakıt kullanımı ve madencilik atmosferdeki H_2SO_4 miktarını arttırmıştır dolayısıyla kükürt, hava kirliliğine neden olan başlıca maddelerden biri haline gelmiştir. Bazı şehirlerde insan sağlığını, bazı ülkelerde de asit yağmuru denilen bir olay sonucu göl ve kara ekosistemlerini etkilemeye başlamıştır (Kışlalıoğlu, M., Berkes, F., 2003, s.142).

Asit yağışları:

Kükürt döngüsünün bozulması bir yandan hava kirliliği yaratırken diğer yandan asit yağmuru sorununa da neden olmaktadır.

Bunun nedeni, havada doğal olarak bulunan CO_2 ve gene doğal olarak az miktarda bulunan kükürt ve nitrojen oksitlerin su ile reaksiyona girmesinden oluşan asitlerdir. Ortama çok miktarda kükürt dioksitin eklendiği bölgelerde yağmur suyundaki asit oranı da artmakta, yer yer keskin bir sirke kadar asitli yağmurlar yağmaktadır. İlk kez Kuzeybatı Avrupa'da ortaya çıkan ve etkileri bilimsel olarak saptanan asit yağmuru, 1972 Birinci Uluslar arası Dünya Çevre Kongresi'nde İsveçliler tarafından gündeme getirilmiştir. Asit yağmurunun uluslar arası bir sorun olarak ortaya çıkmasının başlıca nedenlerinden biri, 1960'lı yıllarda şehirlerin havasını SO_2 'den arıtmak için yüksek baca yapımı uygulamasının

yaygınlaşmasıdır. İçinde önemli miktarda kükürtlü maddelerin bulunduğu nikel ve bakır cevherleri işleyen fabrikalar, petrol ve kömür yakan termik santraller, daha önceleri yerel çevre sağlığını etkilemekteydiler. Bölgesel zararlı etkileri azaltmak için teknik bir çözüm olarak, bu kuruluşlara yüksek bacalar takılmıştır. Bazıları 300 metreyi bulan bu bacalar, yerleşim merkezlerini SO₂'den korumuş, ancak bu kez de atmosfere yayılan SO₂ geniş bölgeler üstüne asit yağmuru olarak yağmaya başlamıştır (Kışlalıoğlu, M., Berkes, F., 2003, s.144).

Termik santraller, nikel ve bakır cevheri işleyen fabrikalar, fosil yakıt kullanımı asit yağışlarına neden olur. Asit yağmurları ise ormanların ve bitkilerin yok olması, algler, balıklar gibi canlıların ölmesi sonucunu doğurur. Toprağın verimliliği azalır. Erozyon artar. Tarihi kültürel varlıklar yok olur. Her türlü yapı ve malzemenin ömrü kısalmır (<http://suda5.tripod.com/konular/canlilarvecevre0.htm>).

Sera (limonluk) etkisi:

Güneşten dünyaya gelen enerjinin bir kısmı tekrar uzaya döner. Bu geriye dönen ısıyı, infrared radyasyonlar taşır. Bazı gazlar infrared radyasyonu tutarak ısıнын uzaya dönüşünü engellerler. Antropojenik gazlar denilen gazlar başında CO₂ gelir. Atmosferde biriken CO₂ tıpkı cam gibi güneş ışınlarının geçmesine fırsat verir. Ancak ısıнын dışarı çıkmasına, atmosfere yayılmasına engel olur. Buna sera etkisi denir. Sera etkisi sonucu dünyanın sıcaklığı her yirmi yılda bir ya da bir buçuk derece artar. Bu da buzulların erimesine neden olacaktır. (<http://suda5.tripod.com/konular/canlilarvecevre0.htm>).

Limonluk etkisi,1980'li yılların sonunda çevre bilimlerinde en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Bir yanda, CO₂ ve diğer limonluk gazlarının dünya çapında bir iklim değişikliği getirmekte olduğunu savunanlar; diğer yandan limonluk etkisi ile dünya ikliminin değişmesi savının ispatlanmamış olduğuna dikkat çeken bilimciler bulunmaktadır. Birinci görüşün savunucuları daha çok olmakla birlikte, gerçekten de iklimbilimciler, uzun süreli iklim değişikliklerinin sebep-sonuç ilişkilerini önceden kestirememektedirler. Bu konularda pek çok

teori bulunmakla birlikte, örneğin buzul çağlarının nasıl başlayıp son bulduğu bilimsel olarak açıklanabilmiş değildir. Bilinen şey, iklim değişikliği gibi olayların çok nedenli olduğudur (Kışlalıoğlu, M., Berkes, F., 2003, s.64).

Ozon tabakasının delinmesi:

Atmosferin ozonosfer tabakası güneşten gelen ultraviyole ışınları süzer. Bazı gaz atıklar; spreylerde, soğutma sisteminde ısı taşıyıcı soğutucu gaz olarak kullanılan Kloroflorokarbon (CFCI₃, CF₃CI₂, FREON) gazı, jet motora sahip uçak motorları, azot oksit gazları bu tabakanın delinmesine neden olur. Ultra viyole, canlılardaki DNA'yı tahrip eder ve kromozomları parçalar. Dünyadaki anomaliler ve kanserler artar. Deri kanserleri artar. İmmun sistemi deprese eder, bağışıklık düzeyi düşer. Göz olumsuz etkilenir. Dünyanın besin üretim kapasitesi azalır (<http://suda5.tripod.com/konular/canlilarvecevre0.htm>).

Ötrifikasyon:

Yerüstü sularının azot ve fosforla kirlenmesi olayına ötrifikasyon denir. Gübreler, deterjanlar ve sanayiden açığa çıkan maddeler su kirliliğini oluşturur. Su oksijensiz kaldığı ve tüm canlılar öldüğü için ölü bir su haline gelir. Anaerop algler çoğalarak, su kırmızı yada kahverengi bir renge dönüşür.

Erozyon:

Toprakların üst tabakasının özellikle yağmur suları ile derelere oradan da denizlere akması olayıdır. Çölleşme olmaktadır. Toprağın verimliliği düşmekte, yeşil örtü azalmakta, yeraltı suları azalmakta, barajlar toprakla dolmakta, arıtma masrafları artmakta, biyolojik türülük azalmakta, iklim karasal iklime dönüşmektedir (<http://suda5.tripod.com/konular/canlilarvecevre0.htm>).

Ekolojik döngülerin bozulmasına bağlı yaşanan sorunlar yukarıda bazı başlıklar halinde anlatılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, insanoğlu aslında ekosistemi bozarak

kendi varlığını tehlikeye atmaktadır. Bu sebeple yaptığı her eylemde ekolojik bilincin bulunması gereklidir. Ekolojik düşünce önemsenmeden yapılan her eylemin neticesinde ise iklim değişiklikleri, küresel ısınma, çeşitli hastalıklar ve canlı türlerinin yok olması gibi sorunlar silsilesi yaşanmaya devam edecektir.

Ekolojik dengeyi koruma ve doğal kaynakları hesaplı tüketme zorunluluğu tasarımcıları ve yatırımcıları yeni önlemler almaya yöneltmekte, ekolojik tasarım ilkelerini göz önünde bulunduran binaların yapımı hızlanmaktadır.

- Dünya genelinde tüketilen enerjisinin %50'si,
- Suyun %42'si bina yapımında ya da kullanım süreçlerinde harcanmaktadır.
- Küresel ısınmaya neden olan sera gazlarının %50'si,
- İçme sularındaki kirlenmenin %24'ü, CFCs ve HCFCs emisyonlarının %50'si

yapılarla ilişkili faaliyetlerden kaynaklanmaktadır (Eryıldız, I., D., 2003).

“Yüzey malzemelerinin üretimi sırasında açığa çıkan sera gazlarının oranının artması, ekolojik dengeyi bozmaktadır. Üretimi sırasında büyük miktarda karbon emisyonuna yol açan çimento, kloroflorokarbon açığa çıkaran yalıtım malzemeleri buna örnektir.”(Çakmaklı, A.B., 2003, ss.21, 22).

2.3 Konut Kavramı

İnsanoğlu, doğayla olan var olma mücadelesinde kendisini, ailesini ve yaşamsal temel gereksinimlerini dış doğa koşullarından, diğer canlılardan koruma ve barınma zorunluluğu içinde olmuştur. Yerleşik yaşam kültürünün bir ürünü olarak konut, değişik iklim koşulları ve farklı kültürler sonucunda farklı bölgelerde, farklı yapı malzemesi ve formlarla günümüze kadar gelmiştir (Koçhan, A., 2003, s.49).

Tarihsel olarak konut; iletişim, etkileşim, mekan, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Bir yandan ait olduğu etnik grubun karakteristiklerini, yaşam

biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, imgelerini, zaman-mekan taksonometrilerini yansıtırken, öte yandan kullanıcısının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve anlatma eğilimini, böylece tasarım, donatım ve biçemi ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını yansıtır (Gür, Ş.Ö., 2000, s.11).

Küresel ve yerel süreçler, kentlerin konumları ve üstlendikleri fonksiyonları olduğu kadar kentsel mekanda da değişikliğe neden olmaktadır. Kentler 20. yüzyılın başlarında sanayi devriminin başlattığı ivmeyle aldıkları göçlerden farklı olarak; günümüzde iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki yaşanan gelişmelerin mekansal engelleri çok daha rahat aşılabilir hale getirmesi neticesinde gerek ülke içinden gerekse ülke dışından yoğun bir insan akınıyla karşı karşıya kalmışlardır.

Kırsal alanlardan kentsel yerleşmelere olan göçten dolayı, kentlerimiz günden güne daha fazla kalabalıklaşmaktadır. Kentlerdeki nüfusun artması, daha çok binanın inşa edilmesini gerektirmektedir. Kentlerdeki nüfus artışına paralel olarak konut ve kentsel hizmetler gereksinimi de çoğalmış ve sonuçta büyük boyutlara ulaşmıştır (Gökmen, H., 1998, s.34).

Konut sorununa çözüm olarak, topluca yapım ve topluca kullanımdan dolayı pek çok avantajlara sahip olduğundan, toplu konut yerleşimleri gerçekleştirilmiştir. Tek tek konut yapımından toplu konuta geçiş; konut yaşamında, şehrsel yaşantıda, konut endüstrisinde ve ekonomisinde değişimler ortaya çıkarmıştır.

Toplu konut üretiminin hızlanmasına veya teşvik edilmesine neden sadece konut açığı değildir. Konut üretiminde mevcut olanaklardan en verimli şekilde yararlanma; malzeme, para, zaman, enerji tasarrufu sağlama, yani geleneksel yapı üretiminin rasyonelleşmesi veya yeni teknolojik olanakların yaratılmasını sağlar. Ayrıca kentler tek tek binaların yapımı ile büyürlerken, toplu konutlar bu büyümenin ‘şehir parçaları ve yeni şehirler’ haline dönüşmesine neden olur. Bu büyüme şekli plansız gelişme yanında çok daha rahat kontrol altına alınabilir (Karagülle, S., 1978, s.1).

Konutun tarihi gelişimi, doğal yapı ve sınırlamaları, içinde bulunduğu toplumun üretim tipi ve ilişki düzeyi, nüfus artışı, nüfusun mekanda yer alışı ve kentleşme hızı gibi faktörler çerçevesinde olmuştur. Yine aynı nedenlerle zaman içerisinde evrensel bir değişim göstermiştir.

Değişik dönemlere ve toplumlara barınak teşkil etmiş olan konutların temelde benzer özellikleri vardır. Söz konusu özellikler, nitelik ya da nicelik açısından farklı ekstremelerde bulunmuş olsalar bile hemen hemen her konutta mevcuttur.

Konut için çeşitli tanımlamalar yapılmıştır:

En küçük toplumsal birim olan ailenin temel gereksinimlerinden biri olan barınma gereksinimini karşılayan konut, “...etrafı kapalı, tavanı örtülmüş, bir aile veya bir grup insanın diğer fertlerden ayrı olarak yaşamasına yarayan doğrudan doğruya sokağa, koridora veya genel bir yere açılan, kendisine ait kapısı olan bir yerdir.” (Türkiye İstatistik Yıllığı, 1977, s.228) şeklinde tanımlanabildiği gibi, “Pasif amacı barınak sağlamak olan konutun, asıl amacı insanın yaşamına en uygun çevreyi yaratmaktır. Diğer bir deyişle, konut toplumsal bir mekandır.” (Rapoport, A., 1969, s.46) şeklinde de tanımlanmaktadır.

Ayrıca, “... konut; öncelikle iklimsel koşullara karşı bir barınaktır; ikinci olarak da çağdaş dünyadaki yaşam problemlerinden korunulacak bir yerdir.” (Gökmen, H., 1998, s.34) şeklinde tanımlanmaktadır.

Kaya’ya (1998) göre; konut yalnızca fiziksel bir oluşum değildir. İçindeki yaşamla çevre değerlerini bütünleştiren bir öğedir.

Bütün olarak değerlendirildiğinde, konut:

- bir sosyal oluşumdur;
- ekonomik değerleri yansıtan bir öğedir;
- değişik kültürlerin ifadesidir;
- teknik değerlerin yansıdığı bir oluşumdur;

- estetik değerler bütünüdür;
- bir çevre bileşenidir;

ve de:

- fiziksel bir öğedir (Kaya, İ. S., 1998, s.28)

2.3.1 Sosyal Konut Kavramı

Sosyal konut kavramı incelendiğinde, çeşitli tanımlamalarda *toplumsal konut* olarak nitelendirildiği görülmüştür. Toplumsal konut çerçevesi içerisinde ele alınmasının sebebi ise, bu tür konutların gecekonduda oturan ve lüks konut sahibi olan kesimlerin dışında kalan dar gelirli veya sabit gelirli grupların toplumun çoğunluğunu oluşturduğu düşüncesidir. Genellikle kendi geliri ile konut sahibi olamayan bu kesim, devlet tarafından veya kooperatiflerce konut ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde standartlaştırılmış boyut ve nitelikte yapılan konut tipini tercih etmektedirler.

Toplumsal konut kapsamı içinde, gecekondu ve lüks konutlar dışında kalan geniş bir yelpazedeki konutları ele almaktadır. Hem orta halli hem de yoksul kitlelerin gereksinmelerine yanıt verecek olan genişçe gereksinmeyi temsil etmekte olmasına karşın üretimi yetersiz olan bu konut tipini toplumsal konut olarak isimlendirilmektedir (Keleş, R., 1990, s.339).

08.07.1981 tarihli ve 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu'nda sosyal konut; "... toplumun yaşama standartlarına, sosyal yapısına, örf ve adetlerine uygun, düşük maliyetli ve brüt inşaat alanı 100 m² yi aşmayan konuttur." şeklinde tanımlanmıştır.

Sosyal konut, halk konutu adı da verilen toplumsal konut, yoksul ve dar gelirli halk topluluklarının barınma gereksinmelerini karşılayabilecek biçimde standartlaştırılmış, en az boyut ve nitelikte, sağlık koşullarına uygun, sağlam ve ucuz konut olarak tanımlanabilir (Koç, H., 1981, s.10).

Sosyal konut standartları ilk kez 1964 yılında, 11664 sayılı Resmi Gazetede verilmiştir. Buna göre minimum nitelikli konut alanı 63 m², orta nitelikli halk konutları ise 100 m² olarak saptanmıştır. 1967 yılında yapılan bir değişikliğe göre toplam faydalı alan 69,3 m² olarak belirlenmiştir.

1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu yeni bir sosyal konut tanımı getirmemiştir. Buna karşılık desteklenecek konut büyüklüğünü 150 m²' ye yükseltmiştir. Bir anlamda 150 m²' ye kadar olan konutları sosyal konut niteliğinde kabul etmiştir. Aynı yasanın 1989 yönetmeliğinde ise desteklenecek konut büyüklüğü 100 m² ile sınırlandırılmıştır.

Özetle; sosyal konut bir anlamda toplumun ekonomik yapısının konut haline yansımış/yansımakta olduğu şeklidir denilebilir.

2.3.2 Toplu Konut Kavramı

Değişimlerin en köklü ve en yoğun olduğu Endüstri devrimiyle konut çevrelerinde de tek tek üretilmiş konutlar düzeninden kitlesel üretilmiş konutlar düzenine geçildiği görülür.

Baytin' e (1979) göre; "... çok genel bir yaklaşımla toplu konut, belirli bir alanda benzer nitelikleri olan kişilerin çok sayıdaki konut gereksinmesini karşılamak için bir arada topluca yapılan konutlar topluluğu" dur (s.2).

"Tek tek yapılar olarak değil, fakat büyük konut siteleri halinde yapıldıkları zaman teknik, toplumsal ve ekonomik kimi yararlar sağlayabilen büyük girişimlere toplu konut adı verilmektedir." (Keleş, R., 1978, s.108).

Toplu konut, çok sayıda konut birimini içeren bir kavramdır, ancak yalnızca konut biriminin artışı, toplu konutu açıklamakta yeterli olmamaktadır.

“Toplu yapı deyiminden, belli ölçülere göre bir komşuluk birimi ya da böyle bir birimin bir kesimini meydana getirebilecek büyüklükte bir alan üzerinde yerleşen insanların ihtiyaçlarını karşılayan ikametgah topluluklarını ve ilgili sosyal tesislerini anlamak eğilimindeyiz.” (Keleş, R., 1996).

Toplu konutu bir başka açıdan, üretim biçiminin bir fonksiyonu olarak ele alan yaklaşımlar da bulunmaktadır. Buna göre; konut düzeni toplumun üretim biçiminin bir fonksiyonudur. Sanayi öncesi üretim düzeninin konut biçimi tek tek evler, buna karşılık sanayileşmiş toplumların üretim düzeninin konut biçimi geniş anlamıyla toplu konutlardır (Tekeli, İ., Gülöksüz, Y., Okyay, T., s.282).

Tanımlamalarda toplu konutun en belirgin özelliğinin konut gereksinmesini karşılamak amacıyla bir arada ve çok sayıda konut biriminin gerçekleştirilmesi olduğu görülmektedir.

“Teknolojik gelişme ile toplu konut yapımının da doğrudan ilgisi bulunmaktadır. Toplu konutla üretilmek istenen çok sayıda konut birimi yapımda yeni teknolojilerin kullanılmasına olanak tanımaktadır. Ancak uygulamalarda kullanılan teknoloji ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine ve işin boyutuna göre farklılık göstermektedir.” (Koç, H., 1981, s.12).

2.3.3 Sürdürülebilir Konut Kavramı

Sürdürülebilir konut kavramı günümüzde konuta ilişkin yapılan, giderek yaygın hale gelen yeni bir tanımdır. Literatür taramalarında ve internet üzerinden yapılan incelemelerde, genellikle sürdürülebilir konut ile ilgili düzenlenen yarışmalarla karşılaşmıştır. Mimarlık alanında yeni bir **konsept** olarak kabul edilmekte ve yarışma duyurularında özetle; **modern binaların, yapay doğa ortamları haline gelebileceği** belirtilmektedir. Kendine Yetebilen Konut Tasarımı başlıklı yarışmada (2005); “... insanların yaşama alanları, ağaçlardan fikir alınarak tasarlanabilir: çevreyle uyumlu bir şekilde bütünleşerek, dışarıdan yalnızca zaruri kaynakları alan (enerji, su, vb.) ve doğal döngüyü izleyen dönüştürülebilir atık sistemli yaşama

alanları yaratabilir.” ifadeleri yer almaktadır (<http://www.dexigner.com/mimarlik/duyurular-g1266.html>).

Bununla birlikte, sürdürülebilir konut bazı niteliklere sahip olmalıdır. Ayaz (2002), insanların zamanlarının önemli bölümünü konutlarda geçirdikleri düşünüldüğünde, kendilerini en rahat hissettikleri ortamın evleri olması gerekliliğini vurgulamaktadır. “Konutlarda iç ortamın hava kalitesi ve gün ışığının yetersizliği rahatsızlık yaratmaktadır. Özellikle konutlarda ısıtma harcamaları nedeniyle meydana gelen ekonomik zarar ve dış ortam hava kalitesinin bozulması sürdürülebilirlik koşullarına olan ihtiyacı arttırmaktadır” (Ayaz, E., 2002, s.74).

... konut alanları tasarımı açısından temel amaçlardan ilki ekosistemlerin tüm öğelerinin bütünlük ve birbirini tamamlar biçimde ele alınarak sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Kentsel tasarım açısından bir diğer temel amaç ise yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Bu konumda tasarımın önemli bileşenlerinden biri olan doğal süreçler, yapılaşmış çevre ile bütünlükleri, ilişkileri açısından, ele alınmak durumundadır. Kentsel tasarım açısından, doğal çevre boyutunu oluşturan iklim, güneş enerjisi, jeolojik yapı, hidrolojik yapı, bitki yapısı ve vahşi yaşam gibi öğelerin tasarımda doğal ve yapılaşmış çevre bütünlüğü içinde analiz edilmesi gerekmektedir (Koç, H., 1994, s.293).

Sürdürülebilir bir konutun özelliklerini belirlerken, Tunçer ve İlçan’ın (1994) 5. Kentsel Tasarım Sempozyumu’nda sundukları “Kent Merkezleri Planlanmasına Ekolojik Yaklaşım” adlı bildirilerindeki, sürdürülebilir bir kent merkezini belirleyen ilkelerden yararlanarak, sürdürülebilir konuta ilişkin özellikleri saptayabiliriz:

1. Mikro-klimatik verilerin en etkin şekilde kullanılması: Güneşlenme, rüzgar yönleri, ısı, radyasyon vb.nin konutta etkin bir şekilde ve enerji tasarrufu sağlayacak şekilde kullanımı,

- 1.1. Enerji ve maddesel sakınım: Aydınlatma/ısıtma/havalandırma vb. mikro iklimik ortamın (çevre/yapı ölçeklerinde) tasarlanmasında enerjinin minimum kullanımını sağlayacak düzenlemelerin yapılması.

1.2. Enerji ve atıkların geri kazanılması: Kullanılan elektrik, güneş, doğal gaz vb. enerjinin geri dönüşümüne ilişkin teknolojiler ve atıkların (katı/sıvı çöp, katı/sıvı biyolojik atıklar vb.) yerinde ayrıştırılması ve geri kazanımına ilişkin teknolojilerin kullanımı,

1.3. Enerji kaynaklarının ve maddesel kaynakların geliştirilmesi: Güneş enerjisinin ısıtma ve aydınlatmada kullanılması,

2. Topoğrafik verilerin en etkin şekilde kullanılması: Araziden kaynaklanacak altyapı ve üstyapı sorunlarının minimize edilmesi. Jeolojik yapı ve toprak kabiliyetinin değerlendirilmesi. Yapı inşaat alanında yer alan verimli toprakların park içlerine taşınarak değerlendirilmesi.

3. Doğal kaynakların en etkin şekilde kullanılması: Günümüzde mevcut bitki örtüsü, akarsu, flora ve fauna, vb. doğal kaynakların değerlendirilerek geliştirilmesi. Konut çevrelerinde yeşil standartlarının olabildiğince arttırılması

3.1. Bitki örtüsünün değerlendirilmesi: varolan bitki örtüsünün tasarımda geliştirilerek kullanımı, yöreye özgü bitki türlerinin araştırılarak parklar, açık ve kapalı mekanlarda kullanımı (s.279).

1970'lerdeki enerji krizi her sektörde olduğu gibi yapı sektörünü de etkisi altına almıştır. Isı kaybını minimuma indirmek için pencere alanları ve duvar ısı geçirgenlik değerlerinin denetimi yapı ölçeğinde yetersiz kalır. Maksimum güneşten yararlanma ve izolasyon uygulamaları bu konuda verimliliği daha arttıracaktır. Enerji tasarrufu ve çevre için olumlu etkiler sağlanır. Yapıda iklimsel konfor ve enerjiden optimum yararlanma binanın konum şeklinden mekanların bina içindeki organizasyonundan boyutlandırma ve biçim faktöründen eleman ve detaya varan ilişkiler bütünü ile sağlanır.

Enerji ve çevre bilinçli bir tasarımda bina kabuğu, bir mekanın çevresi ile yaptığı ısı, ses, nem, su, hava ile ilgili alışverişler yapı kabuğu ve onu oluşturan katmanların özellikleri ile ilgilidir. Negatif etkileri en aza indirecek yapım sistemi ile yapı üretilmelidir. Bu şekilde mimarının araç olarak kullanılması ile sürdürülebilir bir geleceğe ekolojik konut yaklaşımı ile adım atılmalıdır. Sürdürülebilir kentler ve kentleşme yeni teknolojik araçlara ve değişime gerek

duymaktadır. Bu değişim ancak sosyopolitik ekolojik ve kültürel boyutları bütünlük içinde irdelenmesi ile işlevleşebilir. Kirlenme küresel ısınma güvenilir ve güvenli yaşam sorunları enerji teknolojisi politikalarını özellikle öne çıkarmalıdır (Akıncıtürk, N., 1999).

BÖLÜM ÜÇ

KENTSEL TASARIM ÖLÇEKLİ MEVCUT ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

3.1 Kentsel Tasarım Ölçekli Çalışmalar

Modernizme karşı geliştirilen eleştiriler bağlamında sanat, edebiyat, mimarlık alanında gündem yaratan postmodernist hareket, çok geçmeden fiziki planlama eylem alanına kayarak bu kapsamdaki mesleki ve bilimsel çalışmaları ağırlıklı olarak bütüncül bir yapıdan (şehir planlamadan), parçacıl bir yapıya (kentsel tasarıma) çevirmiştir. Dünya ülkeleri de postmodernist akımdan etkilenmişler, şehir planlamasından çok kentlerde bölgesel iyileştirme ve güzelleştirme çabalarına girmişlerdir.

Fiziki planlamanın kent ölçeğinden kent üstü ölçeğe sıçratılması 2. Dünya Savaşı öncesinde gerçekleşti. 1929 dünya ekonomik bunalımının ortaya çıkardığı sorunlar bölge planlamayı kavramlaştırdı. Ülke fiziki planı ise 2. Dünya Savaşı sonrasındaki ilk yıllarda ortaya çıktı ve böylece mekansal planlama kavramı, ülke, bölge ve kent planlamadan köy planlamaya inen bütünsel bir içerik kazandı. 70'lerin sonlarından itibaren bu bütünsellik reddedildi; parçacı planlama yaklaşımları gündeme gelmeye başladı. 80'li ve 90'lı yıllarda planlama hem dünyada hem de Türkiye'de genel bir gerilemeyle karşı karşıya kaldı. Yeni planlama yaklaşımları diye de adlandırılan bir dizi model ve kavram yaygın biçimde tartışılır ve savunulur oldu. Modernizmin bütüncül planlama yaklaşımının yerine postmodernizmin parçacı planlama yaklaşımı geldi, bu çerçevede kentsel tasarım, planlamanın diğer kademelerinden ayrılarak yüceltilir oldu (Uysal, Y. 2001, s.72).

3.1.1 Dünya Ölçeğinde Kentsel Tasarım

1970'li yılların ortalarından itibaren yaşanmaya başlayan ekonomik krizle birlikte dünyanın dört bir yanını saran büyük bir değişim süreci oluşmaya başladı ve 1980'den itibaren, yeni dünya düzeni, küreselleşme, globalleşme, neo-liberalizm

gibi kavramlarla tanımlanan bu yeni süreç hayatın her alanına damgasını vurmaya başladı.

Küreselleşmeyle birlikte kente farklı bakış açıları ve farklı önceliklerle yaklaşılmaya başlandı; yarışan kentler, küresel kent vb. yeni kavram ve tanımlar ortaya çıktı. IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların programlarında, raporlarında kent, kent yönetimi ve planlamayla ilgili yeni stratejiler, öngörüler yer almaya başladı. Küreselleşme, kent mekanlarında kısa sürede yarattığı radikal değişimlerle, kendini en iyi biçimde mekanda somutladı.

Kentlerin kurtuluşunun küreselleşmekten geçtiği artık bir slogan haline geldi. Gelişmekte olan ülkelere küreselleşme kaçınılmaz bir olgu olarak sunuldu ve küreselleşmenin dışında kalmanın uluslar arası toplumdan dışlanmakla eş anlamlı olacağı sürekli işlendi. Büyük kentler, küresel kent olma yarışına soyundu (Uysal, 2001, s.64).

Dünya ölçeğindeki kentsel tasarım, günümüzde gelişmekte olan ülkelerdeki büyük kentlerin, gelişmiş ülkelerdeki kentler ile **küresel kent** olma yarışını sergileyebildikleri **yarışma aracı** olarak nitelendirilebilir. Bu düşünce ile gelişmekte olan ülkeler kentleri bir pazarlama ürünü olarak görmekte ve kentsel tasarım eylem alanını da adeta bir pazarlama stratejisi olarak benimsemektedirler. Böylelikle **kent kimliği, yerellik** gibi söylemler geliştirilerek, bir kenti ayrıcalıklı kılıp, diğer ülke kentleriyle yarışırma politikaları, kentsel tasarım aracıyla aşılmaya çalışılmaktadır.

Kentleri güzelleştirme yaklaşımı her zaman mevcut olsa da bu tür yaklaşımların globalleşme ile ülke ölçeğine oranla yükselen kent ve bölgelerin ön plana çıkması ve ülkeler arası rekabetin kentler arası rekabete dönüşmesiyle beraber farklılaşıp ön plana çıktığı söylenebilir. Yarışmacı kentler pazarlanan kent anlayışını gündeme getirmiştir. Bu da tercih edilme için daha nitelikli kentler ortaya çıkarma telaşını yaratmıştır. Görselliğin de çeşitli teknolojiler yoluyla sınırlarının gittikçe artması ile günlük hayatlarımıza da giren estetik objeler bu niteliksel yaklaşımlara destek sağlamışlardır. Artık estetik sıradan hayatlarımızın ayrılmaz bir parçası

haline gelmiş, mekanlarımız da artık sadece işlevsel değil birtakım estetiksel özellikleri yansıtır hale bürünmüşlerdir. Aynı zamanda, kimlik siyasetinin yanında mekanın da kimliğine yönelik anlayışlar; buna yönelik tasarımlar ön plana çıkmaya başlamıştır. Kimlik kökenli politikaların yanında kentler de kişiliklerine kavuşturulmaları için kimliklerini oluşturma ya da ortaya çıkarma telaşıyla farklılaşma anlayışına araç olmuşlardır (2004, <http://www.kentsel.net>).

Kentsel tasarım konusu dünya ölçeğinde ele alındığında, kentsel tasarım olgusunu yönlendiren kriterlerin daha çok gelişmiş ülkeler üzerinden pratiğe aktarıldığı görülür. Dündar’a (2002) göre; ülkeler ekonomik düzlemde gelişmişlikleri oranında geleneksel yöntemlerin dışına çıkabilmekte, gelecek sorgulamalarını ve uygulamalarını çağın koşullarına oturtabilmektedirler. Gelişmiş ülkelerin konu üzerinde oluşturdukları düşüncenin yoğunluğuna ve erişilebilirliğine bağlı olarak, konu Amerika ve Avrupa kıtaları özelindeki ülkelerle sınırlı kalmaktadır. Bunun içerisinde kimi zaman yazılı bir doküman, kimi zaman da canlı bir tanık, söz konusu ülke pratiği konusunda düşünce oluşumuna katkıda bulunmaktadır (s.124).

Bu kapsamda ABD’ de ve çeşitli Avrupa ülkelerindeki kentsel tasarım eylem alanı irdelenmeye çalışılacak ve bu ülkelerdeki kentsel tasarım projeleri incelenerek, dünya ölçeğindeki kentsel tasarım gündemi yakalanmaya çalışılacaktır.

3.1.1.1 ABD’de Kentsel Tasarım

Dündar (2002), Amerikan deneyiminin kentsel tasarım eylem alanını dünya ölçeğinde yönlendirici olduğundan bahsederek, Jon Lang’ın (1994) “Kentsel Tasarım: Amerikan Deneyimi” adlı kitabını aşağıdaki gibi özetleyerek, bu düşüncüyü açmaya çalışmıştır (ss.150–152):

- Kentsel tasarımın gelişimi Amerika’da özellikle 1950’li yıllar sonrasında (dünya savaşları sonrası) ivme kazanmıştır. Buna göre ortaya çıkan özelliği ‘*Empirist*’ kanal üzerinden ilerleyen bir eylem olmasıdır. Hem rasyonalist

eğilimlere/Modernizm’e bir tepki olarak, hem de bilimsel ya da pratik düzlemdeki paradigma boşluğu kaynaklı olarak, ülkenin kentsel tasarımcıları, deneyselliğe ağırlık vermekte, farklı yaklaşımları deneyerek görmenin kentlinin özellikle psikolojik gereksinimlerini karşılayabildiklerini düşünmektedirler. Bu tür bir yaklaşım, empirisist gelenek, ülkenin geleneksel tasarım disiplinleri içerisinde de önemli bir yer tutmaktadır.

- Yüzyıl boyunca, Amerika’nın kentsel tasarıma yönelik tavrının özellikle *Avrupa kentlerinden oldukça etkilenmiş olduğu* söylenebilir. Bu etkilenim bugün için de geçerlidir. Avrupa kentlerindeki deneyimler salt kentsel tasarım alanında değil, mimari ve planlama pratiğinde de etkili olmuştur.

- Kentsel tasarım ilk çıkış itibarıyla ‘sanat’ ve ‘davranış bilimleri’ ile arasındaki ilişkiyi kurma misyonu taşıırken, ilerleyen zaman içerisinde bu misyon *piyasa ortamına adapte olarak deneyselleşmesi* şeklinde gerçekleşmeye başlamıştır. Bu giderek kentsel tasarım ünitelerinin bile birer ‘meta’ olarak algılanmaya başlamasına neden olmuştur.

- Kentsel tasarım, *salt mekansal olanın ötesinde başka kanallarda da aktif olarak yararlanılabilecek bir eylem olarak* kabul görmeye başlamıştır. Bunun anlamı, kentsel tasarımın bir tasarım eylemi olmasının ötesinde karar sürecine de aktif olarak girmesi, yerleşim tasarımlarına yönelik entelektüel tartışmalarda *yönetici rolü* oynaması, bunun için piyasa mekanizmasına ve yasal sürece yönelik öneriler geliştirmesi ve bu doğrultuda belirlenen hedeflere ulaşmada izlenecek yolu tarif etmesi gibi bir çerçeveye karşılık gelmektedir.

- 1950’lerde ki uygulamalar ilk olarak ‘üst-ölçekli mimari’ olarak nitelendirilirken, ‘kentsel tasarım’ adı altındaki çalışmalar giderek, özellikle de 1970’ler sonrasında, kabul görmeye başlamıştır. Bugün ise kentsel tasarım *profesyonel bir alan, bir ‘disiplin’* olarak kabul edilmektedir. Amerika gündemini bu disiplinin *nasıl bir özerkliğe sahip olması gerektiği tartışmaları* oluşturmaktadır.

- Bir eylem olarak kentsel tasarım Amerika özelinde '*mimarlık*' disiplinine *daha yakın* bir konumdadır. Mimari kendini giderek '*sanata*' verirken, kent planlama ekonomik gelişim, evsizlik sorunu gibi daha toplumsal konuları tartışır olmuştur.

- Kentsel tasarımın *ikili bir yapı* üzerinde geliştiği görüşü yaygınlaşmaktadır: Birincisi bir *politika tasarımı*, ikincisi ise bir *mimari tasarım* olarak kentsel tasarım. Bu yapı içerisinde kentsel tasarımın giderek üzerindeki baskılar nedeniyle tüketime endeksli bir yapıya bürünmesi, sonuçta '*kentsel tasarımın yeniden tasarlanması gerektiği*' görüşünü desteklemektedir.

- 21. yüzyıl Amerikan kentinin görüntüsü bir çeşit '*fragman kolajı*' ya da '*topluluklar mozaiği*' olarak otoyollarıyla, transit sistemlerle bağlanmış bir sistemin görüntüsüdür. Bu görüntüde 'kent'in çarşısının olmaması, kimlik duygusunun çok önemli bir bölümünün kaybedilmesine karşılık gelir.' Bu sistemin açmazlarının telafi edilmesi için, son yıllarda özellikle Houston ve Montreal gibi kentlerde çok büyük ölçekli örneklerinin olduğu yayalaştırma uygulamaları, kent merkezlerindeki *kamu alanlarını* ve *yaya yollarını* ön plana çıkarmaya başlamıştır. Bu yaya bölgelerine 'yaya merkezleri' ('pedestrian malls') adı verilmeye başlamıştır.

- Amerika'da kentliler tarafından benimsenen bir '*park sistemi*' vardır. Ancak bu yeşil alanlardaki kullanım, kırk yıl öncesi gibi bakımlı bir görüntü vermemektedir. Kirlilik sorunu bu parklar için son derece önemlidir, ancak parkların kullanım düzeyini değiştirmemektedir. Buna karşılık, kent içerisinde birçok yerde park bulunmamaktadır. Çocuk oyun alanları yetersizdir.

- *Kültürel ve sosyal kurumlar anlamında* (tiyatrolar, sanat galerileri, hastaneler, müzeler vs.) *kentler çok zengindir*. Kentli bu zenginlik ile gurur duymaktadır. Ancak diğer taraftan birey kendi yaşamı ile daha fazla, yaşadığı kamusal çevre ile de daha az ilgilenmektedir. *Kamu bilincinin giderek azaldığı* gözlenmektedir.

▪ *‘Tüm tasarım eylemi politiktir. Ancak kentsel tasarım hem kamusal, hem de politik bir eylemdir’* görüşü yaygınlık kazanmaktadır. Kentsel tasarımın politik çerçeve içerisindeki rolü, kent yöneticilerinin kentsel tasarım konusundaki bilinç düzeyleri ile son derece ilişkilidir. Dönem dönem kent yöneticilerinin belirli tasarımcılarının destekçisi olduğu ve kentlerin biçimlenmesinde etkin rol oynadıkları görülmüştür. Örneğin Edmud Bacon’ın Philadelphia’daki çalışmalarının ardında belediye başkanı Dilworth vardır. Bu tür örnekler dünya genelinde de verilebilir (örn. Le Courbusier-Mahatab (Chandigarh) ilişkisi ya da Fransa başkanı Giscard d’Estaing ile Ricardo Bofill arasındaki ilişkinin tüm Fransa’nın sanatsal görkemini artırıcı etkisi). Amerika Birleşik Devletleri’ne de bu tür ilişkiler sayı olarak azdır. Ancak Charleston, South Carolina, Portland, Oregon, Pittsburg, Pennsylvania, Baltimore ve Maryland, kent yöneticilerinin kentsel tasarıma verdikleri önem nedeniyle ön plana çıkan kentler olarak sayılabilir.

▪ Amerikan kentsel tasarım pratiği dört farklı uygulama biçimine karşılık gelmektedir. Buna göre,

- a. Toplu Tasarım
- b. All-of-a-piece Tasarım
- c. Altyapı Tasarımcısı olarak Kentsel Tasarımcı
- d. Tasarım Rehberi Tasarımcısı olarak Kentsel Tasarımcı

şeklinde farklı kategoriler tarif edilmektedir. Bu kategoriler zaman zaman birbirini içine geçebilen süreçleri de içerebilmektedir.

Toplu tasarım, mimarın tasarımı üzerinde tam kontrole sahip olduğu tasarımları içermektedir. Buna göre, mimar ya da mimari ekip büyük ölçekten en küçük tasarım detayına kadar ürünü üzerinde söz sahibi olabilmektedir (Burada tasarımın bir bütün olduğu ve ölçekten bağımsız olarak ele alınması gerektiği görüşü hakimdir).

All-of-a-piece kentsel tasarımda, bütünsel tasarım tek bir firma tarafından gerçekleştirilmekte, tasarım rehberi oluşturulmakta ve uygulamada görev alacak mimar ya da yatırımcılar, yapıların tasarımında söz konusu rehberde belirtilen ilkelere uymaktadırlar. Amerika’daki kentsel tasarım eyleminin büyük bir yüzdesi

bu yolla gerçekleştirilmektedir. Tüm uygulama sürecini, kentsel tasarım ekibi aktif olarak danışman kimliğinde yönlendirmektedir.

Altyapı tasarım olarak kentsel tasarım içerik olarak kamu alanları tasarımına oturmaktadır. Yollar, parklar, meydanlar, belediye binaları, müzeler ve okullar gibi kentin kamusal içerikli alan kullanımları arasındaki koordinasyonu sağlayıcı bir eylem olarak kentsel tasarım kentlerin sermaye ağını dengelemeye çalışmakta; kentsel tasarımcı ya da tasarım grubu ise kentlerin sermaye yatırım stratejisi ve tasarımını ön plana çıkarmaktadır. Ancak bu kategorideki tasarım, son yıllarda ağırlıklı olarak ulaşım ağları üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Son olarak, *tasarım rehberi tasarımcısı olarak kentsel tasarımcının* görevi, kamu politikaları ile bir alanın fiziksel tasarımı arasında bağlantı kurabilmektedir. Bu anlamda Tanımlayıcı (prescriptive) ilkeler ile Performans ilkeleri ayrı ayrı belirlenmektedir. Tanımlayıcı ilkeler, tasarımcıya önerisinin değerlendirileceği somut kriterleri sunmakta (örn. emsal değerleri, tasarım detayları), performans ilkeleri ise söz konusu kriterlerin hangi koşulları (örn. tasarımı yapılan alanda güneş ışınlarının belirli saatlerde belirli günlerde nasıl gelmesi gerektiğini ya da trafiğin ve enerji yükünün gerektiğini belirten ilkeleri) sağlaması gerektiğini belirtmektedir.

Amerika'da Kentleşme Hareketleri:

Amerika'daki kentsel tasarım, farklı modeller aracılığıyla uygulanmıştır. New Urbanism ve Smarth Growth gibi bu akımların hem ülke, hem dünya ölçeğinde kentsel tasarım uygulamalarını yönlendirdiği söylenebilir.

New Urbanism (Yeni Kentleşme):

ABD' de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra banliyöler hızla yayılmaya başlamıştır.

Kent dışı yerleşmeler 1700'lü yılların ortalarında görülmeye başlamıştır. Bu yıllarda varlıklı tüccarlar, aileleri için kentin dışında fakat kente yakın villalar yapmaya başladı. Endüstri devrimi sonrasında sıkışık ve kirli 19. yy. sanayi

şehrinden ve işçi sınıfının yaşadığı koşullardan uzak olmak kent dışı yerleşmeleri daha da çekici kıldı (Gökşin, A., 2001, s.90).

Savaştan bu yana A.B.D.'de en açık gelişmelerden biri banliyölerin yaygınlaşmasıdır. 'Banliyö' sözcüğünün kökeni 'kent kontrolü altında' anlamına gelen Latince sub urbe terimine aittir. Kentlilik tarihinin çoğu boyunca terimin bu anlamı uygun bir anlamdı. Banliyöler konforları ve geçimleri için kent merkezlerine bağımlı olan küçük ev konut semtleridirler. Günümüzde, bu kelime büyük bir kente bitişik olarak yapılmış herhangi bir alanı belirtmede kullanılmaktadır (Güzel, C. ve Özel, H. , 2000).

ABD’de 2. Dünya Savaşı sonrasında –özellikle son 40 yıl içinde- otoyol yatırımları ve devlet politikalarıyla desteklenen kent dışına kaçış, banliyölerin ve küçük kentlerin büyümesine yol açtı. Kent dışında iş ve alışveriş merkezleri oluşmaya başladı. Bu merkezler, tasarımlarında, otomobil ulaşımına verilen öncelik sebebiyle otoyol kenarlarını yer seçtiler ve çevreleriyle görsel, mekansal ya da sosyal bir ilişki kurmak için çaba göstermediler (Gökşin, A. 2001, s.90).

ABD’ de 1980’lerin başında kent dışı bu yerleşmelere tepki olarak, New Urbanism (Yeni Kentleşme) diye adlandırılan yeni bir hareket başlamıştır. Bu hareketin çıkış noktası geleneksel Amerikan kentlerindeki tasarım ilkeleridir. Buna göre; küçük kentlerin işlevsel birlikteliği, heterojen yapısı ve insani boyutu, tasarımda yakalanmak istenen hedeflerdir.

Bu çerçevede *New Urbanism*’ in prensiplerinden bahsetmek yararlı olacaktır:

- ***Yürünebilirlik (Walkability)***

- 10 dk. içerisinde ev ve işten çoğu şeye yürüme
- Yayaya dost sokak tasarımı
- Özel alanlardaki arabalar için serbest yaya sokakları

- ***Bağlanabilirlik (Connectivity)***

- İç bağlantılı sokakların grid şebekede trafiğin ve rahat yürüyüşün yayılımı
- Dar sokakların, bulvarların ve pasajların bir hiyerarşisi

- Yüksek kaliteli yaya ağı ve kamu alanı memnuniyet verir.

▪ **Karma Kullanım& Çeşitlilik (Mixed-Use & Diversity)**

-Yerleşim üzerinde dükkanların, ofislerin apartmanların ve evenin bir karışımı. Mahalleler içerisinde, bloklar içerisinde ve binalar içerisinde karışık kullanım

- İnsanların çeşitliliği-yaşları, gelir düzeyleri, kültürleri ve ırkları

▪ **Karma Konut Yapımı (Mixed Housing)**

- Daha yakında tiplerin, ölçülerin ve ücretlerin sınıflandırılması.

▪ **Mimari&Kentsel Tasarım Kalitesi (Quality Architecture & Urban Design)**

- Güzelliğin, estetiğin, konforun vurgulanması.

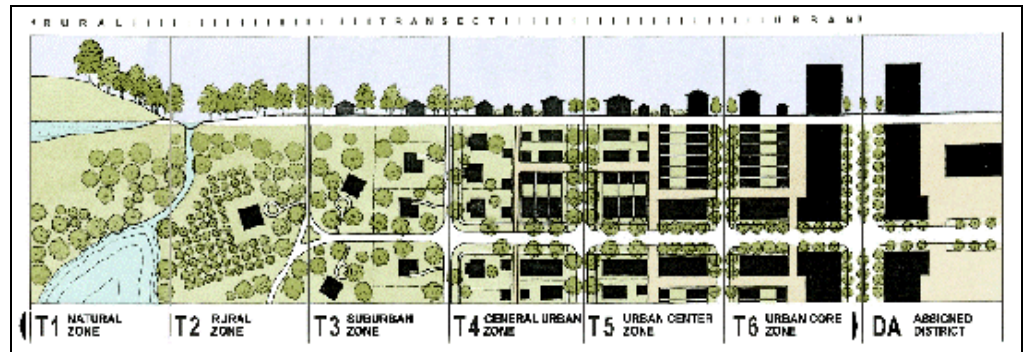
▪ **Geleneksel Mahalle Yapısı (Traditional Neighborhood Structure)**

- Seçilebilir merkez ve sınır

- Merkezde kamu alanı

- Kaliteli kamu alanının önemi; kentsel sanatta kamusal açık alan tasarımı

-‘Transect planlama’: Kasaba merkezindeki en yüksek yoğunluktan sınırlara doğru derece derece yoğunluğun azalması. Transect, özel doğal çevrelerin ve/veya kentsel yaşam tarzı yerleşimlerin bir serisini oluşturan karşılıklı birbirini destekleme elementlerinin kavramsallaştırdığı analitik bir sistemdir.

Şekil 3.1 Transect Planlama.

(Kaynak: <http://www.newurbanism.org/pages/416429/index.htm>)

▪ **Yoğunluk Artışı (Increased Density)**

- Daha fazla binaların, ikametgahların, dükkanların ve servislerin daha yakın yürüme mesafesinde birbirine yakın olması.

▪ **Akıllı Ulaşım (Smart Transportation)**

- Yüksek kaliteli bir ağ, şehirleri, kasabaları ve mahalleleri birbirine bağlar.

▪ **Sürdürülebilirlik (Sustainability)**

- Gelişimin çevresel olarak etkilerini minimuma indirmek

- Eco- dostça teknolojiler, ekolojiye ve doğal sistemin değerlerine saygı

- Enerji verimliliği

- Tükenir yakıtların daha az kullanımı

- Daha fazla yerel üretim

- Daha fazla yürümek, daha az araba kullanmak

▪ **Yaşam Kalitesi (Quality of Life)**

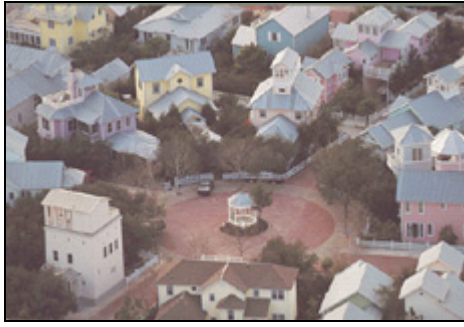
- İnsan ruhuna ilham veren, iyileştiren, zenginleştiren yerler yaratmak.

(<http://www.newurbanism.org/pages/532104/index.htm>, 2006).

Seaside Yerleşmesi:

İlk olarak, 1981’de Andres Duany ve Elizabeth Plater Zyberk’in Florida’da tasarladıkları Seaside Yerleşmesi, literatürde New Urbanism akımının hayata geçirilmiş hali olarak geçmektedir.

Seaside kentsel tasarım projesi küçük bir Güzel Kent örneği sayılabilir. Plan şemasında kamusal aktivitelerin yer aldığı merkezden çıkan radyal yollar vardır. Yapı adaları sekiz ayrı tipte tasarlanmıştır. Tasarımın bütünsel bir doku verebilmesini sağlamak amacıyla, tasarım rehberi oldukça tanımlayıcıdır. Konutların yer seçimi, yükseklikleri, bahçe duvarı detayları ve ön bahçeye bakılan verandalara kadar her türlü tasarım detayı belirlenmiştir (Dündar, Ş., 2002).

Şekil 3.2 Florida'da Seaside Yerleşmesi'nin kuşbakışı ve genel görünümü, Andres Duany, Elizabeth Plater-Zyberk, 1981. (Kaynak: <http://www.dpz.com/projects.htm>)

Smart Growth:

Amerika'da kentsel tasarım bağlamında uygulanan bir başka yaklaşım, **smart growth** modeli olarak adlandırılan ve daha kompakt toplumlar ve kente daha yakın

durumlar oluşturmaya hedefleyen bir modeldir. Bu modelde toplu taşıma önemli bir rol üstlenmektedir. Ama esas olan, evlerin birbirine daha yakın olması, insanların alışveriş, eğlence mekanlarına daha yakın olmasıdır.

Smart Growth modelinin tasarım ilkeleri ise internet üzerinden elde edinilen bilgiler ışığında;

- Karma alan kullanımları
 - Yoğun yapı tasarımı avantajını kazanmak
 - Yürünebilir mahalleler oluşturmak
 - Yerin güçlü bir hissi ile cezbedici, ayırt edici gelişime yardımcı olmak
 - Bir dizi konut fırsatları ve seçenekleri oluşturmak
 - Açık alanları, çiftlik alanları, doğal güzelliği ve kritik çevresel alanları korumak
 - Mevcut topluluklara karşı güçlendirme ve direkt gelişme
 - Bir tür ulaşım seçenekleri sağlamak
 - Tahmin edilebilir, kurallara uygun ve sermaye çekici gelişim kararları oluşturmak
 - Gelişim kararlarında, işbirliği yapan kurumsal paydaş ve toplulukları cesaretlendirmek
- olarak karşımıza çıkmaktadır

(http://www.epa.gov/smartgrowth/about_sg.htm#what_is_sg).

Dündar'a (2002) göre ise; kentsel tasarım projeleri farklı tip uygulamaları içerecek şekilde sistematize edildiğinde ortaya belli başlı üç kategori çıkmaktadır. Buna göre;

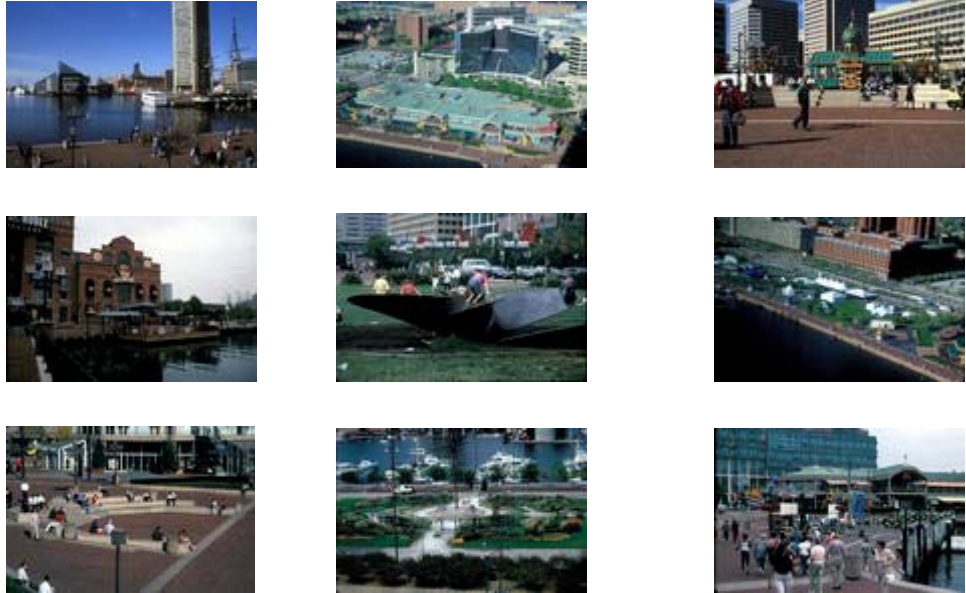
- Altyapı tasarımları
- Yeni-kent tasarımları
- Üst-ölçekli tasarımlar (yeni-kent merkez bölgeleri, kentsel yenileme bölgeleri, kampüs bölgeleri –uluslar arası fuar ve expozisyonlar, eğlence ve tema parkları-) ön plana çıkan tasarım tipleridir.

Altyapı, tasarımları olarak adlandırılan bu çalışmaların özünde otoyol ve karayolu tasarımlarının, yaya akslarının kentsel formu etkileyici boyutu yer almaktadır.

Üst-ölçekli tasarımlar (Kentsel Yenileme Projeleri) ise; yeni-kent merkez bölgeleri, kentsel yenileme bölgeleri, banliyö gelişim bölgeleri ve son olarak kampüs bölgeleri üst ölçekli projeler ile tasarlanmaktadır (Dündar, Ş., 2002, ss:155, 156).

Baltimore de Inner Harbour Projesi (Kentsel Yenileme Projesi):

Baltimore, Amerika Birleşik Devletleri'nin 4. büyük limanıdır. Ve ekonomik bir kaynaktır. 15 ha.lık asıl etüd alanı olan 'Charles Center' ve ana tampon bölge olarak 45 ha.lık liman çevresi (Inner Harbour) projelendirilmiş ve uygulanmıştır. Charles Center'de; büro-ticaret-otel-otopark-konut ve tiyatro ihtiva eden 320.000 m² yapılanmış alan ile yine büro-otel-ticaret-karma işlevleri ihtiva eden 326.000 ha.lık yapılanma alanı ile liman çevresindeki Inner Harbour düzenlemesi yapılmıştır. Proje hedefi; merkezin imajını ve yaşam düzeyini değiştirmek ve işlevsel-katkıcı bir strüktür elde etmek için eski strüktürü değiştirerek yeni değerler yaratmak olarak (destek ve talep ederek) belirlenmiştir (Çubuk, M. 1993, ss.199, 200).

Şekil 3.3 Inner Harbor, Baltimore MD, genel görünüm.

(Kaynak:<http://www.pps.org/imagedb/gallery>)

3.1.1.2 İngiltere’de Kentsel Tasarım

Savaş sonrası Amerika’daki kent kalıplarının çoğu İngiltere’de de görülmüştür. Son otuz yılda İngiltere’deki büyük kent merkezlerinin tamamının nüfusu banliyölere ve koğuş kasabalara (kent sınırlarının dışında, çoğunlukla kentte çalışanların yaşadığı kasabalar) veya köylere doğru hareketi sonucu azalmıştır. Büyük Londra’nın nüfusu 1970–85 döneminde yarım milyon kadar azalmış, küçük kentler ve kasabaların çoğu bu zaman içinde büyümüştür. Bazı istisnalar dışında **banliyölere kaçış**, A.B.D.’de olduğu kadar belirgin değildi.

İngiltere’de 1970–1980 yıllarında yaşanan mali krizler birçok İngiliz kentini etkiledi. Hükümetin çıkardığı çeşitli yasalardan sonra, yüksek gelirli insanların daha önce yoksul insanların yaşadığı yere gelip onların yerlerini almasıyla **kentin geri kazanımı olgusu** ortaya çıkmış oldu. Kentin geri kazanımı eski binaları yeni kullanıma sunmak için yeniden onarılması büyük kentlerde çok genel hale geldi. Bu zaman zaman planlama programlarının bir parçası olarak yapıldı, ancak çoğu zaman virane kent mahallelerindeki binaların onarımının sonucuydu; bunlar yüksek gelir gruplarının kullanımı, artı onlara hizmet verecek dükkanlar ve restoranlar gibi hizmetlerin sağlanması amacıyla yapıldı.

1980’ler İngiltere’de önemli bir kentsel gelişme on yılı olmuştur. Bu gelişme tüm ülkede önerilen ve gerçekleştirilen çok sayıda büyük proje ile ortaya çıkmıştır. Londra’da üç temel kentsel tasarım City of London’da Broadgate, Londra Docklands’de Isle of Dogs ve City of London’un kenarında yer alan Spitalfields Market alanıdır. Bu sonuncusu inşa edilmemiştir. İlk iki gelişme Londra’nın bu kısımlarını önemli ölçüde değiştirmiştir. ... imajın yaratılmasında Londra’nın Avrupa’daki hakimiyetinin kurulmasında tek tek binaların tasarım ve kaliteleri kadar kentsel tasarım kalitesi de önemli idi. İlk örnek olan Broadgate, ilk aşamada modern dile çevrilen ve ikinci aşamada tarihçi (historicist) post-modernizme doğru kayan, John Nash tarzında kontrollü kentsel klasisme bir örnektir. İkinci örnek, Isle of Dogs, Colin Rowe’un College City’sinin birbirinden ayrı ve bağıntısız bir versiyonundan oluşan projelerden meydana

gelir. Üçüncü proje, Spitalfields Market Site, muhtemelen hiçbir zaman gerçekleşmeyecek bir projedir, fakat zengin ve kompleks bir gelişmeyi yönlendiren bir master planın kullanımın ve farklılaşmamış Isle of Dogsun kopukluğa neden olmayacağını göstermektedir. Londra Docklands gelişmesi, ölçek, maliyet ve görünürlük açısından İngiltere’de 1980’lerin en belli başlı kentsel canlandırma çabasıdır (Tiesdell, S.& Öç, T., 1993, ss.151, 152, 153).

Dockland bölgesi Doğu Londra'da Times Nehri'nin yakınında sekiz buçuk mil karelik bir bölgeyi kapsamaktadır. Burası rıhtımların kapatılması ve sanayideki azalma nedeniyle ekonomik yönden işlevsiz kalan bir yerdi. Batı Avrupa'daki *en büyük yeniden gelişim alanı* ve Londra Yangını'ndan bu yana olan *en büyük fırsat* olarak adlandırıldı.

Docklands, Londra kenti mali bölgesine yakındır, öte yanda yoksul, işçi sınıfı bölgeleriyle yan yanadır. 1960'lardan sonra, alanda ne yapılması gerektiği konusunda yoğun mücadeleler başladı ki bunlar bugün de devam etmektedir. Dockland'ın içinde veya yakınında yaşayanların çoğu yoksulların haklarını koruyacak toplum gelişim projeleri aracılığıyla yeniden gelişimi desteklediler. 1981'de Docklands Gelişim Kurumu'nun kurulmasıyla bölge, kentin yeniden gelişiminde birincil rolü oynaması için özel teşebbüsü teşvik edildiği bir stratejinin merkez parçası haline geldi.

Bugün bu bölge sınırındaki gelişmemiş mahallelerden görünür ve şaşırtıcı biçimde farklıdır. Çoğunlukla deneysel tasarımlara sahip çağcıl binalar çok fazladır. Büyük mağazalar, lüks apartmanlara dönüştürüldü ve bunların yanında yeni bloklar inşa edildi (Güzel, C. ve Özel, H. 2000).

Şekil 3.4 1960’larda Docklands.

Şekil 3.5 1980’larda Docklands.

(Kaynak: <http://www.bardaglea.org.uk/bridges/docklands/docklands-timeline-post1900.html>)

Şekil 3.6 The Dome, 2002.

Şekil 3.7 Kanarya Rıhtımı, Docklands, 2002

(Kaynak: http://www.christopherholt.com/ph.otos-2002/00_london_galleries/dome_02.jpg)

Günümüzün İngiltere’inde kentsel tasarım, Dündar’a göre (2002); sivil toplum kuruluşları ile önem kazanmaktadır. Kentsel Tasarım Grubu (“Urban Design Group-UDG”) olarak adlandırılan bu tür organizasyonlar, tüm ülke genelinde kentsel tasarım çalışmalarını destekler ve bu doğrultuda etkinlikler düzenler. Ayrıca kamunun bilinçlendirilmesini sağlama amacı da taşımaktadır. Bu kuruluşların hedefleri dört ana kategoride toplanmıştır:

- Kentlerin ve kasabaların nasıl çalıştıklarının ve değerlerinin anlaşılmasını sağlamak
- Sivil halk, meslek adamları ve kurumlar arasında işbirliği oluşturulmasını, münazaralar organize edilmesini ve araştırmalar yapılmasını sağlamak
- Herhangi bir düzeydeki karar-vericileri etkilemek ve yönlendirmek ve hem pratisyenleri, hem de halkı eğitmek
- Kentsel tasarımda en iyinin elde edilebilmesini sağlamak

(Dündar, Ş., 2002, ss.160,161).

3.1.1.3 Fransa’da Kentsel Tasarım

Fransa’daki kentsel tasarımı, dünyada simgesel yapılarıyla ün kazanmış Paris şehri üzerinden okumak mümkündür. Fransa’da kent tasarımlarına yönelik literatür incelemesinde, bu tür çalışmaların genellikle ülkenin başkenti Paris’te gerçekleştirildiği görülmüştür. Geçmişten günümüze her dönem Paris’i ***güzelleştirmeye*** yönelik çalışmalar yapılmış, 18. yy.ın ikinci yarısından başlayarak Aydınlanma Düşüncesi’nin egemen olması ile kentin güzelleştirilmesi üzerine birçok fikir ve model üretilmiştir. 18. yy. sonlarında başlayan ve 19. yy. boyunca devam eden bu modeller Paris’te uygulama alanı bulmuştur.

Kente bu anlamda ün kazandıran en önemli kişi, 1981 yılında Fransa Cumhurbaşkanı seçilen François Mitterand olmuştur.

Dünyada önemli gelişmelerin yaşandığı 1981–1995 yılları arasındaki dönemde, Mitterand yönetimindeki Fransa, Avrupa Birliği’nin oluşumunda öncü bir rol oynadı. Bu süreç içerisinde Mitterand, Fransa’nın birleşme yolunda ilerleyen Avrupa’da olduğu kadar dünyada da konumunun güçlendirilmesi yönünde etkin bir politika izledi (Bilsel,C., Erkal, N., 2000, ss.118,119).

1980’li yıllarda; Fransa’da Sosyalist rejimin iktidarda olduğu süre içinde, bir kısmı daha önceki iktidardan devralınıp gerçekleştirilen, çoğunluğu da yeni başlatılan bir seri üst düzey donatılara yönelik prestij kamu yatırımları, bu gün ‘Büyük Projeler’ veya ‘Başkan Mitterand’ın Projeleri’ olarak anılmaktadır. Dünya ekonomisinin globalleşmesi sonucu kentlerin ön plana çıkışı, uluslar arası ölçekte kentsel kademelenme olgusunu da gündeme getirmiştir. Paris’in bu kademelenmede nasıl yer alacağı tartışılmaya başlanmıştır. Fakat daha da güncel ve elle tutulur olan konu, kentin Avrupa ölçeğindeki yarışmada sahip olacağı yeni konumdur. Avrupa Birliğinin önemli mimarlarından biri olan François Mitterand’ın amacı, Paris’i birliğe başkent olma adaylığına hazırlamaktır (Kaya, G., 1993, ss.77,78).

‘Devletin Büyük Projeleri’ ya da kısaca ‘Büyük Projeler’ (Grands Projects) olarak adlandırılan bu yapıların bütünü, Avrupa’da son yıllarda doğrudan devlet eliyle yapılan en kapsamlı proje grubunu oluşturmakta. François Mitterand Fransa’da devlet tarafından gerçekleştirilen büyük ölçekli yapı projelerinin patronluğunu yapmış olan ilk cumhurbaşkanı değil. Ondan önce Georges Pompidou, bugün kendi adıyla anılan ve içerdiği Modern Sanatlar Müzesi, büyük bir kütüphane, sergi ve konferans salonlarından oluşan kapsamlı ve çok amaçlı programı ile ‘kent içinde kent’ düşüncesinin yaşama geçirildiği bir megarüktür olan, yapıldığı dönemde bir devrim niteliğindeki mimarisiyle Beaubourg Kültür Merkezi’nin gerçekleştirilmesinde öncü olmuştur. Aynı biçimde ondan sonra cumhurbaşkanı seçilen Valérie Giscard d’Estaing de, Les Halles bölgesinin yeniden düzenlenmesi ile birlikte bir bilim ve Endüstri Sitesi’nin gerçekleştirilmesi ve Orsay Garı’nın bir 19. yüzyıl sanat müzesine dönüştürülmesi projelerini destekledi. François Mitterand ise kendisinden önce de var olan bu patronaj geleneğini sürdürdü ve çok daha büyük boyutlara taşıdı (Bilsel,C., Erkal, N., 2000, ss.117,118).

Mitterand’ın büyük projeleri gerçekleştirme arzusunun asıl nedeni, Fransız İhtilali’nin 200. yıldönümü kutlamalarının kendi iktidarlık dönemine rastlamasıdır. İhtilali’nin 100. yıldönümü için inşa edilen Eifel Kulesi (1889), kentin simgesi haline gelmiş olup, yıldönümlerinin kalıcı ve önemli bir *simge* ile vurgulanması gelenek haline gelmiştir. “1889’da olduğu gibi 1989’da da İhtilalin 200. yıldönümü için evrensel bir sergi düzenlenmesi öngörülmüştür. Fakat yerel yönetim, merkezi yönetimin öngördüğü bu projeyi reddetmiştir. Bunun üzerine büyük projeler 200. yıl dönüm kutlamalarının sembolü olarak daha da önem kazanmıştır.” (Kaya, G., 1993, s.80).

Paris kentinin planlanmasına yönelik Mitterand yönetimindeki yirmi yıllık dönem incelendiğinde, politik kültürün planlamayı ele alış biçimi ve özellikle uygulama aşamasına etkileri görülmektedir. Büyük metropoller, sınırları gittikçe genişleyen bir şekilde daha çok yeni gelişme alanlarında büyürken ve merkezi alanlar üzerinde

yeteri kadar durmazken, Paris'te **Büyük Projeler** ile eski kent dokusunun canlandırılması ve yenilenmesi politikaları uygulanmıştır.

Büyük projelerin büyük çoğunluğu için (La Défense Tak'ı ve Büyük Louvre ve Piramit hariç), kent dokusunun yenilenmesi gereken bölgelerinde yer seçilmiştir. Kentin doğusu ile batısı, kuzeyi ile güneyi arasındaki dengesizlikleri gidermek, doğunun ve kuzeyin kabuk değiştirmesinde büyük projelerin 'aşı' rolü oynadıkları, önce Beaubourg Kültür Merkezi, sonra da Le Villette ve Batille Operası'nın etki alanları içinde gözlemlerle tesbit etmek için yeterli zaman geçmiştir. Bugün kent üzerindeki etkilerini ölçmek mümkündür ve olayın sadece mimari olup kentleşme boyutunun ihmal edildiği fikrine katılmak mümkün değildir. Kentleşme, mimarının sosyal fonksiyonu ve tekniği, güzellik bütünlüğü içinde harekete geçiren gücünden yararlanmak durumundadır (Kaya, G., 1993, s.87).

Paris La Défense Yerleşimi:

La Défense 1958'de Paris'in iş alanlarıyla işgalini önlemek için yeni bir merkezi iş alanı oluşturma amacıyla planlanmıştır. 35 yıllık gelişme sürecinde bölgede kimi zamanının en iyi kimiyse en kötü örnekleri olan her türden mimari proje yükselmiştir. Bu oluşum sürecinde La Défense yalnızca bir iş merkezi değil, aynı zamanda birkaç bin kişinin yaşadığı, ana metropolden kaçış için alternatif kamu alanları sunan bir şehir gelişmesi olarak belirginleşmiştir (Görer, N. ve Şenlier, N. 1993, s.170).

Paris kenti merkez problemini 1950'li yıllarda görmüş, arazi düzenlemeleri yapılmış, altyapısı çözülmüş bir mekanı 2000'lere taşımıştır. Sonuçta hem Paris'in modern merkezi kurgulanarak tarihi merkez üzerindeki baskılar giderilmiş, hem de görkemli bir kamusal alan elde edilmiştir. Arazinin getirisi (rent of land) kavramı da bu bağlamda irdelenmelidir. Bilindiği gibi iki tür getiriden söz edilmektedir. Değişken getiri arazinin konumuna ve erişirliğine bağlı olarak gelişir ve bir plancı için kentsel gelişmeyi yönlendirmede iyi bir araç

olarak görülmelidir. Paris bu aracı kullanarak La Défense'ı üretmiştir (Günay, B., 2006, s. 33).

La Défense, ortak mekanları, kent mobilyaları, farklı mimari üsluptaki binaları, bina grupları aralarında yer alan her biri alanının önde gelen sanatçıları tarafından tasarlanmış heykel, duvar panosu gibi sanat eserleri v.b. öğeleriyle kentsel tasarım ölçeğinde iyi çözümlenmiş perspektifler sunmaktadır ve bölgenin mimarlık tarihine geçmiş simgesel yapısı olan 'Grand Arch', tasarlanış felsefesi, kitlesel ve görsel etkisiyle La Défense Yerleşimi'nin kimliğini vurgulayarak tüm görkemiyle yükselmektedir (Görer, N. ve Şenlier, N., 1993, s.170).

Le Grand Arc, Paris:

Grand Arc yapısının özelliği sadece La Défense'de olan anıtsal simge yapı olması değil, bölgenin tüm Paris kenti ile entegrasyonunu oluşturan tasarım kimliği olduğu söylenmektedir. "Burada tarihi bir güç ve gelişmeyi yaşatma çabası, yapıyı oluşturmada çıkış noktası olarak belirlemektedir. Öncelikle konum olarak yapı Paris kentinin bilinen tarihi aksıyla uyum içindedir." (Görer, N. ve Şenlier, N., 1993, ss.170,172).

Şekil 3.8 Le Grand Arc, Paris.

(Kaynak: <http://stud3.tuwien.ac.at/~e0025394/private/paris2003/photos.html>)

Parc de la Villette:

Mimar Bernard Tschumi tarafından “21. Yüzyılın Bahçesi” olarak tasarlanan park, 1976’da Paris’te yer alan Villette’deki mezbahaların yeniden projelendirilmesi için uluslararası bir yarışma sonucunda yapılmıştır. Bilim ve teknikle ilgili mimari öğelerin bulunduğu park 35 hektarlık bir alanda yer almaktadır. Le Vilette projesi, güçlü görünümüyle Paris kentindeki diğer kentsel projelerin uygulanmasında hız kazanmıştır. Bu durumu Gallian (1993), şöyle açıklamıştır:

La Villette ve donanımları bir dizi zincirleme tepki yarattı ve kamusal, yarı kamusal ve özel müdahaleleri kapsayan bir dizi şehircilik projesinin uygulaması daha uzun sürede gerçekleştirilen La Villette projesi bir nevi katalizör görevi gördü ve bu projelerin uygulamalarını çabuklaştırdı. Paris’in çekiciliğini yitirmiş ve bakımsız olan birçok yerleri, iyileştirme programlarıyla yeni bir şehir dokusunun oluşmasını sağlamış ve bu doku içinde bürolar, konutlar, kamu alanları meydana getirilmiş, bunlar yapılırken de kültürel ve ticari donatılar ihmal edilmiştir (Gallian, C.,1993, s.7).

Şekil 3.9 Parc de la Villette.

(Kaynak: <http://www.pwpeics.se/images/pw%20cs/france%20p-z/>)

3.1.2 Türkiye Ölçeğinde Kentsel Tasarım

Ülkemizdeki kentsel tasarım olgusuna yön veren mevcut çalışmalar incelendiğinde, kentsel tasarım çalışmalarını iki başlık altında toplamak mümkündür:

Düşünsel Nitelikli Kentsel Tasarım Çalışmaları:

Ülkemizdeki kentsel tasarım olgusunu geliştiren, yönlendiren çalışmaların kuşkusuz en önemlileri; kentsel tasarım üzerine düşünsel temelli yapılan kentsel tasarım sempozyumları, şehircilik kolokyumları ve akademik kurumlarda yapılan yüksek lisans, doktora tezleri olarak sayılabilir. 1975’den bu yana kentsel tasarımla ilgilenen ve 1979 yılında kentsel tasarım yüksek lisans eğitimine başlayan Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 1989 yılından itibaren 16 yıldır Türkiye’ye özgü bir kentsel tasarım anlayışını geliştirmeye yönelik olarak ulusal ve uluslar arası düzeyde toplantılar düzenlemektedir. Bugüne kadar, bu düzenlemelerde aşağıdaki konular ele alınmış ve tartışılmıştır:

“Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu” (1989):

Son yıllarda kentlerde hızla gelişen ve kaybolan kentsel kaliteyi yeniden elde etmeyi amaçlayan bir çok faaliyet izlenmektedir. Bu faaliyetler kentsel düzenlemeler şeklinde kamusal mekanların ele alınmasında bir ‘Kamu Tasarım’ anlamında değer kazanmıştır. Kentsel kamu mekanları daha iyi yaşam koşulları yaratma hevesi nedeniyle yenilenmektedir. Bu yenileme faaliyetleri sonuncunda ‘Ortak Kentsel Mekanlar’ oluşturulmaya çalışılması yönünde yeni statüler oluşturulması istenmektedir. Prof. Dr. Mehmet Çubuk sunuş bildirisinde kentsel mekanın düzenlenmesinde asıl önemli olanın kentsel kamusal, özel ve yarı özel/kamusal mekanların tasarlanması olduğunu belirtmiştir. Bu sorumluluğunun yerine getirilebilmesi için bir ‘tasarım eğitimi enstitüsü’ kurulmasının bir gereksinim olduğuna değinmiş, bu eğitimle standart ve norm geliştirmenin mümkün olabileceğini belirtmiştir. Kentsel çevrenin tasarlanması ‘ortak mekan

kullanma' kavramı çerçevesinde olması gerektiğine dikkat çekmektedir (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu” (1991):

Bu sempozyumla kentsel tasarımın ne olduğu yönünde bir tartışma açılmak istenmiş ve tanımlamalara göre kentsel tasarımı icra edecek meslek grupları tanımlanmaya çalışılmıştır. Prof. Dr. Mehmet Çubuk, Kentsel tasarımın bir uzmanlık alanı olduğunu belirtmektedir. ‘Şehircilik Krizi’nin neden olduğu önemli boyutta sosyal–ekonomik–psikoloji–teknik ve ekolojik sorunlar ortaya çıkmakta olduğuna dikkat çekmektedir. İşte kentsel tasarım bu kriz sonunda ‘yeni yaşam tarzları ve olanakları’ sunmaya yönelik bir araç olarak görülmektedir. Salt planlama ile kentlerin gelişme sorunlarının çözülmemeyeceği mevcut sistemde önemli aksamaların ortaya çıkacağı belirtilmektedir. Bunun sonucunda yeni bir uzmanlık alanı kentsel tasarım fiziksel çevrenin oluşumunda yeni değerler yaratan şehircilik ve mimarlık uygulamaları arasında bağ kuran bir disiplin olduğu belirtilmektedir (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Post-Urbanism ve Kentsel Tasarım” (1992):

Toplumsal ilerleme sonucunda post-endüstriyel döneme geçilmiş post modern çağ toplumsal yaşamda önemli değişimler yaratmıştır. Modernist düşüncenin ortaya koyduğu mekansal düzenleme anlayışı bu düşünceden etkilenmektedir. Bu sempozyumda amaçlanan ise post modernizmi tartışmak değildir. Post modern düşüncenin kent ve kentsel mekanlar üzerindeki etkilerini ele almak, irdelenmek hedeflenmiştir. Dünyadaki hızlı gelişme ve değişme sürecinde kentsel gelişmeyi yönlendiren planlama anlayışının modernizm sonrası yön değiştirmesi ve modernist kentsel değerlerin eleştirilmesi hedeflenmiştir. Kentsel tasarımın ise bu hızlı gelişme karşısında nasıl tanımlanabileceği tartışmaya açılmaktadır (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Büyük Kentsel Projeler, Tasarım ve Uygulama Yöntemleri, Teknikleri ve Araçları” (1993):

Günümüzde kentleşme olgusu içinde bulunduğu sorunlara karşın ‘kentsel mekanın imajını’ yeniden ön plana çıkartmaya başlamıştır. Bu durum aslında hızlı ve kontrolsüz kentleşmenin beraberinde getirdiği görsel zenginlikten uzaklaşma ve niteliksiz yapı yoğunlaşmasına bağlanabilir. Bu sonuç kente yeni değerler kazandırabilecek yeni araçlar bulmaya itmektedir. Kentsel tasarım disiplininin bu soruna yanıt verebilecek bir araç olup olmadığına yönelik yeni tartışmalar açılması bu sempozyumun amaçları arasındadır. Kentsel gelişmenin yönlendirilmesinde önemli bir denge aracı ‘büyük kentsel projeler’ in bu bağlamda yöntemler, teknikler, araçlar açısından tartışılması hedeflenmektedir (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

Bu sempozyumda, kentsel tasarım disiplini içinde büyük kentsel projelerin bir denge aracı gibi ele alınarak Dünyadaki gelişme çizgisinde incelenmesi ve Kentsel Tasarım Uygulamalarında yöntemler, teknikler ve araçlar ortaya konarak tartışılması arzu edilmektedir.

Sempozyumun, aynı zamanda büyük kentsel meditasyonuna ve kentsel kültürün zenginleşmesi olayına yardımcı olacağı ve en sofistike ayırımdan en teknolojik tasarıma kadar, çeşitli teknik ve yöntemlerin ortaya konmasına vasıta olacağı düşünülmüştür (Çubuk, M., 1993a, s.xxviii).

“Kentsel Tasarım ve Ekoloji: Tasarıma Ekolojik Yaklaşım” (1994):

Kontrolsüz nüfus artışı ve beraberinde getirdiği sorunlar kentlerde geri dönülmesi zor tahribatlar yaratmaktadır. Ekoloji biliminin önemli bir katkısı olarak hem planlama hem de tasarım bu katkıdan etkilenmektedir. Ekolojik yaklaşımlı kentsel mekanlar üretme isteği ve buna bağlı düzenlemeler bağlamında konuların tartışılması amaçlanmaktadır. Ancak sempozyumdan asıl beklenen, ekoloji ve kentsel tasarım arasındaki ilişkinin hangi ölçütlerde ve yöntemlerle kurulabileceğinin tartışılmasıdır (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Kentsel Tasarım ve Kentsel Mikroortam Tasarımı” (1995):

Kentlerin giderek daha da kötüleşmesi artık hiç bir estetik kaygıya yer vermeyen yaşam estetiği olmayan ve geleneksel kentin tüm değerlerinin yitirilmesine neden olan bir durum yaratmıştır. Bu değerlerin yitirilmesine karşı modern düzen ve işlevselliğin karşısında bir tavır takınılmış ve kentsel tasarım bu bağlamda ele alınmıştır. Kentsel mikro ortam tasarımı ise onu tamamlayan bir disiplin olarak tartışmaya açılmak istenmiştir. Kentsel mikro ortam tasarımı kamu mekanlarının düzenlenmesinde kamu mekanları tasarımı ve aynı zamanda bu mekanların artistik yorumunu getirecek bir olayın ele alınmasını bir gereklilik olarak ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak tartışılması istenen önemli bir başlık olarak ise ‘kent ve sanat’ bulunmaktadır (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Temel Donatılar ve Kentsel Kamusal Mekanların Tasarımı ve Düzenlenmesinde Norm ve Standartlar” (1996):

Düzensiz ve kontrol edilemeyen hızlı kentsel gelişme süreci, büyük nüfus çeken kentlerde planlı ve yönlendirilmiş bir mekansal organizasyon yaratamamıştır. Karmaşa ve kaotik yaşam kentsel gelişme stratejilerinden, planlama hedeflerinden yoksun bir olgu olarak karşımızdadır. Bu çerçevede kentlerin düzenlenmesinde uygulanan kentsel mekan standartları ve yaşam konforu getiren yaşamı kolaylaştıran normlar ve bu konudaki yasal düzenlemeler ve yönetmelikler sempozyumda tartışılması amaçlanan başlıklardır. Özellikle yerel yönetimlerdeki uygulamalar daha çağdaş kentsel çevreler üretmek adına bir uzmanlık alanı yaratmaktan uzak olmasından hareketle ‘kent mühendisliği’ ya da ‘belediye mühendisliği’ gibi kavramlar tartışmaya açılmaktadır (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Kentsel Tasarım Formasyonu” (1997):

Kentsel tasarım kavramı daha önceki sempozyumlarda tartışılmasına rağmen bu tartışmalar sonucunda kentsel tasarım formasyonu üzerine çeşitli fikirler

belirtilmiştir. Bu bağlamda tasarım formasyonunun nasıl olması gerektiği konusunda bir sempozyum düzenlenmesine karar verilmiştir. Özellikle yüksek lisans eğitimi üzerine uzmanlaşma gerektiren bir disiplin olarak görülmesine karşın kentsel tasarım için lisans eğitimi başlatma çabaları da bu toplantının düzenlemesindeki esas kaynağı oluşturmaktadır. Bir diğer neden mimarlık ve planlama arasında bir ara disiplin olarak gözükmeye karşın gerek mimarlar ve gerekse plancılar kentsel tasarımı kendi meslek gruplarına daha yakın görmektedirler. Oysa bu kavramlar daha tartışılmadan yerli yerine oturtulmadan bu nitelikteki gruplamaların yapılması hatalara yol açabilecektir. Bu nedenle kentsel tasarım formasyonu değişik gruplar açısından tanımlanması ve tartışılması bu sempozyumun amacını oluşturmaktadır

(<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Farklı Ölçeklerde Kentsel Tasarım” (1998):

Kentsel tasarım sadece bir formasyona bağlı bir uzmanlık alanı olmadığından farklı farklı formasyonların temeline dayalı uzmanlaşma veren ve ayrıca ekip çalışmasını gerekli kılan bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Bu niteliği ile kentsel tasarım farklı mekansal ölçeklerde uygulama alanı bulabilecektir. Salt mimarının değil planlama ve peyzaj mimarlığının da katkısı bu farklılığı yaratmaktadır. Bu ölçeklerin neler olabileceği sempozyumun düzenlenme amacıdır (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Kentsel Tasarım: Bir Tasarımlar Bütünü” (1999):

10. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu 1. Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi olarak düzenlenmiştir. Ulusal kentsel tasarım buluşması ile kentsel tasarımın Türkiye’ye özgü koşulları tartışılmıştır.

1. Ulusal Kentsel Tasarım Kongresinde Ana Tema ‘Kentsel Tasarım: Bir Tasarımlar Bütünü’ olarak belirlenmiştir. Bu ana tema çerçevesinde 4 tema belirlenmiştir. Bunlar:

Tema 1: Kentsel Tasarımın Kavramsal Gelişimi

Tema 2: Kentsel Tasarımın Ölçekler Arası Yeri, Farklı Ölçeklerde Uygulanabilir Bir Düzenleme Aracı Niteliği

Tema 3: Kentsel Tasarımcının Rolü, Görev ve Sorumlulukları; Kentsel Tasarımcı Kimliğinin Belirlenmesi

Tema 4: Ölçekler Arası Bir Mekan Düzenleme Aracı Olarak Kentsel Tasarım Proje Yaklaşımları; Metodolojiler ve Proje Anlatım ve Sunum Teknikleri

10. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu çerçevesinde gerçekleştirilmiş olan 1. Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi'ne yurt içinden katılım olmuş, Türkiye'de kentsel tasarım kuramsal ve uygulama yönleri ile tartışılmıştır (<http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>).

“Kentsel Tasarım: Kentsel Çevreye Çok Disiplinli Bir Yaklaşım Aracı” (2000):

Sempozyum 4 ana tema etrafında bildiri sunumları ile gerçekleştirilmiştir.

Tema 1: Kentsel Tasarım Stratejik Yaklaşım: Bütünleşmiş Stratejiler

Tema 2: Kentsel Tasarımda Aktörler

Tema 3: Kentsel Tasarımda Çok Disiplinlilik

Tema 4: Kentsel Tasarımda Yaratıcılık ve Vizyon Oluşturma

Sempozyuma çeşitli üniversitelerden katılım olmuş, bir uygulama aracı olarak kentsel tasarım değerlendirilmiştir.

2001 yılına kadar ulusal düzeyde yapılan **sempozyum** düzenlemelerinin ardından, uluslararası düzeyde de organizasyonlar gerçekleştirilmiştir. Böylelikle diğer ülkelerde uygulanan kentsel tasarım yöntemleri ve yaklaşımlarının tartışılması, deneyimlerin aktarılması ve bugüne kadar yapılan ulusal tartışmaların sonuçlarının, uluslararası platformda değerlendirilmesine olanak vermesi amaçlanmıştır. Uluslararası düzeyde gerçekleştirilen bu sempozyumlar şöyledir:

“Küreselleşme Sürecinde Kentsel Tasarım ve Yerel Özellikler” (2001)

“Kentsel Gelişmede Vizyon Oluşturmada Kentsel Tasarımın Rolü”(2002)

“Kentsel Yenileşme ve Kentsel Tasarım”(2003):

Kentler, günümüz yaşamının belirleyici odaklarını oluşturmaktadırlar. Dünya nüfusunun önemli bir bölümünün kentlerde yaşıyor olması, bunun en önemli göstergesidir. Demografik, ekonomik, sosyal, fiziksel, teknolojik değişimler, kentlerin ve yaşamın planlaması, değerlerin korunması ve tasarlanmasını etkilemekte, gelecek kuşakların yaşam kalitesine yönelik kararları belirleyecek verileri oluşturmaktadırlar.

Yeni politikalar, bakış açıları ve gelişme modelleri arayışlarını hazırlayan bu dinamikler, kentlerin kimlik ve rol değişimine yol açmaktadır. Bu süreç, kente yeniden bakmayı öngörmekte, sorunlar kadar fırsatlar da ortaya koymaktadır. Bu yeni kentsel vizyon geliştirme sürecinde kentin mevcut doğal, tarihsel ve kültürel değerlerini koruma sorunu daha fazla ortaya çıkarken kentin köhneleşmiş, işlevini yitirmiş bölgeleri potansiyel dönüşüm alanları olarak gündeme gelmekte ya da kentin dinamiklerinin yönlendirmesiyle yeni gelişme alanları ortaya çıkmaktadır. Tüm bu olgular, kentin planlanması ve tasarımı için, kentsel dönüşüm, kentsel yenileme, kent vizyonları gibi kavramlarla soruna çözüm arayışlarında yeni açınımlar sağlamaktadır. Günümüzde bu yaklaşımlarla yapılan çalışmalara örnek olarak Londra Elephant & Castle Bölgesi, Sydney Darling Harbour, Philadelphia Society Hill Bölgesi, Barcelona Kıyı kesimi, Ankara Dikmen Vadisi, İstanbul Haliç projesi gibi uygulamalar gösterilebilir.

14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu'nun amacı, değişen dünya koşullarında ön plana çıkan kentlerin yaşam kalitesinde rolü olan dönüşüm alanlarına yönelik kavram, model ve örnekler ile önerileri irdelemek, tartışmak, sunulan görüşleri yayına dönüştürmektir. Sempozyumda yurtiçi ve yurtdışından akademisyenler ve araştırmacılar kadar, meslek sahipleri, kamu ve özel sektörde konuyla ilgili uzmanlar, kamu ve özel sektör ortak yatırımlarında görev alan şehir plancısı, mimar, peyzaj mimarları ve konuyla kuramsal ya da pratik ilgisi olan tüm aktörlerin davetli olduğu bir platform yaratılması ve sonuçları daha sonra yayımlanacak olan tartışmalara zemin hazırlanması hedeflenmektedir.

Sempozyum bildiri temaları:

1. Kavramsal Yaklaşımlar

- Kentsel Yenileşme
- Kentsel Gereksinme ve Beklentiler
- Kentsel Yaşlanma ve İçer Dönüş
- Kentsel Kaynak Kullanımı Sorunu: Sosyal ve Çevresel
- Kent İçer Dönüşüm Alanları
- Kentsel Büyüme - Kentsel Değişim
- Kentsel Kapasite
- Kentsel Tasarım - Kentsel Yenileşme
- Kentsel Yenileşmede Modeller
- Dönüşüm için Önergeler

2. Uygulama Araçları

- Politikalar
- Modeller
- Kurumsal Yapılanmalar
- Aktörler
- Yasal ve Yönetimsel Düzenlemeler

3. Örnek Projeler

- Yarışma Projeleri
- Uygulanmış Dönüşüm Projeleri
- Kent Dışı Dönüşüm Alanları
- Yeni Kentler
- Rekreasyon Alanları
- Tema Parkları
- Kamu - Özel Sektör Ortaklıkları, Özel Girişimler

“Değişimde Kentsel Tasarım, Kentsel Tasarımda Değişim” (2004)

“Korumada 50 Yıl Sempozyumu” (2005)

Uygulamaya Yönelik Kentsel Tasarım Çalışmaları:

Ülkemizde kentsel tasarım; genellikle belediye kanalı ile açılan **yarışma** platformları üzerinden kendisine uygulama alanı bulabilmektedir. Yarışmalar, proje elde etmek için bir yöntem, kentsel tasarım ise bu yöntemi gerçekleştirecek bir araç olarak kullanılmaktadır.

Yarışma sürecinde ilk aşama, yarışmayı açan kurumun, yarışma konusunu, amacını, yerini, yarışmacılardan istenilen belgeleri, vs. bir **şartname** adı altında sunması ile gerçekleşir. Şartnameler, kente ve proje alanına ilişkin verileri, bölgenin sorunlarını, olanaklarını, sosyo-ekonomik potansiyellerini, vb. içermektedir. Bundan dolayı şartnameler, yarışmacılar tarafından tasarlanacak projenin zeminini oluşturması açısından önemlidir. Ve aslında tasarımı yönlendiren çok önemli ipuçları taşır. Projeden beklenen ise şartnameye uygun formatta hazırlanmasıdır. Bu yüzden, **yarışma yöntemi** ile **kentsel tasarımın** şartnameler ile biçimlendirilmiş, yön verilmiş olduğunu söylemek pek de yanlış olmaz.

Bu düşünceden hareketle, ülkemizde gerçekleştirilen yakın tarihli (son on beş yıl) kentsel tasarım yarışmaları (ulusal ve uluslararası) incelenerek, ülkemizdeki kentsel tasarımın hangi eylemler üzerinden geliştirilmeye çalışıldığının sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Kentsel Tasarım disiplininin bir başka uygulama alanı olarak, yine belediyelerin gerçekleştirmek için model arayışı içerisinde olduğu **Kentsel Dönüşüm** girişimlerinden bahsedilebilir.

Kentsel dönüşümün Türk Planlama literatüründe tartışılmaya başlaması, 1980'lerin dışa dönük, büyük ölçüde küreselleşen dünyada bir yer edinme çabaları ile şekillenen hükümet politikalarının bir uzantısıdır. Bu anlamda dönüşüm, küresel kentler istemi içerisinde yeniden tanımlanan kentsel alanların

fiziksel mekanda yeniden yapılandırılmasının bir gerekliliğidir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin etkinliğinin ve özel sektör-kamu işbirliği olanaklarının artırılması gibi sermayenin akışkanlığını hızlandıracak örgütlenmeler desteklenirken, kentsel yeniden yapılanmanın baş aktörleri olan yerel halkın katılımı da sorgulanmaktadır. Ancak 1970’lerden beri dünyada tartışılmakta olan bu örgütsel düzenlemeler Türk planlama deneyimi için yenidir. ... kentsel dönüşüm uygulamaları, Türk planlama sistemi içerisinde kullanılamaz hale gelmiş tarihi doku, çöküntü alanları ve özellikle ıslah planları ile dönüşümü sağlanamamış gecekondulu alanlarında tek çözüm olarak sunulmaktadır (Dündar, Ö. 2005, s.23).

Başbakanlık tarafından 01 Mart 2005 tarihiyle TBMM Başkanlığı’na iletilen ve TBMM Komisyonlarında görüşülen **“Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı”**, bu girişimleri uygulamaya geçirebilecek bir kanun taslağıdır.

Bu kanun taslağında internet üzerinden edinilen bilgiler özetle;

- ... **‘tarihi kent merkezlerinin’** kültürel ve mimari özellikleri gözetilerek yenilenmesi ve **‘yıpranmış’** olan bu bölgelerin alt yapı ve diğer donanımlarla da desteklenerek **yeniden ‘yaşama dönüştürülmesi’**ni öngören; bu anlamda kentsel kimliğe ve değerlere duyarlı beklentiler için de **“çekici”** olabilecek ifadeler içermektedir. Hatta **İstanbul**’daki **Süleymaniye** ve **Zeyrek** gibi yıllardır **‘özel yasalarla kurtarılmayı’** bekleyen ve UNESCO gündeminde yer alan tanınmış semtler de **‘örnek’** gösterilerek, tasarının **‘önemi’** güçlendirilmektedir.

Ancak, maddeler incelendiğinde; belediyelerin sadece bu gibi bölgelerde değil, **‘her türlü’** yapılaşma bölgelerinde bu kanunu uygulayabilecekleri, özellikle **‘yasa dışı işgal’** niteliğindeki gecekondulu, kaçak yapı ve hukuk dışı-planlara aykırı spekülatif kentleşme bölgelerini **‘yasallaştırmak’** için yine bu kanundan rahatlıkla yararlanabilecekleri açıkça görülmektedir.

- ... **‘eskiyen ve özelliğini kaybetmiş kent** bölgelerinin yeniden inşası’nın amaçlandığı belirtilmektedir. Ancak **‘eskiyen’** ve **‘özelliğini kaybetmiş’**den neyin anlatılmak istendiği tasarıda açık değildir. Aynı alanların, tasarı gerekçesindeki **‘tarihi kent dokuları’** olacağını tanımlayan bir hüküm de yoktur. Bu alanların **‘kamu yararına imar yasağı getirilmiş bölgelerdeki kaçak yapılaşmayı içeren’** yerler olarak yorumlanmasını engelleyecek; böylece yasadışı kentsel işgallerin bu kez de **‘yenileme-dönüşüm’** adına kalıcı kılınması ve ödüllendirilmesinin önünü alacak bir hüküm de yoktur. Kısaca tasarının **‘amaç’** maddesi ile **‘gerekçe’** metni arasında hiçbir ilişki bulunmamaktadır...
- ... **‘kaçak yapıların yararlanacağı’**nı gösteren açık ifade, **2.maddede** yer almaktadır. **‘Alanların belirlenmesi’**ni düzenleyen 2. maddede, (SİT alanlarının bunda en önemli kriter olabileceği yönünde hiçbir hükme yer verilmeksizin) belediye meclislerince **‘en az 10 bin m2’** olarak saptanıp Bakanlar Kurulu’nun onayına sunulacak kentsel dönüşüm bölgelerinde; **‘... mevzuata uygun olarak yapılmış taşınmazlarda da...’** bu kanunun uygulanacağı anımsatılarak, asıl amacın **‘mevzuata uygun olmayanlar’**a yönelik olduğu açıkça belirtilmektedir.
- Özellikle Büyükşehirlerdeki ilçe ve belde belediyelerine, **‘Büyükşehir bütününe gözetin genel bir nazım plana bağlı kalınmaksızın’**, sadece kendi belediye sınırları içinde ve diledikleri yerleri **‘kentsel dönüşüm bölgesi’** yapma olanağı sağlamaktadır. Böylece, örneğin büyükşehirin geneline ait olan su havzalarında ya da doğa koruma alanlarındaki kaçak yapılaşma bölgelerinde, sadece oradaki belediye kararıyla **‘kentsel dönüşüm’** uygulanarak, aslında hiç olmaması gereken ve kentin yaşam kaynaklarını kurutan bu yasadışı işgal, **‘yasal ve planlı’** hale getirilerek **‘kalıcı’** kılınabilecektir.
- Tasarının **‘Taşınmaz tasarruflarının kısıtlanması ve kamulaştırma’** başlıklı **4. maddesinde** de kaçak yapılaşma bölgelerindeki yasa dışı işgallerin

‘**giderilmesi**’ne yönelik bir hüküm ve öncelikle bunun gözetilmesini öngören bir yaklaşım yoktur. Örneğin maddeye göre, kentsel dönüşüm alanı olarak belirlenen alanlardaki ‘**hazine arazilerinin**’ belediyelere bedelsiz devri olumlu görülmekle birlikte, bu arazilerdeki olası mevcut yasa dışı yapılaşmaya karşı nasıl bir tutum izleneceği belirsizdir (Ekinci, O., 2005).

3.1.2.1 İzmir-Dokuz Eylül Üniversitesi’nde Kentsel Tasarım Ölçeğinde Yapılan Çalışmaların İrdelenmesi (Yüksek Lisans, Doktora Tezleri)

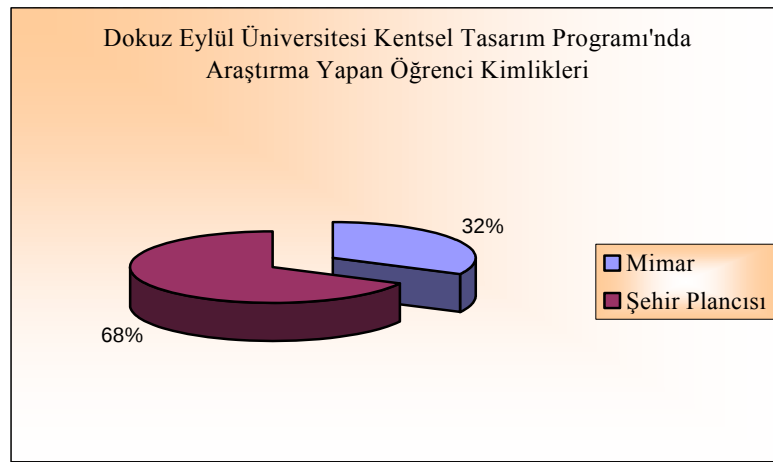
Üzerinde emek harcanan her bilimsel alan kendi düşüncelerinin, pratiğinin ve geleneklerinin tarihini yazar. Bu tarih ise bir deneyim, mit, metafor ve tartışma deposu olarak işlev görür. Bu ‘depo’, danışılan, örnek alınan, bugünü anlamının bir yolu olarak önemli rol oynayan bir içeriğe sahip olmaklığıyla aslında eleştirilerin üretildiği, yeni düşün alanlarına olanak tanındığı ‘entelektüel’ bir kaynak olur. Ancak aynı ‘entelektüel depo’, atılması gerekli yeni adımların önünde engel de oluşturabilir kimi zaman. Dolayısıyla bu anlamda kritik edilmesi ve potansiyel yönlerinin ayrıştırılması için bekleyen bir depoya dönüşür (Dündar, Ş., 2002, s.351).

Kentsel tasarım olgusunun ülkemizde nasıl bir çerçeveye oturtulduğunun saptanması amacıyla bir akademik kurumun *entelektüel deposundan* faydalanılarak, kentsel tasarım olgusuna bilimsel düzeyde hangi düşüncelerle yön verildiği, bu eylem alanında kentin sorunlarına, olanaklarına hangi ölçeklerden yaklaşıldığı ve kentsel tasarım aracının ne tür amaçlara çare olduğu gibi sorulara yanıtlar aranmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı; Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Programı’nda yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmalarının incelenerek, kentsel tasarım olgusunun bir akademik kurumdaki profilini çıkartmaktır (Ek-1, Ek-2).

Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda Kentsel Tasarım Yüksek Lisans ve Doktora Programları Enstitü Kurulu’nun 27 Mayıs 1992 tarih ve 3/1 sayılı kararı ile açılmış olup, bu tarihten itibaren, yaklaşık 13 yıllık bir

süre içerisinde 36 adet yüksek lisans düzeyinde, 1 adet doktora düzeyinde olmak üzere toplam 37 adet çalışma yapılmıştır. Yüksek Lisans düzeyinde yapılan çalışmaların 12 adedi Mimarlık kökenli, 24 adedi Şehir Planlama kökenli öğrenciler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan tek doktora çalışması ise Şehir Planlama kökenlidir.

Buradan kentsel tasarım eylem alanının bir akademik kurumda daha çok şehir plancıları tarafından ele alınmış olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.10 Dokuz Eylül Üniversitesi Kentsel Tasarım Programı'nda
Araştırma Yapan Öğrenci Kimlikleri (1995–2005)

Yüksek lisans ve doktora çalışmalarına yönelik yapılan arşiv taramasında, mimarlık kökenli öğrencilerin Kentsel Tasarım Programı'nda yaptıkları araştırma konuları ve sayıları;

- Kentsel Kimlik-Tasarım Rehberleri(1),
- Kıyı Alan Planlaması/Düzenlemesi(2),
- Kış Sporları Merkezi(1),
- Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Yenileme(1),
- Meydan(1),
- Yaşlılar ve Fiziksel Engelliler(1),
- Yerel Ekonomik Kalkınma(1),
- Üst Gelir Grubuna Yönelik Konut(1),

- Jeolojik Yapılanma-Afet Yönetimi(1),
- Otopark Sorunu(1),
- Pazar Yerleri(1),

şehir planlama kökenli öğrencilerin Kentsel Tasarım Programı'nda yaptıkları araştırma konuları ve sayıları ise;

- Alışveriş Merkezleri(2),
- Evrensel Fuar Alanı(1),
- Tarihi Kent Merkezlerinde Mekansal Dönüşüm/Değişim, Yeniden Düzenleme, Canlandırma, Sağıklaştırma(5),
- Konut Alanlarında Psikolojik Boyut(1),
- Ekolojik Duyarlı Tasarım(1),
- Yüksek Binaların Yer Seçimi(1),
- Teknopark(1),
- Üst Gelir Grubuna Yönelik Konut(1),
- Su Sporları Merkezi(1),
- Kentsel Açık ve Yeşil alanlar, Rekreasyon Alanlarının Düzenlenmesi, (2),
- Kıyı Alan Planlaması/Düzenlemesi(2),
- Sokak Yayalaştırma(1),
- Kentsel Kimlik-Tasarım Rehberleri(1),
- Meydan(1),
- Geçici Yerleşim Alanların (Afet durumlarında) Planlanması(1),
- Sosyal Donatı(Kütüphane) Tasarım İlkeleri(1),
- Mekan Organizasyonu(2),

olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentsel tasarım programında yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmalarının geneline baktığımızda, ağırlıklı olarak tarihi kent merkezlerinde mekansal dönüşüm/değişim, yeniden düzenleme, canlandırma, sağıklaştırma (6 adet, %16,21) gibi konular ele alınırken, ikinci ağırlıklı araştırma konuları kıyı alanlarının planlanması (4 adet, %10,81) ve bunu takip eden meydanlar, mekan organizasyonu,

kentsel kimlik-tasarım rehberleri, alışveriş merkezleri, açık alan-rekreasyon (her biri için 2'şer adet olarak %5,40) gibi konular da kentsel tasarım alanında önemli bir yer tutmaktadır. Diğer 17 adet tez çalışması ise, konu itibariyle tekil olarak ele alınmış olup, bu çalışmalar tüm çalışmalar içerisinde %2,70 oranında bir yer teşkil etmektedirler.

Kentsel tasarım yüksek lisans ve doktora tezi kapsamında yapılan incelemede, tez konularının 5 temel farklı boyutta ele alınmış olduğu saptanmıştır. Çalışmalar bu boyutlara göre incelendiğinde sayısal olarak ortaya aşağıdaki gibi bir sıralama çıkmaktadır.

1. Fiziksel Boyutlu Kentsel Tasarım Çalışmaları:*

Fonksiyonel/işlevsel, yer seçimi, görsel-estetik/ımağ, alt yapısal, mekansal yapı gibi kentsel tasarımın fiziksel boyutu ile ilgili konular tüm yüksek lisans ve doktora çalışmaları arasında en ağırlıklı olarak işlenen konular olmuştur (%37).

* 1. Kentsel Kimlik Tespitine Bir Yaklaşım: Çeşme'de Bir Alan Çalışması, 2. Kıyı Alanlarında Kentsel Tasarım Çalışmaları: Kuşadası Örneği, 3. Bursa Uludağ'da İkinci Gelişim Bölgesi İçin Kış Sporları Merkezi, 4. Ayvalık Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Yenileme Projesi, 5. Üsküdar Meydanı Çevre Düzenlemesi Projesi, 6. Postmodernite Bağlamında Ötekiler Kavramının Kentsel Tasarım İşlev Alanı İçinde İrdelenmesi, 7. Üst Gelir Grubuna Yönelik Konut ve Konut Çevresi Yaşam Kriterleri Üzerine Bir Araştırma, 8. Şehirlerde Otopark İsteğinin Araştırılması ve Tasarım Seçenekleri Üzerine Bir Çalışma Örnek Alanı: Alsancak/İzmir, 9. İzmir İçindeki Pazar Yerlerinin İşlevsel Analizi ve İşlevlerinin Güncellenmesi Konusunda Bir Model Önerisi, 10. Kamusal Bir Açık Alan Olarak Kentsel Kıyı Düzenlemelerinin İrdelenmesi-İzmir Kordonboyu Örneği, 11. Planning Problems of Shopping Centres and An Urban Design Project For A New Galleria In İzmir, 12. A Design Proposal İzmir Universal Exposition Project In The Context of Urban Design, 13. Formation and Alteration Process of Storage Buildings In Historical Center of İzmir: A Reorganization Approach, 14. Location Higrise Buildings In İzmir Central Business Districts, 15. Housing Lay-Out For Higher Income People In Güzelbahçe, 16. Alışveriş Mekanlarının Değişen Anlamı Ve Yer Seçimi Kriterleri Üzerine Bir Çalışma, İzmir Örneği, 17. Kent Merkezlerinde Sokak Yayalaştırmaları, Alsancak (İzmir) Örneği, 18. Kriz Durumlarında Acil Konut Üretimi ve Geçici Yerleşim Alanlarının Tasarım Kriterleri, 19. Kent Planlamada Sosyal Donatı Alanı Kavramı ve Kütüphanelerin Tasarım İlkeleri, 20. Kent Merkezlerinde Mekansal Dönüşüm ve Sağıklaştırma Stratejileri- Burdur Örneği, 21. Tarihi Kent Merkezlerinin Canlandırılmasında Fonksiyon Değişiminin Rolü -Bergama Örneği, 22. Samsun Kıyı Kesimi Mevzii Rekreasyon Alanı Kentsel Tasarım Projesi.

2. Sosyal Boyutlu Kentsel Tasarım Çalışmaları*:

Bu gruptaki çalışmalar; kentin bir bölümündeki yapısal ortamın kültürel, tarihsel, anlamsal, sembolik/imgesel, psiko-sosyal, kent kimliği, kentin mekansal kimliği, kentin sosyal kimliği bakımından incelenmesine ait ağırlıklı olarak ikinci çalışılan tez konularını oluşturmaktadır (%20).

3. Ekonomik Boyutlu Kentsel Tasarım Çalışmaları**:

Yeniden yapılanma, turizm amaçlı kalkınma, sanayi amaçlı kalkınma, bölgesel kalkınma, ülkesel kalkınma gibi amaçlar ile kentsel tasarım eylem alanındaki bu çalışmalar bu grupta yer almaktadır (%16).

4. Çevresel Boyutlu Kentsel Tasarım Çalışmaları***:

Ekoloji, rekreasyon düzenlemeler ve jeolojik temelli araştırmalar kentsel tasarım konuları arasında diğer çalışmalara oranla daha az yer tutmaktadır (%10). Kentsel tasarım alanında ‘Ekoloji’ konusunu işleyen sadece 1 adet yüksek lisans tezi olmakla beraber, bu konuyu araştırma konularıyla ilişkilendiren 3 adet yüksek lisans tezi bulunmaktadır.

* 2.Kentsel Kimlik Tespitine Bir Yaklaşım: Çeşme’de Bir Alan Çalışması, 2. Ayvalık Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Yenileme Projesi, 3. Üsküdar Meydanı Çevre Düzenlemesi Projesi, 4. Planning Problems Of Shopping Centres And An Urban Design Project For A New Galleria In İzmir, 5. Formation And Alteration Proccess Of Storage Buildings In Historical Center Of İzmir: A Reorganization Approach, 6. Psychological Dimension Of Urban Design In Residential Areas, 7. The Evaluation Of Conservation And Development Potential In İzmir Historical City Centre-Case Of Damlacık, 8. Kent Kimliğinin Ortaya Çıkartılması Amacıyla Kentsel Tasarım Rehberlerinin Kullanımı, Kemeraltı Örneği, 9. Meydanların Niteliksel ve Mekansal Analizi-Örnek Alan Çalışması Olarak Konak Meydanı, 10. Kent Merkezlerinde Mekansal Dönüşüm ve Sağlıklaştırma Stratejileri-Burdur Örneği, 11. Tarihi Kent Merkezlerinin Canlandırılmasında Fonksiyon Değişiminin Rolü-Bergama Örneği, 12. Heritage Planning Policies In Pre&Post Socialist Eastern Europe: Albania Berat Case Study.

** 3. Kıyı Alanlarında Kentsel Tasarım Çalışmaları: Kuşadası Örneği, 2. Bursa Uludağ’da İkinci Gelişim Bölgesi İçin Kış Sporları Merkezi, 3. Ayvalık Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Yenileme Projesi, 4. Pamukkale/Hieropolis Turizm Amaçlı Yerel Ekonomik Kalkınma Projesi, 5. Kamusal Bir Açık Alan Olarak Kentsel Kıyı Düzenlemelerinin İrdelenmesi- İzmir Kordon Boyu Örneği, 6. Technoparks A Case Study In İzmir Enviromental Technopark, 7. An Urban Design Project For Seaside Of Aliğa 8. Turistik Kıyı Yerleşimlerinde Ziyaretçi Yönetim Planı Yaklaşımı Göcek Fethiye Örneği, 9. Kelnt Merkezlerinde Mekansal Dönüşüm ve Sağlıklaştırma Stratejileri-Burdur Örneği, 10. Tarihi Kent Merkezlerinin Canlandırılmasında Fonksiyon Değişiminin Rolü-Bergama Örneği.

*** 4. Jeolojik Yapılanmalar Işığında Yerleşim İlkeleri ve Bu Bağlamda Afet Yönetimi Çerçevesinde İzmir İçin Bir Model Önerisi, 2. Ecologically Sensitive Settlement Design Case Study In Alaçatı, 3. Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yeniden Geliştirilmsien Bir Yaklaşım: İzmir Kültürpark Örneği, 4. Kentsel Yerleşme Kuşaklarında Rekreasyon Olanakları

5. Kuramsal Boyutlu Kentsel Tasarım Çalışmaları*:

Bu grupta yer alan çalışmalar sadece iki adet olup, biri yüksek lisans tezi, biri doktora tezidir. Çalışmaların %3' ünü oluştururlar. Her iki çalışmada “mekan organizasyonu” konusu ele alınmıştır.

D.E.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Kentsel Tasarım Programı'nda *ekoloji* konusunu ele alan tek çalışma, ***“Ecologically Sensitive Settlement Design Case Study In Alaçatı”*** başlıklı yüksek lisans araştırmasıdır. Bunun yanı sıra ***“Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yeniden Geliştirilmesine Bir Yaklaşım: İzmir Kültürpark Örneği”*** adlı yüksek lisans çalışmasında da incelenen konu kapsamında açık ve yeşil alanların kentlerdeki ekolojik işlevleri araştırılmıştır.

Ülkemizde kentsel tasarım pratiğini yönlendiren akademik düzeyde yapılan çalışmalar, çoğunlukla dünya gündeminde tartışılan konuları yakalamıştır. Ve bu konular yerel olan ile ilişkilendirme kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak gelişmekte olan bir ülke olarak akademik ortamda yapılan kuramsal bazdaki bir çalışmada bile ülke gerçeklerinin bir kenara bırakılmadığı görülmektedir. Kentsel tasarımı ülke ekonomisini güçlendirmede bir araç olarak kabul eden çalışmaların (ekonomik boyutlu) oranı azımsanacak sayıda değildir. Kentsel tasarım uygulamalarıyla asıl amacın daha sağlıklı, daha düzenli, vs. kentlerin tasarlanması hedeflenmelidir.

* 5.Kentsel Tasarımın Kullanıcı Profili Üzerindeki Mekansal Stratejileri, 2. Mekan Organizasyon Bilimlerinin Yeniden Yapılanmasında Bir Araç Olarak Kentsel Tasarım

3.1.2.2 Türkiye’de Kentsel Tasarım Ölçeğinde Gerçekleştirilen Yakın Tarihli Yarışmaların (Ulusal ve Uluslararası) İrdelenmesi

Türkiye’de **kentsel tasarım**, akademik ortamlarda yapılan çalışmalar ile kendisine bilimsel düzlemde alanlar yaratırken, diğer yandan sadece kentsel tasarım yarışmalarıyla kentlerimizde uygulama alanı bulmaya çalışmaktadır. Bunun nedeni ülkemizde kentsel tasarım alanının yürürlükteki imar kanunu ve yönetmeliklerde hiçbir biçimde yer almamasıdır. Böyle olmasına rağmen devlet, kentlerin gelişimini yine **kent** üzerinde, uygulayabileceği ekonomik gelişmeye öncelik veren politika ve stratejilerini **yarışma** düzleminde sağlamayı hedeflemektedir. Böylelikle kentler, küresel pazardaki yerlerini alma ve sermayeyi çekme düşüncesiyle geliştirilen politikalar üzerinden şekillenmektedir. Dolayısıyla bir araç olarak **kentsel tasarım**, kentlerin paketlenip pazarlanmaya hazır hale getirilen bir ürün hale getirilmesi amacına hizmet etmekten öteye gidememektedir.

Söz konusu proje yarışmaları için ülkemizdeki yönetim yaklaşımları her ne kadar pazarlayıcı bir zihniyet içerse de; Dündar’a (2002) göre;

Gerek konuya bir on yıl öncesinde nasıl yaklaşıldığına ayna tutulması açısından, gerekse de kentsel tasarımın hem uygulama, hem de eğitim anlamında kuramsallaştırılma çabasını içermesi açısından yarışmalar önemli birer araç olarak devreye girmişlerdir denebilir. Yarışma belgeleri meslek alanında kentsel tasarımın salt bir ara ölçek olarak algılanmaktan kurtarılması ve kent içerisinde yeni farklı dinamikler yaratabilmenin bir aracı olarak görülmeye başlamasının resmi dokümanlarını oluşturmaktadırlar aynı zamanda. Uygulanabilirlik açmazı bir yana bırakıldığında bile kentsel tasarım yarışmalarının verebildiği ve mekansal tasarımı ve gelişimi doğrudan bağlayıcı oldukça önemli mesajlardan söz edilebilir (s.234).

“Yarışmalar, bir tasarım elde etmek için bir araç, yeni fikirlerin üretildiği, yeni savların öne sürüldüğü, tasarımcıların en uç fikirlerini sorguladıkları platformlardır.”(Akansel, M., 2003). Bu anlamda yarışmalar, “... mesleğin gelişmesine ciddi katkılar getirmektedir. Yarışmaların bir anlamda meslek içi eğitim yönü de vardır ve meslektaşlara kendini sınama, yenileme olanağı vermektedir.”(Şentek, A., 2001). Uzun’a göre (2004) ise; “... yarışmalar pek çok alanda ve ülkede, dalında en iyiyi seçmek amacıyla düzenlenmiş ve sonuçları merakla beklenen organizasyonlar olmuştur.”(s.32).

Yarışma olgusu ülkemize ilk defa 1930 yılında mimarlık alanında düzenlenen “Bursa Belediyesi Hal Binası Yarışması” ile girmiştir. 1981’e kadar düzenlenen yarışmalar incelendiğinde ise; kent ölçeğinde yapılanlarında, genellikle bir kentin imar planı şeklinde olduğunu görürüz. Bu dönem ülkemizde Modernizm rüzgarlarının estiği yıllar olup, Modernizm’in bir kenti daha bütüncül bir yaklaşım ile şekillendirme çabalarının olduğu bir süreçtir. 1981 yılında düzenlenen “Eskişehir Fuarı ve Dinlence Eğlence Kültür Alanları Kentsel Tasarımı” yarışması ile ülkemizde yarışma platformunda ilk defa **kentsel tasarım** ifadesi kullanılmıştır. Bu yarışmadan sonra düzenlenen yarışmalarda Modernizm’in bütüncül yaklaşımının parçalanarak yerini Postmodernizm’e bırakmış olduğu rahatlıkla okunabilir. Günümüze kadar kentsel tasarım alanında yapılan yarışmalar giderek artmış, kentin farklı parçalarında farklı amaçlarla ele alınmıştır.

Yarışma materyalinden elde edilecek bilgilere yarışma şartnameleri üzerinden ulaşılabilir. Şartnameler, tasarımı yönlendirecek bilgilerin verilmesi, yerin olanaklarının ve sorunlarının doğru saptanması, iklimsel, topoğrafik verilerin sunulması açısından önemli belgelerdir. “Şartnamenin gerekli bilgileri içermesi, arazi ve çevresi ile ilgili harita, fotoğraf, rölöve gibi belgelerin eklerde verilmesi, tasarım projesinin gerçekçiliğini, dolayısıyla uygulanma olasılığını artırır.” (Uzun, T., 2004, s.34). Şartnameler üzerinden yarışmaların amaçlarını ve hedeflerini, bu amaçlar ve hedeflerin yerine getirilmesi için hangi yöntemlerin belirlendiğini, yarışmadan beklenenleri ve bu beklenenler doğrultusunda mesleki yönlendirmeleri okuyabilmemiz mümkündür.

Kentsel tasarım olgusunun ülkemizde süreç içerisinde nasıl şekillendiğini araştırmak amacıyla kentsel tasarım alanında son on beş yılda düzenlenen yarışmaların (Ek-3) şartnameleri incelenmiş, bu belgeler üzerinden ülkemizdeki uygulanan kentsel tasarımın çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Şartnameler üzerinden;

- Kentsel tasarım eylem aracının hangi amaç ve hedefler için kullanıldığı,
- Bu hedeflerin yerine getirilmesi için hangi aktörlere rol verildiği,
- Yarışmacılardan hangi fiziki ölçeklerde projeler istendiği,
- Yarışma alanının hangi yüz ölçümler arasında değiştiği,
- Kentin sosyal, ekonomik potansiyelleri doğrultusunda ne tür bir ölçekte ele alındığı,
- Kentsel tasarımın kentin hangi konumunda kendisine yer edindiği,
- Daha çok hangi konularda kentsel tasarım yarışması düzenlendiği,
- Yarışma şartnamelerinde ekolojik yaklaşımların olup olmadığı,

gibi konular okunarak, edinilen ipuçları doğrultusunda ülkemizde kentsel tasarıma yön veren bulgular edinilmeye çalışılmıştır (Ek-4).

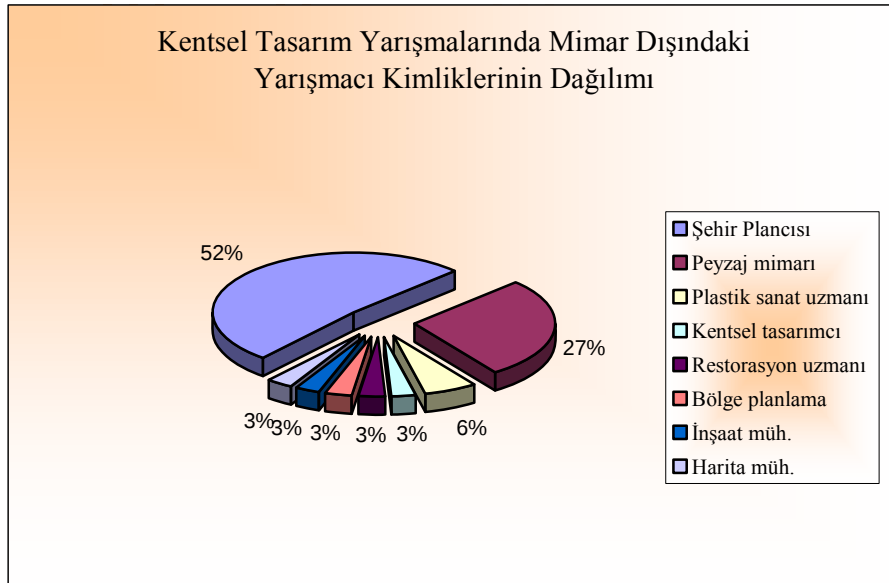
1995–2005 yılları arasında düzenlenen kentsel tasarım yarışma şartnameleri incelendiğinde; yarışmayı düzenleyen tarafın kamu kurumlarının olduğunu görmekteyiz.

80 sonrasında günümüze dek çıkan yarışmalar incelendiğinde yöntemin özellikle kamu tarafından kullanıldığını gözlemliyoruz. Son 23 yılda açılan yarışmaların %92.7 sinin kamu kuruluşları (bütçeye dahil kurumlar) tarafından açılmıştır.

Son yıllarda özel kuruluşların yarışma yöntemini daha çok benimsemeye başladıkları görülüyor. Fakat bunlar, batı ülkelerinde görüldüğü gibi şirketler değil, meslek örgütü türü yapılanmalar. Belediyelerin de yarışma yöntemini gittikçe artan oranlarda kullandığı gözleniyor. Özellikle 80 sonrasında belediyelerin kaynak ve yetkilerinin artmasının buna neden olduğunu söylemek yanlış olmaz. Belediyeler özellikle kentsel tasarım türü yarışma konularında çok etkin (Özbay, H., 2003).

Çoğunlukla Belediyelerin düzenlediği yarışmalarda amaç ve hedeflerin ortak yönünün, kent imajını yaratmak, kent kimliğini ortaya koymak, imgesel ve sembolik değerler üretilmesini sağlamak, kente ekonomik, sosyal ve kültürel faydalar kazandırmak, çağdaş teknoloji ve sanat anlayışı ile tarihi mimarlık değerlerine uyum gösterecek uygulanabilir çözümler bulmak ve güzel sanatları teşvik etmek olduğu söylenebilir. Buradan kentsel tasarım eylem alanının, kent parçaları üzerinden yine o kenti tasarlama yönteminde bir araç olarak kullanıldığını anlamaktayız. Devlet, farklı niteliklerdeki kent parçalarında düzenlediği yarışmalar üzerinden kentsel tasarım projeleriyle bir kentin bütününe tarihsel, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimini sağlamayı hedeflemektedir.

Bu hedeflerin yerine getirilmesi için ise genellikle mimarlara ve onu izleyen şehir plancılarına rol verilmiştir. Yarışmaların tamamında mimar olması şartı aranırken, yarışma ekibinde yer alması gerekli diğer mesleki grupların oranları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 3.11 Kentsel Tasarım Yarışmalarında Yarışmacı Kimliklerinin Dağılımı.
(1990–2005)

Bu sonuçlardan da anlaşıldığı üzere ülkemizdeki kentsel tasarım alanındaki mesleki görev, yarışmalar aracılığıyla mimarlara verilmiştir. Ekip başının mimar olma zorunluluğunun yanı sıra kentsel tasarım alanında ağırlıklı olarak şehir plancısı da rol almıştır. Kentsel tasarım alanının iki disiplin arasında kalan ara bir disiplin alanı olduğu söylemleri bu anlamda doğrulanmaktadır. Ancak 1998 yılında düzenlenen Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Fikir Proje Yarışması'nda yarışmacı kimliklerinin mimar, peyzaj mimarı, kentsel tasarımcı, kent plancısı ve bölge plancısı olarak belirtilmesi ile ilk defa kentsel tasarımcı kimliği mimardan ve kent plancısı kimliğinden sıyrılarak ayrı bir kimlik kazanmıştır.

Yarışmacı kimlikleri kentsel tasarımda önemli olduğu kadar aslında jüri üyelerinin kimlikleri de bir o kadar önemlidir. Kentsel tasarım projelerini ister mimar, ister şehir plancısı veya ister kentsel tasarımcı yapsın, sonuçta ürünü değerlendirecek olan kişilerin kimlikleri de önemlidir. Daha çok mimarlık çevresinde ele alınan yarışmalarda, jüri kimliklerinin mesleki anlamda önemli bir yeri vardır. “Yeni geniş açılımların olduğu günümüzde özellikle mimarlık alanında, sosyoloji, çevresel psikoloji, antropoloji, ekoloji vb. gibi bilim alanlarındaki gelişmelere bağlı olarak yeni kavram ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bunlar hakkında bilgilenmek ve geçmiş bireysel birikim ve değer yargılarını sorgulamak, ... jüri üyesinin sorumluluğudur”(Velioğlu, S., 2001).

Yarışmacı kimliklerinin belirlenmesi yarışma alanının hem fiziki hem de kentin sosyal, ekonomik, vs. boyuttaki ölçeği ile de yakından ilgilidir. Yarışmacılardan istenilen kentsel tasarım projesine ilişkin belgeler incelenerek, kentsel tasarım eylem alanının ülkemizde hangi fiziki ölçekte irdelendiği belirlenmeye çalışılmıştır. Şartnameler incelendiğinde; yarışmacılardan istenilen projelerin fiziki ölçeklerinin;

- 1/50 000 ölçekte planlama alanının kent içindeki yeri,
- 1/25 000 ölçekli genel kararlar şeması,
- 1/5000 ölçekli kent merkezi yapısal plan şeması,

- 1/2000 ölçekli yarışma alanı (yakın çevre alanları ile ilişkilendirilmiş) düzenleme projesi,
- 1/1000 ölçekli İmar Uygulama Planı,
- 1/500 ölçekli kentsel tasarım projesi,
- 1/200 ölçekte yapıya ilişkin kat planları,
- 1/50 ölçekli meydan saati,
- 1/20, 1/10, 1/5 ölçekli şehir mobilyaları gibi ölçekler olduğunu görmekteyiz.

Buradan yarışmaların geneline baktığımızda; kentsel tasarım projelerinin 1/500 ölçeğinde değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında yarışmalar üzerinden, kentsel tasarıma konu olan alana planlama boyutundan yaklaşılarak kent bütünü ile olan ilişkisini değerlendirme (1/50 000 ölçek) ve mimari boyuttan yaklaşılarak alanda kullanılacak mobilya tasarımlarına (1/5 ölçek) kadar detayların çözümü, kentsel tasarım aracı ile yapılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Kentsel tasarım alanında yapılan yarışmalarda ölçek büyüklükleri arasındaki bu fark yarışma alanının yüzölçümleri ile de doğrudan ilişkilidir. Yarışma alanları incelendiğinde, en küçük alanın 1,35 ha., (Bağcılar Meydan Düzenlemesi ve Kentsel Tasarımı-1996) en büyük alanın da 33 000 ha. (Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Fikir Proje Yarışması-1998) olduğu görülür. Bağcılar Meydan Düzenlemesi'nde yarışmacılardan 1/200 ölçekli zemin kat planları ve alan düzenlemesi istenirken, Gelibolu Yarımadası Barış Parkı'nda 1/25 000 ölçekli Park Ana Planı istenmiştir. Bu durum büyük kent parçalarının küçük kent parçalarına oranla planlama ölçeğinde projelendirildiği sonucunu verir. Bu sonuç ise bize, kentsel tasarım olgusunun ülkemizde planlama ölçeğine kadar uzanabilen bir eylem alanı olduğunu göstermektedir.

Kentsel tasarım alanındaki ölçek konusu, sadece fiziki ölçek demek değildir. Yarışma şartnameleri incelendiğinde, bir kent parçasının tasarlanması aşamasında o yere özgü olan tarihsel, kültürel değerler ile sosyal, ekonomik veya doğal çevre ölçeklerinin, tasarımın şekillenmesinde belirleyici rol oynadığı görülür. Yarışma şartnameleri üzerinden edinilen ipuçları doğrultusunda, ülkemizde kentsel tasarımın

kendisine farklı boyutlar edindiğini söyleyebiliriz. Bu boyutlar; aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi sosyal boyut, fiziksel boyut, ekonomik boyut ve çevresel boyut başlıkları altında toplanmıştır.

Tablo 3.1 Kentsel tasarım boyutlarının yarışmalar üzerinden gruplandırılması.

SOSYAL BOYUT	.Kültürel .Tarihsel .Anlamsal .Sembolik/ İmgesel Psiko- sosyal .Kentsel kimlik	FİZİKSEL BOYUT	.Fonksiyonel/ İşlevsel .Yer Seçimi .Estetik/İmaj .Alt Yapısal .Mekansal Yapı	EKONOMİK BOYUT	.Yeniden yapılanma .Turizm amaç. kalk. .Sanayi amaç. kalk. .Bölgesel kalkınma .Ülkesel kalkınma	ÇEVRESEL BOYUT	. Ekolojik .Doğal Çevre Koruma . Rekreasyon
---------------------	--	-----------------------	---	-----------------------	---	-----------------------	--

Yarışmalarda kentsel tasarım, çoğunlukla kent merkezlerinde uygulanması için tercih edilmiştir. Devlet, bir kentin iyileştirilmesi, güzelleştirilmesi ve geliştirilmesini bütünde değil kentsel tasarımın parçacıl özelliğini kullanarak, en göz önünde olan kent parçasında, yani kent merkezlerinde sağlamak istemiştir. Bu yöntem bir kentin vizyonunu oluşturma için en kısa yöntemi olarak görülmüştür. Bu amaçla devlet çoğunlukla kent merkezlerinde, kültürpark, meydan, park ve rekreasyonel düzenlemeler konularında yarışmalar düzenlemiştir.

Ülkemizde kentsel tasarımın, **yarışma** aracıyla en çok uygulandığı kent, Ankara olmuştur. Bunu Antalya, Bursa, İzmir ve İstanbul illeri takip etmektedir. Bu sonuç, Ankara'nın bir başkent kimliğinde olmasından dolayı **kent imajının** sağlanmasının diğer illere göre daha çok önemsendiğini göstermektedir.

Kentsel tasarım yarışmaları bölgesel, ulusal ve uluslararası yarışmalar olmak üzere üç şekilde düzenlenmiştir. Bölgesel olarak düzenlenen yarışmaları incelediğimizde, yarışmaya katılan ekip başının veya yarışmacıların sadece proje düzenlenecek ilin veya yakın bir ilin TMMOB temsilciliğine kayıtlı olma zorunluluğunun getirildiğini görüyoruz. Bu yaklaşım bize devletin, yarışmalarda doğrudan kentsel tasarım projesinin sadece o kent insanının oluşturabileceği düşüncesini ortaya koymaktadır. Hatta jüri üyeleri arasında bölge esnafının da

bulunması, projeyi değerlendiren kişilerin de alanın potansiyellerini, sorunlarını ve muhtemel çözümlerini iyi bilen biri tarafından değerlendirilmesi gerekliliğini gösterir (Denizli Belediyesi İncilipınar Kültürparkı ve Kültür Sitesi–1992, Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Saraçlar Çarşısı–1992, Antalya Sobacılar Çarşısı Yenileme, **Geliştirme** ve İş Merkezi–2001). Bunun yanı sıra yarışmaların çoğunluğu ulusal ölçekte düzenlenmiş olup, uluslar arası düzenlenen yarışmalar birkaç tane ile sınırlıdır (Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Fikir Proje Yarışması–1998, İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Fikir Yarışması–2001).

“Uluslararası platformda yapılan yarışma evrensel rekabet ortamı yaratır. Farklı tarihsel geçmişe sahip ülke mimarlarının konsept çalışmalarıyla, özgün bakış açılarını yansıttıkları projeler sunmaları, öneri çeşitliliğini artıran önemli bir etkidir.”(Uzun, T., 2004, s.36). Uluslararası yarışmalar incelendiğinde göze çarpan en büyük özellik çok büyük alanlarda, bir kentin bütününe etkileyebilecek, o kenti bütün olarak değiştirecek fikirlerin beklenmesidir. Böylelikle kentin hem ulusal düzeyde bir kimliğinin oluşturulması sağlanmış, hem de dünya kenti olma yolunda bir ilerleme kaydedilmiş olacaktır.

Yarışmalarda genellikle bir *kentin imajını oluşturmak, kentsel dönüşümünü sağlamak, kent kimliği oluşturmak, yeniden yapılandırmak* gibi aslında özü ekonomik kalkınma politikalarına bağlı düşünceler arasında ekolojik temelli düşünce hemen hemen hiç yoktur denilebilir. **Ekoloji** ifadesi ülkemizde son on beş yılda düzenlenen kentsel tasarım yarışmaları incelendiğinde, sadece Ankara Büyükşehir Belediyesi Osmanlı İmparatorluğu’nun 700. Yıl Kuruluş Yıldönümü Anıt Kompleksi ve Parkı Yarışmasındaki şartnamede belirtilen hedefler arasında; “... Park alanının yeşil dokusu ile çevre, kitle, yeşil dokuları arasında organik bağın kurulması ve *ekosistemsel bütünlüğün sağlanması*” denilerek bahsi geçmiştir. Bunun yanında yarışmaların ~ % 4,5’inde genellikle de park projelerinde “... mevcut doğal değerlerin korunması” şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Ancak elbette bu düşünce ekolojik düşünce sistemi ile karşılaştırıldığında oldukça yetersiz kalmaktadır. İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Fikir Yarışması’nda (2001) ise “çevresel ve iklimsel

koşullara saygı” ifadesi ile aslında ekolojik temelli bir düşünce sergilenmiş ancak uluslararası bir yarışmada bu düşünce yine de yeterli düzeyde vurgulanmamıştır.

Türkiye’de son on beş yılda gerçekleştirilen yarışmaların şartnameleri üzerinden okunan, kentsel tasarım eyleminin genellikle mimarlık eylem alanı kapsamında değerlendirilmiş olduğudur. Bundan dolayı, günümüze kadar olan yarışmalarda, önde olan yarışmacı kimliği **mimarlar** olmuştur. Oysa Tekeli’nin (1993) üzerinde durduğu gibi kentsel tasarım eylem alanının özgül yanları vardır ve mimarlık tasarımı ile bazı farklılıklar taşımaktadır. Bunlar;

1. Bir binayı ya da bir kentsel çevreyi algılama ve bilişikteki farklılıklar,
2. Ölçekteki farklılıklar,
3. Tasarımcının denetim düzeyindeki farklılıklar,
4. Tasarlanan çevrenin muhatapları ve bu konudaki kararların meşruiyetinin nasıl temellendirildiği konusundaki farklılıklardır (s.55).

Buna göre; kentsel tasarım eylem alanı, ülkemizde farklı bir bakış açısı ile ele alınmalı ve yurt dışında uygulandığı gibi, kentsel tasarım projeleri bir ekip işi olarak görülmelidir. Yarışma şartnamelerinde yarışmacı kimlikleri belirlenirken, gerekli tüm meslek insanlarının bu ekipte olma zorunluluğu bulunması gerektiği kabul edilmelidir.

Yarışma şartnameleri üzerinden edinilen, amaçların ve hedeflerin genellikle bir *kentin imajını oluşturmak, kentsel dönüşümünü sağlamak, kent kimliği oluşturmak, yeniden yapılandırmak* gibi aslında özü ekonomik kalkınma politikalarına bağlı düşüncelerin sergilenmiş olduğudur. Bu uygulamalar ülkemizde kentsel tasarım olgusuna, diğer gelişmekte olan ülkelere benzer şekilde ekonomik temelli yaklaşıldığının bir göstergesidir. Kentsel Tasarım, yarışma metoduyla, kentleri bir ürün olarak görüp, kapitalist kullanıcıların pazarlarına çekici gelecek biçimde sağlıklılaştırıp paketleyerek sunmaya yönelik bir araç olarak kullanılmamalıdır. Kentsel Tasarım, *kentin sahip olduğu yerel özgüllüğün* potansiyelleri bağlamında, sosyal, ekonomik, fiziksel, çevresel boyutlar ele alınarak, yeniden yorumlanmalıdır.

3.2 Toplu Konutlarda Tarihsel Gelişim

3.2.1 Dünya’ da Konut Gelişimi

Toplu konutlar topluca üretim anlamı içinde ele alındığında toplu konut üretimini tarih öncelerine kadar götürmek mümkündür. Bu devirlerde toplu konut yapımını doğuran ihtiyaç, ya Mısırlılarda olduğu gibi piramit işçilerini kısa zamanda barındırma veya Asurlularda olduğu gibi askeri amaçla kısa sürede karargah kenti kurma ihtiyacıdır. Bu kentlerin plan düzeni de kısa sürede projelendirmeyi esas alındığından basittir.

.... Konut talebinin, konut açığının fazla olduğu zamanlardan biri de harp sonralarıdır. Pek çok konutun harpte tahrip olmuş olması bu ihtiyacı doğurur. Örneğin; 2. Dünya Savaşı sonrasında Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere gibi Avrupa ülkelerinde savaşın doğurduğu konut problemini giderme amacıyla çalışmalar olmuştur. Kent içinde bazı önlemler alınmaya çalışılsa da toplu konut üretimi kaçınılmaz olmuştur.

.... Önceleri çok sayıda konut talebinin giderilmesinde uygulanan toplu konutlar, konut üretiminin endüstrileşmesiyle birlikte endüstrileşmiş üretim sistemlerinin uygulama alanı olarak önem kazanmışlardır. Tek tek konut üretiminden toplu üretime geçiş, ekonomik yönden de gerekli olmuştur. Konut üretim sistemlerindeki gelişim, standardizasyon, prefabrikasyon, rasyonalizasyon, makineleşme gibi endüstriyel gelişim toplu üretimi gerekli kılmıştır. Bunun sonucu konut üretiminin toplu konut üretimine dönüşmesi doğaldır (Karagülle, S., 1978, ss.3-4).

20.yy.'ın ilk çeyreğinde güçlenen ve ikinci yarısında yapıli çevrelere damgasını vuran bir kırılma, yerleşmelerin bir bütün olarak geliştirilmesini, tasarlanmasını ve üretilmesini tekil örnekler olmaktan çıkartıp, bir standart haline getirdi. Tek tek konutların ya da binaların değil, bir bütün olarak yerleşmenin kendisinin düzenli bir arzın ve talebin konusu haline gelmiştir. Toplu konutu modern bir norm haline

getiren bu kırılma, şehirlerin fiziki bünyesinin kenetlenmiş bir bütünlük olma zorunluluğundan kurtulması, birbirlerinden kopuk parçalardan oluşmaya başlamasıdır. Bu durumda şehri oluşturan parçaların birbirlerine ilişki örüntüleriyle bağlı olmaları yeterli olacak, parçaların ayrıca fiziki olarak da birbirlerine değmeleri, kenetlenmeleri, bağlanmaları gerekmeyecektir. Mekansal bütünlük fiziki bir aradalığa değil, ilişki örüntülerinin düzenine ve sıklığına bağlı olacaktır. Bu, parçalarının aralarında boşluklar bulunan, boşlukların hareketle ve ilişkiyle doldurulduğu 20.yy. yerleşme örüntüsü ve kültürüdür.

.... Ancak şehrin parçalar halinde kopması ve ilişki örüntüleri üzerinden birbirine bağlanabilmesi için sadece hareketin hızlanması ve ulaşım olanakların gelişmesi yetmez. Bir de şehirden kopuk bu arazilerin yine büyük parçalar halinde mamur hale getirilebilmesi gerekir. Sadece binaları yapmak yetmez. Altyapı dahil yapıli çevrenin bütününi birden tasarlamak ve inşa etmek gerekmektedir. Bu hem pahalı, hem de ucuz bir iştir. Şehrin dışı söz konusu olduğu için araziler ucuzdur; ancak öte yandan da mevcut bir yapılaşmanın içine ya da kenarına ilişilmediği için ilk yatırım maliyetleri yüksektir. 19.yy.'ın küçük müteahhitleri bu denklemi ekonomik kılabilecek güce sahip değillerdi. Başlangıçta yapılan yatırımı arsanın ucuzluğu ve toplu yapımın getirdiği ekonomiyle dengeleyip yatırımın lehine çevirebilecek büyüklükteki girişimcilere gereksinim duyuluyordu. Toplu konutun modern bir yerleşme normu haline gelmesi ulaşım standartlarındaki gelişmenin yanı sıra yatırım ölçeğini büyüten yeni girişimcilerin de ortaya çıkmasıyla mümkün olmuştur (Bilgin, İ., 2001, ss.51-58).

3.2.2 Türkiye’de Toplu Konut Gelişimi

Ülkemizde toplu konut girişimleri çeşitli amaçlarla ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacın kökeninde belirli sayıda konut ihtiyacını giderme amacı vardır. Bazı hayır cemiyetlerinin yaptırdığı konutlar ve afetlerden sonra inşa ettirilen deprem konutlarının yanı sıra konut kooperatiflerinin girişimleri ilk toplu konut girişimleri olarak değeriendirilebilir (Karagülle, S., 1978, s.4).

Türkiye nüfusunun 2. Dünya Savaşı’ndan sonra hızla artması, tarımda makineleşme, düşük gelir gruplarının kentlere göç etmesi sonucunu doğurmuş,

Türkiye'nin yaygın ve gelişkin bir sanayileşme aşamasına gelmemiş olması, bu nüfusun kentlerde düzenli işlerden çok ancak geçimini temin edecek işler bulmasına ya da işsiz olarak varlığını sürdürmeye çalışmasına neden olmuştur. Kentlerde biriken bu düşük ödeme güçlü kitlelerin barınma gereksiniminin kentsel konut piyasasında sağlanmasının olanaksız olması kentsel konut olanaksızlığı ile gereksinim toplu olarak işgal edilmiş kamu arazisi üzerinde akraba ve komşuların işbirliği ile ucuza alınmış eski malzeme ve konut parçalarıyla yapılmış gecekondularla karşılanmasını ve bu tür konutların kent çevrelerinde yaygınlaşmasını doğurmuştur. Böylece konut sorunu ön plana çıkmıştır.

1950 yılından sonra ruhsatlı konut üretimi için yeni kurumlar örgütlenmeye başlamış, öncelikle ortaya çıkan olgu, arsa spekülasyonunun büyük boyutlara varması üzerine tek arsada tek konut yerine çok konut yapılması şeklinde tanımlanabilir. 1955 yılında kat mülkiyetinin hukuk sistemine girmesiyle birlikte konut piyasasında yapsatçı girişim biçim almaya başlamıştır. Yapsatçı kurumlaşma, sermaye bakımından yetersiz kaldığından sadece belli alım gücü olan kimselerin taleplerine yönelmiştir.

3.2.2.1 Türkiye’de Konut Sektöründe Ortaya Çıkmış Olan Değişik Konut Sunum Biçimleri

Türkiye’de konut sektöründe; yapı kooperatifleri, toplu konut şirketleri ve yerel yönetimler eliyle toplu konut sunum biçimleri görülmektedir.

Konutların yapı kooperatifleri yoluyla yaptırılmasında iki farklı aşama vardır. Birinci aşama 1930’lu yılların ortalarında Ankara’da başlayıp 1950’li yılların ortalarına kadar tüm Türkiye’ye yaygınlaşarak sürmüştür. Bu dönemde kooperatif, kişisel ilişkiler düzeyinde sağlanamayacak bazı olanakları kurumsuzlaşmış ilişkiler ölçeğinde sağlama olanağı vermiştir. İkinci aşamada 1960’lar sonrasındaki planlı dönem olmuştur. Bu dönemde kat mülkiyeti yasası çıkmıştır. Bu yasa ve diğer koşullar orta sınıfların kent içinde artan arsa değerlerin bölüşerek ödemelerine olanak sağlamıştır.

Yapı kooperatifleri ile konut yapımı özendirilmiştir. Ancak krediler sadece örgütlü işlerde çalışanlara verildiğinden, bu sunum biçiminden başka sunum biçimleri geliştirilmiştir.

1970’li yılların ikinci yarısında taşınmaz mallar piyasasının çekiciliği, yapsatçıların ötesindeki sermaye gruplarının da ilgisini çekmeye başlamış ve toplu konut şirketleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

Yapılan işin hacmi büyüdüğünden büyük girişimci şirket söz konusudur. Bu halde toprağın mülkiyeti girişimcinin elindedir. Yapılan işin karlı olabilmesi için çok sayıda konutun üretilmesi gerekmektedir. Yapsatılıktan bu sunum biçiminin farklılaşmasının diğer nedeni ölçek olarak ortaya çıkıyor. Bu büyük ölçekte üretimi gerektirecek konut alıcısının bulunması gerekiyor. Bunun içinde toplumun değişik katmanlarına yöneliyor.

1970’li yılların ikinci yarısında yapı kooperatifleri ve yerel yönetimler eliyle toplu konut sunum biçimi gelişmeye başladı. Konut kooperatifleri yoluyla yapılan konutlardan düşük gelirli vatandaşlar yararlanamıyordu. Bu nedenle belediyeler düşük gelirli kesime konut sağlanmasını görev saydıkları için toplu konut yapımının örgütlenmesine aktif olarak girdiler. Başlangıçta, yerel yönetim, toplu konut yapılmasını öngördüğü alanda imar planı yaparak, arsanın kamulaştırılması, işlemlerini yürütürken, bir yandan da konut istemi olan kişiler, kredi kaynaklarına ve ödeme kapasitelerine göre ayırarak, konut kooperatifleri halinde örgütleyerek, bunların üst kuruluşu olan kooperatifler birliğini oluşturdu. Yerel yönetim aktif desteğini, projeden çekmeden bu girişimin gerçekleştirilmesi işlevini kooperatifler birliğine devretti. Ancak girişim üstünde belli bir denetim olanağını korudu. Toplumun daha düşük gelirli kesimine konut üretildiği için konutlar daha küçük, kullanılan malzemesi daha ekonomiktir.

BÖLÜM DÖRT

EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA

TOPLU KONUT YERLEŞİM İLKELERİ

4.1 Ekolojik Tasarım İlkeleri

Nüfus artışı, hızlı yapılaşma ve plansız kentleşme, ekolojik yapının bozulmasına neden olurken, enerji kaynaklarının da aynı hızla tüketilmesi sonucuna yol açmaktadır. Bugünkü yaşam çevremiz, planlama yaklaşımlarımız sorgulanmakta; daha kaliteli, daha sağlıklı, yaşanabilecek ve gelecek kuşakların da gereksinimlerini karşılayabilmelerine olanak tanıyacak tasarımlar üzerinde önemle durulmaktadır.

Ekolojik planlama ve tasarımda anahtar öge sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilir bir tasarım ve yerleşim dokusu yerküre ve sakinlerinin aldıkları ile verdiklerinin arasında denge kurar.

Sürdürülebilir bir dizge; temiz hava, temiz su, sağlıklı ve yeterli besin, bitki, hayvan ve diğer insanlarla ilişki, koruma, katılım, yaratıcılık, kimlik, özgürlük, sevgi, güzellik gibi temel insan gereksinimleri ile ilgilidir. Çevreci ve sürdürülebilir kentsel gelişme, temel diğer gereksinimleri sağlayarak, sürdürülebilirlik ve eşitliğin sınırladığı diğer gereksinimler için kaynakların daha az tüketilmesine katkı yapabilir (Eryıldız, S., 1995).

Bir ekolojik tasarım da şu kurallar göz önüne alınmalıdır:

- Her tür yapılanma alanı bir kentsel ekosistem bütünü içinde görülmelidir.
- Yapılanma alanları her ölçekte kentin kritik sorunları ile ilişkilendirilmelidir.
- Bir yapılanma alanı, oluşacak problem ve fırsatların sorumluluğunu üstlenmelidir. Yani bu fırsatlar, yapının yakın çevresine vereceği sorun ve olanaklar olacaktır.
- Ekolojik tasarım yapı ve çevresinde enerjiyi korumalı, atığı azaltmalıdır.
- Yapılanma alanı, çevresinin biyolojik, hidrolojik, jeolojik ve mikro karakterinin farklılığını yansıtabilmelidir.
- En önemlisi olarak da geleneksel kent dokusu içinde varolan ekosistemi ve

çevresel tasarımı kullanmalı, yararlanmalıdır.

Bir tasarım içinde ekolojik uyum sağlama ölçütleri ise aşağıdaki biçimde ele alınmalıdır:

1. Alanın ekolojik yoğunluğu en önemli ölçüttür. Bu da insan, yapı, araç yoğunluğu ve bu öğelerin birbiri ile olan uyumudur.
2. Yaya için ulaşılabilirlik ölçütü,
Uygunluk ve güvenilirlik,
Yürüme uzaklığı,
Kestirme yol ve güzergah çekiciliği ile sağlanabilir.
3. Binalar arası ilişki ölçütü; uzaklık, yönlenme, güneşlenme, hava sirkülasyonu, ölçek, güneş, ağaç, rüzgar, yol dokusu ilişkisi ile değerlendirilir.
4. Altyapı sistemi ile uyum ölçütü, test edilerek ilişkilendirilir.
5. Estetik uyum ölçütü, estetik kalite ve tipolojik çözüm ile irdelenir.
6. Mekan duygusu ölçütü, konut birimi oluşumu ile test edilebilir.
7. Konut ölçütü, kullanıcı gereksinimine göre oluşturulması yaşam biçimi ile farklı istemlere yanıt verme de çeşitlilik sunma olanaklarıdır.
8. Konut gruplaşması ve aileler arası iletişim ölçütü.
9. Güven duygusu ölçütü, mekan ile bütünleşme biçiminde değerlendirilmelidir (Konuk, G., 1994, ss.149,150).

Ekolojik Tasarım İlkeleri, kent ölçeği, kentsel tasarım ölçeği ve yapı ölçeği olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

4.1.1 Kent Ölçeği

Kent planlamasında ekolojik tasarım, yer seçimi ve yönlendirme kriterleri açısından ele alınmıştır. Sılaydın'a (1998) göre; "... ekolojik duyarlı planlama çalışması yaparken ekolojinin temel konusu olan doğal sistemleri, bunları oluşturan

öğeler arasındaki ilişkileri, ekosferdeki enerji akışı ve madde döngüsünü göz önüne almak” gerekmektedir.

4.1.1.1 Yer Seçimi

Yeni bir kent ya da mevcut kentlerin gelişiminin planlanması öncelikle yerleşim için uygun alan seçimi ile başlar. Yönü ve eğim yüzdesiyle topografik düzen, yerleşim alanının seçiminde en önemli etkidir.

0 ile 6 derece arasındaki araziler düz kabul edilir. 24 derece eğimden sonra inşa güçlükleri devreye girdiğinden bu bölgeler özel amaçlar için ikinci planda ele alınır. Her yamacın ‘en ılımlı olma niteliğine sahip parçası’ ‘termal kuşak’ olarak adlandırılır. Eğim ve yön analizi yapılan arazilerde, vadi tabanı ile en yüksek nokta arasındaki orta yamaçların ‘termal kuşak’ özelliği taşıdığı görülmüştür. Bu kuşakta, ısıtma ekonomisi açısından cephelerin en az 4 saat güneş alması mümkün olmaktadır (Erengöz, Ç., 2001).

Farklı yönlerde eğimi olan arazilerin güneş ışınlamalarından yararlanma olanakları farklıdır. Güneye yönelen eğimler, ekvatora yakın olan enlemler gibi güneş ışınlamalarını daha dik aldıklarından, böyle yüzeylerde ışınlamanın yoğunluğu daha yüksektir. Doğu ve batıya yönelen eğimler güney eğimine oranla yazın daha fazla, kışın daha az ışınlamalırlar. Kuzeye yönelen eğimlerse güneş ışınlamalarını alma açısından en şanssız olanıdır. Güneye yönelen eğimli yüzeyler kışın güneş ışınlamalarını dike en yakın aldıklarından, kuzey yarımküresi için en iyi eğim yönü olarak kabul edilirler. Kısa gölge nedeniyle binalar birbirlerinin güneş girişini engellemeden daha yakın olarak yerleştirilebilir ve dolayısıyla daha yüksek yoğunluk elde edilebilir. Bulunulan iklim bölgesine göre, atmosfer koşulları, mevcut bitki örtüsü, küçük veya büyük su kitleleri ve yükselti de yerleşim alanının seçiminde önemli rol oynamaktadır. Tüm bu etkenler yanında arazi formasyonunun dolaylı etkisi ile oluşan rüzgarların da yer seçiminde önemli etkisi bulunmaktadır (Buldurur, M., 1983, s. IV).

4.1.1.2 Yönlendirme

Buldurur (1983), kentlerin yönlendirilmesinde tasarım elemanlarını; “... bina veya binalar grubu, yollar ve hatta binalarla birlikte yeşil alanlar, ağaçlar ve su birikintileri” olarak belirtmiştir (s.53).

Binaların tek tek iyi yöne açılmaları, kentin de iyi yönlendirilmiş olması demektir. Bunu başarmak öncelikle yerleşim için uygun alan seçmekle başlar. Ancak doğaldır ki arazi topografyası her zaman kentin optimum yöne açılmasına uygun olmayabilir. Örneğin, Karadeniz kıyısının ılımlı nemli ikliminde, dağlar kıyıya paralel bir şekilde uzanmakta ve bu iklim türünde yerleşim için arzu edilen güneydoğuya (7 derece) yönelen yamaçlar kıyıdan (2–3,5 km.) içerde yer almaktadır. Ancak topografyanın sağladığı uygun yön ve eğimler detaylı çalışmalarla seçilebilir, gerekiyorsa arazi düzenleme çalışmaları ile uygun konum oluşturulabilir (Buldurur, M., 1983, ss.53-54).

Ulaşım Akslarının Düzenlenmesi:

Optimum yöne açılmada kent görüş açısından ikinci önemli konu, kent planlamasının en önemli tasarım elemanı olan kentin strüktürünü oluşturan ulaşım akslarının en iyi biçimde çözümlenmesidir. Bu düzenlemenin uygun yapılmış olması, genellikle yola paralel bir konumda bulunan binaların ve dolayısıyla kentin iyi yönlendirilmiş olması demektir.

Bir yerleşim ulaşım sistemi, yerleşimin en önemli tasarım elemanıdır. Yalnızca konut alanları ile işyeri ya da merkez ve diğer donatım ilişkilerini optimize etmedeki rolü ile değil, kentin güneş ışınlımlarından yararlanmasında arazi-bina ilişkilerinin iskeletini oluşturması açısından da kent planlamasındaki önemi çok büyüktür. Yeni bir yerleşim planlamasının yol sistemi tasarımında, yerleşim plancısı, geleneksel tasarım amaçları ile güneş etkisine bağlı tasarım stratejilerinin uyumunu sağlayabilir.

Yol genişliği, binaların ara mesafelerini artırma ve dolayısıyla birbirlerinin güneş ışınlamından yararlanma olanaklarını engellememe açısından tampon bölge olarak kullanılabilir. Parselleme yönetmeliklerinde gereksinme duyulan yol hakkı, ulaşım aksının her iki tarafındaki binalar arası, ya da bir bina ile güneyindeki ağaç (ya da herhangi bir engel) arası uzaklığının artırılması gerektiği durumlarda değiştirilebilir. Daha yüksek binaların doğu-batı doğrultusundaki ulaşım aksının güneyinde yer aldığı, değişik tipte konutlardan oluşmuş bir yerleşimde, ulaşım aksı binadaki gölgenin azalmasına yardımcı olabilir. Yolları bu amaçla kullanmak değerli açık alanları bu amaçla kullanmaktan daha avantajlıdır (Buldurur, M., 1983, ss. 54–56).

İklim Faktörleri:

Kentlerin yönlendirilmesinde en önemli konu, bulunulan iklim bölgesi için saptanan optimum yöne eğimli araziler üzerine yerleşmektir. İklim faktörleri kent doku biçimini etkiler. Bu sebeple değişik iklim bölgelerini tanımak faydalı olacaktır.

Günümüze değin bilim adamları farklı yaklaşımlarla dünyayı değişik iklim bölgelerine (makroklima) ayırmışlardır. Supan yalnızca sıcaklığa bağlı olarak yaptığı bölümlenmesinde yerküreyi üç büyük kuşağa ayırmıştır. Sıcak kuşak (23.27°K enlemi, $>20^{\circ}\text{C}$), orta kuşak ($66.33\text{--}23.27^{\circ}\text{K}$, $20\text{--}10^{\circ}\text{C}$) ve soğuk kuşak ($90.00\text{--}66.33^{\circ}\text{K}$, $<10^{\circ}\text{C}$).

Köppen, aylık ve yıllık sıcaklık ortalamasına, yıllık yağış toplamı ve yağışın yıl içindeki dağılımına, yağış ve sıcaklığın birlikte doğal bitki örtüsü ile olan ilişkilerine dayanarak 5 esas iklim kuşağı ve 24 iklim tipi belirlemiştir.

V.Olgyay Amerika Birleşik Devletleri için yaptığı araştırmalarda 4 esas iklim bölgesi kabul etmiştir:

- Soğuk İklim Bölgesi
- Ilık İklim Bölgesi
- Sıcak-Kuru İklim Bölgesi
- Sıcak-Nemli İklim Bölgesi (Buldurur, M., 1983, ss. 22,23).

4.1.1.3 İklima Uygun Yapım Teknikleri

Kent planlama ölçeğinde ele alınması gereken temel belirleyici faktörlerden biri de, iklimsel özelliklerdir. İklimsel özellikler doğrudan yapı formunu etkiler.

Soğuk İklim Bölgesi:

Serin ya da soğuk iklim bölgelerinde planlamada rüzgara karşı korunma oldukça önemlidir. Büyük yapı birimleri yakın gruplar halinde olmalıdır. Bu iklim bölgesinde yapılarda kapalı kompakt biçimler yeğlenir. Kare planlı nokta evler (point houses) veya kuzey-güney aksında sırt sırta yapı planları uygun olabilir. Bu arada rüzgardan korunmak için binaların sık yerleştirilmeleri yanında, doğal olarak güneş ışıınımlarından olası olduğunca yararlanmaya özen göstermek gerekecektir. Konut birimleri dışa açılan yüzeylerden ısı kaybına azaltmak amacıyla bitişik olmalıdır. Genelde kent strüktürü güneş ışıınımlarından maksimum yararlanmakla birlikte yoğun planlı olarak nitelenilebilir (Olgyay, V., 1963, s.156).

Akşit'e göre (2005); soğuk iklim bölgelerinde ana ihtiyaç güneş ışıınımidir.

Özelikle ısıtmanın istenmediği dönemde hakim olan rüzgardan korunmak gerekli olmaktadır. Bu nedenle güneş ışıınıminin ısıtıcı etkisinin en fazla, rüzgar etkisinin ise en az olduğu yamaçların vadi tabanına yakın bölgeleri soğuk iklim bölgeleri için en uygun yerleşme alanlarıdır. Güneş ışıınımina karşı yutuculuğu fazla olan koyu renkli, ayrıca ısı depolama kapasitesi yüksek olan masif duvarlar, ısı depolama kapasitesi yüksek olan masif duvarlar, ısı geçirme katsayısı düşük olan küçük pencereler ve eğimli çatılar kullanılmalıdır. Yerleşme dokusu, ısıtmanın istendiği dönemde güneş ışıınımini engellemeyecek ve rüzgardan korunmayı sağlayacak kompakt bir doku şeklinde tasarlanmalıdır (Akşit, F., 2005, ss.124,125).

Ilımlı İklim Bölgesi:

Ilımlı-nemli iklim bölgesinde, ısıtmanın istendiği dönemde güneş ışıınının ısıtıcı etkisinden maksimum yararlanmaya ihtiyaç vardır. Isıtmanın istenmediği dönemde nemi, ısıtmanın istendiği dönemde ise hava kirliliğini dağıtmak için rüzgara ihtiyaç duyulur. Bu nedenle güneş ışıınının ısıtıcı etkisinin ve rüzgarın en fazla olduğu yamaçların üst bölgelerine yerleşmek uygun olmaktadır. Isıtmanın istenmediği dönemdeki rüzgara geniş yüzeyli, dikdörtgen veya serbest planlı binalar tercih edilir. Isı kontrolünü ve doğal vantilasyonu sağlayan pencereler ve eğimli çatılar kullanılmalıdır. Yerleşme dokusu, ısıtmanın istenmediği dönemde hakim rüzgardan yararlanmaya, ısıtmanın istendiği dönemde ise güneş ışıınınından yararlanmaya olanak sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.

Ilımlı-kuru iklim bölgesinde, ısıtmanın istendiği dönemde güneş ışıınının ısıtıcı etkisinden maksimum yararlanmaya, rüzgardan ise korunmaya ihtiyaç vardır. ancak hava kirliliğini dağıtmak için rüzgardan yararlanılabilir. Bu nedenle güneş ışıınının ısıtıcı etkisinin fazla ve rüzgarın az olduğu yamaçların alt bölgelerine yerleşmek uygun olmaktadır. Isıtmanın istendiği dönemdeki rüzgara kapalı, kareye yakın kompakt binalar tercih edilmelidir. Isı kontrolünü sağlayan pencereler ve eğimli çatılar kullanılmalıdır. Yerleşme dokusu, ısıtmanın istenmediği dönemde rüzgardan yararlanmaya, ısıtmanın istendiği dönemde ise güneş ışıınınından yararlanmaya olanak sağlayacak kompakt doku şeklinde tasarlanmalıdır (Akşit, F., 2005, s.125).

Ilımlı bölge yıl boyunca orta düzeyde iklim etkisi ile karakteristiktir. Bu nedenle diğer iklim bölgelerine oranla planlama daha serbesttir. Bununla birlikte doğu-batı doğrultusunda uzatılmış binalar yeğlenir.

Bu serbestlik ayrı konutların düzenlenmesinde de geçerlidir. Güneydoğu yönüne açılan uzun dikdörtgen ve L biçimli birimler avantajlıdır.

Buldurur’a göre (1983); plan tasarımındaki serbestlik iç ve dış mekanlar arasındaki ilişkinin bütünlüğü ile karakterize edilir. Arzu edilen yapı-doğa kaynaşmasına yönelik açık ve serbest planlar bu bölgede kullanılabilir (s.75).

Sıcak-Kuru İklim Bölgesi:

Sıcak-kuru iklim bölgesinde neme ihtiyaç vardır. Geceleri soğuk hava göllerinin olduğu vadi tabanına yerleşmek uygundur. Aynı zamanda yamaçlara oranla düz yüzey olmalarından dolayı güneş ışınımının ısıtıcı etkisi daha düşüktür. Kare planlı ve avlulu, hacimleri avluya bakan binalar tercih edilmelidir. Güneş ışınımına karşı yutuculuğu en az olan açık renkli, ayrıca ısı depolama kapasitesi yüksek, termal kütle etkisi sağlayan kalın duvarlar, avluya bakan dolayısıyla gölgede kalan geniş pencereler ve teras çatılar kullanılmalıdır. Yerleşme dokusu, ısıtmanın istenmediği dönemde güneş ışınımından ve rüzgardan korunmaya olanak sağlayan az katlı, sıkışık bir doku olarak düzenlenmelidir. Rüzgarın karakteri nemliyse yararlanmak gerekir (Akşit, F., 2005, s.125,126).

Bu bölgedeki yüksek sıcaklık, binaların sık yerleştirilerek birbirlerini ve ulaşım akslarını bir ölçüde, gölgelemelerini gerektirir. Bu nedenle ulaşım aksları doğu-batı doğrultusunda ve dar olmalıdır. Kompakt ve avlulu konut tipleri yeğlenmelidir. Doğru-batı aksında yer alacak birleşik yapı tipleri, sıra evler, grup apartmanlar kütle etkisi yaratmaları nedeniyle avantajlıdır.

“Ağaçlar, bahçe duvarı, pergola vb. gölgeleme vasıtaları ve küçük su satırları ile dış hacimlerde serinlik sağlanmalıdır. Tek ya da gruplaşmış birimler gölgeli avlu oluşturmali, plan karakteri genelde, yüksek sıcaklığa karşı gölgeli ve yoğun planlı olmalıdır.” (Buldurur, M., 1983, s.76).

Sıcak-Nemli İklim Bölgesi:

Sıcak-nemli iklim bölgesinde doğu-batı doğrultusunda serbestçe uzatılmış binaların avantajına karşın, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiş binalar da

diğer iklim bölgelerinden daha fazla dezavantajlıdır. Binalar hava hareketini sağlamak için birbirlerinden oldukça aralıklı yerleştirilmelidir. Doğu-batı aksına çok yakın olan (güneşe göre) optimum yön, rüzgar yönüyle uyumlu olmamaktadır. Bu nedenle düzenlenme her iki gereksinime cevap verecek şekilde yapılmalıdır. Ulaşım aksları geniş olmalı ve doğu-batı doğrultusunda uzanmalıdır (Buldurur, M., 1983, ss.77-78).

Sıcak nemli iklim bölgesinde, rüzgara maksimum düzeyde ihtiyaç vardır. Bu nedenle rüzgarın en fazla olduğu tepelere yerleşmek uygundur. Aynı zamanda yamaçlara oranla düz yüzey olmalarından dolayı güneş ışıınının ısıtıcı etkisi daha düşüktür. Rüzgara açık yüzeyli, uzun dikdörtgene yakın, vantilasyonu sağlamak için yerden yükseltilmiş ve yer yer hacimler arasında boşluklar oluşturulmuş binalar tercih edilir. Güneş ışıınınına karşı yutuculuğu en az olan açık renkli, ayrıca ısı depolama kapasitesi düşük ola hafif duvarlar kullanılmalıdır. Pencerelede, ısıtmanın istenmediği dönemde güneş ışıınınından yararlanmaya olanak sağlayacak seyrek şekilde tasarlanmalıdır (Akşit, F., 2005, s.125).

4.1.2 Kentsel Tasarım Ölçeği

Kentsel tasarımda ana amaç olan insana en iyi yaşam koşullarının sağlanması ve ekonomik bir kentsel mekan oluşturulması, bölgeleme, erişilebilirlik, yeterli donatım gibi bir çok etkenle uyumlu çözümle gerçekleştirilir. Bu geleneksel kentsel tasarımdan farklı olarak, fiziksel çevresel etkenin iklim boyutu ve iklimin ana kaynağı olan güneşin yerleşim üzerindeki etkilerinin optimize edilmesidir.

4.1.2.1 Ekolojik Faktörler

Rüzgar:

Yatay düzlemdeki basınç farklılaştırması sonucu, atmosferik yoğunluk farkları nedeniyle ortaya çıkan ve esas doğrultusu yeryüzüne paralel olan hava hareketidir.

Doğal çevreye uyumlu, sürdürülebilir, ekolojik bir yapma çevrenin yaratılmasında iklim elemanlarının etkilerinden yararlanma ya da korunmanın en üst düzeyde sağlanma zorunluluğu vardır. Rüzgar insanın yarattığı yapma çevre üzerinde ilk barınaklar ve yerleşmelerden başlamak üzere insanlık tarihi boyunca yapısal, çevresel olarak etkisini hissettiren iklim elemanlarından birisidir. Rüzgarın, yapılar üzerinde statik olarak basınç, kar yükü, dinamik olarak vibrasyon vb., çevresel olarak sağlık ve konfor açılarından ısı geçişi, kirlilik dağılımı, gürültü dağılımı, yangın yayılımı, yağmur suyu sızıntısı vb. etkileri vardır (Ok, V., 2005, s.70).

.... Hem hakim soğuk rüzgarlardan korunmak, hem de havalandırma amacıyla rüzgardan faydalanılması için rüzgar yönü bilinmelidir. Rüzgardan havalandırma amacıyla faydalanılması için yerleşim alanlarında rüzgar koridorları oluşturulmalıdır. Bu şekilde yerleşim içinde hava sirkülasyonu sağlanacaktır. Hakim rüzgarın geldiği yere sağır cephe verilmeli ve bu cephelerde ısı yalıtım malzemeleri kullanılmalıdır (Sılaydın, B., 1998).

Rüzgar yönüne dik olarak yerleştirilen binalar, rüzgar hızını tamamıyla alırlar. Binaların rüzgar doğrultusunda 45 derece eğimli pozisyonunda ise hız %50 azalır. Birbirlerinden yüksekliklerinin yedi katı kadar uzaklıklarla ayrılmış yapı dizileri her bir yapı birimi için yeterli vantilasyon etkisini sağlayabilirler. Her ne kadar rüzgar binalar arasından atlayarak eserse de, diziler halinde birbirlerine paralel konumda yer alan binaların son birimi arkasında bir rüzgar gölgesi oluşur ve daha sonra rüzgar bir kanal oluşturarak serbest alanlara doğru eser (Buldurur, M., 1983, s.93).

Rüzgar son yapıya doğru bir akış içinde olduğundan, şaşırtmalı diziler halinde olan yapılar, rüzgarın atlayarak seyreden akış biçiminin avantajlarından yararlanabilir.

Ok'a (2005) göre; " ... bina içi mekanların doğal yolla havalandırılması ya da soğutulmasında rüzgar basıncından yararlanarak, aynı düzlemde farklı yüzeylerdeki

açıklıklarla çapraz havalandırma yapmak olanağı vardır.”(s.73).

Şenlier, M. (1994), kentsel tasarım ile rüzgar kontrolünü şu şekilde açıklamaktadır:

Soğuk mevsimi hakim ve uzun olan bölgelerdeki kentlerde, rüzgar kontrolü önemlidir ve bunun için temel gereksinim, bitmiş tasarımdaki rüzgar hızının, açık alandaki gibi değil, bir kent içindeki gibi olmasıdır. Yani hızlı hareket eden hava çatı seviyesinden yukarda kalmalıdır. Binaların uygun bir yerleşimi paralelinde uygun bir bitkilendirme ve rüzgara maruz tarafa duvarlar veya benzeri setler ile yerleşim alanının içinin korunması sağlanabilir. Düz veya alçak eğimli çatılar yerine daha orta eğimde çatılar yapmak, türbülansları engellemek için binaları düzensiz bir planda yerleştirmek ve ani yükseklikleri önlemek, baca gibi çalışacak darlıklar bırakmamak, bahçe duvarlarını maksimum koruma sağlayacak şekilde ve açıklıkları rüzgara ters yapmak, vb. şekilde geliştirilecek tasarım kriterleri etkin sonuçlar sağlayabilir.

Sıcak-nemli bölgelerde ise hava hareketini sağlamak için yapıların birbirilerinden oldukça ayırık yerleştirilmesi gerekir. Yönlendirme iyi vantilasyonu sağlamayı amaçlamalı ve hakim rüzgar iyi değerlendirilmelidir (ss. 201,202).

Küçük bitkiler, ağaç ve çalılar, duvar ve çitler arazi düzenlemede rüzgar kırıcı ya da yöneltici olarak kullanılabilirler. Sıcak dönemlerde serin meltemlerin yararı göz önüne alınarak, arazi düzenleme yararlı hava hareketlerini yapılara yöneltecek ve hızlarını artıracak şekilde yapılmalıdır. Rüzgarı kırmak ya da yöneltmek konusunda arazide oluşturulacak yapma tepeliklerden de yararlanılabilir (Buldurur, M., 1983, s.93).

Güneş:

Güneş yenilenebilir bir enerji kaynağıdır. Ve bu enerjiden pek çok şekilde faydalanmak mümkündür.

- **Güneş kolektörleri:** Güneş enerjisini toplayan ve borulardaki suya ısı olarak aktaran çeşitli biçimlerdeki aygıtlardır. Sıcak su elde edilmesinde kullanılır.
- **Güneş duvarı (Solarwall):** Bir yapının dış duvarına, hava girecek kadar boşlukla monte edilen plakanın güneş ışınlarını emmesiyle içindeki havayı ısıtması ve bir fan aracılığıyla sıcak havanın iç mekana çekilmesi sistemidir.
- **Güneş pili (PV):** Yüzeylerine gelen güneş ışığını doğrudan güneş enerjisine dönüştüren yarı iletken maddelerden oluşan aygıtlardır. Konutların, yolların ve park-bahçelerin aydınlatmasında ve elektrik gereksiniminde kullanılır.
- **Pasif enerji:** Mimari düzenlemelerle, yapının güney cephesinde güneşten maximum yararı, kuzey cephesinden ise minimum ısı kaçışını sağlamak, pasif enerji (güneş mimarisi) olarak adlandırılır. Güney cephesinde kurulacak kış bahçesi, binanın tümünün iyi izolasyonu, pasif enerjinin uygulama şeklidir. Ayrıca tavana yerleştirilen özel bir ampul aracılığıyla, içeri giren gün ışığı, kırılma özelliğiyle toplanıp odaklanmakta ve mekanı aydınlatmaktadır (Yazıcı, M., 2002).

Yerleşim ölçeğinde güneş ışıınımı değeri şu faktörlere bağlıdır:

- Yüzeyin eğimi,
- Eğim yönü,
- Örtü malzemesinin ısısal-fiziksel özellikleri
- Yapıların biçim ve boyutları,
- Yapıların ısısal-fiziksel özellikleri

Yaşamın temelini oluşturan güneşten en iyi şekilde faydalanmak için uygun yönlendirilmenin verilerek yapılaşmaya gidilmesi, ana planlama kriterlerinden biri olmalıdır. Bunu gerçekleştirmek için yüzeyin eğiminden ve eğim yönünden faydalanmak gerekmektedir.

Güneş enerjisini kullanmak amacıyla tasarlanmış konut tipleri, güney cephesinde geniş pencere açıklığına, kuzey cephesinde küçük pencerelere, kuzey-güney yönlendirilmesinde, sıcak su enerjisinden faydalanmak üzere hazırlanmış duvar, çatı, döşemeler ve teknik donanımlara sahip olmalıdır.

Konutların sokak ve meydanlar yaratacak şekilde kuzey-güney istikametinde yerleştirilmesiyle maksimum sayıda konutun güneş enerjisinden faydalanması sağlanmalı, bitkilendirme yapılırken yazın güneş ışınlarından koruyan, kışın bu ışınlardan yararlanmayı kolaylaştıran, kışın yaprak döken, geniş yapraklı ağaçlar kullanılmalıdır.

Sıcak havalarda güneş ışınlarından korunmak, soğuk havalarda ise güneş ışınlarından faydalanmak, ısınmak ve soğumak amacıyla kullanacağımız ek enerji tüketimini minimize edecektir.

Soğuk iklim bölgesindeki kentlerde oluşturulacak yapı çevrelerinin tasarımında, güneş ışınlamından maksimum yararlanmak önem kazanmaktadır.

- Örnek olarak yollar, doğu-batı aksından maksimum 15 derece sapacak şekilde yönlendirilebilir,
- Yüksek binalar alanın kuzey tarafına yerleştirilebilir,
- Bina formları geniş ve güneye bakan biçimde yapılabilir,
- Kozalaklı ağaçlar evlerin kuzeyine, yaprak dökenler güneye dikilebilir,
- Kuzeybatı-güneydoğu aksına ayrı evler yerleştirilebilir.

Sıcak-kuru iklim bölgesinde ise yüksek sıcaklık binaların sık yerleştirilerek birbirlerini ve ulaşım akslarını gölgelemelerini gerektirir. Ağaçlar, bahçe duvarı, pergola gibi elemanlarla ve su satırlarıyla serinlik sağlanmalıdır. Kompakt ve avlulu yapı grupları tercih edilir. Plan karakteri yüksek ısıya karşı gölge

oluşturulacak biçimde olmalıdır. Sıcak-nemli bölgeler ise binalar hava hareketini sağlamak için birbirinden oldukça hareketli yerleştirilmelidir. Yapı çevresi, koruyucu gölgenin sağlanması koşuluyla serbest planlar, rüzgarın içeriye girmesini sağlayacak düşük yoğunluklu tasarımla karakterize edilebilir (Şenlier, M., 1994, s.202).

4.1.2.2 Yapım Teknikleri

Yapı Yönlenmesi:

Binaların yönlendirilmesinde topografya, manzara, gürültü kontrolü, rüzgar ve güneş v.b etkenler söz konusudur.

Kişinin termal konforu (kışın daha ılık, yazın daha serin) için binaların esas yüzleri güneye yönelmelidir. Güneydoğu ve güneybatıya yönelen yüzeyler, güneş ışığını düzenli almasına karşın, güneye yönelen yüzeylere oranla yazın biraz daha sıcak, kışınsa biraz daha serin olurlar. Doğu ve batı yönleri de (güneye yönelen yüzeye oranla) kışın daha soğuk, yazın daha sıcaktırlar.

“Güneye yönelen bir düşey yüzey (duvar) Aralık ayında en fazla, Haziran ayında en az ısınım alır. Yazın en fazla güneş ısınımını yatay yüzeylerin almasına karşın, kışın yatay yüzeylerin aldıkları ısınım, güneydoğu ve güneybatıya yönelen yüzeylerden daha azdır.” (Buldurur, M., 1983, ss.42-43).

Yoğunluk:

Kent planlamada yoğunluk önemli bir faktördür. Bu nedenle farklı yoğunlukların enerji kullanımını nasıl ve ne miktarlarda etkilediğinin bilinmesi çok önemlidir. Yoğunluk; birim alanda yaşayan insan sayısı ya da, yapıların inşaat alanı miktarları olarak kullanılmaktadır.

.... Yoğunluk, enerji tüketimini iki şekilde etkilemektedir:

1. Yerleşim yoğunluğu arttıkça binalar daha kompakt yapılmak

zorunluluğundadır. Dolayısıyla tek tek dairelerin ısı kayıpları azalmaktadır.

2. Binaların compact olması güneş enerjisinden yararlanmayı azaltmaktadır.

Yoğunluk arttıkça bina birim alana düşen ısı yükleri azalmaktadır.

Bina tipleri ve yerleşme yoğunlukları arasında enerji kullanım açısından direk ilişki vardır. 5 katlı binalarda (1.30 yoğunluk) maksimum değerler vermektedir. Bunun nedeni 5 katlı binaların küp şekline yakın olması, maksimum iç mekana karşılık havayla temas eden minimum dış kabuk bulunmasıdır (Göksu, Ç., 1999, ss.106-107).

Konut alanlarında sürdürülebilir ve ekolojik yaklaşımlar paralelinde yoğunluklar konusundaki kararlar, alanın taşıma kapasitesi ile uyumlu olmalıdır. Alınan yoğunluk kararları paralelinde; orta yoğunlukta önerilen yerleşim alanlarında ayrık nizam, çok yoğun alanlarda bitişik nizamda yapı düzeni oluşturulacaktır.

Kentsel yerleşme yoğunluğu sağlıklı ve çekici bir çevrenin yaratılmasında önemli olmaktadır. Sayısal olarak ifade edilen yoğunluk, gereksinim duyulan bazı kentsel işlevlerin varlığı içinde gereklidir. Gündelik ticaret birimlerinin dışındaki işlevler ancak yüksek erişebilirliğin olduğu yoğun yerleşmelerde bulunur. Yoğunluk başta iklimsel ve topoğrafik olmak üzere sosyal ve kültürel öğelerle ilişkilidir. Tarihsel kentler, sosyal ve kültürel değerleri yansıttığından yol gösterici olmaktadır. Sıcak iklimler sık yerleşme dokusunu gerektirmektedir. Ekolojik olarak gölge ve rutubetin temini, insanlar ve diğer canlılar için belirli konfor düzeylerinin geleneksel olarak sağlanması ancak bu yerleşme yoğunluğunda mümkün olmaktadır (Kılınçaslan, İ., 1994, s.184).

Yapılar Arası Mesafe:

“Bina yüksekliği arttıkça, komşu binalara yaptığı gölge oranı yükselmektedir. Ancak bina yüksekliklerine bağlı olarak binalar arası mesafeler önem kazanmaktadır.” (Göksu, Ç., 1999, ss.106-107).

Tablo 4.1 Bina yüksekliklerine (H) bağı olarak binalar arası minimum uzaklıkların (L) hesabı
Kaynak: Göksu, Ç., v.d., 1989.

KAT	H(m.)	L(m.)
2	6	11.8
4	12	23.6
6	18	35.4
8	24	47.2
12	36	70.8

İmar planlarında binalar arası uzaklığın tablo1.de görülen değerlerin altına düşmemesi gerekmektedir. Binalar arası uzaklık, yönlenme, güneşlenme, havalandırma ile uyumlu olmalıdır.

Yerleşim Planlamasında Bitki Örtüsü:

“Güneş girişinin planlanması açısından ağaçlandırmayı, yerleşimin diğer bileşenlerinde olduğu kadar özenle ele almak gerekmektedir. Bitki örtüsü rüzgarın etkisini büyük ölçüde azalttığı gibi, tozları tutar ve havayı filtre eder. Can sıkıcı parlaklık etkisini azaltarak görsel rahatlık sağlar.”(Buldurur, M., 1983, s.83)

Bitki örtüsü;

- Güneş ışınlamını emme yoluyla bölgedeki ısıyı düşürür, buharlaşma yoluyla da serinletir.
- Rüzgarın esiş hızını azaltarak, bölgede ısı düşmesine engel olur (Demir, A., 1986).
- Geniş ağaçlık alanlar güneş ışınlamının doğrudan doğruya toprağa gelmesini önlediklerinden, yer yüzeyindeki günlük ısı farklarını azaltırlar.
- Yerkürenin yaydığı ışınlamı tutarak bölgenin ısı kaybına engel olurlar.
- Bölgenin ısı-nem dengesini etkilerler (Buldurur, M., 1983, s.27).

Yoğun ve yüksek her yeşil ağaçta, rüzgar filtre edilerek aynı yönde şiddetini azaltarak devam edebilirken, bir başka küçük ağaç ile konumlandığında rüzgar kollara ayrılarak devam edebilmektedir. Ağaç grupları ise bir araya geliş şekillerine göre rüzgarı yönlendirmekte veya başka yöne saptırmaktadır.

Bazı ağaç karakteristikleri atacakları gölgenin uzantısında önemli etki yaparlar. Bunlar olgunluk, örtü yaygınlığı, büyüme oranı, (yapraklarını döken ağaçlar için) yaprak ve mevsimi dalların sıklığı gibi karakteristiklerdir. Arazi düzenlemede, ağaçların güneş girişini koruması arzu edildiğine göre olgunluk yüksekliği kısa olan türlerin seçilmesi daha avantajlıdır. Bu türler doğal olarak geniş yapraklı kısımları ile yazın gerekli gölgeyi sağlar, kışın da daha kısa gölge verirler (Buldurur, M., 1983, s.85).

Etkin gölgelemeyi sağlamak için ağaçlar stratejik olarak yerleştirilmelidir. Sabahleyin ve öğleden sonranın geç saatlerinde güneş alçak bir yükseliş açısıyla geçerken ağaçlar batı-güneybatı ve doğu- güneydoğu yönlerinde en verimli gölgeyi oluştururlar. Güneşin yükseliş açısının düşük olduğu bu durumda ağaçlar ve her tür nesne uzun gölge yapar. Bu nedenle binanın yanlarında etkin olarak kullanılabilirler. Aksi halde güneş ışıınımlarından korunmak güçleşir. Oysa gün ortası zamanda ışıınımlar binadaki gölgeleme elemanları ile kolaylıkla kesilebilir (Buldurur, M., 1983, s.88).

Büyük ağaçlar ya binanın kuzeyine, ya da yolun, park veya endüstri alanının güneyine yerleştirilmelidir. İklimsel açıdan yerleşime uygun olmayan ya da eğimi fazla alanlar büyük ağaç grupları için iyidir. Küçük ağaç grupları ise güneş girişi ile çakışmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Genellikle önce yüksek, sonra alçak ağaç gruplarının yerleştirilmesi uygundur (Buldurur, M., 1983, s.89).

Ağaçların gruplar halinde dikilmesi, gölge kesişmeleri nedeniyle aynı sayıdaki ağacın tek tek dikilmesi durumundaki gölgeden daha az gölge verdiği için, daha uygundur. Uzun ağaçlar yolun kuzeyinden çok güney yanına dikilmelidir. Bu durumda yol genişliği ve binalardaki ön bahçeler uzun ağaçların gölgelerinin

binaya ulaşmasında bir tampon gibi davranırlar. Bu her ne kadar geleneksel olmayan bir davranışsa da güneş girişini engellememesi ve tretuvarları serin tutması açısından avantajlıdır (Buldurur, M., 1983, s.90).

Şenlier (1994) bitkisel peyzajın önemini açıklarken; yaprak döken bitkiler ile yaprak dökmeyen bitkilerin sağladığı etkileri şu şekilde belirtmektedir:

Yaprak döken bitkilerin yapraklanması doğal olarak mevsimlerin hareketine uyar ve ısı arttıkça onların terlemesi de artar. Yaprak döken bitkilerin alandaki varlığı gerek kış, gerekse yaz ayları için uygundur. Çünkü, yapraklarının döküldüğü durumda güneş ışınının %60–70 oranda geçmesini sağlarlar. Yaprak dökmeyenler ise, yazın serinleme sağlarlar ve kışın ise –özellikle kuzey rüzgarlarına karşı dikilmişlerse- rüzgar korumasında etkili kullanılabilirler (s.203).

4.1.3 Yapı/Bina Ölçeği:

Çevreci ilkelere göre planlanmış yerleşimlerde erke, su ve diğer kaynaklar toplanır, ayrıştırılır, korunur, yeniden kullanılır ve dönüştürülür. Bu nedenle doğal ve yenilenebilir peyzaj özellikle yapıların tüm çevresini sarar. Güneş, doğal ışık, su, rüzgar vb. erke türleriyle bitki örtüsü, ağaç, ahşap, yosun, taş, kerpiç, cam, çelik ve farklı malzeme türlerinin mekanda, yaygın ve yoğun bir şekilde yer aldığı, mekan yaratısı sanatıyla ekoloji ilişkisi kurulmuş olur (Eryıldız, S., Irklı, D. ve 2004).

“Ekolojik yapı, sağlıklı bir yapı; doğal malzemelerin kullanıldığı, az enerji tüketen ve bu enerjiyi de doğal güneş ışığı ile elde eden, bakımı kolay ve ekonomik olan yapıdır. Bu yapı bulunduğu ortamın/habitatın özelliğine ve kullanıcının koşullarına göre düşünülmelidir.” (Rodrique, D.A., 2004).

Ekolojik dengeyi korumak, sürdürülebilirliği sağlamak ve yaşam kalitesini yükseltmek için temel olarak;

- Yapıların fosil yakıtlara gereksinimini azaltmak için; Binanın bulunduğu yer, o yere ait bitki örtüsü ve iklim özellikleri, Bina aralıkları, Binanın yönlendirilmiş durumu, Bina formu, Bina dış kabuğu Optik ve Termofiziksel özelliklerine -enerji etkin bina ve yerleşme birimi tasarımında dikkate alınması gereken bir diğer tasarım parametresi Doğal vantilasyon düzenidir (Akşit, F., 2005, s.124).- uygun tasarımlar yaparak ve daha da iyisi bu evrelerde fosil enerjilerin yerine güneş, rüzgar enerjisi vb. yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak
- Kirlilik yaratmayan, sağlıklı ve ekolojik yapı malzemelerinin mimari tasarım ve uygulama alanında kullanımı yaygınlaştırmak, geri dönüşümü mümkün, yerel yapı malzeme ve sistemleri kullanmak gibi ilkelerin benimsenmesi gerektiği görülmektedir (Kebapçı, B., Yaşa, E., 2005, s.92).

Binaların tasarımı, yapımı ve kullanımı uzun bir süreci kapsar. Bu süreç içinde sürekli tüketim ve sonuçta atıkların oluşması doğal bir sonuçtur. Yani mimarlığın ekolojik sorunlar üzerindeki etkileri mimari ürününü tasarım, üretim, kullanım ve fiziksel ömrünün sonuna kadar bütün aşamalarda görülür. Ancak olumsuz etkilerin azaltılma yollarının geliştirilmesi, uygulanması ve kabul edilebilir sınırlar içinde tutulması artık günümüzde zorunlu hale gelmiştir.

1. Mimari Yönlendirme:

V.Olgyay (1963) sık sık kullanılan birleşik bina tiplerini 5 grupta toplamıştır. Dairesel, tek ve çift yanlı-koridorlu, aynı kattaki hacimlerin büyük bir bölümünün tek bir (güney) yöne açıldığı bina tipi ve çok yanlı tip.

Çok kullanılan birleşik bina tipleri çift yanlı-koridorlu binalar, sırt sırta ya da aynı daireye ait karşılıklı iki dış yüzeyin olduğu tiplerde olabilir. Aynı daireye ait karşılıklı iki dış yüzeyin olduğu bina tipleri, ayrıık ya da tek yanlı koridorlu apartmanlarda olduğu gibi en iyi yönde yaşama hacimleri, dolayısıyla binanın esas yüzeyi bulunmak koşuluyla yönlendirilir. Çift yanlı koridorlu ve sırt sırta bina tipinde ise, binanın uzun aksı (ön ve arka yüzeyler doğu ve batıya yönelecek şekilde) kuzey-güney doğrultusundadır. Aks batıya doğru kayacak olursa binanın

yan cephelerindeki ısı dağılımı eşitlenmiş olacak, ancak batı yanı daha kısa süre güneş ışımasını almış olacaktır. Aks doğuya yöneldiğinde ise binanın batı yüzeyi güneşten korunmak zorunda kalacaktır (Buldurur, M., 1983, s.48).

“Binaların yönlendirilmesi, genelde binanın uzun yüzeyi optimum yöne açılacak, yani bina aksı optimum yöne dik olacak şekilde yapılmalıdır.” (Duncan, E. ve Jaffe, M., 1980, s.76, Buldurur M.’ye (1983) dayanarak).

Konut dışındaki okul, işyeri, yazlık ev vb. gibi binalar da kuşkusuz hacimlerin kullanılma saatleri esas alınarak yönlendirilmelidir. Bir başka etken olarak ışıının sağlık yönünden (mikrop öldürücü) etkisi dikkate alınarak yılın 250 günü tüm yaşanan hacimlerin günde en az 2 saat güneş ışıını alması istenir. Konut tiplerine göre yönlendirmede kabul edilebilecek toleranslar ve genel kriterleri U.S. Department of Housing and Urban Development (HUD) şu şekilde belirlemiştir:

Ayrık Tek Evler: Ayrık düzendeki bağımsız evlerin ön, yan ve arka yüzleri komşulardan ayrılmış olduğundan yönlendirme açısından bir sorun bulunmamaktadır. Arazi konumu, binanın esas yüzeyinin optimum yönle çakışmasını önüyor ve sapma gerektiriyorsa, aşırı ısınmaya karşı rüzgar kırıcı önlemlerle tolere edilebilir koşullar sağlanmaya çalışılmalıdır.

.... Arsanın yola paralel ön ve arka sınırının bina geri çekme uzaklığındaki orta noktalarını birleştiren doğrunun kuzey-güney doğrultusunda doğu ve batıya doğru en fazla 22,5 derece sapma yapması zorunludur.

Çok Daireli Konutlar: İkiz evler bir ortak duvarı paylaşan iki ayrı birim olduğuna ve doğal olarak her iki birimin de güneşten eşit şekilde yararlanması gerektiğine göre, ortak duvar kuzey-güney (ya da değişik iklimlerde kuzeybatı-güneydoğu) doğrultusunda ve binanın ana aksı doğu-batı doğrultusunda olacak şekilde yönlendirmek gerekir.

.... Alçak apartmanlar, sıra evler ve kır evleri de benzer şekilde yani, birimlerin tek tek aksları kuzey-güney, ancak yapı kompleksinin aksı doğu-batı olacak şekilde yönlendirilir.

.... Kule tipi bloklarda, olası olduğunca fazla güney penceresine gereksinim görülürken, doğu ve batı yönlerindeki açıklıkların da az olması gerekmektedir.

Serin iklimlerde, 4 birimli kule tiplerinin, 3 birimine iyi sayılabilecek güneş ışıını olanağı sağlayan kuzeydoğu-güneybatı aksı esas alınarak yönlendirme yapılabilir. Bununla birlikte haçvari binalarda tüm birimlerin güneş ışıınılarından aynı ölçüde yararlanma şansları diğerlerinden daha iyidir (Buldurur, M., 1983, ss.50-53).

2. Değişik İklim Bölgelerinde Optimum Bina Biçimleri:

Yapılan araştırmalar konut biçimlerinin iklim bölgelerine göre değişmek zorunda olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre;

- Serin bölgelerde kış ısısının düşük olması, güneşin etkileri açısından strüktürlerin doğu-batı doğrultusunda uzatılması ilkesini kural dışı bırakır ve kareye yakın bir biçim oluşmasını zorlar.
- Oldukça esnek planlara olanak sağlayabilen ılımlı bölgelerde ise doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiş biçimler arzu edilir.
- Sıcak-kuru bölgelerde kış koşulları altında doğu-batı doğrultusunda uzatılmış biçimler kabul edilebilir. Ancak yaz koşulları altında biçim kareye dönüşebilir. Bununla birlikte küpün bir parçası kesilerek duvar ve ağaçla gölge oluşturarak ve (ağaç, havuz ve çimle) hava serinletilerek çevre daha iyi yönde değiştirilebilir. Pencereler mümkün olduğu kadar yüksek yapılarak zeminden gelen ışımanın içeriye girmesi önlenmelidir.
- Sıcak-nemli bölgelerde güneş, özellikle binanın doğu ve batısında etkilidir. Bu nedenle ince ve doğu-batı doğrultusunda uzatılmış strüktürler uygundur (Buldurur, M., 1983, ss.50-53).

- Geleneksel olarak sıcak-kuru iklim alanlarında yapılar düz çatılı, masif malzemelerle ve az pencereli olarak yapılır. Kalın dış duvarlar ve çatı, iç sıcaklığı ortalama dış yüz sıcaklığına yakın bir sıcaklıkta tutarak ısı akışını geciktirir ve azaltır. Sosyal amaç ve dinlenme fonksiyonları için, güneş ve rüzgar kontrollü balkon ve iç avluların sağlanması uygundur. Direkt ve yansımış ışınımın güçlü olduğu durumda (gün boyu) iç sıcaklığı minimize etmede açık ve parlak renkli dış yüzeylerin etkisi gece konforunu sağlamadaki avantajlarına karşın ısısal direnç ve ısı kapasitesinin artırılması ile sağlanan önlemlerin etkisinden çok daha fazladır. Bu nedenle sıcak-kuru iklim bölgelerinde binaların dış yüzeylerinde genellikle beyaz ve diğer açık renkler kullanılmaktadır (Buldurur, M., 1983, s.76).
- Sıcak-nemli iklim bölgelerinde binaların konstrüksiyonu ve tasarımı yoluyla gereksinimlerin karşılanması; sürekli ve etkin vantilasyonun sağlanması, güneş ve yağmurdan korunma, gün süresince iç ısı düzeyinin yükselmesini önleme, akşam ve gece süresince minimize etme şeklinde özetlenebilir. iyidir (Buldurur, M., 1983, s.78).

3. Renk:

Güneşe maruz yüzeylerde sıcaklığın yükselmesi, sadece dış havanın sıcaklığı ile yüzeyin ısı geçirme katsayısına bağlı olmayıp, havanın berraklığı, ışınımın geliş açısı, yüzeyin cinsi ve rengine göre değişir.

İklim bölgelerine göre; binalarda kullanılacak renkler şu şekilde özetlenmiştir:

- Sıcak-kuru iklimde; genellikle beyaz ve beyaza yakın renkleri seçilmelidir. Amaç, yaz aylarında oluşan aşırı ısınmayı ve fazla radyasyonu yansıtmak olmalıdır.
- Soğuk iklim bölgelerinde; koyu, siyah renkler tercih edilmelidir. Amaç, bina, sokak, meydanlara gelen güneş radyasyonunun emilmesi, daha ılıman ve sıcak bir ortamın oluşturulmasıdır.

4. Yapı İçi Çözümler:

“Mekan organizasyonu yerin yapısına ve bölgenin iklim özelliklerine göre tasarlanır. Ekolojik yapıya saygılı olunur. Bina içi konfor koşulları enerjinin akılcı ve verimli kullanılmasıyla sağlanır. Form, kullanıcıyla doğa arasında uyumlu bir bağ kurulacak şekilde kurgulanır.” (Koçhan, A., 2003, s.54).

Yapı içinde bölgelem; oturma hacimleri güneyde, yatak odaları ortada, mutfak, depo, sera vb. mekanlar kuzey yönünde düzenlenmelidir.

“Ele alınması gereken önemli noktalardan biri de ‘havalandırma’ ve ‘gün ışığı’ dır. Hijyen bir ortamın ışığı, havayı ve güneşi içeri alması gerekir.” (Rodrique, D.A., 2004).

Bina ısıtmasında güneş enerjisinden faydalanılmalıdır. Bina ısıtmasında kullanım genelde 2 şekilde olmaktadır: Pasif sistemler ve Aktif sistemler.

- “Pasif ısıtma sistemleri genelde hiçbir mekanik sistem olmadan, güneş ışınının tutulması, depolanması ve iç mekanlara aktarımı doğal yollarla sağlanmaktadır. Bu doğal yollar, doğal ısı tutucuları (inşaat malzemeleri) ile ısının konveksiyon, konduksiyon yardımıyla iç mekanlara aktarım şeklindedir.”(Göksu, Ç., 1999,s.80).

Pasif güneş ışığından yararlanabilmek için çatılar doğu-batı yönünde konumlandırılmalı, yapının en geniş cephesi güneye yönlendirilmelidir. Kuzeye yönelmiş bir yapı, güneye yönlendirilmiş bir yapıya oranla yüzde 30 daha fazla enerji tüketir. Tam güneye yönlendirmenin mümkün olmadığı durumlarda, güneye 20° ye kadar bir açı uygun olabilir. Güney cephesindeki cam alan ise, cephe alanının minimum yüzde 40’ını, maksimum yüzde 60’ını oluşturmalı. Güneye yönelme, sadece daha az termik enerji tüketimi için değil, aynı zamanda ‘gün ışığı’ alması açısından da önemli. Doğal gün ışığı hormon düzenleyici olduğundan, insan psişizminde direk etkileri vardır (Rodrique, D.A., 2004).

- Aktif güneş enerjisi sistemlerinde, mekanik bir düzenek gereksinimi vardır. Bunlar; Havalı sistemler ve Sulu sistemler olmak üzere iki bölümde incelenir. Bu sistemlerde ısıtılan su veya hava, anında veya daha sonra kullanmak için depo edilir. Aktif sistemlerde, ısıнын depolanması için geliştirilen yöntemlerdir.

5. Çatı Özellikleri:

Direkt güneş ışınimleri, çoğunlukla düşey olan dış duvar yüzeylerine kıyasla, yatay veya eğimli olarak inşa edilen çatı yüzeylerine daha dik bir açı altında etki yaparlar. Yatay yüzeyler düşey olanlara nazaran 3,5 kere daha fazla güneş ışınımı alırlar ve yazın, çatıdan yapı içine gelen ısı, dış yüzeylerden gelen ısıya kıyasla 2 misli fazladır. Kışın ise, içerdeki ısıнын yarısından fazlası çatıdan kaybedilir. Yapının ısı kazanıp ısı kaybetmesinde, bu yüzden çatıların rolü önemlidir ve gerekli tedbirler alınmazsa, iç iklim koşullarının sağlanmasında güçlüklerle karşılaşılır. Tedbirler, çatının biçimi ve yüzey malzemesinin seçiminde dikkat edilmesi gereken konular olarak iki grupta incelenebilir.

Çatının Biçimi: Yapının ısı kazancı ve kaybı yönünden önemli farkların doğmasına neden olur. Boşluğu olan bir çatı, gerek yaz güneşi altında kızan çatı yüzeyinin sebep olacağı gereksiz ısı kazançlarına ve gerekse kışın, yapı iç ısıısının çatı yüzeyinden kaybına engel olarak iç iklim koşullarına olumlu etkiler yapar.

- Ülkemiz için geleneksel çatı örtü malzemesi ola kiremidin, malzeme özelliklerine bağlı olarak uygulanması sonucunda ortaya çıkan büyük çatı boşlukları, özellikle sıcak ve yağışlı bölgelerde, iç iklim koşullarının sağlanmasında yardımcı olurlar.
- Gelişmiş örtü malzemeleri ile kurulan çift çatılar ise, kiremit gibi gelenekse malzemelere kıyasla daha az bir hacim teşkil ederler. Çift çatılarda, dış tabaka su yalıtım özelliği yanında yansıtıcı niteliği de yüksek olan malzemelerden kurulmalıdır. Alt tabaka masif bir malzemedен yapılmış ise (örn: beton), çatı boşluğu kontrol imkanı verecek kadar geniş (min. 50 cm.) tutulmalıdır. Alt tabakanın asma tavan şeklinde hafif olarak yapılması arada daha az bir boşluk

bırakılmasına imkan verir. Her iki halde de iki tabaka arasında temin edilecek bir hava akımı, ısı birikimlerine engel olur.

Çatı Yüzey Malzemesinin Seçimi: Işınım istenmeyen devrenin uzun olduğu bölgelerde, genellikle yansıtıcı niteliği yüksek olan malzemeler kullanılır.

Bazı iklim bölgelerinde (özellikle sıcak ve kurak), hava nem bakımından doymuş değildir. Buharlaşma anında çevre hava sıcaklığının düşmesi olayından yararlanarak, çatı yüzeylerinin su ile kaplanması, sözü geçen ülkelerde kullanılan yüzey kaplamaları arasındadır (Demir, A.,1986).

6. Malzeme Seçimi / Bina Kabuğu:

Binaların tasarımı ve yapımında, ekolojik anlamda malzeme seçimi önemlidir. Ekosisteme ve insan doğasına uygun, zarar vermeyen malzemeler kullanılmalıdır. Bunlar ahşap, doğal taş, cam, kil, vb. gibi “doğaya zarar vermeyen, geri dönüşümlü, yöresel, bölgenin iklim koşullarına uygun ısı geçirgenliğinde, kullanımda, üretim ve uygulamada çok enerji gerektirmeyen vb. özelliklere sahip malzemelerdir ” (Koçhan, A., 2002, s.47).

“Ahşap gibi malzemeler kullanılacaksa, kaynakların verimli kullanılmasına azami özen gösterilir. Özellikle geri dönüşümü olan ürünler ve sistemler kullanılır.” (Koçhan, A., 2003, s. 53).

Konstrüksiyonun ve kullanılan malzemenin, toksik maddeler içeren endüstriyel konstrüksiyon malzemeleriyle değil, insanın doğasına uygun sağlıklı malzemelerle yapılması esasına dayanır. Sentetik katkısı olmayan veya minimumda olan doğal malzemeler; doğal taş, ahşap ve ahşap lifi, kil, saman, hasır, keten, kenevir, saz; tamamen yeniden dönüştürülebilir/kullanılabilir malzemeler kullanılır. Saman balyalarından üretilen konstrüksiyon panoları veya termik izolasyon panoları gibi malzemeler, enerji tüketimini ekonomik düzeyde tutarken, yan ürün ve toksik ürün kullanılmadığından tamamen sağlıklıdır. Duvar

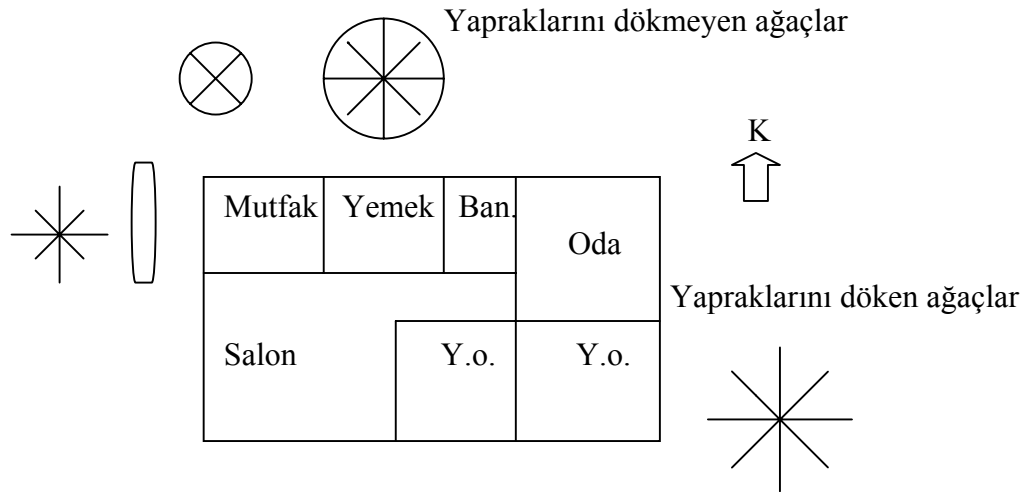
havalandırmasının ve izolasyonunun toprak, saman, mantar karışımı gibi doğal bir malzemeyle yapılması, duvar nemlenmelerinin önüne geçer. Selülozla hafifletilmiş silikat panolar da bina içi izolasyonlarda kullanılabilir. Yumuşak ahşap lifleriyle yapılmış panolar, üç kat yerleştirildiklerinde termik izolasyonda başarılı olmaktadır, balmumu ise ahşap yüzeylerin korunması için ekolojik bir çözüm oluşturur. Üretimi oldukça kolay olan keten tohumundan elde edilen keten yağı ise doğal boyaların ana bileşenidir. Doğal boyaların üretiminde, bitkisel yağlar, reçineler, kireçle birleştirilen balmumları ve doğal pigmentler kullanılır. Bu karışıma bazen turuncgil kabukları da eklenebilir. Aynı şekilde kenevir, kaliteli lif yapısıyla doğal malzeme üretiminde kullanılabilir. Ekolojik mimaride geri dönüşümlü karton, ahşap ve izolasyon malzemeleri, cam, ses izolasyonunda geri dönüşümlü kauçuk plaklar, kağıt ve pamuk atıklarından yapılan karton panolar, kullanılmış yünden yapılan keçeli izolasyon bantları kullanılır (Rodrique, D.A., 2004).

7. Bitki / Bina İlişkisi:

Ekolojik yapı ve doğa arasındaki ilişkiler ağı, ekolojik tarımda veya ekolojik bahçelerde, bitkilerin doğa ile ilişkilerini ‘permakültür’ bilgi ve felsefesiyle kurmuş olmasına benzer. Permakültürde bitkilerin yaşamları boyunca, hem doğayla, hem doğa olaylarıyla, hem de çevrelerindeki bitkilerle, ‘ortaklık’, ‘çeşitlilik’ yoluyla kurdukları ‘symbiotic’ ilişki sayesinde ‘adil bir döngü’ oluşur. Aynen bitki, hayvan, böcek, kuş, güneş ve ay hareketlerinin permakültürdeki uyumu gibi, eko-mimari için de böyle bir felsefe söz konusudur. Ekolojik mimari, ekolojik çevre ve ekolojik yaşamın bulunduğu ortam koşullarında aynı ‘adil döngü’yi sağlayabilecek şekilde oluşturulmalıdır (Rodrique, D.A., 2004).

- “Yapıların doğal bitki örtüsü ile desteklenmesi mümkündür. Güney cephelerine kışın yapraklarını döken, kuzey yönlerine ise yaz kış yapraklı bitkiler yerleştirilerek yapının ısıtılması ve soğutulmasına çevresel katkı olanağı araştırılmalıdır.” (Erengözgin, Ç.,2001).

- Ilık kışa sahip iklimlerde soğuk dönemler, bazı ağaçlar yapraklarla örtülü olduğu zamandan sonra olabilir. Böyle durumlarda akkavak ve salkımsöğüt türleri gibi erkenden yaprak çıkaran ağaçlar, güney pencerelerine gölge yapma ihtimali olduğundan kullanılmamalıdır.
- “Uzun ağaçların binadan uzağa, kısılarsa yakına yerleştirilmesinin daha uygun olacağının dikkate alınması gerekmektedir.” (Buldurur, M., 1983, s.90).
- “Yapraklarını döken ağaçlar ve diğer bitki örtüsü, yazın yaprakların buharlaşması süreci ve gölgeleme yapmaları nedeniyle serinletme gereksinimini azalttığı gibi, kışın da yapraklarını dökmeyen ağaçlar rüzgar kırıcı gibi davranarak binalardan ısı kaybını azaltabilir.” (Buldurur, M., 1983, s.90).
- “Yapraklarını dökmeyen ağaçlar binanın kuzey yanında yer almalıdır. Böylece binayı soğuk kış rüzgarlarından koruyarak ısı kaybını azaltırlar.” (Buldurur, M., 1983, s.90).
- “Binanın güney yanında yapraklarını döken bir ağaç bulunduğunda, kışın yapraksız dallar türlerine, budanmalarına ve olgunluklarına bağlı olarak belirli oranda güneş ışığını engellerler.” (Buldurur, M., 1983, s.86).

Şekil 4.1 Ilımlı bir iklim bölgesi için yeşil örtü tasarım şeması (Enerji korumak amacıyla rüzgardan korunmak için bina çevresindeki ağaçların düzenlenmesi, Buldurur, M., 1983, s.88).

4.2 Toplu Konut Planlamalarında Yerleşim İlkeleri

Toplu konutlarda yerleşim ilkeleri toplu konut planlamasında yapıların nasıl düzenleneceğini, yapılar arası ilişkilerin nasıl kurulacağını belirleyen kuralları içerir. Bu yapı düzenlemesinde ana eleman konuttur.

Toplu konutlarda yerleşim ilkeleri denildiğinde, *konutların yerleşim ilkeleri* olarak belirlenebileceği anlaşılabılır. Bunun nedeni, her ikisinin de konut alanlarının düzenlenmesini içermesidir. Ancak her iki konunun farklı yönleri vardır. Toplu konutlar fazla sayıda konutun aynı planda ve aynı plancılar tarafından detayına kadar düzenlenmesine olanak sağlar. Yapılar arası ideal ilişkiler düzeni, toplu konutlarda uygulanabilir ortamı bulur. Oysa normal konut alanlarında plancıyı bağımlı tutan parsel sınırları, mülkiyet vb. faktörler vardır. Toplu konut tasarımında ise diğer faktörleri bağımlı tutan imar durumu, kat yüksekliği, parsel şekli ve yönü gibi pek çok kısıtlayıcı durum ortadan kalkar. Fakat toplu konut tasarımlarında bu serbestliğe karşın çok daha fazla faktörün ışığı altında karar verilmesi gerekmektedir.

4.2.1 Yerleşim İlkelerini Etkileyen Faktörler

Karagülle (1978) toplu konut yerleşim ilkelerini etkileyen faktörleri şu şekilde belirlemiştir (ss.10–75). :

- Doğal faktörler
 - Topografya
 - Jeolojik yapı
 - İklim
 - Gün ışığı
 - Bitki
 - Manzara
 - Su
- Kullanımlar arası ilişkiler (Fonksiyonel bağlantılar)

- ❑ Sosyal ve psikolojik faktörler
- ❑ Estetik
- ❑ Teknik
- ❑ Düzenleyici yasal faktörler
- ❑ Güvenlik sağlayıcı faktörler
 - Düşman saldırılarına karşı savunma
 - Yangına karşı korunum
 - Doğal afetlere karşı korunum
 - Sosyal afetlere karşı korunum
- ❑ Hijyenik faktörler
 - Hava kirliliği
 - Gürültü
 - Temizlik ve bakım
- ❑ Esneklik
- ❑ Ekonomi
 - Planlama (Proje) maliyetinde ekonomi
 - Yapı düzenlemelerinin yapı maliyetine etkisi
 - Yapı düzenlemelerinin yapım süreci maliyetine etkisi
 - Yapı düzenlemelerinin kullanım süreci maliyetine etkisi

Koç (1981), toplu konut tasarımında yerleşim ilkelerini etkileyen faktörlerden her birinin toplu konut yapımına hangi yönlerden ve nasıl etkileyeceğini açıklamaya çalışmıştır. Ekolojik yaklaşımla bir tasarımda ise yukarıda belirtilen faktörlerden doğal faktörlerin daha dikkate alınarak yapılması gerekmektedir (s. 94).

Koç (1981), toplu konut yerleşimini etkileyen doğal faktörleri iklim, topografik durum, manzara durumu, bitki örtüsü, jeolojik yapı ve zemin suyu olarak kabul ederek bu faktörleri şu şekilde açıklamıştır:

İklim: İklimsel faktör arasında ısı, yağış, rüzgar, güneşlenme durumu, nem durumu vs. sayılabilir. Bu faktörler toplu konut yerleşiminde yapıların biçimi, yapı malzemesi, pencere boyutları, çatı formu, yapının rengi, ısıtma sistemleri

gibi özellikleri yanında yerleşmede yapıların gruplaşma düzenini (yapıların birbirine göre konumu, uzaklıkları, yönlendirilmeleri) etkilemektedir.

Topografya: Topografik durum yapının boyutları, yapı tipi (ev, apartman, teras ev), yerleşme yoğunluğu, ulaşım ağı yapısı, yapıların yerleşme düzenini etkiler. Ayrıca ‘iklimsel faktörler arazi yönüne ve eğimine göre değişik değerler alır. Bu değer farklılıkları konut için uygun yerleşim alanı seçiminde kullanılır.’

Jeolojik Yapı: Jeolojik yapı özellikleri arasında zemin durumu, su durumu, deprem durumu sayılabilir. Zeminin sağlam olup olmaması doğrudan yerleşim maliyetini etkilemektedir. Yerleşimde zemin durumunun etkisi temel yapımında ayrıca temel desteklenmesi gerektirip gerektirmediği yanında, yapıların kat sayısında, gruplaşmada, yerleşme yoğunluğunda belirlemektedir.

Manzara Durumu: Bu faktör toplu konut yerleşiminde yapıların yönlendirilmeleri, gruplaşma biçimleri, kat sayılarında etkili olmaktadır.

Bitki Örtüsü: Toplu konut yerleşiminde bitkilerin de yapılarla birlikte düşünölmeleri, geliştirilmeleri, var olanların da korunmaları gerekir. Ayrıca, bitki örtüsü ‘güneş kontrolü, rüzgar kontrolü, parıldayan ve yansıyan ışık kontrolü, gürültü kontrolü, hava temizleyicisi görünüm kontrolü ve estetik’ olarak da kullanılabilir. Bitki örtüsü düzenlenirken, yerel koşullara uygun bitki örtüsü seçimi ve yerinde kullanılması önem kazanmaktadır. Toplu konutlar ile yeşil alan standardı da sağlanabilmektedir. Toplu konut yerleşiminde var olan bitki örtüsünün korunabilmesi amacıyla yapıların yerleşme düzeni, sıklığı, yapıların boyutları etkilenmektedir (ss. 95,96).

4.2.2 Toplu Konut ile Kentsel Tasarım İlişkisinin İrdelenmesi

Mevcut yapılaşmaya doymuş bir kent merkezindeki artan nüfusun konut ihtiyacının karşılanması, günümüz kentlerinin başlıca problemlerinden biridir. Bu problem, genellikle merkezden uzak kent çeperlerinde ***toplu konut*** yoluyla aşılmaya çalışılmaktadır. Diğer bir yandan kent içerisindeki mevcut gecekondulaşma, ***kentsel dönüşüm*** projeleri ile bulundukları yerlerden taşındırılarak yine kent merkezinden uzaklaştırılıp, çeperlerde ***toplu konut çözümü*** ile yer edindirilmeye çalışılmaktadır. Ancak yapılan konutlar, kısa vadeli düşünölmüş, tekdüze, genellikle yüksek katlı (8–

10 katlı), doğal faktörlere, yerel kimliğe uymayan standart yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplu konut alanları, çoğunlukla kent merkezinden uzakta, yeni gelişmeye açılmış alanlardır. Bu sebeple, kentle ilişkisi bir anlamda kopuktur. Kentsel tasarım ile toplu konut alanlarının bütünde kentle ilişkisinin sağlanması, bir kent parçası olarak değerlendirildiğinde ise yapı gruplarının çevresi ile olan ilişkilerinin tasarlanması amaçlanmalıdır.

1980'lerden sonra ülkenin sosyo-ekonomik dönüşümleri, kentleşme ile ilgili yasal ve kurumsal çerçevedeki yeni düzenlemeler ve ulaşım organizasyondaki gelişmeler, bazı kentsel işlevlerin kentten uzakta yer seçebilmelerine olanak tanıdı. Büyük sanayi kuruluşları, sanayi siteleri, toplu konut alanları, gecekondu, kent yakın çevresinde sıçramalar ile kent merkezi ile bir boşluk bırakarak oluştu. Fakat hızlı kentleşme döneminde, etkin olan süreçler bu boşlukların hızla yapılaşmasına yol açtı ve kent gene boşluksuz yoğun bir görünüme ulaştı. Konut alanlarının kentten uzaklaştıkları zaman daha iyi bir çevre sunacağı düşünülürken, çoğunluğu kent içi alanlarıyla aynı yoğunlukta yapılaştılar. Tarihsel süreç içinde kent olgusuna bakarsak bütüncül bir yapı oluşturmaktadır. Bu yapı, kendiliğinden veya planlı toplumsal öğelerin bir araya gelmesinden oluşur. Toplu konut alanlarında, çoğu zaman bulunan eksiklik budur. Dış mekanlar binalardan arta kalan alanlar olarak olmayıp bağlayıcı bir kentsel oda olarak düşünülmelidir. Yıldız blok adı verilen tekil binalar yerine görsel çeşitlilik veren bitişik bloklarla tanımlı mekanlar yaratılması amaçlanmalıdır. Ekolojik açıdan, hava hareketlerine olanak veren, kışın ısınmayı kolaylaştırıcı yönlenmelerle binaların konumlandırılması gerekir (Türel, G., 1994, s.316).

Burada *dış mekan* ile anlatılmak istenen konut ve konutun dışında kalan kentsel öğelerdir (sokak, oyun alanları, sportif ve rekreatif alanlar, vs.). Kentsel tasarımın rolü ise bu noktada başlamaktadır. Yapı ve yapı gruplarının *dışında* kalan mekanların tasarlanması, ancak kentsel tasarım ilkeleriyle gerçekleştirilebilir.

Kentsel tasarım ile bir toplu konut alanı birçok açıdan ele alınmalıdır. Toplu konut tasarımı salt konut tasarımı olmayıp, konutun kentle ilişkisini, diğer yapı grupları ile olan ilişkisini de incelemelidir. Toplu konut alanları her ne kadar kent merkezlerinden uzak alanlarda yapılıyor olsalar da, kentin bir parçası olduğundan kentin özelliklerini barındırmalıdır. Tüm kentsel tasarım prensipleri, toplu konut tasarımında da dikkate alınmalıdır.

Türel (1994), Londra’da bir grup çevreci mimarın, daha çok yapılaşmış alanlarda, sorumlu bir çevrenin nasıl olabileceği konusunda yazdıkları kitaptan yola çıkarak, toplu konutlarla ilgili yeni ölçütler elde etmiştir. Bunlar:

- *Geçirgenlik*: Bir toplu konut alanı, bir ana ulaşım aksı yanında birkaç erişim alternatifi sunabilmelidir.
- *Çeşitlilik*: Bu güne kadar yapılan toplu konut alanlarında, planlar ya aynı tipin tekrarı ya da bir oda eklemek veya çıkartmak şeklinde elde edilmiş en fazla dört tipi içeren planlar olmuştur.
- *Anlaşılabilirlik*: Aynı bağlamda, toplu konut alanları kullanıcı tarafından anlaşılabilir olması için dış mekanların belirli bir sistemi olması gerekir. Burada plancı tarafından, konut blokları bir açık mekan etrafında mı yer alacağı, yoksa bir sokak mı oluşturacağının kararı verilmelidir. Bina yoğunluğu bir açık alan oluşturmaya olanak vermediği durumlarda sokak olarak düzenlenmesi gerekir.
- *İşlevsel çeşitlilik*: Toplu konut alanlarında, binalar ve dış mekanlar çok iyi planlar sundukları durumlarda bile, tekdüze bir yaşam düzeninden kaçınmak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle bu alanlar bir tatil köyü işletmesi anlayışıyla, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere olanak verecek çeşitlilikte düzenlenmelidir.
- *Görsel uygunluk*: Son yıllarda yapılan toplu konut örneklerinde, genelde çok katlı bloklardan oluştuğu görülmektedir. Amaç bina yüzeyinde bazı boşluklar sağlanarak yüksek blok etkisinin azaltılmasıdır. Tekil bloklar yerine bütüncül çözümlere gidilmesi, bitişik nizam boşluklu bir planlama ile dış mekanla görsel bir uygunluk sağlanması gerekir.

- *Zenginlik*: Planda zenginliğin anlamı, iç ve dış mekanın çok detaylı planlanmasıdır.
- *Kimliklendirme*: İç mekan ile dış mekan arasında bir ara çevre yaratılması bu yarı özel mekanların kullanıcının isteği doğrultusunda, belirli sınırlar içinde tasarlanması alanın kimliklenmesini, kişilerin burayı benimsemesini sağlayacaktır.
- *Ekoloji*: Bir toplu konut yerleşmesinde, aynı tip blokların iyi yöne yönlendirilmesi, konutun iç mekan kalitesinde önemli bir rol oynarken, dış mekanda zorlanmalara ve negatif mekanların oluşmasına yol açabilir (ss.310–312).

4.2.3 Toplu Konut ile Ekolojik Sürdürülebilirliğin İlişkisinin İrdelenmesi

Kentleşme olgusunun giderek artan hızı, çevre sorunlarını beraberinde getirmektedir. Kentler bu sorunların etkilerinin yoğun olarak yaşandığı yerler haline gelmektedir. Kentlerin büyümesinin nüfus artışı ile paralel olarak gelişmesi toplu konut kavramını geliştirmiştir. Toplu konut olgusunun kentlerde yaşanan çevre sorunlarına bir ilave olarak katılmasını önlemek, ancak toplu konut tasarımlarının ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında oluşturulmasıyla mümkün olabilir.

Koçhan’a (2003) göre; “... yaşanan aşırı kaynak tüketimi, zararlı atıklar, çevre kirliliği ve kullanıcının gereksinimine yeterince yanıt vermeyen yapay çevreler, toplu konut tasarımında sürdürülebilirlik, ekolojik ve enerji etkin tasarım gibi çevre duyarlı söylemleri gündeme getirmiştir.”(s.49).

Koçhan (2003), ekolojik ve sürdürülebilir toplu konut sürecini genel olarak yedi aşamada incelemiştir:

1.Yeri Anlamak: Ekolojik ve sürdürülebilir tasarım bulunulan yeri ayrıntılı bir şekilde anlamayla başlar. Eğer bulunulan yerin koşullarına duyarlı olursak, onu yok etmeden içinde var olabiliriz. Yeri anlamak, binanın güneşe göre yönlendirilmesi, mekan organizasyonu, bina kabuğu, ulaşım ağının kurulması gibi

aşamalarda çevre duyarlı enerji etkin tasarım kararlarının alınmasına yardımcı olur.

2. *Doğal Süreçleri Anlamak-Doğaya Saygı*: Doğal yaşamda atık yoktur; bir canlının yan ürünü, diğerlerine besin olur. Dolayısıyla doğal yaşam süreçlerini anlamak, tasarlanan yapay çevrenin yapay bir ekosistem olarak planlanmasında doğru tasarım kararlarının alınmasını sağlayacaktır. Yapay çevreyle, doğal yaşam arasında saygılı bir etkileşim kurulur.

3. *İnsanı anlamak*: Mimar tasarlayacağı toplu konutta ve yapay çevrede yaşayacak olan kullanıcıyı iyi tanımalıdır. Alışkanlıklar, din ırk, kültür, vb. konular iyi analiz edilmeli ve elde edilen bilgiler doğrultusunda tasarım yönlendirilmelidir. Kullanıcının duyu ve gereksinimlerine duyarlı olunmalıdır. Ayrıca bulunulan yere komşu ve yerel topluluklar da dinlenmelidir.

4. *Disiplinlerarası İletişim-Ekip Çalışması*: Sürdürülebilir toplu konut tasarımı mimariyle elektrik, mekanik, strüktürel mühendisliklerin ve toplum bilimcilerin duyarlı bir bütünleşmesidir.

5. *Yapının Planlanması*: Toplu konut tasarımında ortaya konan çevre duyarlı yaklaşımlar, tasarım sonucu ortaya çıkan ürünün uygulanmasında ve yapım çalışmalarının planlanmasında da dikkate alınır.

6. *Kullanım Sürecinin Planlanması*: Kaynak tüketimi ve atık oluşumunun en fazla olduğu aşama konutların kullanım sürecidir. Gereksinimlerin karşılanması ve yaşam standardının yükseltilmesi amacıyla çevreye en az olumsuz etkisi olan sistemler tasarlanır ve kullanılır. Yenilenebilir enerjilerden en üst düzeyde yararlanırken fosil yakıt kullanımı ve atıklar azaltılır, kontrol edilir.

7. *Geleceği Görmek*: Kaynakların gelecek nesillerin de kullanabilmesine olanak tanıyacak şekilde geleceğe aktarılması esastır. Bu amaçla, geri dönüşümlü malzeme kullanımı öngörülür (ss.50,51).

.... Doğal kaynakların bugün olduğu gibi gelecekte de kullanılmasına olanak tanımak amacıyla toplumların etkinliklerini doğal kaynakları tüketmeden ve doğal çevreye zarar vermeden yerine getirilmesi çalışmaların temelini oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir bir çevre için:

- Akılcı, verimli ve minimal kaynak tüketimi,
- Geri dönüşümlü malzeme ve yenilebilir kaynak kullanımı,
- Enerji stoklarının korunması, çevre kirliliği yaratmayan ve yenilebilir enerjilerin kullanılması,
- Atıkların geri kazanılması, ön koşullardır. Ekolojik ve sürdürülebilir yaklaşımlar olarak ortaya konan, günümüzün ve geleceğin konut anlayışına yöne veren ve bu alanda örnek olan projelerin genel hatlarıyla öncelikli beş temel ilke üzerine kurulu oldukları görülmektedir:

1. Sağlıklı Yapay Çevre: Topografyayla uyum sağlanır, çevrenin eski doğal yaşamı yeniden canlandırılır, yapay bir ekosistem oluşturma bilinciyle çalışılır. Zehirli hammadde ve zararlı gazlar içermeyen yapı malzemeleri ve bina sistemleri kullanılır. Su ve hava kirletilmez, atıkların kontrolü ve geri dönüşümü sağlanır.

2. Yeterli ve Verimli Enerji Sistemleri: Uygun yaşam koşulları oluşturulurken, kullanılan enerjinin en az düzeyde tutulması için gerekli önlemler alınır. Isıtma, aydınlatma ve soğutma sistemleri enerjiyi az kullanan ya da koruyan yöntem ve ürünlerden oluşturulur. Yenilenebilir enerjilerden aktif, pasif veya karma sistemlerle mümkün olduğunca fazla yararlanılır.

3. Çevre Duyarlı Yapı Malzemeleri: Üretiminde, uygulamada ve kullanımda az enerji gerektiren ve çevreye zararlı atık vermeyen yapı malzemesi ve ürünleri kullanılır. Ahşap gibi doğal malzemeler kullanılacaksa, kaynakların verimli kullanılmasına azami özen gösterilir. Özellikle geri dönüşümü olan ürünler ve sistemler kullanılır.

4. Çevre Duyarlı Form: Bina formu ve mekan organizasyonu yerin yapısına ve bölgenin iklim özelliklerine göre tasarlanır. Ekolojik yapıya saygılı olunur. Bina içi konfor koşulları enerjinin akılcı ve evrimli kullanılmasıyla sağlanır. Form, kullanıcıyla doğa arasında uyumlu bir bağ kurulacak şekilde kurgulanır.

5. *Akıllı Tasarım*: Mekan kullanımı, sirkülasyon, bina formu, mekanik sistemler ve konstrüksiyon birbirleriyle verimli, hızlı, uyumlu ve uzun ömürlü çalışacak şekilde tasarlanır (Koçhan, A., 2003).

4.3 Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında Toplu Konut Yerleşim İlkeleri

Konut alanları tasarımı açısından temel amaçlardan ilki ekosistemlerin tüm öğelerinin bütünlük ve birbirini tamamlar biçimde ele alınarak sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Kentsel tasarım açısından bir diğer amaç ise, yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Bu konumda tasarımın önemli bileşenlerinden biri olan doğal süreçler, yapılaşmış çevre ile bütünlükleri, ilişkileri açısından, doğal çevre boyutunu oluşturan iklim, güneş enerjisi, jeolojik yapı, hidrolojik yapı, bitki yapısı ve vahşi yaşam gibi öğelerin tasarımda doğal ve yapılaşmış çevre bütünlüğü içinde analiz edilmesi gerekmektedir. Tasarımda iklim ve hava kalitesi konusundaki düzenlemeler mikroklima niteliklerinin kontrolü ısı toplanmasının kontrolü, hava kirliliği kontrolü, güneş enerjisinden yararlanma başlıklarında toplanabilir. Tasarımda bu kontroller, binaların formu, yönlenmesi, birbirlerine göre uzaklıkları, binalar arası açık mekanların ölçüsü, yapı malzemeleri, açık mekanın zemin malzemeleri, bitkiler gibi araçlarla, her kentin her yerleşmenin kendine özgün nitelikleri göz önünde tutularak sağlanabilecektir (Koç, H., 1994, s.293).

Bir toplu konut alanı kentsel tasarım açısından ele alındığında, tasarıma ilişkin yerleşim ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilkeler, yer seçimi, yönlenme, ulaşım, iklim gibi kriterlerdir. Bu çalışmada ise; kentsel tasarım bağlamında toplu konut yerleşim ilkeleri, ekolojik sürdürülebilirlik temelli bir yaklaşım ile oluşturulmaya çalışılmıştır:

- Toplu konut yerleşmelerinde, bina kesitlerinin arazi formu, topografya ile uyumlu olarak tasarlanması gerekmektedir.
- Enerji etkin bina ve yerleşim birimi tasarımında; yer, bina aralıkları, yönlendiriliş durumu, bina biçimi, bina kabuğu optik ve termofiziksel

özellikleri, doğal vantilasyon düzeni gibi tasarım parametreleri dikkate alınmalıdır.

- Toplu konut yerleşmelerinde klimatolojik özellikler (güneşlenme-yöneliş, rüzgar hız ve yön dağılımı, toprak sıcaklığı ve zemin yapısı, rüzgarın yükseklikle değişimi, ağaç ve ağaç grupları-bitki örtüsü, sıcaklık rejimi, sıcaklığın yükseklikle değişimi ve dağılımı, yağış ve nem dağılımı, atmosferik kirlilik) dikkate alınmalıdır.
- Her bloğun manzara, doğal aydınlatma ve havalandırma olanakları arttırılmalıdır.
- Her bir konutun gün ışığından yararlanmasını sağlayacak yerleşim düzeni geliştirilmelidir.
- Çevrenin yeşil dokusuna uyum sağlanmalıdır. Mevcut bitki örtüsünün korunması ve yetiştirilmesi istenen bitkilere yeterli sağlıklı bir ortam sağlamak için gerekli yapı düzenlemeleri yapılmalıdır.
- Yenilebilir enerjilerden aktif, pasif veya karma sistemlerle mümkün olduğunca fazla yararlanılmalıdır.
- Konutlar güneşe ve rüzgara göre konumlandırılmalıdır.
- Bina formları, yerin yapısına ve bölgenin iklimsel özelliklerine göre tasarlanmalıdır. İstenmeyen iklimsel özellikleri tutan, istenenleri ise süzen formlar tercih edilmelidir.
- Yerleşim alanının jeolojik yapısı (toprak yapısı, su durumu, deprem bölgesinde olup olmaması v.s.) yapı düzenlemelerinde göz önünde bulundurulmalıdır.
- Yerleşim alanındaki fauna özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Tasarımda doğal döngülerin sağlanması amaçlanmalıdır (yağmur sularının toplanması ve tekrar kullanımı, atık suların yeniden kullanımı, çevreci malzeme kullanımı, yenilenebilir peyzaj kullanımı, vb.).
- Ekolojik faktörlerden yararlanmak amacıyla ek mekansal elemanlar mimaride kullanılmalıdır (Rüzgarı ve güneşi yakalayıp, içeriye alan cumbalar gibi.).

BÖLÜM BEŞ

KENTSEL TASARIM ALANINDA EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİR NİTELİKLİ TOPLU KONUT TASARIM ÖRNEKLERİ

5.1 Ekolojik Sürdürülebilirliğin Toplu Konut Bölgelerinde Uygulanabilirliğinin Araştırılması

Gelişmiş ülkelerde konut ihtiyacının karşılanması amacıyla oluşturulan konut programlarında ekolojik sürdürülebilirlik ve çevre duyarlı yerleşim konuları üzerinde önemle durulmaktadır. Ekolojik sürdürülebilir konut sayısı, tüm yapı stoku içinde az bir orana da sahip olsa, gün geçtikçe hızla artmaktadır. Bu düşünceyle yapılan konut tasarımlarında, doğal kaynakların gelecekte de kullanılmasına olanak tanımak amacıyla minimal kaynak tüketimi, çevre kirliliği yaratmayan ve yenilenebilir enerji kullanımı, ekosisteme saygılı tasarım, atıkların geri kazanılması gibi ön koşullar uygulamaların temelini oluşturmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda ekolojik sürdürülebilirliğin toplu konut bölgelerinde uygulanabilirliğinin araştırılması, ekolojik sürdürülebilir yaklaşımla tasarlanmış örnekleri incelemekle mümkün olabilecektir.

Dorfanger Boberg, Almanya:

Boberg yerleşiminde insan ve doğa dikkate alınarak, onların birlikte uyum içinde yaşamaları amaçlanmıştır. Mümkün olduğunca yapılaşmadan kaçınılmıştır. Çatıların % 50'si yeşillendirilmiştir. Her konut birimine kendine özel ağaç türü dikilmiştir. Arazideki yağmur suyunu tutmaya yarayan hendekler, arklar, su kanalları ve havuzlar ile su yapısı oluşturulmuştur. Havuzlar flora ve faunanın zenginliğini sağlamaktadır. Mevcut ağaçlar korunmuştur. Mevcut yeşil doku yeşil alan tasarımına entegre edilmiştir. Tarımsal amaçlı olarak kullanılan alanlar tasarlanmıştır. Bu alanda ağaç ve çit bitkilerinden oluşan bitki örtüsü, yeşil alan planlamasının temelini oluşturmuştur. Dorfanger Boberg, tek ailelik konutlar ile çok katlı konutlar arasında yeni bir yerleşim formu olarak nitelendirilmektedir (Çimen, B., Duman, Ü., 2003).

Siedlung Halen Toplu Konut Yerleşmesi, Bern/İsviçre:

Yerleşme, iç ve dış mekanların tümünde sağladığı mahremiyet ve en yalın çözümleri en ekonomik şekilde sunması ile öne çıkmaktadır. Bina kesitleri arazi formuna uygun olarak tasarlanmıştır. Böylece eğimli araziye uygun bir şekilde yerleştirilen her bloğun manzara, doğal aydınlatma ve havalandırma olanakları da artırılmıştır. Toprakla örtülerek yeşillendirilen çatı ile ek bir ısı yalıtımı sağlanmıştır. Aynı zamanda çevrenin yoğun yeşil dokusuna uyum amaçlanmıştır (Koçhan, A., 2003, s. 51).

Şekil 5.1 Siedlung Halen Toplu Konut Yerleşmesi.

(Kaynak: <http://www.arch.mcgill.ca/prof/schoenauer/arch529/lecture05/s039.jpg>)

Atlas Apartmanları, Sydney/Avustralya:

Sdney apartman yaşamını sorgulayarak sürdürülebilir komüniteler için temel oluşturacak bir yaşam sunan bir dizi projeden biridir. 136 daire olan projede alçak apartmanlar merkezi bir avlu etrafında yerleştirilmiş ve park alanı üzerine inşa edilmiştir. Tasarım projesinde gölge ve mikro klima üzerine çalışmalarla ve dış alanlar ile binaların uyumu amaçlanmıştır. Projede su dönüşüm sistemi tasarlanmıştır. Çatı toplama sistemi kanalları yağmur suyunu iki tankta toplayarak merkezi avluya taşımakta ve burada bahçe sulama sistemi için gerekli su geri

dönüşmektedir. Su fazlası depolama tankına geri aktarılır. Dört su aktivitesi merkezi avlu için doğal su buharlaşma-soğutma sistemi sağlar. Her yıl yapraklarını döken sedir ağaçları ile kışın güneş ışığının geçişi sağlanmıştır (Anonim, 2005).

Şekil 5.2 Atlas Apartmanları.

(Kaynak: <http://www.realestate.com.au/realestate/agent/north+sydney+real+estate+cremore/npacre/401577750>)

Standlau Konutları, Viyana:

Standlau Konut Yerleşmesi'nde konut blokları güneye doğru yönlendirilmiştir. Sekiz adet konut bloğu ve bir sosyal merkezden oluşmaktadır. Bina dış kabuğunda uygulanan ısı yalıtımı ile ısı kayıpları en aza indirilmiştir. Güney yönünde tasarlanan sera ile binanın güneş enerjisinden pasif sistemle ısıtılması sağlanmıştır. Sirkülasyon ve ıslak hacimler kuzey yönünde yerleştirilmiştir (Koçhan, A., 2002).

Teras Evler, Londra/ İngiltere:

Yüksek standartlı yalıtım sistemleri ile yapı malzemesi olarak geri dönüşümlü çelik, cam ve doğal taş kullanılmıştır. Evlerin güneş enerjisiyle iklimlendirilmesi amaçlanarak güney yönünde sera tasarlanmıştır. Ayrıca binada etkin solar sistemlere, mevcut enerji sistemini destekleyici sistemler olarak yer verilmiştir (Koçhan, A., 2002).

Çatı-Çatı Ev, Malezya:

Konut, güneşe ve rüzgara göre konumlandırılmıştır. İstenmeyen iklimsel unsurları tutan, istenenleri ise süzen özel çatı formuna sahiptir. Çatı, binayla birlikte teras ve havuzu da örterek, batı ve öğle güneşini ise içeriye alacak şekilde açılmıştır. Rüzgar; ayarlanabilir güneş kırıcıları, sabit paneller, cam paneller ve kayar ızgaralar yardımıyla havuz üzerinde soğutulduktan sonra bina içine alınmıştır (Koçhan, A., 2003)

Sıfır Enerji Dağ Evi, Trin/ İsviçre:

Dağlık bir bölgede tasarlanan proje, güneş enerjisi kullanan pasif sistemlerle iklimlendirilmesi ilkesi üzerine kurulmuştur. Konut güney yönündeki çok tabakalı özel donanımlı cam yüzeylerden bina içine alınan güneş ışınları ve çatıya yerleştirilmiş olan vakumlu hava kolektörleriyle ısıtmakta, herhangi bir merkezi ısıtma sistemi bulunmamaktadır. Konut, tavan, duvar ve döşemedeki ısı yalıtımlı elemanlar sayesinde kötü hava koşulları için bir depolama kapasitesine sahiptir (Koçhan, A., 2003).

Hope House, Londra/ İngiltere:

Yapı malzemesi olarak geri dönüşümlü malzemeler çelik, cam ve doğal taşlar kullanılmıştır. Binanın güneş enerjisiyle iklimlendirilmesi amacıyla sera tasarlanmıştır. Sera, çelik-cam konstrüksiyonlu ve örtüsü buhar dağıtıcı rezistans, gölgeleme elemanları ve havalandırma sistemi ile donatılmıştır. Bahçedeki enerji depolayıcı yaz günlerinde güneş kolektörleriyle depolanmakta ve gerektiğinde binanın içine pompalanarak pasif ısıtma sistemlerine destek olmaktadır (Koçhan, A., 2003).

Shuttered Rooms, Avusturya:

Yerleşme, beş ile yedi kat arasında değişen, kompakt altı apartman ve 298 daireden oluşmaktadır. Dış cephede, binayı çevreleyen açılır-kapanır geri dönüşümlü bakır panjurlu teras balkonlar bulunmaktadır. Dış duvarlarda 25–30 cm. lik ısı yalıtımı ve pencerelerde üç katlı yalıtımla ısı kaybı en aza indirilmiştir. Güneş enerjisiyle ısıtılan sıcak suyla, toplam gereksinimin % 70'i karşılanmaktadır. Yağmur suyu çatılarda biriktirilmekte ve tuvalet rezervuarlarında kullanılmaktadır (Koçhan, A., 2003).

Şekil 5.3 Shuttered Rooms.

(Kaynak: <http://www.arplus.com/broch/articles/ARjune01PDFs/jun01baumschlager.pdf>)

Dokuz Evler Sitesi, Dietikon/İsviçre:

Dokuz konuttan oluşan site, bir gölet çevresinde, açık ucu doğuya bakan “U” biçiminde konumlandırılmıştır. Konutlar kuzey-güney doğrultusunda olup, yaşama mekanları güneye, yatak odaları kuzeye bakmaktadır. Zemin kat, toprakla örtülü

püskürtme beton konstrüksiyondan oluşmaktadır. Yalıtım olarak ise 25 cm. kalınlığında geri dönüşümlü camdan üretilen bir köpük kullanılmıştır (Koçhan, A., 2003).

Europen 5, Rotterdam/Hollanda:

“Europen 5” yarışmasında birincilik ödülü almış 300 konutluk bir yerleşmedir. Şehir merkezinde kullanıcıya doğa içinde yaşama olanağı sunmaktadır. Yerleşme, soğuk havalarda ısı kayıplarını kontrol edebilmek amacıyla ışık geçirgenli polikarbon ile kapatılan bir atriyum çevresinde 70–80 konutlu dört adet bloktan oluşmaktadır. Gerektiğinde açılıp kapatılabilen atriyum ile dış ortama göre yazın daha serin kışın ise daha sıcak bir ortak mekan oluşturulmuştur (Koçhan, A., 2003).

Şekil 5.4 “Europen 5” yarışmasında birincilik ödülü alan proje.

(Kaynak: http://www.europen.nl/nl/europen05/rdam_kempe.html)

Eko-Ev, Edinburg/İskoçya:

“Eko-Ev” konulu yarışmada birincilik ödülü alan tasarımıdır. Projenin konsepti, ekolojik bir evden yola çıkılarak ekolojik bir apartmana giden bir süreci içermektedir. Konumlandığı bölge yoğun nüfus içerdiğinden ve hareketli bir niteliğe

sahip olduğundan, yerleşimin bu yoğunluğuna cevap vermesi düşünülerek dört katlı bir apartman tasarlanmıştır. Fotovoltaik paneller sayesinde elektrik üretimi ve güneş panelleriyle sıcak su elde edilmesi, yağmur suyunun biriktirilerek yeşil alanların sulamasında kullanılması, yapının dışarıya bağımsız, kendi kendine yeterliliğini sağlayan planlama ve iç hava kalitesi gibi tasarım stratejileri ile sürdürülebilirlik konusunun ekonomik boyutuna yanıt vermektedir. Güneydoğu yönünde konumlandırılan uzun ısı toplayıcı duvar sayesinde sabah saatlerinde hızlı bir ısınma sağlanır ve yaşama mekanlarına yayılır. Hızlı büyüyen yerli ağaçlar, yaz aylarında aşırı güneşi engeller ve çevre konutların görüş olanağını sınırlandırarak konut sakinlerinin mahremiyetini sağlar. Kuzey cephesinde yüksek yalıtımlı kalın bir duvar oluşturularak, yalnızca doğal ışık ve havalandırma amacıyla küçük pencereler açılmıştır. Duvarda saman balya malzeme kullanılmış ve üzeri kaplanmıştır (Anonim, 2004).

Çevreköy, Denizli/Türkiye:

600 dönümlük arazi üzerinde doğal bir yaşamın sürdürülmesi amacıyla %5 yapı yoğunluğu tercih edilerek 90 adet konut yapılmıştır. Çevreköy’ de araziye 300 bin değişik türde fidan dikilmiştir. 10 yıllık süre içinde palamut, çam gibi, palmye, zeytin gibi ağaçların yetiştirilmesinin yanı sıra 50 dönüm alanda erik, elma, şeftali, armut gibi meyve veren ağaçlar mevcuttur. Yerleşimde iki ayrı yapay gölet vardır. 600 dönümlük kıraç arazinin ağaçlandırılması erozyonu da önlemektedir (Gökçen, Ş., 1996, s. 70).

Fethiye Durudeniz Yeraltı Evleri Uygulaması/Türkiye:

... binaların bir bölümü tamamen yer yüzeyinin altına gömülerek sadece pencerelerin ışık, manzara ve hava alma amacıyla açıkta kalması sağlanmıştır. Böylece doğa düşüncesiyle insanlara barınak sağlanırken, tasarımla da doğaya en az el sürme, malzeme kullanımını ve ısı kayıp ve kazançlarını mevsimine göre en aza indirme, toprak altını başka bir kullanıma dönüştürme hedeflemiştir. Eğimin çok fazla olması ve eğim yönünün ışık ve manzara için uygun olma koşullarının

sağlanma zorlukları nedenleriyle yaratılan bu tasarımın her noktada uygulanması olanaksızdır. Yapıların tamamen veya kısmen yeraltına gömülmesi ekolojik bir yüzey tanıımıdır. Ancak bilinen dış yüzey tanımının inkarı bu tür bir olgunun yok edilmesi anlamını taşımaktadır. Yapıların çatısında yenebilir peyzaj örnekleri olarak kabak, biber, patlıcan üretilerek yaşayanların gereksinimi karşılanmakta, hatta artanlar site dışına da satılmaktadır. Yapıların eğime göre konumlanan diğer bölümü eğimden yararlanabildiği ölçüde arka bölümünde toprağa gömülü ortak giriş mekanları ile planlanmıştır.

.... Yüzey sularını toplayacak havuz yapılmış, sarnıç, su deposuna dönüştürülmüştür. Depo üstü siteye giriş ve dinlenme mekanı olarak düzenlenmiştir. Trafo, bekçi ve depo mekanları bütünleştirilerek yeraltına gömülmüş, büyük bölümü taştan yapılmış ve bitki ile sarılmıştır (Eryıldız, S., 2003, s.87).

Değerlendirme: Ekolojik sürdürülebilirliğin toplu konut yerleşim alanlarındaki uygulanabilirliği incelendiğinde, yerleşim kriterlerinin kentsel tasarım eylem alanı içerisinde ele alınması gerekliliği ortaya çıkar. İncelenen yerleşim alanlarında ekolojik yoğunluk ile insan, yapı, araç yoğunlukları ile bu öğelerin birbiri arasındaki uyuma dikkat edildiği gözlemlenmiştir. Siedling Halen toplu konut yerleşmesinde konutların topografya ile uyum sağlanması, Malezya'daki konutun ve Standlau konutlarının güneşe, rüzgara ve iklimsel özelliklere göre konumlandırılması, ekolojik kentsel tasarım ilkelerine birer örnektir.

İskoçya, Edinburg' daki Eko-Ev Konut Yarışması'nda proje alanı olarak nüfus yoğunluğu fazla mevcut bir yerleşim içerisinde belirlenmiş ve tasarımın ekolojik konseptli olması istenmiştir. Bu örnekte görülebileceği gibi, kentsel tasarım eylem alanının toplu konut alanlarının yer seçimine katkısı yoktur. Kentsel tasarım ölçeğinde, projelendirilecek parsellerin iklim faktörlerine göre yönlendirilmesi, ulaşım akslarının düzenlenmesi gibi ölçütler belirlenmemektedir. Ancak planlama ölçeğinde proje alanı olarak belirlenmiş bir alan üzerinde, binaların iklim faktörlerine göre konumlanması, binaların ve diğer öğelerin birbiri ile uyumu, mimari biçimlenme gibi kararlar kentsel tasarım eylem alanında alınabilmektedir.

BÖLÜM ALTI

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

6.1 Değerlendirme

6.1.1. Mevcut Bir Toplu Konut Bölgesinin Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında İrdelenmesi-Buca Evka-1 Örneği

“Kentsel Tasarım İle Ekolojik Sürdürülebilirliğin İlişkilendirilmesi Ve Toplu Konut Gelişme Bölgelerinde Örneklenmesi” konulu araştırmada, çalışma alanı olarak mevcut bir toplu konut alanı seçilmiş, yerleşim bölgesi ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında irdelenmiştir. Alan çeşitli ekolojik katmanlara ayrılarak, her katman kendi içerisinde ekolojik özelliklerine göre kritik edilmiştir. Konut binalarının kat adedine göre ekolojiye uyumluluğunun kritik edildiği, ana ulaşım aksı ve yaya akslarının, otoparkların incelendiği pafta ***kırmızı katman analizi***, yeşil alan kullanımının ve bölgedeki ağaç türlerinin gösterildiği pafta ***yeşil katman analizi***, suyun kullanımı ile ilgili olarak altyapıya ilişkin bilgilerin bulunduğu pafta ***mavi katman analizi*** ve binaların güneş ve rüzgar yönlenmelerinin gösterildiği pafta ise ***sarı katman analizi*** olarak adlandırılmıştır.

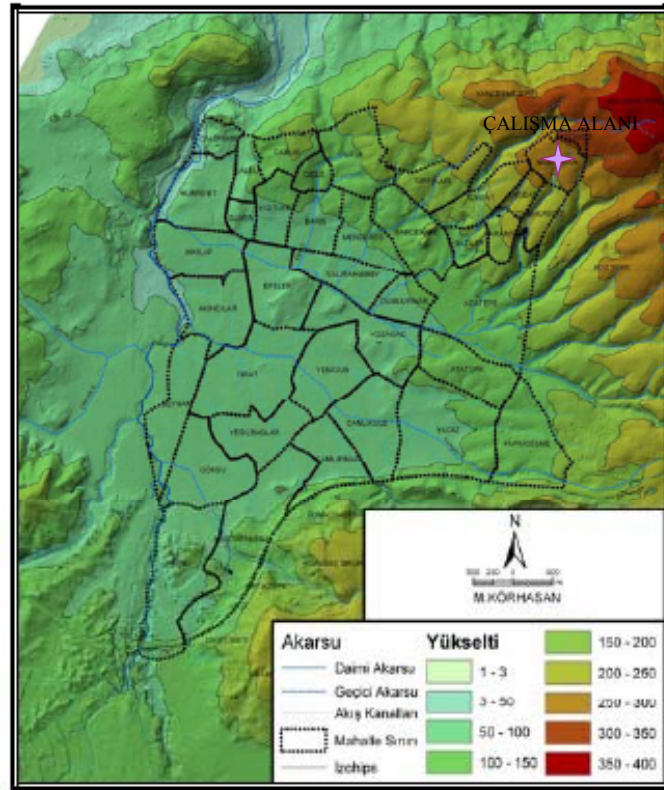
Çalışma Alanı ve Özellikleri:

Çalışma alanı olarak seçilen bölge, İzmir Buca İlçesi’nin Tıngırtepe mevkiinin kuzeydoğusunda yer alan Evka-1 toplu konutlarıdır. Yerleşimin hemen etrafında İzkent, Ege Koop., Afet Evleri gibi toplu konut yerleşimleri bulunmaktadır. Ayrıca bu alandaki yerleşimlere hizmet veren bir rekreasyon düzenlemesi mevcuttur.

Evka-1 yerleşimi 1986 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından mülkiyeti maliye hazinesine ait arsalar üzerinde yapılmış bir toplu konut bölgesidir. 1912 adet konut bulunmakta olup, bunların 1292 adedi 2 katlı müstakil konut olup, geriye kalan 620 adedi ise 5 katlı apartman dairesidir.

Çalışma alanı 46,7 ha.lık bir alan olup, yaklaşık % 10 eğimli bir arazi özelliğine sahiptir. Arazi yönü güneybatıya yöneliktir. Güneye yönelen eğimli yüzeylerin kışın güneş ışınlamalarını dike en yakın aldıklarından, kuzey yarımküresi için en iyi eğim yönü olarak kabulünden hareketle, arazinin güneybatıya yönelik olmasının avantajlı bir durum olduğu söylenebilir. Arazinin güneybatıya yönelen eğimlere sahip olması kısa gölge nedeniyle binaların birbirlerinin güneş girişini engellemeden daha yakın olarak yerleştirilmesine ve dolayısıyla daha yüksek yoğunluğun elde edilmesini sağlamıştır. Çalışma alanındaki binalar genel olarak arazi topografyasının sağladığı uygun yön ve eğime uygun olarak yerleştirilmişlerdir.

Evka-1 toplu konut bölgesi, Buca İlçesi'nin yükselti bakımından en yüksek bölgesi olup, denizden yüksekliği yaklaşık 300-360 metredir (şekil 6.1). Bölgedeki zemin cinsi tamamen beyaz renkli killi kireçtaşıdır. Deprem riski yönünden incelendiğinde zemin cinsinin kireçtaşı niteliğine sahip olması bölgenin yapılaşmaya uygun olduğunu, jeolojik açıdan deprem riski taşımadığını göstermektedir.

Şekil 6.1 Buca ve yakın çevresinin topografya haritası.

Kaynak: Körhasan, M., 2006, <http://www.eies.itu.edu.tr>

Buca genelinde hava hareketlerine bağı olarak oluş an ve uzun kurak yazlar ve ılık ve yağışlı kışlarla karakterize edilen Akdeniz iklimi hakimdir. Yıllık sıcaklık ortalaması 26-27 derecedir. Sonbahar ve ilkbahar mevsimleri yaz ve kış mevsimlerine oranla daha kısadır.

Atmosfer aktivitesine bağı olarak bulutluluk oranının arttığı kış mevsiminde güneşlenme süresi kısadır. Minimum değerlere Aralık ve Ocak aylarında ulaşılır. Güneşlenme süresinin ksalmasının yanı sıra bölgeyi kış aylarında etkileyen hava kütlelerine bağı olarak kış aylarında Buca'da ılık ve yağışlı, açık ve soğuk hava şartları dönem dönem birbirini izler. Bu nedenle yağışlar genellikle kış ve bahar aylarında düşmektedir. Kasım-Mart döneminde yağış miktarı buharlaşmadan fazla olduğu için toprakta su birikir ve sulama sorunu yaşanmaz. Buca'ya en yakın meteoroloji istasyonu olan Güzelyalı Meteoroloji istasyonunun verilerine bağı olarak yıllık ortalama sıcaklık 17.7 ° C ve ortalama yağış miktarı yaklaşık 696,8 mm'dir. Minimum sıcaklık - 8.4 ° C ile Ocak ve maksimum yağış miktarı yaklaşık 152,6 mm ile Aralık ayında kaydedilmiştir. (Körhasan, M., 2005)

Çalışma alanında mevcut bitki örtüsü olarak çam, zeytin, incir, söğüt cinsi ağaçlar bulunmaktadır. Buna karşın çalışma alanı sınırları içerisinde herhangi bir su ögesi yoktur. Arazi Buca İlçesi kentsel yerleşimine hakim manzara olanaklarına sahiptir.

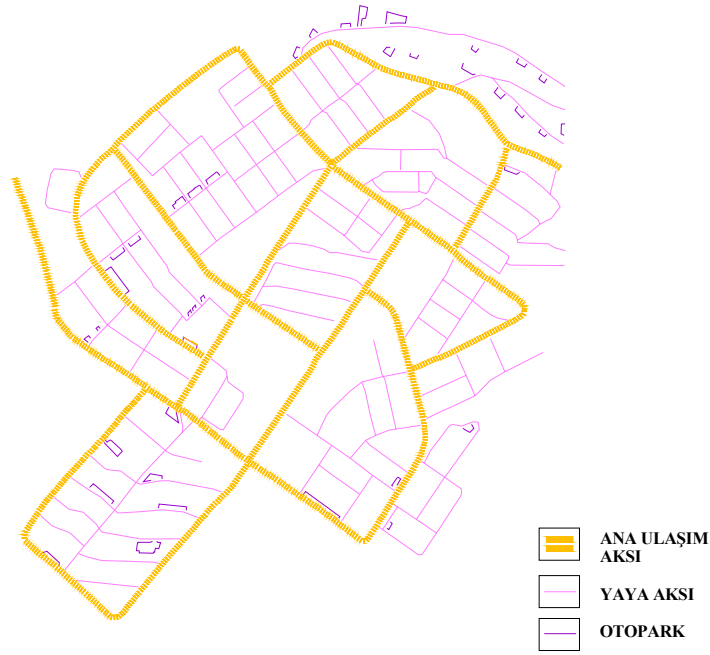
Şekil 6.2 Evka-1 toplu konutlarından genel görünüm.

Çalışma Alanının Ekolojik Faktörlere Göre İrdelenmesi:

Kırmızı Katman Analizi: Çalışma alanında bulunan konutlar kat adetlerine göre iki katlı müstakil ve beş katlı apartman dairelerinden oluşmaktadır. Beş katlı apartmanlar alanın kuzeyinde ve güneyinde yer almaktadırlar. İki katlı müstakil konutlar ise alanın orta kısmında bulunmaktadır (Harita no:1).

Ekolojik sürdürülebilirlik ilkelerine göre kat adetleri kritik edildiğinde iki katlı müstakil konutların beş katlılara göre ekolojiye daha uyumlu oldukları belirlenmiştir. Bunun sebebi 5 katlı binalarda bina tipleri ve yerleşme yoğunlukları arasında enerji kullanım açısından maksimum değerler vermesidir. Bilimsel olarak yapılan incelemelere göre beş katlı binaların ısı yüklerinin en az olduğu belirlenmiştir. İki katlı olarak tasarlanan bir binada ise bu oranlar en yüksek değerlere ulaşmaktadır.

Ana ulaşım aksı arazinin topografik eğimine uyumlu olarak güneybatı yönünde ve bu akslarla birleşen paralel doğrultudaki yollarla belirlenmiştir. Yapı adalarındaki yola cepheli olan konutlar genellikle ana ulaşım aksına paralel olarak konumlandırılmışlardır. Yola cephesi olmayan binaların ana ulaşım aksına bağlantısı ise yaya yollarıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Yaya aksları ise ulaşım akslarının çevrelediği yapı adalarında süreklilik göstermektedir. Genellikle diğer bir yapı adasına geçerken de bu süreklilik devam etmekte ancak yer yer kesilmektedir. Bölgede otopark yeri olarak alanın kuzeyinde ve güneyinde bulunan beş katlı apartman binalarına hizmet verecek şekilde ayrılmış olduğu görülmektedir. Alanın batısında ve güneybatısında ayrılan az sayıdaki otopark yeri ise iki katlı müstakil konutların otopark ihtiyaçları için yeterli olmamaktadır (şekil 6.3).

Şekil 6.3 Çalışma alanındaki ana ulaşım aksı, yaya aksı ve otopark gösterimi.

İki katlı müstakil konutlar brüt 110,88 m² lik A tipi ve 91,74 m² lik B tipi olmak üzere iki farklı tipte tasarlanmışlardır. Sıralı bitişik nizamda yapılmışlardır. Alanda yapılan incelemelerde iki katlı müstakil konutların hemen hemen hepsinde alan büyütülmesine rastlanmıştır. Genellikle alan büyütmeleri, zemin katlardaki terasın kapatılarak kullanım alanına dahil edilmesi, üst katlarda balkon kapatılması, bahçe içlerinde depo, garaj, vs. kullanımları için müştemilat eklentileri ve yer yer kat ilaveleri şeklinde yapılmıştır (şekil-6.4, şekil-6.5). Konutların mevcut durumu ilk tasarımı ile karşılaştırıldığında daha sürdürülebilir özellikler taşıdığı gözlemlenmiştir. Yasal olmamakla beraber kullanıcılar alan artışı ile yan yana sıralanmış, bitişik nizamdaki bu konutları daha kullanışlı hale getirmişlerdir. Mimari açıdan incelendiğinde, sıralı ve bitişik konumdaki konutların kullanıcılar tarafından kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirilmesi bina görünümüne hareketlilik kazandırmıştır ve bir diğer konuttan farklı olma özelliğini getirmiştir.

Şekil 6.4 Evka-1 müstakil konutta yapılan balkon altı kapatma ve teras üstü kapatma.

Şekil 6.5 Evka-1 müstakil konutta yapılan balkon altı kapatma ve kat ilaveleri.

Yeşil Katman Analizi: Müstakil her evin kendine ait bir bahçesi bulunmaktadır. Konut bahçelerinde genellikle meyve veren zeytin, incir ve asma ağaçlarının yanı sıra çeşitli çiçekli bitkilerin de bulunduğu gözlemlenmiştir. Evka-1 toplu konut yerleşiminin ekolojik anlamda en önemli özelliği konut bahçelerinin tümünün yeşil alan olarak değerlendirilmiş olmasıdır. Müstakil konutlar bahçelerindeki ağaçlardan ve bitkilerden adeta görünmemektedir (şekil 6.6).

Şekil 6.6 Evka-1 müstakil konut bahçelerinden görünüm.

Beş katlı apartman binalarında ise her ayrı bloğun ortak bahçe kullanımı söz konusu olup, genellikle çam ve söğüt ağaçlarının mevcut olduğu tespit edilmiştir. Hemen hemen her blok girişi sarmaşık bitkisi ile vurgulanmıştır (şekil 6.7). Tüm blok bahçelerinde bitkilerle veya ağaçlarla çevrilmiş bir oturma mekanı yaratılmış olduğu gözlemlenmiştir (şekil 6.8).

Şekil 6.7 Beş katlı apartman girişleri.

Şekil 6.8 Beş katlı apartman bahçelerindeki oturma mekanları.

Ortak kullanıma ait park ve bahçelerde ise daha çok gölge ve serinlik etkisi yaratan çam ağaçlarının mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Evka-1 toplu konut bölgesinde tüm ağaç ve bitki türlerinin yoğun olarak mevcut olması kent ekolojisine de önemli katkı sağlamaktadır.

Mavi Katman Analizi: Çalışma alanında herhangi bir doğal su ögesi (deniz, göl, dere, vb.) yoktur. Bununla birlikte suni bir su faktörü de oluşturulmamıştır. Arazideki yağmur sularının değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çözüm de bulunmamaktadır. Oysa ekolojik sürdürülebilir bir toplu konut bölgesinde su faktörünün önemi büyüktür. Yağmur sularının toplanarak mevcut bitki ve ağaçların su ihtiyaçları için kullanılması veya oluşturulacak suni bir su ögesinin fauna zenginliğine sağlayacağı katkı toplu yaşanılacak alanların ekolojik sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Mavi katman analizi bu sebeple sadece bölgenin alt yapısına ilişkin edinilen bilgiler ışığında incelenmiştir. Kanalizasyon ve boşaltma kapakları ve mevcut içme suyu hatlarının arazi topografyası ile uyumu kritik edilmeye çalışılmıştır (Harita no:3).

Sarı Katman Analizi: Çalışma alanı Buca İlçesi kentsel yerleşimine hakim manzara olanaklarına sahiptir. Arazi, güneybatı yönünde yaklaşık % 10 eğimli bir topografyaya sahiptir. Konutlar genellikle topografyaya uyumlu yerleştirilmişlerdir. En iyi güneş yönlenmesinin güneydoğu güneybatı yönü olduğu kabulü ile binaların topografyaya uyumlu olarak güneybatıya yönlendirilmesinin ekolojik açıdan olumlu olduğu söylenebilir. Konutların çoğu sıcak su kullanımı için güneş enerjisinden faydalanmaktadır (şekil 6.9). Bölgedeki hakim rüzgar yönü batı ve güneydoğudur. Binalar rüzgar yönüne batıda genellikle 45 derece güneydoğuda dik ve 45 derece olarak yerleştirilmişlerdir. Rüzgar yönüne dik olarak yerleştirilen binalar rüzgar hızının tamamını, 45 derece olarak yerleştirilen binalar ise % 50'sini keser. Bu sebeple bölgede hakim rüzgarın hızı önemli ölçüde azaltılmış olduğu söylenebilir. Rüzgar yönüne dik veya 45 derece açı ile yerleştirilmemiş bina grupları ise rüzgar koridoru oluştursa da yapıların diziler halinde ve birbirine paralel halinde

konumlandırılması rüzgar hızının etkisini önemli ölçüde azaltılmasını sağlamaktadır. Ayrıca konut bahçelerinde bulunan ağaçlar ve bitkiler rüzgar kırıcı etkisi oluşturmaktadır.

Şekil 6.9 Evka-1 yerleşiminde güneş enerjisi kullanımı.

Yapılan analizler neticesinde Evka-1 toplu konut yerleşmesindeki konutların ekolojik sürdürülebilir nitelikli özellikler taşıdığı gözlemlenmiştir:

- Konutların çoğunluğu iki katlı olarak topografyaya uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.
- Genel olarak konutların klimatolojik özelliklere (güneş yönelişi ve rüzgar yön dağılımı) dikkat edilerek yerleştirilmiş olduğu anlaşılmıştır.
- Konut bahçelerinde yeşil alan kullanımı oldukça yoğundur. Ağırlık olarak çam, zeytin, asma gibi bölgenin ekolojisine önemli ölçüde katkı sağlayan ağaçların mevcut olduğu saptanmıştır.
- Su ısıtma sistemi olarak güneş enerjisinden yararlanıldığı görülmüştür. Bu kullanım çeşidi suyun ısıtılması için kullanılacak diğer enerji kullanımlarının önüne geçmektedir.
- Yerleşim alanının jeolojik yapısı konut yerleşimi için uygundur.

Yerleşim alanının ekolojik sürdürülebilir özelliklerinin yanı sıra bölgede yağmur sularının toplanması ve tekrar kullanımı, atık suların yeniden kullanımı gibi doğal su

döngüsünü sağlayacak tasarımların bulunmaması ve yerleşim alanında fauna özelliklerinin dikkate alınmaması gibi yerleşimin ekolojik açıdan olumsuz özelliklerinin olduğu da görülmüştür. Buna rağmen 20 yıl öncesinde belediye kanalı ile *sosyal konut* niteliğinde yapılan bir yerleşimin, günümüzde sadece daha çok insanı barındırma amacıyla yapılan çok katlı kimliksiz toplu konut yerleşmelerine kıyasla çok daha ekosisteme saygılı olduğunu söylemek mümkündür.

6.2 Sonuç

1970’lerde ortaya çıkan enerji krizi, tüm dünyada özellikle gelişmiş ülkelerde ekolojik sürdürülebilirlik söylemlerinin artmasına neden olmuş, bu bilinçle kentlerin daha sürdürülebilir nitelikli geliştirilmesi yönünde araştırmalar ve uygulamalar yapılmıştır. Ülkemizde ise *ekolojik sürdürülebilirlik* henüz yeni bir kavram olarak ülke gündeminde tartışılmaktadır. Anadolu’nun ekolojik değerlere saygılı, iklimle uyumlu mimarinin en güzel örneklerini barındırmasına rağmen, bu bilinç ülkemizin bugünkü mimarlığına ve kentleşmesine yansımamaktadır. Son otuz yılda inşa edilen büyük ölçekli toplu konut yerleşimlerinin hiçbirinin ekolojik sürdürülebilirlik bilinci ile yapılmaması ülkemizde bu konuya verilen değeri açıkça göstermektedir. Ülkemizde geniş bir coğrafyada, birbirinden çok farklı iklim koşulları olan bölgeler bulunmasına karşın, binalar özellikle de toplu konutlar başka başka yerlerde aynı şekilde tip projeler halinde inşa edilmektedir.

Nüfus artışı, buna bağlı olarak gelişen hızlı yapılaşma ve plansız kentleşme, teknoloji ve sanayi alanlarındaki gelişmeler ekolojik yapının bozulmasına neden olurken, doğal enerji kaynaklarının da hızla tükenmesi sonucuna yol açmaktadır. Ekolojik sınırların tükenmesi iklim değişikliklerine neden olurken, bunun sonucunda ise yerküre üzerinde yaşam koşulları tehlike altına girmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı bu bağlamda, ekonomik, sosyal ve çevresel gereksinimlerin gelecek kuşakların yaşam koşullarına zarar vermeden karşılanmasını hedefleyen bir dünya görüşü olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumda yapılması gerekli olan, dünyada özellikle bu bilince sahip gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de farklı disiplin alanları

bir araya gelerek ekolojik ve sürdürülebilirlik kavramları üzerinden ülkemiz için uygun ilke ve teknolojiler geliştirilmesi olmalıdır.

Kentsel tasarım alanında **ekolojik sürdürülebilirlik** kavramının ilişkilendirilmesi ve günümüz kent koşullarında nüfus artışına paralel olarak hızlı artış gösteren toplu konut alanlarında uygulanabilirliğinin incelenmesi bu çalışmanın odaklandığı konular olmuştur. Toplu konut olgusunun kentsel tasarım eylem alanı içerisinde incelenmesi ve ekolojik sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkilendirilmesinin sebebi, yapı imalatının yerküre ekosistemine önemli ölçüde zarar vermesinden kaynaklanmaktadır. Toplu konut yerleşimleri ülkemizde bugün en fazla ve en hızlı yapımı gerçekleştirilen yapı sektörüdür. Dolayısıyla bir toplu konut alanının kent içerisindeki konumundan, yönelme, iklim koşulları, bina aralıkları ve mimari yapı kalitesine kadar ekolojik sürdürülebilir özellikler taşıması gereklidir. Yapılan tüm araştırmalar neticesinde; toplu konut alanlarında ekolojik sürdürülebilirlik ilkeleri oluşturulmuştur. Bu çalışmada oluşturulan ilkeler üzerinden, farklı kentsel tasarım ölçekli alanlar için ekolojik sürdürülebilir ilkeler geliştirilebilmesi mümkündür. Devletin konut politikasının, bu düşünce ile uygulanması gerekmekte, ilgili mevzuat ve yönetmeliklerde bu ilkeler yer almalıdır.

Yapılan çalışmalar neticesinde bir başka önemli bulgu; ülkemizde kentsel tasarım eylem alanına yön veren çalışmaların sadece akademik çalışmalar ve mimarlık alanında gerçekleştirilen yarışmalar olduğunun saptanması olmuştur. Kentsel Tasarım, ülkemizde akademik çalışmalar haricinde uygulamaya yönelik olarak sadece **yarışma platformlarında** gerçekleştirilmektedir. Ancak yarışma yoluyla elde edilen projeler, çoğunlukla yerel yönetimler tarafından çeşitli sebeplerle uygulanamamaktadır. Bu durum Kentsel Tasarımın ülkemizde sadece fikir ve proje aşamasında kaldığını, hayata geçirilemediğini göstermektedir. Kısacası ülkemizde Kentsel Tasarım mimarlık ve planlama arasında bir disiplin alanı olarak kabul edilmekle beraber yasal dayanağı bulunmayan, yürürlükteki İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklerinde hiçbir biçimde yer almayan bir eylem alanıdır.

Yapılan çalışmaların daha sağlıklı sonuçlar verebilmesi ve daha yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulabilmesi için, kentsel tasarım alanına yasal bir nitelik kazandırılması gerekmektedir. Kentsel Tasarım ifadesinin kanunda ve yönetmeliklerde tanımı ve açılımları yapılarak bu alanda yapılacak projelerin kentsel tasarım kriterlerine göre oluşturulması sağlanmalıdır. Bu konu ile ilgili yerel yönetimlerde ilgili birimler kurularak bu alanda uzmanlaşmış kişilerin (mimar, şehir plancısı, kentsel tasarım uzmanı, peyzaj mimarı, sanat tarihçisi, sosyolog, ekonomist gibi) bulunduğu ekipler oluşturulmalıdır.

Bugün ülkemizde özellikle belediyelerin uygulamaya yönelik kapsamlı çalışmaları (Kentsel Dönüşüm Projeleri, vs.) aslında kentsel tasarım ölçekli projelerdir. Ve bu çalışmalar ancak ölçeğin gerektirdiği koşullar ve kriterler sağlanarak daha gerçekçi ve daha uygulanabilir olabilir.

İmar Kanunu ve ilgili mevzuat hükümlerinde Kentsel Tasarım tanımı yapılırken, bu kapsamda ekolojik değerlerin ifade edilmesi de gerekmektedir. Yerel yönetimler yaygın olarak 1/1000 uygulama imar planı kullanmakta olup, bu planlarda ada bazında karar verilmekte, parsellerde minimum çekme mesafesi belirlenerek yapılaşmaya izin verilmektedir. Bina aralıkları ve konumlarında iklim, ışık durumu, yönlenme, hava sirkülasyonu, doğal enerji gibi çok önemli konulara değer verilerek kentsel tasarım planları oluşturulmalıdır. Aynı zamanda yönetici kararlarına ve davranışlarına katkıda bulunmak amacıyla bu konu hakkında bilgiler basit kitapçıklara dönüştürülmelidir. Bu sayede kentlerimizde ve yaşam alanlarımızda ekolojik sürdürülebilirlik anlamında önemli ölçüde gelişmeler sağlanmış olacaktır.

KAYNAKLAR:

About Smarth Growth. (n.d.). Retrieved January 26, 2006, from http://www.epa.gov/smartgrowth/about_sg.htm#what_is_sg.

Akansel, M. (2003). Mimari yarışmalar, *Bülten Dergisi*, 14, 12, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.

Akincitürk, N. (1999). *Ekomimari ölçekte yapı elemanları ve malzeme olgusunun sürdürülebilir kentleşmeye yansımaları*. 15 Mart 2006, <http://72.14.203.104/search?q=cache:YNVLOpnaUEIJ:fbe.balikesir.edu.tr/dergi/1991/BAUFBE199918.pdf+ekolojik+konut&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=2>.

Akşit, F. (2005). Türkiye'nin farklı iklim bölgelerinde enerji etkin bina ve yerleşme birimi tasarımı, *Tasarım Dergisi*, 157, 124–126.

Anderson, B. (1977). *Solar Energy: Fundamentals in Building Design*, Mc Graw-Hill Book Company, New York.

Anonim. (2004), Eko-ev tasarım yarışması 1. ödül, *Yapı Dergisi*, 267, ss. 83,84.

Anonim. (2005), Atlas apartmanları, *Tasarım Dergisi*, 157, ss. 94–96.

Ayaz, E. (2002). Yapılarda sürdürülebilirliğin kriterlerinin uygulanabilirliği, *Mimar.ist Mimarlık Kültürü Dergisi* 2 (6), 72-74.

Arkitera, (2003), *Kentsel tasarım ve uygulamalar sempozyumu*. 16 Mart 2006, <http://www.arkitera.com/v1/sektoreletkinlikler/toplanti/toplanti10343.htm>

Baytin, D. (1979). Kamu toplu konut üretim yöntemleri, Tebliğ III, *Yapı Üretim Kongresi*, İzmir.

- Bıçk, D. (b.t.). *Capra ve ekolojik sistem düşüncesi*. 09 Mart 2006, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=41
- Bilgin, İ. (2001). Modern bir yerleş(tir)me biçimi olarak toplu konut, *Domus m Dergisi, (Haziran-Temmuz)*, ss.51–58.
- Bilsel, C. Erkal, N. (2000). Büyük projeler Paris, *XXI Mimarlık Kültür Dergisi*, 4.
- Buldurur, M. (1983). *Kentsel tasarımda güneş enerjisinden optimum yararlanma konusunda bir araştırma ve İstanbul'da çeşitli uygulama örnekleri*, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Canan, F. (2005). Sürdürülebilir kentsel gelişim için yoğunlaştırma stratejisi, *Yapı Dergisi*, 286, 51–57.
- Çakmaklı, A. B. (2003). Neden sürdürülebilirlik?neden sürdürülebilir bina malzemeleri?, *Bülten Dergisi*, 12, 20-22, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Çimen, B. ve Duman, Ü. (2003). Bir kentsel yerleşim uygulaması: “Dorfanger Boberg”, *Bülten Dergisi*, 12, 12–15, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.
- Çubuk, M. (1991). Bir sempozyumun ardından kentsel tasarım, *Tasarım Dergisi*, 16, 100–102.
- Çubuk, M. (1993a). *Kentsel Gelişmenin Yönlenmesinde Kentsel Tasarım ve Yeni Denge Araçları: Büyük Kentsel Projeler*, 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Çubuk, M. (1993b). *Yabancı ülkelerde büyük kentsel proje örnekleri ve çıkan sonuçlar*, 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

- Çubuk, M. (1994). 5. *Kentsel tasarım ve uygulamalar sempozyumu kentsel tasarıma ekolojik yaklaşım sempozyumu ve panel sonuçları*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 509-511, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Demir, A. (1986). *Güneş ışınlamından korunmak ve yararlanmak amacıyla mimaride alınan tedbirler üzerine bir araştırma*, 11–15, M.S. Ü. Yayını No.12.
- Demirer, G. N. (b.t.). *2020 yılında Dünya’da ve Türkiye’de çevre*. 04 Mart 2006, http://www.ttb.org.tr/2020/goksel_demirer.doc.
- Dexigner Network, (b.t.), *Mimarlık yarışması: kendine yetebilen konut tasarımı*. 19 Mart 2006, <http://www.dexigner.com/mimarlik/duyurular-g1266.html>
- Duygulu, İ. (2003). Ökolojik mimarlığı kim istiyor?, *Bülten Dergisi*, 12, 23-25, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.
- Dündar, Ö. (2005). Kentsel dönüşüm üzerine, *Bülten Dergisi*, 36, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.
- Dündar, Ş. (2002). *Mekan organizasyon bilimlerinin yeniden yapılanmasına bir araç olarak kentsel tasarım*, D.E.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Doktora Tezi, 234.
- Ekinci, O. (14 Mart 2005). “*Kentsel dönüşüm ve gelişim kanunu tasarısı hakkında değerlendirme*”. 26 Haziran 2005, <http://www.mimarlarodasi.org.tr>.
- Enginöz, Y. K. (2005). Mimarlık ve ekoloji, *XXI Mimarlık ve Tasarım Mekan Dergisi*, 33, 42–46.
- Erengöz, Ç. (10 Şubat 2001). *Enerji 1 yaşamın çekirdeği ve enerji mimarlığına doğru*. 11 Nisan 2005, www.yapitr.com.

Erengözgin, Ç. (2003). Enerji ve ekoloji, *Bülten Dergisi*, 12, 42–44, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.

Ergin Ö., Yılmaz E. (1997). Dünyanın dostları çevreciler, *Bilim ve Teknik*, 356, 64–71.

Ergin, Ş. (1996). Ekolojik denge sorununda ekolojik bir parametre karbon bağlanması ve mekana yansıtılması olanaklarının araştırılması, *Ekolojik dengenin korunması ve sürdürülmesi açısından kentsel sistemlerin planlanması*, 1–107, Tübitak, Proje No: DEBAG/ 127-G.

Eryıldız, I. D. (2003). Çevreci mimarlık, *Bülten Dergisi*, 12, 4–7, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.

Eryıldız, S. (1995). *EKOKENT- Çevreyi geliştirici kentleşme*, Gece Yayınları.

Eryıldız, S. (2003a). Afete dayanıklı ekolojik yerleşim projesi, *Bülten Dergisi*, 12, 26–29, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.

Eryıldız, S. (2003b). Ekomimarlık örnek yapı ve projeleri, *Arredemento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi*, 1, 86–91.

Eryıldız, S., Irklı, D. (04 Mayıs 2004). *Enerji etkin tasarımı*. 01 Mart 2005, <http://www.bugday.org/article.php?ID=190>.

Gallian, C. (1993). *Paris 'in kentsel Rönesans 'ındaki büyük projeler*, 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Gökçen, Ş. (1996). *Ecologically sensitive settlement design case study in Alaçatı*, D.E.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Gökmen, H. (1998). Toplu konutta diğer kullanımlar, *Ege Mimarlık Dergisi*, 4, 34–35.

Göksu, Ç. (1999). *Güneş Kent*, Göksu yayınları No:3.

Göksu, Ç. ve diğerleri. (1989). Toplu konutlarda ısı kayıplarının azaltılıp kazançların artırılması yoluyla enerji tasarrufu, Proje 690/A, Tubitak, Ankara.

Gökşin, A. (2001). Yeni kentleşme üzerine. *mimar.ist, Mimarlık Kültür Dergisi*, 1 (3).

Görer, N., Şenlier, N. (1993). “Kentsel büyük projeler”de kent planlama ve mimarlık disiplinlerinin entegrasyonu; “La Defense ve Grand Arc” örneği, 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Günay, B. (2006). Kentsel politika, *Mimarlık Dergisi*, 327.

Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz örneğinde konut kültürü*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 11.

Gürel, S. (1993). *Kentsel tasarımın yeri-rolü-önemi*, 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

Güzel, C. ve Özel, H. (2000). *Kentler ve çağcıl kentliliğin gelişimi*. 07 Mayıs 2005, <http://www.birkok.net/dersnotlari/sosyoloji/kent.htm>.

İncedayı, D. (2004). Çevresel duyarlılık bağlamında davranış biçimi olarak “sürdürülebilirlik”, *Mimarlık Dergisi*, 318, 39.

Kaplan, H. (1994). Yeni bir kentsel tasarım paradigması olarak ekolojik kentsel tasarım: açıklanması, temel ilkelerinin belirlenmesi, bu kapsamda Ankara'nın vadi kentsel tasarım projelerinin değerlendirilmesi yönünde bir çalışma, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: "Tasarıma Ekolojik Yaklaşım", 91-144, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Karagülle, S. (1978). *Toplu konutlarda yerleşim ilkeleri ve uygulama önerisi*, E.Ü.G.S. F. Kent Planlama Bölümü, Kent Mimarlığı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Karaman, A. (1994). *Ekolojik tasarım kentsel tasarım bağlamında kavramlar*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: "Tasarıma Ekolojik Yaklaşım", 75-79, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Karaman, A. (2005). Kentsel tasarımın değişen paradigmaları, *Tasarım Dergisi*, 150, 60.

Kaya, G. (1993). *Büyük projeler ve iktidar*, 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Kaya, G. (1994). *Yaşam kalitesi ve planlama*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: "Tasarıma Ekolojik Yaklaşım", 80-89, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Kaya, İ. S. (1998). Konut mekanlarından, kent ölçeğinde görsel kirliliğe, *Ege Mimarlık Dergisi*, 98(4-28), 28,29.

Kebapçı, B., Yaşa, E. (2005). Bina tasarımında doğaya uyum arayışları ve enerjinin etkin kullanımı, *Tasarım Dergisi*, 157, 90-93.

Keleş, R. (1978). *100 Soruda Türkiye’de şehirleşme konut ve gecekondu*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Keleş, R. (1990). *Kentleşme politikası*, İmge Kitabevi, Ankara, 339.

Keleş, R. (1996). *Toplu yapının organizasyon sorunları*, Tebliğ, Konut Paneli III, İ.T.Ü. Mimarlık Fak. Yapı Araştırma Kurumu, İstanbul.

Kılınçaslan, İ. (1994). *Kentsel çevre kalitesini oluşturan öğeler*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 182-191, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F. (2003). *Ekoloji ve çevre bilimleri* (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Koç, H. (1981). *İzmir’de Cumhuriyet döneminde toplu konut uygulamaları*, E.Ü. Güzel Sanatlar Fak. Ş.P.B. Şehir Mimarlığı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Koç, H. (1994). *Konut alanları tasarımında ekolojik yaklaşımlar*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 290-297, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Koçhan, A. (2002). Sürdürülebilir gelecek için ekolojik tasarım, *Yapı Dergisi*, 249, 46–52.

Koçhan, A. (2003). Doğal çevreyle kurulan anlamsal bağ: sürdürülebilir toplu konut tasarımı, *Yapı Dergisi*, 256, 49–55.

Konuk, G. (1994). Ekolojik tasarım ve Cumalıkızık örneği, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 145-170, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

- Köksal, A. (1994). *Kentsel tasarımda ekolojinin belirleyiciliğine eleştirel bir yaklaşım*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 193-195, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Körhasan, M. (2005). *Buca’da yüzeysel akıştan etkilenen kent alanlarının CBS yöntemiyle analizi*. 19 Ağustos 2006, http://www.eies.itu.edu.tr/TURQUA/pdf/turqua5/TurquaV_143147_Korhasan.pdf#search=%22buca%20deprem%20haritas%C4%B1%22
- Kuban, B. (2002). Fosil yakıtlar ve kent, *mimar.ist, Mimarlık Kültür Dergisi*, 2(6), 75,76.
- New Urbanism. (n.d.), *The principles of new urbanism*, Retrieved 03 Mart 2006, from, <http://www.newurbanism.org/pages/416429/index.htm>.
- Olgay, V. A. (1963), *Design with climate*. Princeton University Press. NJ
- Oktay, D. (2002) Kuzey Kıbrıs’ta yöresel mimarinin geleneklerinden çağdaş ve duyarlı çevrelere sürdürülebilirlik bağlamında planlama ve tasarım, *mimar.ist Mimarlık Kültürü Dergisi* 2(6), 67-71.
- Ok, V. (2005). Yapma çevre tasarımında rüzgar etkileri, *Tasarım Dergisi*, 157, 70–74.
- Özbay, H. (2003). Tasarım yöntemi olarak yarışmalar, *Bülten Dergisi*, 14, 34, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Perker, Z. S. (2004). Gündem 21 sürecinde sürdürülebilir yerleşme ve kentleşme Bursa ölçeği. *Güney Marmara Mimarlık Dergisi*, 11, 14–19.

Rapoport, A. (1969). *House Form and Culture*, Englewood Cliff N.J.: Prentice Hall. Inc., 46.

Rodrique, D. A. (04 Mayıs 2004). *Ekoloji ve mimari*. 08 Mart 2005, <http://www.bugday.org/category.php?ID=10&page=2>.

Sılaydın, B. (1998). *Ekoloji duyarlı planlama çalışması, Pamukkale örneği*, D.E.Ü.Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Planlama Projesi VI.

Suher, H. (2002). İmar planı yerine çevre duyarlı ve koruma amaçlı kent planlaması, *mimar.ist Mimarlık Kültürü Dergisi*, 2(6), 57-60.

Şenlier, M. (1994). Sürdürülebilir kent gelişimi için, enerji tasarrufuna yönelik tasarımda mikroklimatik etmenler, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 197-205, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Şentek, A. (2001). Yarışmalar üzerine. *Mimarlık Dergisi*, 320, 10.

Tekeli, İ. (1993). Bir kentsel tasarım kuramının geliştirilmesi üzerine düşünceler, *Ege Mimarlık Dergisi*, 1-2, 55.

Tekeli, İ., Gülüksüz, Y., Okyay, T. (1976) *Gecekondu dolmuşlu işportalı şehir*, Cem Yayınevi, İstanbul.

Tiesdell, S. & Öç, T. (1993). *İngiltere’de kentsel tasarım ve gelişme Londra’da 1980’lerde 3 büyük proje*. 4. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

- Tunçer, M. ve İlçan, M. (1994). *Kent merkezleri planlamasına ekolojik yaklaşım*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 261-283, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Tunçer, M. (b.t.), Kentlerimizi çağdaş altyapı ve görünümüne kavuşturmak hedefinde planlama, kent tasarımı ve plancının rolü. 13 Mayıs 2006, <http://www.kentli.org/makale/tasarim.htm>.
- Türel, G. (1994). *Toplu konut alanlarında dış mekan kalitesinin yükseltilmesi yanında enerji ağırlıklı plan ölçütlerinin geliştirilmesi*, 5. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarım ve Ekoloji: “Tasarıma Ekolojik Yaklaşım”, 310-316, M.S.Ü., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Türkiye İstatistik Yıllığı, (1977), s.228.
- U.S. Environmental Protection Agency. (August 2, 2006), *About smarth growth*. Retrieved August 2, 2006, from <http://www.epa.gov/smarthgrowth/aboutsg.htm#what is sg>
- Uysal, Y. (2001). Kenti ve yaşamı sorgulamak. *mimar.ist, Mimarlık Kültürü Dergisi*, 1 (3).
- Uysal, Y. (2002), Uluslararası platformlarda çevre. *mimar.ist, Mimarlık Kültürü Dergisi*, 2(6), 44-46.
- Uzun, T. (2004). Türkiye’de düzenlenen uluslararası mimarlık yarışmaları: tartışmalar, skandallar, ödüller, *mimar.ist Mimarlık Kültürü Dergisi*, 1(4), 34.
- Ünalleylioğlu , E. (b.t.), *Biyolojik çevre, biyotik faktörler*. 04.Mart 2006, <http://suda5.tripod.com/konular/canlilarvecevre0.htm>
- Velioğlu, S. (2001). Jüri üyesinin sorumluluğudur, *Mimarlık dergisi*, 298, 13.

Yarışmalar Dizini 1930–2004, (2004).TMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezi ve TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını.

Yarışma Şartnameleri,TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şube Arşiv, TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşiv.

Yazıcı, M. (2002). Yenilenebilir enerji. *mimar.ist Mimarlık Kültürü Dergisi*, 2(6), 77,78.

Yücel, E. (b.t.). *Canlılar ve çevre*. 09 Mart 2006, <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2281/unite05.pdf>.

EKLER:

Ek-1 Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Programı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Ek-2 Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Programı Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi

Ek-3 Türkiye’de Kentsel Tasarım Ölçeğinde Gerçekleştirilen Yakın Tarihli Yarışmalar (Bölgesel, Ulusal ve Uluslar arası) 1990–2005

Ek-4 Türkiye’de Kentsel Tasarım Ölçeğinde Gerçekleştirilen Yakın Tarihli Yarışma Şartnamelerinin Kentsel Tasarım Ölçeği Boyutunda İrdelenmesi

Ek-5 İzmir, Buca Evka-1 Toplu Konut Bölgesinin Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında İrdelenmesine İlişkin Analiz Paftaları

**EK-1 DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA
BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM PROGRAMI YÜKSEK LİSANS VE
DOKTORA TEZLERİ**

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ-ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM PROGRAMI YÜKSEK LİSANS TEZLERİ (Mimar Kökenli Öğrenciler)			
YILI	ADI/SOYADI	DANIŞMANI	TEZ KONU BAŞLIĞI
1996	Zafer Bülent TURAN	Prof. Dr. Tayfun TANER	“ TOWARDS THE DETERMINATION OF URBAN IDENTITY: A Case Study in Çeşme”
1996	Murat KAMALI	Prof. Dr. Sezai GÖKSU	“URBAN DESIGN STUDIES IN COASTAL AREAS: Kuşadası Case”
1997	Ali ÇÖMEZOĞLU	Prof. Dr. Tayfun T ANER	“WINTER SPORTS CENTERS: Design for Second Development Area in Uludağ, BURSA”
1999	İsmail Bülent ERDEM	Prof. Dr. Tayfun TANER	“AYVALIK TARİHİ KENT MERKEZİNDE KENTSEL YENİLEME PROJESİ”
1999	İsmail Hakkı DEMİR	Prof. Dr. Tayfun TANER	“ÜSKÜDAR MEYDANI ÇEVRE DÜZENLEME PROJESİ”
2002	Mustafa KANAT	Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI	“POSTMODERNİTE BAĞLAMINDA ÖTEKİLER KAVRAMININ KENTSEL TASARIM İŞLEV ALANI İÇİNDE İRDELENMESİ”
2002	Volkan ÜÇYILDIZ	Prof. Dr. Sezai GÖKSU	“PAMUKKALE-HİEROPOLİS TURİZM AMAÇLI YEREL EKONOMİK KALKINMA PROJESİ”
2003	Olgun ATİLA	Yrd.Doç.Dr. Tuğrul KIRMIZI	“ÜST GELİR GRUBUNA YÖNELİK KONUT VE KONUT ÇEVRESİ YAŞAM KRİTERLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA”
2003	Okan OKÇU	Prof. Dr. Hülya KOÇ	“KAMUSAL BİR AÇIK ALAN OLARAK KENTSEL KIYI DÜZENLEMELERİNİN İRDELENMESİ: İzmir Kordon Boyu”
2003	Özgür AKBULUT	Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI	“JEOLojİK YAPILANMALAR IŞIĞINDA YERLEŞİM İLKELERİ VE BU BAĞLAMDA AFET YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE İZMİR İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ”
2003	Gözde ÇIKMAN	Yrd.Doç. Dr. Yıldırım ORAL	“ ŞEHİRLERDE OTO PARK İSTEĞİNİN ARAŞTIRILMASI VE TASARIM SEÇENEKLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: Alsancak-İZMİR
2004	Sevdil COŞKUN	Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI	“İZMİR İÇİNDEKİ PAZAR YERLERİNİN İŞLEVSEL ANALİZİ VE GÜNCELLENMESİ KONUSUNDA BİR MODEL ÖNERİSİ”

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ-ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM PROGRAMI YÜKSEK LİSANS TEZLERİ (Şehir Planlama Kökenli Öğrenciler)			
YILI	ADI/SOYADI	DANIŞMANI	TEZ KONU BAŞLIĞI
1995	Esin Özlem AKTUĞLU	Prof. Dr. Tayfun TANER	“PLANNING PROBLEMS OF SHOPPING CENTRES AND AN DESIGN PROJECT FOR A NEW GALLERIA IN İZMİR”
1995	Nursen KAYA	Akın SUEL	“ A DESIGN PROPASAL FOR İZMİR UNIVERSAL EXPOSITION PROJECT IN THE CONTEXT OF URBAN DESIGN”
1995	Saltuk TÜRKMEN	Prof. Dr. Emel GÖKSU	“FORMATION AND ALTERATION PROCESS OF STORAGE BUILDINGS IN HISTORICAL CENTER OF İZMİR: Reorganization Approach”
1996	Nur AYYILDIZ	Prof. Dr. Çınar ATAY	“PSYCHOLOGICAL DIMENSION OF URBAN DESIGN IN RESIDENTAL AREAS”
1996	Tan YİĞİTCANLAR	Prof. Dr. Hülya KOÇ	“THE EVALUATION OF CONSERVATION AND DEVELOPMENT POTENTIAL IN İZMİR HISTORICAL CITY CENTRE: Case Of Damlacık”
1996	Şebnem GÖKÇEN	Doç. Dr. Ülker SEYMEN	“ECOLOGICALLY SENSITIVE SETTLEMENT DESIGN: Case Study In Alaçatı”
1997	Dilek SARIKAYA	Prof. Dr. Mesut AYAN	“LOCATION OF HIGHRISE BUILDINGS IN İZMİR CENTRAL BUSINESS DISTRICTS”
1997	Fatma Derya ÖNCÜL	Prof. Dr. Mesut AYAN	“TECHNOPARKS A CASE STUDY IN İZMİR ENVIROMENTAL TECHNOPARK”
1997	Şükran Yeşim ŞENLİYİM	Prof. Dr. Mesut AYAN	“HOUSING LAY-OUT FOR HIGHER INCOME PEOPLE IN GÜZELBEHÇE”
1998	Şevket Özgür SAATÇİ	Prof. Dr. Mesut AYAN	“AN URBAN DESIGN PROJECT FOR SEASIDE OF ALİAĞA”
1998	Fahriye ALTINEL	Prof. Dr. Hülya KOÇ	“KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN YENİDEN GELİŞTİRİLMESİNE BİR YAKLAŞIM: İzmir Kültürpark”
1999	Hasan Murat GÜMÜŞ	Prof. Dr. Hülya KOÇ	“KENTSEL YERLEŞME KUŞAKLARINDA REKREASYON OLANAKLARI: Bornova Örneği”

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ-ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM PROGRAMI YÜKSEK LİSANS TEZLERİ (Şehir Planlama Kökenli Öğrenciler)			
YILI	ADI/SOYADI	DANIŞMANI	TEZ KONU BAŞLIĞI
1999	Nuran (ERKİLİNÇ) ÜLKER	Prof. Dr. Sezai GÖKSU	“ALİŞVERİŞ MEKANLARININ DEĞİŞEN ANLAMI VE YER SEÇİMİ KRİTERLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: İzmir Örneği”
2000	Mediha Burcu SILAYDIN	Yrd.Doç. Dr. Özlem ÜNAL	“TURİSTİK KIYI YERLEŞMELERİNDE ZİYARETÇİ YÖNETİM PLANI YAKLAŞIMI: Göcek (Fethiye) Örneği”
2001	F.Ümran BİNAY	Prof. Dr. Tayfun TANER	“KENT MERKEZLERİNDE SOKAK YAYALAŞTIRMALARI: Alsancak, İZMİR”
2001	Muhammad AYDOĞAN	Prof. Dr. Tayfun TANER	“KENT KİMLİĞİNİN ORTAYA ÇIKARILMASI AMACIYLA KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN KULLANIMI: Kemeraltı Örneği”
2002	Senem BASKICI	Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI	MEYDANLARIN NİTELİKSEL VE MEKANSAL ANALİZİ ÖRNEK ALAN ÇALIŞMASI OLARAK KONAK MEYDANI”
2002	Harun KAYIŞ	Yrd.Doç. Dr. Funda (ALTINÇEKİÇ) AYSEL	“KRİZ DURUMLARINDA ACİL KONUT ÜRETİMİ VE GEÇİCİ YERLEŞİM ALANLARININ TASARIM KRİTERLERİ”
2002	Yasemin YAVAŞ	Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI	“KENT PLANLAMADA SOSYAL DONATI ALANI KAVRAMI VE KÜTÜPHANELERİN TASARIM İLKELERİ”
2003	Perihan ÇALIŞKAN	Yrd.Doç. Dr. Funda (ALTINÇEKİÇ) AYSEL	“KENTSEL TASARIMIN KULLANICI PROFİLİ ÜZERİNDEKİ MEKANSAL STRATEJİLERİ”
2003	Zeynep ŞENGÜL	Yrd.Doç. Dr. Funda (ALTINÇEKİÇ) AYSEL	“KENT MERKEZLERİNDE MEKANSAL DÖNÜŞÜM VE SAĞLIKLAŞTIRMA STRATEJİLERİ: Burdur Örneği”
2003	Pelin Gökçen OYAN	Prof. Dr. Çınar ATAY	“TARİHİ KENT MERKEZLERİNİN CANLANDIRILMASINDA FONKSİYON DEĞİŞİMİNİN ROLÜ: Bergama Örneği”
2004	Fatma Neslihan ALKAN	Prof. Dr. Tayfun TANER	“SAMSUN KIYI KESİMİ MEVZİİ REKREASYON ALANI KENTSEL TASARIM PROJESİ”
2005	Pranvera METRA	Yrd.Doç. Dr. İpek SÖNMEZ	“HERITAGE PLANNING POLICIES IN PRE/POST SOCIALIST EASTERN EUROPE: Albania Berat Case Study”

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ-ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM PROGRAMI DOKTORA TEZLERİ (Şehir Planlama Kökenli Öğrenciler)			
YILI	ADI/SOYADI	DANIŞMANI	TEZ KONU BAŞLIĞI
2002	Şebnem DÜNDAR	Prof. Dr. Emel GÖKSU	“MEKAN ORGANİZASYON BİLİMLERİNİN YENİDEN YAPILANMASINDA BİR ARAÇ OLARAK KENTSEL TASARIM”

**EK-2 DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA
BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM PROGRAMI YÜKSEK LİSANS VE
DOKTORA TEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

MİMARLIK KÖKENLİ KENTSEL TASARIM YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

1. KENTSEL KİMLİK TESPİTİNE BİR YAKLAŞIM: ÇEŞME'DE BİR ALAN ÇALIŞMASI

Zafer Bülent TURAN, Şubat 1996, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanında *kentsel kimlik* konusu ele alınmış olup, örnek çalışma alanı olarak Çeşme İnkılap Caddesi seçilmiştir. Ayrıca bu inceleme ile birlikte Çeşme şehir merkezinin diğer caddelerinin de öneri cephe çalışmaları yapılmıştır. Çalışmada kentsel kimliğin ortaya çıkarılması için, Kentsel Tasarım Rehberlerinin oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır. Amaç seçilen alanda bir proje yapılmadan önce alanın karakterini belirlemek ve edinilen bulgular neticesinde seçilen kent parçasında, hem kente hem de o alana ilişkin kimliğin yansıtılmasıdır. Kentsel kimliğin, mimarlık alanına indirgenmiş 10 fiziksel özelliği, seçilen alanda örneklenmiştir. Buradaki kentsel kimliğin oluşturulması, bunun için izlenecek yol ve bu düşüncelerin projeye aktarılması için seçilen eylem aracı olarak kentsel tasarım ölçeği bu çalışmayı olumlu anlamda desteklemiştir.

Kentsel kimliğin korunması ve devamlılığın sağlanması gibi düşüncelere yönelik yapılan bu çalışma kentsel tasarımın, *sosyal* (kent kimliği, tarihsel) ve bir kentin kimliğinin saptamalarının karakteristikleri olarak kentin beş formunun (landmarklar) incelenmesi bakımından da *fiziksel (görsel) boyutlarda* yapılmış bir araştırma olduğu söylenebilir.

2. KIYI ALANLARINDA KENTSEL TASARIM ÇALIŞMALARI: KUŞADASI ÖRNEĞİ

Murat KAMALI, Eylül 1996, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Sezai GÖKSU

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanında *kıyı alanları* konusu ele alınmış olup, örnek çalışma alanı olarak Kuşadası'nda bir bölge seçilmiştir. Seçilen alanda daha çok turizmi canlandırmak ve bu anlamda ülkeye ekonomik katkı sağlamak amacıyla, kültürel tesis, amfi tiyatro ve eğlence tesisleri gibi daha çok mimari ölçekte tasarlanmış kurgusal bir proje düşünülmüştür. Seçilen bölgede açık alandan ziyade, kapalı mekanlara ağırlık verildiğinden, arazinin topografik, jeolojik ve bitki durumlarının uygun olduğu belirtilmiştir. Amaç kıyı alanlarında turizmin canlanması ve ülke ekonomisine katkı sağlamak gibi daha çok Kuşadası kasabasının makro ölçeğini düşünerek bir proje üretilmesi olsa da seçilen eylem alanı daha çok mimari boyutta tasarlanmıştır. Oysaki seçilen konu itibari ile eylem alanı olarak belirlenen kentsel tasarım ölçeğinde tasarım yapılmamıştır. Ayrıca kıyı alanları, ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında önemli bir tasarım alanı olduğundan bu anlamda bir düşünce sergilenmemiştir.

Ülke ekonomisine katkı sağlamak amacıyla yapılan proje, kentsel tasarım alanının *ekonomik (turizm amaçlı) ve fiziksel (fonksiyonel) boyutlarında* incelenmiştir.

3. BURSA ULUDAĞ'DA İKİNCİ GELİŞİM BÖLGESİ İÇİN KIŞ SPORLARI MERKEZİ

Ali ÇÖMEZOĞLU, Haziran 1997, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada; kış turizmi için spor merkezlerinin dünyadaki ve Türkiye'deki örnekleri araştırılarak, Bursa Uludağ bölgesinde örneklendirilmiştir. Konuya planlama ölçeğinden yaklaşılarak, mimari ölçeklerdeki tasarım kriterlerine kadar değinilmiştir.

Kentsel tasarım ölçeğinde kış spor merkezlerinin ulaşımı, yer seçimi, çevre kirlilik, vs. yönleri ele alınmıştır. Yapısal niteliği bakımından mimari eylem alanında gerçekleştirilen tasarım konusu, kentsel eylem alanının da incelenerek, çalışma bu kapsam dahilinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada üst ölçek kararlarında alınması gerekli bazı kriterlere de değinilmiştir.

Bu tür bir bakış açısının özel bir turizm alanı yaratacağı ve bu ülkeler için birçok ekonomik yararların artmasını sağlayacağı düşünceleri ile araştırılan konu, kentsel tasarım alanında daha çok *ekonomik (turizm amaçlı) boyutta* ele alınmış, projelendirme çalışmalarında ise *fiziksel (fonksiyonel) boyuttan* faydalanılmıştır.

4. AYVALIK TARİHİ KENT MERKEZİNDE KENTSEL YENİLEME PROJESİ

İsmail Bülent ERDEM, Ağustos 1999,İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada, kentsel tasarım eylem alanında, tarihi kent merkezinde Kentsel Yenileme aracı seçilerek, yenileme projesi ile Ayvalık'ta seçilen alana yeni bir kullanım kazandırılma amaçlanmıştır. Sosyal ve ekonomik faaliyetlere ağırlık yer verilerek, Ayvalık'ın turistik açıdan gelişmesi düşünülmüştür. Çalışmada, kentsel yenileme Çalışmalarında Koruncak Değerlere Uygulanabilecek Koruma Eylemleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamalardan sonra Ayvalık Tarihi Kent Merkezinde Uygulanacak koruma Eylemleri belirlenmiştir.

Projenin amacının, proje sınırları içinde kalan bölgenin kültürel ve ekonomik açıdan kullanımını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve yeni fonksiyonların kazandırılması olarak belirtilmesinden dolayı çalışma, *ekonomik (bölgesel amaçlı, turizm amaçlı), sosyal (kültürel) ve fiziksel (fonksiyonel) boyutlarda* incelenmiştir.

5. ÜSKÜDAR MEYDANI ÇEVRE DÜZENLEMESİ PROJESİ

İsmail Hakkı Demir, Mart 1999,İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Tarihi ve kültürel bir dokuya sahip, ancak günümüz şartlarında, yoğun nüfus ve taşıtların artışı, yaya ölçeğinde yaşanabilir oluşunu büyük ölçüde yitirmesi, insan-doğa-kültür ilişkilerinin kopuk hale gelmesi ve kentsel tasarım açısından istenilen hizmetleri yeterince verememesi gibi nedenlerle Üsküdar Meydanı'na çözüm

önerileri getirmek araştırma konusu olmuştur. Motorlu araç trafiği, Üsküdar Meydanı'nın doğal konumu ve tarihsel ve kültürel değerlerinin algılanmasını engellemektedir. Projede belirtilen bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

Proje, yaya ve araç ulaşımı düzenlemesi, meydanın yükleneceği fonksiyonlar ve önerilen yapılar olarak üç bölümden oluşmaktadır.

Seçilen alanın tarihsel, kültürel değerleri bakımından zengin olması, ancak üzerinde yaşanan sorunlardan ötürü algılanamaması düşünceleri ve buradan hareketle çözüm önerileri getirme anlayışı korumacı bir tutum olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda sorunlara işlevsel çözüm önerileri getirilmiştir. Bu nedenle, konu kentsel tasarımın *sosyal (tarihsel, kültürel) ve fiziksel (işlevsel) boyutlarında* ele alınmıştır denilebilir.

6. POSTMODERNİTE BAĞLAMINDA ÖTEKİLER KAVRAMININ KENTSEL TASARIM İŞLEV ALANI İÇİNDE İRDELENMESİ

Mustafa KANAT, Mart 2002 İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI

DEĞERLENDİRME:

Kentsel Tasarım işlev alanı içerisinde, Modernizm ve Postmodernizm kavramları incelenmiştir. Modernizmin temelini sarsan fikirlerinden biri olan toplum içinde elit bir tabaka yaratma düşüncesi, Postmodernizm ile aşılmaya çalışıldığı “ötekiler” adı altında açığa çıkardığı, ancak marjinal bir grup haline getirdiği söylenmiştir. Sonuçta iki akımında toplum içinde kavramsal açıdan bir ayrımcılığa sebep olduğu söylenmiştir. Son olarak yapılması gerekenin *ötekiler* kavramı yerine *bütünleştirme* kavramının kullanılması olduğu belirtilmiştir. Ötekiler kavramı ve kimliği açıklanmış olup, bu başlık altındaki gruplardan *engelliler ve yaşlılar* tez konusu olarak seçilmiştir. Engelli ve yaşlılar için fiziksel çevrenin düzenlenmesi gerekliliğinden bahsedilerek bedensel engelliler için kent ve bina içerisinde düzenlenecek alanlar saptanmıştır(yaya yolları, otoparklar, parklar, bina girişleri, merdivenler, asansörler, kapılar, tuvaletler). *fiziksel boyut (mekansal yapı)*

7. PAMUKKALE / HIERAPOLIS TURİZM AMAÇLI YEREL EKONOMİK KALKINMA PROJESİ

Volkan ÜÇYILDIZ, Temmuz 2002, İZMİR

Danışman: Prof.Dr. Sezai GÖKSU

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada; *(ekonomik boyut) turizm ve yerel ekonomiyi kalkındırma amaçlı* planlama çalışması yapılması; bu bağlamda bölgenin doğal ve kültürel değerlerini, mevcut dokuyu ve mevcut imar planlarının belirlenmesi, bu amaçla uygun bölgeler belirleyip yöre halkının istihdam sağlayabileceği alanlar yaratıp bölgeyi kalkındırmak hedeflenmiştir. Projeden beklenen, sit alanının korunmasının sürdürülebilirliği ve yerel toplumlar için daha iyi bir sosyal ve ekonomik geleceğin olumlu bir başlangıcı olmasıdır.

Yapılan çalışma, mimarlık alanının bir üst ölçeğe, kentsel tasarım ölçeğine taşınması konusunda doğru bir yaklaşım sergilemiştir. Çalışma alanı olarak seçilen Pamukkale’de tasarlanan projede, turizmi ve yerel ekonomiyi kalkındırma amaçlı bile olsa, ekolojik dengeleri bozmadan, travertenlerin doğal haliyle korunması ve bunun için yapılacak önlemler belirlenmiştir.

8. ÜST GELİR GRUBUNA YÖNELİK KONUT VE KONUT ÇEVRESİ YAŞAM KRİTERLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Olgun ATİLA, Temmuz 2003, İZMİR

Danışman: Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada, konut ve konut kavramı üzerinde durulmuş, kent planlama kriterleri açısından değişik bakış açıları verilmeye çalışılmış, üst gelir düzeyine sahip kişilerin yaşam profilini ortaya çıkarmaya yönelik olarak bir anket çalışması yapılmış, bu anket sonuçları değerlendirilmiş ve üst gelir düzeyine sahip kişilerin yaşadıkları konutlar ve konut çevreleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Fonksiyonel/İşlevsel (boyut)

9. KAMUSAL BİR AÇIK ALAN OLARAK KENTSEL KIYI DÜZENLEMELERİNİN İRDELENMESİ: İZMİR KORDON BOYU ÖRNEĞİ

Okan OKÇU, Ağustos 2003, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Hülya KOÇ

DEĞERLENDİRME:

İzmir Kordonboyu örneğinde yapılan bu çalışma üzerinden, kentsel kıyı alanlarının düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken planlama ve tasarım süreç ve kriterleri incelenmiştir. Sonuç olarak; kentsel kıyı alanlarının tasarım ve planlama koşulları arasında yapılacak çalışmalarda çevresel ve doğal ortamın mutlaka göz önüne alınması ve alanda tasarlanan aktivitelerin bunlara zarar vermesinin önlenmesi konusu da vurgulanmıştır.

İzmir Kordonboyu, Kıyı Kanununun 7.maddesine göre onanmıştır. Buna göre; “*Kamu yararının gerektirdiği hallerde, uygulama imar planı kararı ile deniz, göl ve akarsularda ekolojik özellikler dikkate alınarak doldurma ve kurutma suretiyle arazi elde edilebilir.*” denilmektedir. Oysa böyle bir alanın doldurulması ekolojik sistemi değiştiren bir olaydır.

Ancak dolguya rağmen yapılan çalışmalarda ekolojik döngüye uyum sağlaması düşüncesi ile, Kordonboyu düzenlemesi kapsamında tüm imalatlarda yağmur suyunun doğal drenajının sağlanması için beton kullanılmadığı, bunun yerine tüm sert zeminlerde kumla sıkıştırılmış doğal taş kaplama kullanıldığı görülmektedir. *Ekonomik turizm amaçlı) ve fiziksel (fonksiyonel)*

10. JEOLÖJİK YAPILANMALAR IŞIĞINDA YERLEŞİM İLKELERİ VE BU BAĞLAMDA AFET YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE İZMİR İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

Özgür AKBULUT, Şubat 2003, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI

DEĞERLENDİRME:

Yapılan bu çalışmada, deprem kavramı kapsamlı bir şekilde anlatılmaya çalışılmış, afete neden olan jeolojik veriler detaylıca ele alınmıştır. İmara açılacak alanlar

belirlenirken, deprem olgusu bağlamında yerleşim ilkeleri açıklanmıştır. Ancak, deprem kavramı açıklanırken, fazla detaylı bilgilere girilerek, kentsel tasarım çerçevesinin dışına çıkmıştır.

Tezin amaç bölümünde, tabiatın dengesi çerçevesinde yapılması gerekenler şekillendirilmeye çalışıldığı söylene de, tezin ilerleyen bölümlerinde, bu konuya kentsel tasarım bağlamında mimari veya plancı gözüyle fazla yaklaşılmadığı söylenebilir. Konu son derece tabiatın dengesi ile ilgili hassas bir nokta olduğundan, yerleşim ilkelerinde ekolojik olgular da gözetilerek plancı ve mimar bakış açısı ile yorumlanması gerekirdi. *Çevresel (jeolojik) boyut*

11. ŞEHİRLERDE OTOPARK İSTEĞİNİN ARAŞTIRILMASI VE TASARIM SEÇENEKLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA ÖRNEK ALAN: ALSANCAK/İZMİR

Gözde ÇIKMAN, Ağustos 2003, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yıldırım ORAL

DEĞERLENDİRME:

Çalışma alanında, otopark sorununun bugünkü durumunun belirlenmesi, örnek çözüm yöntemlerinin, başka ülkelerin bu konuda yapmış olduğu çalışma ve uygulamaların incelenmesi, otopark kavramı, tipleri ve standartları hakkında bilgi toplanması, otopark yönetmeliğinin irdelenmesi, mevcut durum analizi yapılması, mevcut ve geleceğe yönelik park talebinin belirlenmesi ve yeni düzenleme önerilerinin sunulması değerlendirilmiştir.

Ayrıca, motorlu araçların yarattığı hava kirliliğinden bahsedilerek, bu durumun kentlinin şehir dışında yaşama isteğini oluşturduğundan söz edilmiştir. Kurum ve kuruluşların düzenli çalışmamlarından dolayı doğal çevrenin de bozulduğuna dikkat çekilmiştir.

Ancak, bahsedilen problemlere ilişkin bir çözüm önerisi getirilmemiştir. Sadece; “okul ve hastanelerde yeşil alan gibi açık alanlar gerekli düzenlemelerle kapalı veya açık otopark alanı olarak kullanılabilmelidir” denilmiştir. Oysa kentsel tasarım

ölçeğinde yapılacak projeler, ekolojik planlama ilkeleri göz önüne alınarak yapılmalıdır. Otoparkların yeşil bir alan içerisinde düzenlenmesi veya yollardaki refujların buna göre planlanması, bahsedilen motorlu araçların yarattığı hava kirliliğini engellemiş olabilir. *fiziksel boyut (Fonksiyonel/İşlevsel boyut)*

12. İZMİR İÇİNDEKİ PAZARYERLERİNİN İŞLEVSEL ANALİZİ VE İŞLEVLERİNİN GÜNCELLENMESİ KONUSUNDA BİR MODEL ÖNERİSİ

Sevdil COŞKUN, Eylül 2004, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım eylem alanında Pazaryerleri konusu incelenmiştir. Ancak İzmir içindeki pazaryerleri ile ilgili yapılan bu araştırmada, ürünlerin tüketiciye sunulduğundan, semt pazarlarının fiziki yapısındaki bozukluklara kadar bir dizi sorunun ele alınmasına rağmen, pazaryerlerinin kentsel tasarım ölçeği ile bağlantısı yeterince kurulamamıştır. Ayrıca pazar yerlerinin ekoloji ile bağlantısı kurulmamış olup, buna rağmen, getirilen önerilerde iklim şartlarına uygun donanımların sağlanması gerekliliği belirtilmiştir. *fiziksel boyut (mekansal yapı)*

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA KÖKENLİ KENTSEL TASARIM YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

1. PLANNING PROBLEMS OF SHOPPING CENTRES AND AN URBAN DESIGN PROJECT FOR A NEW GALLERIA IN İZMİR

Esin ÖZLEM AKTUĞLU, Eylül 1995, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Çalışma konusu olarak İzmir’de Konak Meydanı’nda yapılması planlanan ve başlanan, ancak çeşitli sebeplerle durdurulan Galleria Projesi incelenmiş ve bu projeden hareketle Galleria Projesi için, yeni bir yer seçimi ve alışveriş merkezlerinin incelenmesi (yurt-dışı ve yurt-içi örneklerin araştırılması) neticesinde yeni mimari programlar önerilmiştir. Önerilen projede kentsel tasarım ölçeği ve mimari ölçek araç olarak kullanılmıştır. 1/2000 ve 1/1000 ölçeklerinde kentsel tasarım kriterleri ile 1/500 ölçekli kentsel tasarım kriterleri ve mimari kriterler belirlenmiştir.

Alışveriş merkezi konusuna; kentsel landmark oluşturmak, kent merkezinde, geleneksel özellikli pazar imajını yaratmak ve binaya, içeriye çekici ama dışarıya kapalı olarak bir etki vermek (görsel amaç) gibi üç esas prensip ile yaklaşıldığından, bu çalışma; kentsel tasarımın *sosyal (kültürel) ve fiziksel (görsel, yer seçim) boyutları* kapsamında ele alınmıştır denilebilir.

2. A DESIGN PROPOSAL İZMİR UNIVERSAL EXPOSITION PROJECT IN THE CONTEXT OF URBAN DESIGN

Nursen KAYA, 1995, İZMİR

Danışman: Akın SUEL

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım bağlamında İzmir Evrensel Fuarı(Expo İzmir) projesi oluşturulması, tasarım ilkelerinin belirlenerek projenin bu ilkeler doğrultusunda şekillenmesi konusu incelenmiştir. Konunun seçiminde kentsel tasarım süreçlerinin üst ölçeklerden, detay projelerine kadar her aşamasını içine alan geniş kapsamlı bir

çalışmayı içermesi göz önünde bulundurulmuştur. 1/10.000 kavramsal plan, 1/5000 mevki planı ile 1/2000 ve 1/500 ölçeklerde yerleşme planı hazırlanmıştır.

Çalışmada; kentsel tasarımın sadece kentin bir parçasını tasarlamak olmadığı düşüncesiyle, kent bir bütün olarak ele alınıp, oluşturulacak projenin kent ile ilişkisi sağlanması fikri savunulmuş, proje bu kapsamda değerlendirilmiştir. Konuya yaklaşım kent bütünü, kent parçasının kentle olan ilişkisi, mekansal düzenlemeleri etkileyen faktörler gibi daha çok kent mekanının fiziki yapısına yönelik bir çalışma olduğundan, kentsel tasarım eylem alanı *fiziksel (fonksiyonel/işlevsel) boyutta* ele alınmıştır.

3. FORMATION AND ALTERATION PROCESS OF STORAGE BUILDINGS IN HISTORICAL CENTER OF İZMİR: A REORGANIZATION APPROACH

Saltuk TÜRKMEN, 1995, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Emel GÖKSU

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanında, tarihi bir kent merkezi olan Kemeraltı Çarşısı'ndaki depo binalarının işlevsel olarak değişim ve dönüşüm süreci araştırılmış, bu süreci etkileyen kriterler tanımlanmıştır. Bu araştırma sonucunda, kentsel tasarım alanının önemli bir çalışma ortamı olan, *kentsel yenileme* kavramlarının sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma alanındaki mekanların toplumsal ve fiziksel değişim ve dönüşüm süreçlerinin incelenmesi, kentsel tasarımın *fiziksel boyutu (fonksiyonel/işlevsel) ve sosyal boyutu (kültürel, tarihsel)* kapsamında değerlendirildiğini göstermektedir.

4. PSYCHOLOGICAL DIMENSION OF URBAN DESIGN IN RESIDENTIAL AREAS

Nur AYYILDIZ, Eylül1996, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Çınar ATAY

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım konusu, sosyal bilimler boyutunda ele alınmış olup, bireylerin, belirlenen kriterler çerçevesinde, kendi alanlarına ilişkin sübjektif görüşleri değerlendirilerek kente psiko-sosyal bir perspektiften bakma olanağı yaratılmak istenmiştir. Bu yaklaşım ile çalışma alanı olarak İzmir İli sınırları içerisinde birbirinden farklı üç yerleşim bölgesi seçilerek insanın fiziksel doğasındaki sosyal, kültürel, ekonomik ve bu doğayı fiziksel çevreyi algılamada ve kullanmada etkileyen bireysel faktörlerin uzanımında deneysel bir araştırma yapılması ve insan-çevre etkileşimindeki psikolojik faktörlerin etkilerini ve bu kriterlere göre farklı demografik özelliklere sahip insanların bakış açılarını anlamak amaçlanmıştır. Çalışmada çevresel karakteristikler sıralanırken *ekolojik* bir doğanın varlığı da atlanmamıştır. Kentsel Tasarım, *sosyal (psiko-sosyal) boyutta* incelenmiştir.

5. THE EVALUATION OF CONSERVATION AND DEVELOPMENT POTENTIAL IN IZMIR HISTORICAL CITY CENTRE: CASE OF DAMLACIK

Tan YİĞİTCANLAR, Eylül 1996, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Hülya KOÇ

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanında İzmir tarihi kent merkezinde seçilen-Damlacık- çalışma alanında; alan çalışmaları, sosyal ve çevresel yapı analizi, ticari ve küçük ölçekli imalat yapı analizi anketleri, teknik görüşme, vs. ile veri toplanarak bu verilerin değerlendirilerek eski kent mekanının, tarihi çevreyi bozmadan kentle bütünleşecek bir biçimde koruma, sağlıklılaştırma ve yeniden geliştirme tekniklerini kullanarak, kentsel tasarım ilkeleri doğrultusunda düzenlenen bir koruma projesi yapılmıştır. Araştırma kentsel tasarımın *sosyal boyutunda (tarihsel, kültürel)* ele alınmıştır.

6. ECOLOGICALLY SENSITIVE SETTLEMENT DESIGN: CASE STUDY IN ALAÇATI

Şebnem GÖKÇEN, Ağustos 1996, İZMİR

Danışman: Doç. Dr. Ülker SEYMEN

DEĞERLENDİRME:

Tez ile ekoloji bilinçli tasarım olgusu, yaşanabilirlik gibi kavramlar araştırılmıştır. İnsan-çevre/doğa, insan-insan, çevre-insan ve çevre-çevre ilişkileri incelenmiştir. Çeşitli ölçeklerdeki (dünya ölçeği, ulusal ölçek, bölgesel ve yerel ölçek) yerleşimlerin ekolojik bilinçli tasarım taktikleri, stratejileri ve yöntemleri irdelenmiştir. Ekolojik bilinçli tasarımın temel kriterleri belirlenmiştir. Çalışmada küçük ölçekli projeler üzerinde yoğunlaşmış ve bu doğrultuda çalışma alanı olarak Alaçatı yerleşim bölgesi incelenmiştir.

Çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Kentsel Tasarım Programında ekoloji temelli yapılan ilk ve tek çalışmadır. 1996'da yapılan bu çalışmadan sonra, yaklaşık bir on yıllık süreç içerisinde, bu düşünce doğrultusunda herhangi bir araştırma gerçekleştirilmemiştir.

7. LOCATION HIGRISE BUILDINGS IN IZMIR CENTRAL BUSINESS DISTRICTS

Dilek SARIKAYA, Şubat1997, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Mesut AYAN

DEĞERLENDİRME:

Yapılan araştırmada, yüksek yapılar için yer seçim kriterleri belirlenmeye çalışılmıştır. Kentsel planlama çerçevesinde belirlenen bu kriterler: doğal, ekonomik, yasal, altyapı(ulaşım, enerji, içme suyu), çevresel ve tarihsel, sosyal ve psikolojik faktörler gibi alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Ayrıca yüksek binaların tasarım kriterleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışma alanı olarak İzmir Merkezi İş Bölgesi seçilmiş ve bu doğrultuda yapılan araştırmalar neticesinde, İzmir Merkezi İş Bölgesi'ndeki yüksek yapıların mimari ve tarihsel olarak önemli alanlar olan Alsancak ve Kemeraltı Bölgeleri'nin yakın alanlarında konumlandırılmamaları gerektiği ortaya konulmuştur. İzmir'de yüksek yapıların gelişimi için en iyi yerlerin, tarihsel bölgelerden uzak yenileme alanları olduğu savunulmuştur

Mimarlık eylem alanında tasarlanan bir bina türünün silueti, diğer kent öğelerini ve tarihi ve kültürel değeri bulunan kent alanlarını doğrudan etkilemektedir. Ancak yer

seçim kriterleri kararları, mimari eylem alanında veya kentsel tasarım eylem alanında yapılamadığından, bu kararların üst ölçekte alınması gerekmektedir. Dolayısıyla alışma planlama eylem alanına daha yakın bir çalışmadır. Ayrıca kentsel tasarım eylem alanı *fiziksel boyutta (yer seçimi)* ele alınmıştır.

8. TECHNOPARKS A CASE STUDY IN IZMİR ENVIROMENTAL TECHNOPARK

Fatma DERYA ÖNCÜL, Şubat 1997, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Mesut AYAN

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanında teknoparklar konusu incelenmiş olup, teknoparkların farklı yönlerinin araştırılması, ülkemizde teknopark biçimi olanakları ve dünya deneyimlerinin değerlendirilmesi ve bir alan çalışması olarak bir projenin gelişimini içeren bir çalışmadır. Çalışma alanının rüzgar enerjisi, güneş ve deniz gibi doğal potansiyele sahip olması, binalarda doğal havalandırma kullanılması ve coğrafi koşullarda yapının etkisini minimize etme düşünceleri, önerilen projede *doğal-çevresel faktörlerin* önemsendiğini göstermektedir.

Teknoparkların, ülkelerin büyüme ve kalkınmalarının temelinde, teknoloji alanında yapılan buluşların ve sağlanan bilgi birikiminin uygulamaya dökülmesindeki başarı amacına hizmet edebilen en iyi araçlardan biri olarak değerlendirilmesi ve de ülke ekonomisine katkısı bulunacak bölgesel kalkınmayı hedefleyen bir tasarım süresi içinde optimal bir proje geliştirilmesi öngörülmesi, çalışmanın, kentsel tasarım alanının ekonomik boyutunda incelendiğini göstermektedir.

9. HOUSING LAY-OUT FOR HIGHER INCOME PEOPLE IN GÜZELBAHÇE

Şükran YEŞİM ŞANLIYIM, Eylül1997, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Mesut AYAN

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım eylem alanında yüksek gelir grubu için konut planlaması konusu incelenmiştir. Mimarlık ölçeğine inilip, konuta ilişkin mekanların ve konut tiplerinin araştırılması yapılmıştır. Buradan hareketle yüksek gelir grubunun yaşamak istediği lüks konut tipi açıklanmıştır. Ülkemizdeki lüks konutların gelişimi araştırılmıştır. Yüksek gelir grubunun İzmir’de hangi bölgelerde yoğunlaştığı incelemesi yapılmış, veriler doğrultusunda Güzelbahçe çalışma bölgesi seçilmiştir.

Konunun kentsel tasarım alanında incelenmesine rağmen, mimarlık alanına daha yakın bir araştırma yaklaşımı sergilendiği görülmüştür. Bir kent parçasının tasarlanması gibi bir olgu olarak ele alınmasına karşın, yapılan çalışma içindeki öğelerin/ünitelerin daha çok mimarlık eylem alanını ilgilendiren ve yapısal niteliği daha baskın olan karakterlerin anlatımının yapılmasından dolayı kentsel tasarımdan mimarlık eylem alanına kaydığı görülmüştür. Tezi oluşturan öğelerin daha çok kentsel tasarıma ilişkin öğeler olarak belirlenmesi bu eylem alanında yapılan daha doğru bir yaklaşım olabilirdi.

Kentte yaşayan bireylerin üst gelir grubuna yönelik konut tasarlanması o kentin toplumsal yapısı ile de ilgilidir. Ancak çalışmada daha çok konutların mekansal özellikleri konusu üzerinde durulduğundan, kentsel tasarım alanında yapılan çalışma *fiziksel boyutta (mekansal yapı)* ele alınmıştır.

10. AN URBAN DESIGN PROJECT FOR SEASIDE OF ALIAĞA

Ş.Özgür SAATÇI, Şubat, 1998, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Mesut AYAN

DEĞERLENDİRME:

Çalışma konusu olarak seçilen su sporlarına ilişkin tanımlanan üniteler ve öğeler mimarlık eylem alanında ele alınmıştır. Seçilen konu; kentsel ölçekte yer seçim kriterleri ve kıyılarda düzenlenebilecek rekreatif planlama ilkelerine, vs. değinilebilirdi.

Çalışma alanı olarak seçilen Aliağa’nın hızla büyüyen bir sanayi kenti olması nedeniyle bu tip bir kentsel parka gereksinim duyulmakta olduğu, bu ihtiyaç projenin uygulanacağı yerleşim yerinin seçiminde birinci derecede etkili olması ve seçilen

alanın su sporları merkezi olarak değerlendirilmesinin, alanın kullanılabilirliğini ve cazibesini arttıracak olması düşünceleri, kentsel tasarım eylem alanının **ekonomik boyutta (turizm amaçlı kalkınma)** değerlendirildiğini göstermektedir.

11. KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN YENİDEN GELİŞTİRİLMESİNE BİR YAKLAŞIM: İZMİR KÜLTÜRPARK ÖRNEĞİ

Fahriye ALTINEL, Eylül 1998, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Hülya KOÇ

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada; İzmir Kültürpark örneği ele alınarak, kent içerisinde mevcut bir rekreatif alanın sağlıklılaştırılarak kente yeniden kazandırılması konusu incelenmiştir. Kentsel açık ve yeşil alanların işlevleri, sınıflandırılması ve mevcut alanların yeniden değerlendirme olanakları gibi konular araştırılmıştır. Seçilen konu ve konuya yaklaşım olarak yapılan incelemeler için kentsel tasarım alanı doğru bir araç olarak kullanılmıştır.

Yeşil alanların ekolojik işlevlerine de değinilerek kent içerisinde yeşil alan kullanımının kente **ekolojik** açıdan kazandırabileceği kritik noktalar da açıklanmıştır. Kentsel tasarım alanında seçilen mevcut bir kültürparka yeniden işlev kazandırma düşüncesi ve yeniden yapılandırırken kentin ekolojik dengesinin sağlanması için daha çok yeşil alanın önerilmesi düşünceleri, kentsel tasarım alanının hem **fiziksel (fonksiyonel/işlevsel)** hem de **çevresel boyutta (ekolojik)** ele alındığını göstermektedir.

12. KENTSEL YERLEŞME KUŞAKLARINDA REKREASYON OLANAKLARI: BORNOVA ÖRNEĞİ

H.Murat GÜMÜŞ, Şubat 1999, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Hülya KOÇ

DEĞERLENDİRME:

Çalışma konusu “kentin yerleşme kuşaklarında rekreasyon olanakları” olarak belirlenerek, bir kentte rekreatif düzenlemelerin gereksinimi açıklanmıştır.

Çalışmada; 1/25.000 ölçeğinden başlayıp 1/20 ölçeğine kadar inilerek Bornova Rekreasyon Alanının Kentsel Tasarım Projesi oluşturulmuştur. Problem; bütünden parçaya gidilerek; (planlamadan kentsel tasarıma geçiş ve kentsel tasarımdan mimarlık eylem alanına getirilen öneriler) çözülmeye çalışılmıştır.

Kentin rekreatif ihtiyacını karşılama, ve bunu gerçekleştirirken arazilerin formu ve morfolojisi, iklim şartlarının ortaya koyduğu ekolojik yaşam düzeyi ve peyzaj karakterine göre planlama yapma gibi düşünceler tezin ana fikirlerini oluşturmakla birlikte bu yönleriyle birlikte kentsel tasarım alanının *fiziksel (rekreatif)* ve *çevresel (ekolojik) boyutta* ele alındığını göstermektedir.

13. ALIŞVERİŞ MEKANLARININ DEĞİŞEN ANLAMI VE YER SEÇİMİ KRİTERLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: İZMİR ÖRNEĞİ

Nuran Erkılınç ÜLKER, 1999, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Sezai GÖKSU

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım eylem alanı içerisinde alışveriş mekanlarının gelişim süreci incelenerek, kent mekanında zaman içerisinde kendiliğinden oluşarak gelişen alışveriş bölgeleri incelenmiştir (Pazarlar, yol ve sokak üzerindeki dükkanlar gibi). Alışveriş merkezlerinin mimari ölçekte tarihsel gelişim aşamaları araştırılmıştır. Konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışı alışveriş merkezleri incelenmiş, bu incelemeler neticesinde yapılması düşünülen alışveriş merkezi için yer seçimi kriterleri belirlenmiştir. Yer seçimindeki faktörler belirlenirken, üst ölçekten kentsel tasarıma yaklaşımla hareket edilmiştir. Yer seçimi kriterleri ve mekansal özellikler bakımından kentsel tasarım, *fiziksel boyutta (yer seçimi, fonksiyonel/işlevsel) boyutta* incelenmiştir denilebilir.

14. TURİSTİK KIYI YERLEŞİMLERİNDE ZİYARETÇİ YÖNETİM PLANI YAKLAŞIMI: GÖCEK (FETHİYE) ÖRNEĞİ

Mediha Burcu Sılaydın, Aralık 2000, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özlem ÜNAL

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada; turistik bölgelerde ziyaretçi, yöre halkı ve yöre üçlüsüne yönelik ‘Ziyaretçi Planlama Yöntemi’ incelenmiştir. Çalışma yeri olarak Göcek seçilmiştir. Turizm sektörünün canlanması, bu sayede ülke ekonomisine katkı sağlanması amacıyla etkin bir planlama ve yönetim mekanizması ile turizmin yarar sağlayacağı belirtilmiştir. Kentsel Tasarım eylem alanında olması gereken inceleme, daha ağırlıklı olarak planlama eylem alanının konusu kapsamında ele alındığı gözlemlenmiştir. ZYP disiplini aslında planlama ölçeğinde bir yaklaşım olmasına rağmen önerilen proje ile kentsel tasarım ölçeğinde uygulama alanı yaratılmaya çalışılmıştır. Seçilen konunun hedeflerinin ülke ekonomisine katkı sağlamak olduğundan, çalışma kentsel tasarım alanının *ekonomik (turizm amaçlı) boyutunda* ele alınmıştır denilebilir.

15. KENT MERKEZLERİNDE SOKAK YAYALAŞTIRMALARI: ALSANCAK(İZMİR) ÖRNEĞİ

Fatma Ümran BİNAY, Temmuz 2001, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Kentlerde otomobil ağırlıklı ulaşım sistemlerinin aktivite merkezlerinde, hem fiziki çevre hem de insan üzerinde yarattığı mekan, sağlık ve ekolojiye ilişkin olumsuz etkiler, yayaların sokaklardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu çalışma ile yaya alanlarında varolan iki ana soruna çözüm getirmek amaçlanmaktadır. Sorun noktaları, amacın bir *fiziksel* ve iki *görsel* boyutunu ortaya koymaktadır. Çalışma alanı olarak seçilen, İzmir Alsancak Yaya Bölgesi için öneriler getirilmiştir. Konu; fiziki mekanın sorunlarını çözmeye yönelik bir araştırma olması bakımından, kentsel tasarım alanının *fiziksel (işlevsel, görsel) boyutunda* ele alınmıştır.

16. KENT KİMLİĞİNİN ORTAYA ÇIKARTILMASI AMACIYLA KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN KULLANIMI: KEMERALTI ÖRNEĞİ

Muhammed AYDOĞAN, Ağustos 2001, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Kent kimliği kavramından yola çıkılarak kimliği oluşturan bileşenler ortaya konulmuş ve tasarım rehberleri ile planlama eylem alanında yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kentsel tasarım projelerinde yaşanan en önemli sorunun, yapılan tasarımların uygulanmaya geçirilememesi olduğundan bahsedilerek, yapılan projelerin çok geniş alanları kapsamakta, tasarım projelerinin geniş bir alanı kapsayacak biçimde değil de, sadece sınırlı bir alanı kapsayan biçimde yapıldığında ise, bütünlüğü olan kentsel mekanlar üretilmemekte, tasarlanan bölgeler kopuk kopuk parçalar halinde kalmakta olduğu konusu da belirtilmiştir. Bu sorunları çözmek için, mekanı biçimlendirmeyi farklı bir şekilde yapmayı amaçlayan kentsel tasarım rehberleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Örnek alan olarak Kemeraltı Bölgesi incelenmiş, “Doku bütününe ilişkin genel kararlar”, “bölgesel kararlar”, “yapı tiplerine ilişkin kararlar”, “dokuyu oluşturan mekansal ilişkilerin yaşatılmasına ilişkin kararlar” ve “yapı cephelerine ilişkin kararlar” gibi farklı alt başlıklar halinde Kemeraltı Tasarım Rehberi’ni oluşturacak kararlar alınmıştır.

Bu çalışma; *kentsel tasarım eylem alanında*; kentsel tasarım projelerinin uygulama alanı bulması, kentlerin kimliğinin ortaya çıkartılması gibi hedefler için kullanılacak bir *araç* ortaya koyması açısından önemlidir.

Bu çalışmada, tasarım rehberleri incelenmiş olup, *kent kimliği*, *kentin mekansal kimliğinin* ortaya çıkartılması konuları ele alınmıştır. Bundan dolayı çalışma, kentsel tasarım alanında *sosyal boyutlu (tarihsel, kültürel anlamsal, kent kimliği)* bir yaklaşım sergileyen özelliktedir.

17. MEYDANLARIN NİTELİKSEL VE MEKANSAL ANALİZİ: ÖRNEK ALAN ÇALIŞMASI OLARAK KONAK MEYDANI

Senem BASKICI, Eylül 2002, İZMİR

Danışman: Yrd.Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI

DEĞERLENDİRME:

Çalışma konusunu oluşturan *meydanlar*, ölçek itibari ile kentsel tasarım eylem alanı kapsamında araştırılmıştır. Meydanların tarihi süreç içerisindeki gelişmeleri

incelenmiş, olup, meydanların kapalılık, çeşitlilik, süreklilik, canlılık ve mahremiyet gibi nitelikleri açıklanmıştır. Bu çalışmada amaç; Konak Meydanının mekansal analizini yapmak; meydanların kapalılık, devamlılık, çeşitlilik, canlılık gibi temel karakteristiklerine dayanarak bunların ışığında gelecek tasarımları için kriterler oluşturmaktır. Bu tezde Konak Meydanı'nın mekansal analizi yapılırken üç ögeyle bağlantılı olarak bir metot geliştirilmiştir. Bu üç öge meydan sınırlayıcıları, yer döşemesi ve meydandaki nesnelerdir. Sonuç olarak, kentsel mekanların görsel kalitesini incelemek; fiziksel mekansal değişimleri anlamak, koruma önlemlerini arttırmak, yeni planlama ve tasarım kriterleri geliştirmek için gerekli ve mümkün olduğu söylenmiştir.

Konak Meydanına ilişkin bir tasarım projesi hazırlanmamış olup, mevcudun mekansal analizleri yapılmış, gelecek tasarımlar için kriterler oluşturulmaya çalışılmıştır. Konak Meydanı biçimsel ve işlevsel açıdan incelenmiştir.

Bu tezde; şehrin sosyal kimliğini ve kitlesel kültürü belirlemedeki rolü nedeniyle meydan araştırma konusu olarak seçilmiş; meydanın mekansal ve niteliksel analizi yapılmış; sosyal yaşamın daha çok kapalı ve dar mekanlarda geçtiği toplumumuzda hareket serbestliğine ve her gruptan insana açık olması nedeniyle daha çok sosyal deneyimlere fırsat veren meydana olan gereksinim vurgulanmıştır. Bu bağlamda biçimsel ve işlevsel olarak da incelenen meydan, aslında kentsel tasarım alanının *sosyal boyutunda (kentin sosyal kimliği)* ele alınmış olan bir araştırma konusudur.

18. KRİZ DURUMLARINDA ACİL KONUT ÜRETİMİ VE GEÇİCİ YERLEŞİM ALANLARININ TASARIM KRİTERLERİ

Harun KAYIŞ, Şubat 2002, İZMİR

Danışman: Yrd.Doç. Dr. Funda (Altınçekiç) AYSEL

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışma ile doğal afetler sonrasında oluşturulan geçici yerleşim alanlarında ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik öneri tasarım kriterleri geliştirilmeye çalışılmıştır. Çalışma konusunun adından da anlaşılacağı gibi geçici yerleşim yerleri ve üniteleri tasarlanırken kalıcı izler bırakılmaması gerekliliği vurgulanmıştır. Konunun tamamen fiziki bir mekanın planlanması ve tasarlanması olmasından

dolayı, kentsel tasarım alanında ele alınan bu araştırma *fiziksel (fonksiyonel) boyut* özelliği taşımaktadır.

19. KENT PLANLAMADA SOSYAL DONATI ALANI KAVRAMI VE KÜTÜPHANELERİN TASARIM İLKELERİ

Yasemin Yavaş, Eylül 2002, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tuğrul KIRMIZI

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanı kapsamında ele alınması gereken bu araştırma, daha çok mimari yapı boyutunda incelenmiş, kent planlaması kapsamında ve kentsel tasarım ilkeleri açısından ele alınmadığı görülmüştür. Kütüphane binalarının yerleşim ilkelerinin kentsel tasarım ölçeğinde ele alınarak, tasarım ve yerleşim kriterlerinin belirlenmesi bu araştırma konusuna daha yakın bir çalışma sergileyebilirdi.

Çalışma konusunun, mekansal nitelikte olması nedeniyle kentsel tasarım alanındaki *fiziksel boyuta (fonksiyonel)* daha yakın bulunmuştur.

20. KENTSEL TASARIMIN KULLANICI PROFİLİ ÜZERİNDEKİ MEKANSAL STRATEJİLERİ

Perihan ÇALIŞKAN, Eylül 2003, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Funda (Altınçekiç) AYSEL

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada kentsel tasarımın ölçeksel sınıflandırılması yapılmıştır. Bu doğrultuda ölçekler itibariyle *küçük, büyük ve mega ölçekli kentsel tasarım projeleri* üzerinden oluşturulan çerçevenin ayrı ayrı önemsemekte oldukları genel nitelikler irdelenmiştir. Ölçek ile kastedilenin ise bir kentsel tasarım projesinin, alansal büyüklüğünden bağımsız, bütünündeki tasarımın kurgusal yoğunluğu olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada araçsallığının ortaya koyduğu tablo üzerinden tasarım eyleminin hangi ellerde mekanı farklı olarak ele almakta olduğu araştırılmıştır. Örnek şehir olarak Antalya seçilmiş ve Antalya'da açık alan düzenlemesi mi yoksa yapı yoğunluğu fazla olan kentsel tasarım projelerinin mi daha fazla olduğu araştırılmıştır. Sonuçlardan

hareketle Antalya’da açık alan düzenlemesi olan (mevcudun yeniden düzenlemesi) Karaalioğlu Parkı incelenmiştir. Bu alan üzerinde farklı kentsel tasarım projelerinin yarattığı dönüşümsel etkilerin farklılığı incelenmiştir.

Araştırılan konu kentsel tasarım alanının kendisi olup, kurgusal bütünlüğü içinde önceden belirlenmiş ya da mekansal hedefler doğrultusunda belirlenmiş olan kullanıcı profilleri üzerindeki mekansal stratejilerin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılan güçlü bir mekansal dönüşüm aracı olduğu söylenmiştir. Bu nedenle kentsel tasarıma ***kuramsal (araç olarak kullanım)*** bir boyutta yaklaşmış olduğunu söyleyebiliriz.

21. KENT MERKEZLERİNDE MEKANSAL DÖNÜŞÜM VE SAĞLIKLAŞTIRMA STRATEJİLERİ: BURDUR ÖRNEĞİ

Zeynep ŞENGÜL, Eylül 2003, İZMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Funda (Altınçekiç) AYSEL

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada; süreç içinde mekanda yaşanan değişim/dönüşümler irdelenmiş ve mekansal gerçeklikte dünya ve Türkiye'deki, bilimsel gerçeklikte Planlama ve Kentsel Tasarımdaki etkileri incelenmiştir. Planlama/Tasarımın, farklı koşullar altında farklı amaçlara hizmet eden araçsallığı göz önüne alınarak, gelişen 'yeniden yapılanma' gereksinimine öneri bir yapılanma çerçevesi çizilmiş ve Kentsel Tasarımın mekana ilişkin arızalarda çözüm olma potansiyeli, alt eylem biçimlerinden Sağlıklaştırma ile yeniden ele alınmıştır. Bu bağlamda; Burdur'un kent içi ve kent dışı kentsel gelişimi, sorunları ve bunların Ulucamii ve Saat Kulesi ve Yakın çevresi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Çalışmada, Modernizmin dünya ölçeğinde 1970’li yıllarda sıkıntılı bir döneme girmesiyle, yerini Postmodernizm akımına bırakarak, bu geçişin kent planlama eylem alanındaki yansımaları araştırılmıştır. Modernizmle birlikte bir bütün olarak görülen mekan, Postmodernizmle birlikte parçaların oluşturduğu bir kolaj olarak düşünölmeye başlanmış olduğu ve planlamanın yetersiz/çözömsüz kalmaya başladığı sırada, Kentsel Tasarım eylem alanının meydana gelen bu kriz ortamından bir çıkış olarak göröldüğü ve Postmodernizmin etkisiyle popülerlik kazandığı söylenmektedir.

Bu çalışmada, konunun kentsel tasarım kapsamında ele alınmış olması ve araç olarak Sağlıklaştırma seçilmiş olmasından dolayı ve ayrıca geleneksel bir kent merkezinin sağlıklaştırılarak hem kentin geçmişine dair bilgiyi gelecekte de yansıtması hem de alanın özgün yapısıyla ekonomik, sosyal ve mekansal sürekliliği sağlanarak kente yeniden kazandırılması düşünceleri nedeniyle araştırma kentsel tasarımın *sosyal (kültürel, tarihsel, kent kimliği), fiziksel (estetik/imaaj), ekonomik (yeniden yapılanma) boyutları* kapsamında değerlendirilmiştir.

22. TARİHİ KENT MERKEZLERİNİN CANLANDIRILMASINDA FONKSİYON DEĞİŞİMİNİN ROLÜ: BERGAMA ÖRNEĞİ

Pelin Gökçen OYAN, Eylül 2003, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Çınar ATAY

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada tarihi kent merkezlerinin canlandırılmasında fonksiyon değişiminin rolü incelenmiştir. Tarihi kent merkezlerinin *yeniden canlandırma* çalışmaları ile ekonomik, fiziksel ve sosyo-kültürel anlamda yenilenerek kente tekrar kazandırılmaları amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda, Bergama Tarihi Kent Merkezi incelenmiş ve öneri planlama stratejileri geliştirilmiştir. Tarihi kent merkezlerinde tarihsel, kültürel ve mimari değerlerin korunması belirtilirken, tarihi ağaçların ve doğal gölgelik olarak kullanılan sarmaşıkların da korunması gerekliliği belirtilmiştir. Savunulan düşünceler, kentsel tasarım aracı ile tarihi çarşı ölçeğinde desteklenmiştir.

Bu çalışmada, kent merkezlerinde, özellikle tarihi kent merkezlerinde ekonomik, demografik ve sosyal açıdan değişmeye başlamakta ve kentsel mekanların dönüşümüne neden olduğu söylenmektedir. Tarihi kent merkezlerinin *yeniden canlandırma* çalışmaları ile ekonomik, fiziksel ve sosyo-kültürel anlamda yenilenerek kente tekrar kazandırılmalarını amaçlayan bu araştırma; kentsel tasarımın *sosyal (kültürel, tarihsel, kent kimliği), fiziksel (estetik/imaaj), ekonomik (yeniden yapılanma) boyutları* kapsamında değerlendirilmiştir.

23. SAMSUN KIYI KESİMİ MEVZİİ REKREASYON ALANI KENTSEL TASARIM PROJESİ

Fatma Neslihan ALKAN, Ağustos 2004, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Tayfun TANER

DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada kentsel kıyı alanlarında açık alan planlanması araştırılmıştır. Burada önemli olan konu çevre insanının; sosyo-kültürel, sağlık ve spor ihtiyaçlarını ön plana alarak, ekolojiye uygun olarak kabullerin belirlenmesi olduğu belirtilmiştir. Kıyılarda yapılan dolgu alanların denizlerin dengesini bozmalarına rağmen, kazanılan alanların rekreatif amaçlı olarak kullanılması, kentlere sağladığı fonksiyonel yararlar nedeniyle önemli görülmüştür.

Kentsel tasarımın *fiziksel (fonksiyonel, görsel) boyutunda* yapılan bir araştırmadır.

24. HERITAGE PLANNING POLICIES IN PRE & POST SOCIALIST EASTERN EUROPE: ALBANIA BERAT CASE STUDY

Pranvera METRA, Şubat 2005, İZMİR

Danışman: Yrd.Doç.Dr. İpek Sönmez

DEĞERLENDİRME:

Kentsel tasarım alanında Arnavutluk ülkesinin Post sosyalist geçiş dönemi incelenmiş ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında sosyal politik, kültürel ve ekonomik mirası en zor ve şiddetli sistem değişimine uğrayanı olduğu belirtilmiştir. Durum ülke, kent (Berat kasabası) ve kentsel tasarım (Kala mahallesi) ölçeklerinde araştırılmıştır. Ülkede birçok yasanın da uygulanması çok zor olmakta olduğu söylenmiş, sosyalizm ve modernizm kavramları ele alınmıştır. Bu iki kavram altında *koruma ve koruma planlanması* kavramları tartışılarak, arasındaki farklılıklar daha net ve anlaşılabilir ortaya konması hedeflenmiştir.

Kentsel tasarım alanında *sosyal (tarihsel ,anlamsal) boyutta* bir inceleme yapılmıştır.

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA KÖKENLİ KENTSEL TASARIM DOKTORA TEZLERİ

1- MEKAN ORGANİZASYON BİLİMLERİNİN YENİDEN YAPILANMASINDA BİR ARAÇ OLARAK KENTSEL TASARIM

Şebnem DÜNDAR, 2002, İZMİR

Danışman: Prof. Dr. Emel GÖKSU

DEĞERLENDİRME:

Çalışmada, *yeniden yapılanmanın* sadece mekan organizasyonuna özel bir durumun olmadığı, ardında dünyadaki oluşumların beslediği ve bilimsel düzleme bir *paradigma kırılması* olarak yansıyan kapsamlı bir yapılanmanın bulunduğu belirtilmiştir. Bu çalışma, kavramsallaştırmaların çözümünü, kuramsal/pratik düzlemde nasıl arızalar yaratıldığını ve kriz koşullarından çıkabilmede hangi arayışların gündeme getirildiğini sorgulamaktadır.

Çalışmada kentsel tasarım bağlamında dünya deneyimi incelenerek, farklı ölçeklerdeki planlama/tasarım pratiğinin mekana yansıma biçimleri oluşturulmuştur (Küresel, Ulusal, Noktasal). Daha sonra ülkesel/yerel Kentsel Tasarım pratiği incelenmiştir. Kentsel tasarım yarışmaları üzerinden kentsel tasarım pratiği okunmaya çalışılmış, sonuçlar çıkarılmıştır. Çalışma *kuramsal boyutta* yapılmış bir çalışmadır.

**EK-3 TÜRKİYE’DE KENTSEL TASARIM ÖLÇEĞİNDE
GERÇEKLEŞTİRİLEN YAKIN TARİHLİ YARIŞMALAR (Bölgesel, Ulusal
ve Uluslar arası) 1990–2005**

1990

- **Antalya Kent Merkezi İçinde Kale Kapısı ve Çevresi Kentsel Tasarımı**
- **Güzel Ankara Projesi Kent Girişleri Düzenlemesi (İstanbul Girişi)**
- **İstanbul Beşiktaş Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarımı**
- **İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Fuarı Kültürpark Çevre Düzenlemesi Fuar Kompleksi**
- **Kadıköy Belediyesi Selamiçeşme Parkı Düzenlemesi Fikir Proje Yarışması**

1991

- **Güzel Ankara Projesi Kent Omurgası Kuzey Bölümü Kentsel Tasarımı**

1992

- **Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Saraçlar Çarşısı**
- **“Ankara Yenimahalle İlçesi Sınırları İçinde Mevcut Gecekondu Olgusunun Yeniden Yapılandırılması” Konulu Öğrenci Proje Yarışması**
- **Aydın Belediye Sarayı ve Çevre Düzenlemesi**
- **Bursa Büyükşehir Belediyesi Cumhuriyet Alanı ve Atatürk Caddesi Düzenlemesi**
- **Denizli Belediyesi İncilipınar Kültürparkı ve Kültür Sitesi**
- **Mimar Sinan Anıtı ve Çevre Düzenlemesi Öğrenci Proje Yarışması**

1993

- **Akdeniz Gençlik-Kültür ve Sanat Parkı Çevre Düzenlemesi**
- **Ankara Merkezi İş Alanı (Kuzeybatı Kesimi, Kaçikiçi Bostanları) Planlama ve Geliştirme Proje Yarışması**
- **Güzel Ankara Projesi Kent Girişleri Düzenlemesi (İzmir Girişi)**
- **Kartal Merkez Sahil Kesimi Düzenlemesi Fikir Proje Yarışması**
- **Söğüt Ertuğrul Gazi Kültür Merkezi ve Çevre Düzenlemesi**

1994

- **Yıldız Teknik Üniversitesi Havuzlu Bahçe Açık Alan Düzenlemesi**

1995

- **Çankaya Belediyesi Hizmet Binası ve Çevre Düzenlemesi**
- Sümeyra Çakır Gömütü Düzenlemesi

1996

- **Bağcılar Meydan Düzenlemesi ve Kentsel Tasarımı**
- **Bandırma Çin Çukuru Kent Merkezi**
- **Gaziantep Merkezi Hal Bölgesi Kentsel Tasarımı**
- İzmir Konak Meydanı Fikir Proje Yarışması
- **Konya Büyükşehir Belediyesi Karatay Kent Merkezi**

1997

- **Isparta Belediyesi Çarşamba Pazarı Kentsel Tasarımı**
- Konya Çifte Kümbetler Parkı ve Çevresi Kentsel Tasarımı
- Tarihi Kentte “Gelecek İçin” Yaşama Çevreleri Fikir Proje Yarışması
(Tarihi Çevrede İşlevsel ve Mekansal Yenileme “Reyhan-Kayhan Koruma Amaçlı İmar Planları”)
(Tarihi Çevrede Yeni Yerleşme ve Yapılaşma “Görkent”)

1998

- **Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Fikir Proje Yarışması**
- **Kayaköy İçin Öğrenci Fikir Proje Yarışması**
- “Şehirler ve İnsanlar” Konulu Öğrenci Fikir Yarışması

2001

- Ankara Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi Bölge Parkı ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Proje Yarışması
- **Antalya Sobacılar Çarşısı Yenileme, Geliştirme ve İş Merkezi**
- **Bursa Kültürpark ve Çevresinin Planlama ve Tasarımı**
- **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadıköy Meydanı Haydarpaşa-Harem Çevresi Kentsel Tasarımı**

- **İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Fikir Yarışması**

2002

- Ankara-Güvenpark ve Yakın Çevresi Kentsel Peyzaj Tasarımı Öğrenci Proje Yarışması
- **Antalya Tarihsele Karaalioğlu Park Belediye Binası ve Çevresi Kentsel Tasarım ve Koruma**
- **Depreme Uyarlı Yerleşmeler Fikir Proje Yarışması**
- **Kuğulu Park ve Yakın Çevresi**
- Yalvaç Kent Meydanı Düzenlemesi

2003

- **Ankara Büyükşehir Belediyesi 50. Yıl Parkı ve Şehitler Anıtı Kompleksi**
- **Ankara Büyükşehir Belediyesi Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Yıl Kuruluş Yıldönümü Anıt Kompleksi ve Parkı**
- Yaşasın Kentler Fikir Yarışması

2004

- **Pananos Plajı Kentsel Tasarım**

2005

- **Eski Başiskele Köprülü Kavşağı Ulaşım Sistemi Ve Çevre Düzenlemesi Fikir Projesi Yarışması**
- Gaziosmanpaşa Belediye Hizmet Alanı Mimari-Kentsel Tasarım Proje Yarışması
- **Konyaaltı Belediyesi Kent Meydanı Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması**
- Trabzon Belediyesi Kalkınma Mahallesi Parkı Bölgesel Fikir Projesi Yarışması
- **“Mimarlar Odası 50. Yıl Parkı” Proje Yarışması**

- **Antalya Kent Merkezi Doğu Garajı Ve Halk Pazarı Alanı Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması**
- Van – Beşyol Meydanı, Hastane Caddesi, Milli Egemenlik Caddesi ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması
- **Bursa Kaplıkaya Rekreasyon Vadisi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması**
- Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması
- **Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışması**

Not: İncelenen yarışma şartnameleri koyu renk ile gösterilmiştir.

**EK-4 TÜRKİYE’DE KENTSEL TASARIM ÖLÇEĞİNDE
GERÇEKLEŞTİRİLEN YAKIN TARİHLİ YARIŞMA şARTNAMELERİNİN
KENTSEL TASARIM ÖLÇEĞİ BOYUTUNDA İRDELENMESİ**

1990-Antalya Kent Merkezi İçinde Kale Kapısı ve Çevresi Kentsel Tasarımı

Amaç, Konu ve Hedefler: çağdaş anlamda, Antalya imajını veren, kent kültürünü oluşturma ortamını hazırlayacak, merkezde gerekli sosyal ve kültürel mekanlara yer verecek, ihtisaslaşmaya göre düzenlenmiş çarşıları bulunan, tarihi tabiatla birleştiren ve kent kişiliğini ortaya çıkaran, Kaleiçi ile bütünleşen, bu çevredeki tarihi eserleri, hanları ve çarşıları da ihya edecek, merkezdeki yoğun trafiğe çözüm getirecek, kent merkezi işlevlerini çevreye yayabilecek, alternatifleri ve çözüm politikaları ola, aşamalı uygulanabilirliği ve pratik çözümler getiren, esnafımızı koruyucu, takaslı çözümler içeren ekonomik, rantabl, ikibinli yıllarının kent merkezini planlamak, imar ve inşa etmek...

Antalya kent merkezindeki kentin hızlı gelişmesinden kaynaklanan sorunlardan hareketle, arazi kullanım ve ulaşım ilişkilerini esas alan ve sorunların çözümlerine yönelik politikaları belirleyen bir yapısal plan şeması elde etmeyi,...tarihi merkez ve uzantılarında uygulanan imar planının yeniden ele alınmasına temel olacak nitelikte bir planlama ile, Kalekapısı ve çevresi, Doğu garajı ve mevcut otogar alanları için kentsel tasarım boyutlarında çözümler getirmeyi, amaçlamaktadır.

Merkez gelişme alanlarını kapsayan ve farklı işlevsel ve niteliksel özellikler taşıyan kent parçaları için koruma, geliştirme, sağıklaştırma, yenileme, sakinleştirme sorunlarına üst ölçekte arazi kullanım, ulaşım ve yaya dolaşımına ilişkin öneriler ve kentsel politikalar getiren bir yapısal plan şeması üretilmesi beklenmektedir.

Yarışma Şekli: Ulusal

İstenenler:

- 1/5000 ölçekli kent merkezi yapısal plan şeması,
- 1/5000 ölçekli ulaşım sistemine ilişkin plan şeması,
- 1/2000 ölçekli plan,
- 1/1000 ölçekli İmar Uygulama Planı,
- 1/1000 ölçekli Çevre Düzenleme Planı,
- 1/500–1/200 ölçekli kentsel tasarım projesi,

Değerlendirme:**Yer:** Antalya**Konum:** Kent merkezi-**Ölçek:** SOSYAL / Kültürel, Tarihsel, Simgesel**Ekolojik Yaklaşım:** Yok.**Kentsel İmaj, Kentsel Kimlik****1990-İstanbul Beşiktaş Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarımı**

***Amaç, Konu ve Hedefler:** yarışmanın konusu, İstanbul'un önemli merkezlerinden birinin içinde yer alan Beşiktaş Meydanı ve çevresinin yeniden düzenlenmesidir.*

Beşiktaş meydanı,.. İstanbul ulaşımında önemli yeri olan tarihsel, turistik, kültürel ve ticaret işlevleriyle İstanbul'un önemli alanlarından biridir.

Bu kentsel işlevlerle alan her geçen gün artan taşıt, yaya trafiği yoğunluğu ile yüklenmekte, kent yaşamı sıkıntıya sokulmakta, mekansal kaliteleri algılanamaz, ulaşılamaz ve düzensiz hale gelmektedir.

Alanın, tarihsel, doğal ve kültürel değerlerinin insan ile yakın ilişkileri kopmaktadır. Düzenlemenin amacı Beşiktaş Meydanı ve çevresinin tarihsel gelişimi içinde yeni gelişme olanaklarını, kentsel tasarım ve peyzaj ilkelerini belirleyecek, sosyal ve kültürel donatımlar ait önerileri getirecek bir projenin elde edilmesi,..

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: mimar, şehir plancısı.

İstenenler:

- 1/1000(imar planı niteliğinde) Beşiktaş Meydanı ve çevresinin kentsel tasarım düzenleme projesi (araç ve yaya ulaşımı, genel servisler, otopark alanları, yapı grupları ve bunların birbirleri ile olan ilişkileri peyzaj mimarisindeki ana kararlar,)
- 1/500 ölçekli yarışma alanı ve çevresinin, arazi kullanım biçimlerini ifade eden vaziyet planı (toplu taşıma transfer noktaları, dolaşım alanları, girişler, döşeme materyali, aydınlatma, şehir mobilyaları, çöp sepetleri, gölgelikler, telefon kabinleri, oturma bankları, duraklar)
- 1/500 ölçeğinde önerilecek yapıların planı, yeşil fonksiyonlar

yeni düzenlemede mümkün olduğu takdirde, mevcut ticari potansiyelin artırılması, yörenin doğabilecek yeni gereksinimlerini karşılayacağı gibi, belediye için de kaynak yaratılmış olacaktır. Sergileme gibi düşünsel ve görsel eğitime yönelik kültürel faaliyetlere yer verilmesi, meydanın gündüz ve gece yaşamını canlı tutacak fonksiyonların yaygınlaştırılması, çağdaş bir yaşam ortamı yaratılması hedeflenmektedir.

Değerlendirme:

Yer: İstanbul

Konum: Kent merkezi-meydan

Ölçek: SOSYAL / Kültürel, Tarihsel, FİZİKSEL/ İşlevsel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Yenileme

1990-İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Fuarı Kültürpark Çevre Düzenlemesi

Fuar Kompleksi

***Amaç, Konu ve Hedefler:** Yarışmanın amacı, fuar bitişiğindeki boş alanda yukarıda anlatılan çağdaş gereksinimlere uygun bir yapılaşmayı önerirken bunun mevcut alan ile bütünleştirilmesi ve Kültürpark'ın eğlence, spor, sanat ve kültüre yönelik ileriki kullanımları konusunda ana kararları önermesidir.*

İzmir'in hızlı ve yoğun bir kentleşme süresi içinde kent bütünü ve yeşil alanları ölçeğinde ortaya çıkan rekreasyon alanları yetersizliğini dikkate alarak yarışmacılardan Kültürpark'ın rekreasyon alanı olarak düzenlenmesi istenmektedir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar

İstenenler:

- 1/1000 ölçekli Kültürpark ve Fuar Kompleksi genel vaziyet planı
- 1/500 ölçekli Fuar Kompleksi mimari projeler(yakın çevre düzenlemeleri ile önerilen yapıların kat planları)

Yarışma süresi: ~4,5 ay

Değerlendirme:**Yer:** İzmir**Konum:** Kent merkezi-kültürpark, fuar alanı**Ölçek:** SOSYAL / Kültürel, ÇEVRESEL/ekolojik, rekreasyonel**Ekolojik Yaklaşım:** mevcut yeşilin korunması, geliştirilmesi.**Kentsel Yenileme****1991-Güzel Ankara Projesi Kent Omurgası Kuzey Bölümü Kentsel Tasarımı*****Amaç, Konu ve Hedefler:***

Belediyemizin elinde beş büyük proje paketi bulunmaktadır. Bunlar; dönüşüm, gelişim, katılım projeleri, kültürel projeler ve diğerleridir.

Gelişim projeleri, Ankara'nın kentsel yaşam düzeyini kısa dönemde yükseltmeyi amaçlayan projelerdir. Bu projeler karşımıza kimi zaman yeni yerleşim alanları, kimi zaman da simgesel ve anıtsal yapıtlar olarak çıkacaktır.

Ankara'nın tarihsel, işlevsel ve görsel değerlerinin yeniden yaratılmasını amaçlayan projelerden biri olan kent omurgası projesinin kuzey bölümü bu çerçevede ele alınarak yarışmaya çıkarılmıştır.

"Ankara kent omurgası"...başkentin simgesi ve kentsel kimliğin odak noktası mertebesine yükseltilmeyi beklemektedir.

Omurganın kuzey kısmı şu anda en belirsiz ve düzensiz kısımdır. Yol boyunca bir "kentsel cephe" imajı geliştirmek, bugünkü çevresel değerleri artıracaktır.

Omurga boyunca geliştirilecek çizgisel ve odaksal vurgulamaların görsel bir strüktür(bir dil) yaratması gereği üzerinde durulmalı, buna göre öneriler geliştirilmeli, bu önerilerin omurganın kimliğini oluşturacak bir tutumdan kaynaklandığı unutulmamalıdır.

Omurga boyunca fiziksel ve işlevsel yapı ile ilişkili mevcut mekansal değerler ve olumsuzluklar saptanmalı, olanaklar araştırılmalı ve geliştirme önerileri sunulmalıdır.

Mevcut ve öneri vistaların kent omurgasına katkıları dikkatle incelenmeli, omurga üzerinde ve yakın çevresinde yapılacak mekansal düzenlemelerle tutarlılık sağlanmalıdır.

Ankara kentinin en belirgin omurgasını oluşturan Esenboğa Çankaya arasındaki koridorun, Esenboğa-Samsun kavşağı bölümüne ilişkin ilkesel kararlar(üst ölçekte) geliştirilerek kentsel görünüm ve imgeleri belirlemek, mevcut düzensiz oluşum ve dönüşümleri kentsel değerler açısından irdelemek, bu inceleme ve önerilerle tutarlı olarak Çubuk sapağı ve Altınpark arasındaki alt bölümde, yapısal plan kararları ve müdahale politikalarını saptamak ve nihayet belirlenen sınırlarda Kentsel tasarım proje dilini geliştirerek görsel ve işlevsel nitelikler taşıyan yapı ve açık çevre düzenleme, kentsel peyzaj ve kent kimliğini oluşturmaya yönelik çok boyutlu çözüm önerilerinin elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: mimar, şehir plancısı.

Toplam Alan: uzunluk yaklaşık 40 km.dir.

İstenenler:

- 1/15000 ölçekli kent omurgası kuzey bölümü genel kararları şeması,
- 1/5000 ölçekli yarışma alanı ve yakın çevresi sorunlar ve olanaklar paftası
- 1/5000 ölçekli yarışma alanı ve yakın çevresi yapısal plan,
- 1/1000 ölçekli kentsel çevre düzenleme projesi,
- 1/500 ölçekli kentsel cephe ve /veya silüetler,
- 1/2000 ölçekli kentsel tasarım uygulama ön projesi

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kent merkezi-kent omurgası

Ölçek: SOSYAL / İmgesel, Kent kimliği, Kentin mekansal kimliği, FİZİKSEL/ İşlevsel, Görsel-Estetik/İmaj, Alt Yapısal, Mekansal Yapı

Ekolojik Yaklaşım: yok

Kentsel Gelişim

1992-Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Saraçlar Çarşısı

Amaç, Konu ve Hedefler: Yarışmanın amacı; bu konuda günün mimarlık, mühendislik, sanat anlayışını geliştirmek, işletme ve ilk tesis maliyetleri yönünden ekonomik çözümlere ulaşmak, güzel sanatları teşvik etmektir.

Tasarım alanı, yanan ve şu anda boş alan ile buna bitişik alandan oluşmakta ve bütünde, iklim, topografya, siluet, ölçek ve mimari gelenek açısından ,doğal ve kültürel sürekliliklerin dikkate alınmasını gerektiren özellikler içermektedir.

Yarışma Şekli: Bölgesel

Yarışmacı: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi 'ne bağlı mimarlar

İstenenler:

- 1/500 ölçekli vaziyet planı-yakın çevre ilişkileri (kentsel tasarım ölçeği)
- 1/200 ölçekli planlar

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kent merkezi

Ölçek: SOSYAL /Kültürel, tarihsel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Yenileme (Koruma Geliştirme)

1992-“Ankara Yenimahalle İlçesi Sınırları İçinde Mevcut Gecekondu Olgusunun Yeniden Yapılandırılması” Konulu Öğrenci Proje Yarışması

Amaç, Konu ve Hedefler: ...mevcut gecekondu olgusunun yeniden yapılandırılması konusu...

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimarlık lisans öğrencileri

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kent ilçesi-gecekondu bölgesi

Ölçek: SOSYAL / Kentin mekansal kimliği, Kentin sosyal kimliği

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Dönüşüm

1992-Bursa Büyükşehir Belediyesi Cumhuriyet Alanı ve Atatürk Caddesi Düzenlemesi

Amaç, Konu ve Hedefler: cumhuriyet alanında yapılacak altgeçit çıkışları ve yeni ulaşım uygulaması göz önüne alınarak Yıldırım Beyazıt altgeçidi düşünülen meydan saati tasarımı işi.

Yarışmanın amacı; Bursa'nın simgesel bir meydanı olan cumhuriyet Alanı'nın yeni master planı doğrultusunda çağdaş teknoloji ve sanat anlayışı ile tarihi mimarlık değerlerine uyum gösterecek uygulanabilir çözümler bulmak ve güzel sanatları teşvik etmektir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: TMMOB üyesi

İstenenler:

Yeni ulaşım planına göre düzenlenmiş trafik şeritlerinin, otobüs ve dolmuş durakları yerlerinin korunması,

Orhangazi Meydanı mevcut durumunun korunması,

Düzenleme alanında mevcut olan anıt çınar ağaçları ile mevcut olan diğer ağaçlar korunacak,...

- 1/500 ölçekli Yıldırım Beyazıt Altgeçidi batısı-Setbaşı Köprüsü Sonu Arası Düzenleme Planı
- 1/100 ölçekli Cumhuriyet Alanı Düzenlemesi
- 1/50 ölçekli meydan saati
- 1/20 ölçekli meydan saati sistem detayı,
- 1/20, 1/10, 1/5 ölçekli şehir mobilyaları

Yarışma süresi: ~4 ay

Değerlendirme:

Yer: Bursa

Konum: Kent merkezi-cadde düzenlemesi

Ölçek: FİZİKSEL/ İşlevsel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Düzenleme(Ulaşım)

1992-Denizli Belediyesi İncilipınar Kültürparkı ve Kültür Sitesi

Amaç ,Konu ve Hedefler: ilimizin ekonomik, sosyal, kültürel yapısı hızlı bir gelişme içindedir. Bu özelliği nedeniyle kültürel faaliyetlerin çok belirgin bir canlılık taşıdığı görülmektedir. Mevcut tesislerimiz bu canlılığa cevap verecek kapasitede değildir. Mini-fuar diyebileceğimiz bir kültürpark içinde gerçekleştirilmesi düşünülmektedir. Bu parkın içinde çeşitli kültürel tesisler de yer alacaktır.

Verilen ağaç r l vesine göre mevcut ağaçları koruyacak ve yeşil dokuyu geliştirecek bir peyzaj düzenlemesi yapılacaktır.

Rekreasyonel olanaklar düşünülecek ve bu alana getirilecek kültür tesisleriyle ilgili yapıların uyumuna  zen gösterilecektir. Yapıların özellikle mevcut doğa ve  vre boyutuna uyumlu bir peyzaj oluşturmaları esastır.

Yarışma Şekli: Bölgesel

Yarışmacı: TMMOB Denizli Temsilciliğinde veya İzmir şubesinde kayıtlı olmaları

İstenenler:

- 1/1000  l ekli  vre ile ilişkiyi gösteren yarışma alanı imar planı teklifi,
- 1/500 ölçekte kentsel tasarım projesi(tüm planlama alanı ve  vresini),
- 1/200 ölçekte planlar.

Yarışma süresi: ~2 ay

Değerlendirme:

Yer: Denizli

Konum: Kent merkezi-park

Ölçek: SOSYAL/Kültürel, F ZİKSEL/ İşlevsel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Düzenleme (rekreasyonel)

1992-Mimar Sinan Anıtı ve  vre Düzenlemesi  ğrenci Proje Yarışması

Amaç, Konu ve Hedefler: Mimar Sinan Anıtı'nın da bulunduğu alanın, çeşitli etkinliklere olanak tanıyacak şekilde yeniden düzenlenmesi.

Alanda yer alması düşünülen etkinlikler tören, konser, açık hava sergileme, yarışma ve oyunlar ve  niversite gençliğinin gereksinim duyabileceği diğ r etkinlikler

olabilir. Yarışmacılar bu alanda yer almasını uygun buldukları etkinlikler için gerekli fiziksel ortamları ve açık mekanları kendileri öğreneceklerdir.

Yarışmanın amacı, mimarlık öğrencilerinin mezun olmadan önce mesleğin uygulamasına yakın düşünmeye teşvik etmek,...

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: mimarlık bölümü öğrencileri, 1990 yılı ve daha sonrasında diploma almış yüksek lisans öğrencileri,

Peyzaj mimarlığı, endüstri ürünleri tasarımı şehir ve bölge planlama bölümü öğrencileri de bu ekiplerde yer alabilir.

İstenenler:

- *Düzenlenmesi istenilen alanda zemin kotunda kapalı mekan yapılmayacaktır.*
- *Mevcut bitki örtüsünün korunmasına özen gösterilecektir.*
- *Malzeme sınırlaması getirilmemiştir.*
- *1/200 ölçekli vaziyet planı*

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kent merkezi-anıt ve çevresi

Ölçek: SOSYAL/ Kültürel, anlamsal, sembolik

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Düzenleme

1993-Akdeniz Gençlik-Kültür ve Sanat Parkı Çevre Düzenlemesi

Amaç, Konu ve Hedefler: Yarışmanın amacı; günün mimarlık, kentsel tasarım, peyzaj ve kültür anlayışlarına uygun çözümleri bulmak ve güzel sanatları teşvik etmektir.

Alanı tarifleyen doğal yapı (falez) ve tarihi kent(Kale içi) strüktürü ile görsel ilişkilerin kurulması beklenmektedir.

Kültür, sanat konusunda altyapı eksiği olduğu muhakkaktır. Bu eksikliği gidermek en büyük hedeflerimizden birisidir.

Kent ölçeğinde yapılmış bir anket çalışmasında, Antalyalıların büyük çoğunlukla planlama alanında yapılaşma istemedikleri ve alanın kültür işleviyle desteklenen, rekreasyon işlevi yüklenmesini arzu ettikleri anlaşılmıştır.

Yarışmacıların alana işlevsel destek ve yaşamsal kimlik kazandırabilecek program araştırmaları yapmaları arzu edilmektedir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Ekip başı TMMOB üyesi

Toplam Alan: 24 ha.

İstenenler:

- 1/500 ölçekli Yerleşim planı (kentsel tasarım ölçeği)
- 1/500 ölçekli kapalı kullanımlara ait zemin kat ve arazi düzenleme planı.
- 1/100 ya da daha üst ölçeklerde öneri kullanımların mimari projeleri.

Yarışma süresi: ~3 ay

Değerlendirme:

Yer: Antalya

Konum: Kent omurgası-

Ölçek: SOSYAL /Kültürel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel İmaj, kentsel kimlik

1993-Ankara Merkezi İş Alanı (Kuzeybatı Kesimi, Kaçıkçı Bostanları)

Planlama ve Geliştirme Proje Yarışması

Amaç, Konu ve Hedefler: *Ulus merkezinin kuzeybatısında, Kazıkçı Bostanları olarak bilinen alanda, yeni merkez işlevlerine bağlı olarak fiziksel dokuya ilişkin dönüşüm süreçlerinin ve proje paketlerinin tanımlanması ve yeni bir tasarım dilinin geliştirilmesi, bu yarışmanın konusunu oluşturmaktadır.*

Yarışmacılardan üst ölçekte bu alanının kent ile olan ilişkilerini irdelemesi, orta ölçekte yakın çevredeki Atatürk Orman Çifliği, Atatürk Kültür Merkezi, SSK alanı, Askeri alan ve ulaşım sistemleri ile ilişkileri kurması beklenmektedir.

Alt ölçekte ise, Ankara'nın merkezi iş alanlarının bir parçası olarak yeniden düzenlenmesi istenen yarışma alanına ilişkin arazi kullanımı ve eylem yapısının

tanımlanması, mülkiyet düzeninin dönüşümü, alt proje paketlerinin saptanması, finans modellerinin irdelenmesi ve altyapı ilişkilerinin kurulmasına yönelik süreçlerin geliştirilmesi istenmektedir. Paralel olarak, alanın fiziksel yapısına ilişkin kararlar, geliştirilen süreçlerden yola çıkan yeni tasarım dillerinin oluşturulmasına yönelmelidir. Bu bağlamda alanın kimliği, imgeleri, kent ile kurduğu simgesel ilişkileri, dönüşüm süreçleri ile birlikte tasarlanmalıdır.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar, şehir plancısı

İstenenler:

Üst, orta ve alt ölçeklerde;

- 2025 kent makraformu önerileri,
- planlama alanı yakın çevresi ve planlama alanına ilişkin 'hedefler', 'problemler', 'olanaklar', ve 'olasılıklar' tartışılmıştır.

Buna göre; yarışmacılardan istenenler;

- 1/50000 ölçekte planlama alanının kent içindeki yerinin irdelenmesi

(kent'in başkent olarak yüklenebileceği işlevler, makro arazi kararları, gelişme hedefleri, ulaşım sistemi, merkez kademelenmesindeki yeri, simgesel değerlerine bağlı olarak planlama alanının kent içindeki yerinin irdelenmesi)

- 1/5000 ölçekte planlama alanının yakın çevre içindeki yerinin irdelenmesi, alan içi ile dışı arasındaki ilişkilerin kurulması ve önerilerin geliştirilmesi
- 1/2000 ölçekte planlama alanına ilişkin öneriler

(planlama alanına ilişkin olarak:

işlevsel yapı: merkezi iş alanı işlevlerinin yatay(zemin) ve düşey(üst kat) dağılımı

fiziksel yapı: alana girişler, alan içi ulaşım, yaya dolaşımı,...

tasarım ilkeleri: mekansal yapı, imgeler, görsel öğeler, vistalar, peyzaj ilkeleri,...

eylem ve proje alanları yatırımların dağılımı, mülkiyet dönüşümleri örgütlenme, uygulama politikaları zamanlama ilkeleri)

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kentin geleneksel merkezi-kentin modern merkezi

Ölçek: FİZİKSEL/ Fonksiyonel/İşlevsel, EKONOMİK/ Bölgesel kalkınma

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Dönüşüm

1993-Güzel Ankara Projesi Kent Girişleri Düzenlemesi (İzmir Girişi)

Amaç, Konu ve Hedefler: Ankara'nın yeniden ele alınması düşünülen kent girişlerinin biri olarak İzmir Girişi İçin; koridor boyunca imgesel ve sembolik değerler,...üretilmesi bu yarışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Yarışma Şekli:

Yarışmacı: Ekip başı - T.M.M.O.B.üyesi

İstenenler:

- 1/25.000 ölçekli Koridor Boyu Genel Kararlar Şeması, (planlama ölçeği)
- 1/5.000 ölçekli Yarışma alanı ve yakın çevresi planı, (kentsel tasarım ölçeği)
- 1/500 ölçekli Yerleşim planı(kentsel tasarım ölçeği)
- ... arazide korunacak değiştirilecek ve değiştirilecek özelliklere ilişkin kararlar, arazi-yapı ilişkileri, bitkisel tasarım önerileri, plastik öge ve yapı formları belirtilecek.
- 1/200 ölçekli Plastik öge (mimari ölçek)

Yarışma süresi: ~3,5 ay

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kent girişi-

Ölçek: SOSYAL /İmgesel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel İmaj

1993-Söğüt Ertuğrul Gazi Kültür Merkezi ve Çevre Düzenlemesi

Amaç, Konu ve Hedefler: Türk insanını Anadolu'da yerleşik düzene geçerek devlet kurmasının ilk adımı olan söğüt ve onunla özdeşleşen Osmanlı Devleti'nin ilk beyi Ertuğrul Gazi'nin adına 1299'dan beri hemen her yıl yinelenen tören ve geleneksel etkinlikleri değerlendirmek, yapılacak Kültür Merkezi ve çevresinin düzenlenmesinde

yöresel mimari ve doğal niteliklerin çağdaş bir yorumla ele alınmasına olanak sağlamak ve güzel sanatları teşvik etmektir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar

İstenenler:

- Planlanması istenen yapı adasının tümünü içeren ve açık alan düzenlemesi ile yapı ilişkilerini gösteren 1/500 ölçekli vaziyet planı (**kentsel tasarım ölçeği**)
- 1/200 ölçekli proje (**mimari ölçek**)

Değerlendirme:

Yer: Bursa-Söğüt

Konum: Kent ilçesi-kültür merkezi ve çevresi

Ölçek: SOSYAL / Simgesel, Kültürel, Tarihsel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Kimlik

1995-Çankaya Belediyesi Hizmet Binası ve Çevre Düzenlemesi

***Amaç, Konu ve Hedefler:** ... günümüz kültür, sanat, mimarlık anlayışlarına uygun, özgün çözümlere varmak ve güzel sanatlara özendirmektir.*

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: T.M.M.O.B.üyesi

İstenenler:

- 1/500 ölçekli vaziyet planı. Çevre düzenlemesi/peyzaj) projesi(**kentsel tasarım ölçeği**)
- 1/200 ölçekli kat planları (**mimari ölçek**)

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: kent merkezi- belediye hizmet binası ve çevresi

Ölçek: SOSYAL /İmgesel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel İmaj

1996-Bağcılar Meydan Düzenlemesi ve Kentsel Tasarımı

Amaç, Konu ve Hedefler: Bağcılar Meydanının çağdaş kent kullanımı donatıları ile teşhizi, ulaşım düzenlemesine ait sanat yapılarının tespiti, ticari bir merkez olarak yer altı mekan düzenlenmesi, dinlenme ve manzara terasları, aktif yeşil alan düzenlemesi, otopark imkanlarının üretimi, estetik mekan organizasyonu vb. kent donatıları ile fonksiyonel kent tasarımı

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: mimar, şehir plancısı

Toplam Alan: 1.35 ha

İstenenler:

- 1/200 ölçekli zemin kat planları ve alan düzenlemesi,

Değerlendirme:

Yer: İstanbul

Konum: Kent ilçe-meydan

Ölçek: FİZİKSEL/ Fonksiyonel, Görsel-Estetik, Mekansal Yapı

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Düzenleme

1996-Bandırma Çin Çukuru Kent Merkezi

Amaç, Konu ve Hedefler: Yarışmanın amacı, şehrin ticari, kültürel, eğlence, otopark gibi ihtiyaçlarını karşılayacak günün mimarlık, mühendislik ve sanat anlayışına uygun, işletme ve ilk tesis maliyetleri yönünden en ekonomik çözümleri bulmak ve güzel sanatları teşvik etmektir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar

Toplam Alan: 20.000 m²

İstenenler:

- 1/500 ölçekli vaziyet planı, planlar (**kentsel tasarım ölçeği**) (**mimari ölçek**)

Değerlendirme:**Yer:****Konum:** Kent Merkezi-**Ölçek:** SOSYAL / Kültürel, FİZİKSEL/Alt yapısal hizmet, EKONOMİK**Ekolojik Yaklaşım:** Yok.**Kentsel Yenileme****1996-Gaziantep Merkezi Hal Bölgesi Kentsel Tasarımı**

*...Sit dokusu içinde yer alan ve kentin perakende ticaret merkezini oluşturan bu bölgede tarihsel ve kültürel mirası **çağdaş işlevlerle** birleştiren bir **dönüşüme** gereksinim vardır.*

Amaç, Konu ve Hedefler: Yarışmanın konusu, Gaziantep'te işlevini yitirerek yıkılan merkezi hal binasının bulunduğu bölgenin korunup geliştirilmesine yönelik bir kentsel ve mimari tasarım çalışmasıdır.

Bu çalışma ile merkez işlevini son yıllarda yitiren proje alanının ve bu alandaki tarihi yapıların ve dokunun yeniden canlandırılarak kent yaşamı ile bütünleştirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece bir yandan, eskiyen bir kent bölgesinin kentsel kimliğe de katkıda bulunacak biçimde geliştirilmesi öngörülmürken bir yandan da; tarih bilincinin gelişmesine katkı hedef alınmaktadır. Bu genel amaca ulaşmak için:

Projenin...kentsel rantı,...kullanıcı ve yatırımcılara yönelik yerel örgütlenme becerisini değerlendirerek kendini finanse edebilmesi,

Kentin kültürel, toplumsal ve ekonomik yapısı ile uyumlu gerçekleştirilebilir öneriler getirebilmesi,...öngörülmektedir.

Yarışmacılar;... tarihi yapıların üstlenecekleri işlevleri tanımlayacak, koruma-geliştirme öneriler getirecek, yarışma alanı çeperinde korunacak imar adaları ile ilgili gabari önerisi getirecektir.

Yarışma Şekli: Ulusal**Yarışmacı:** T.M.M.O.B. Mimarlar Odası veya Şehir Plancıları Odası üyesi

İstenenler:

- 1/1000 ölçekli plan: Yarışma alanının, çevre ile etkileşimini değerlendiren bir pafta,
- 1/500 ölçekli kentsel tasarım: Araç, yaya ulaşımı açık-kapalı kullanım alanları, mevcut ve öneri işlevler

Değerlendirme:**Yer:** Gaziantep**Konum:** Kent Merkezi-hal bölgesi**Ölçek:** EKONOMİK, SOSYAL /Tarihsel, Kültürel**Ekolojik Yaklaşım:** Yok.**Kentsel Dönüşüm, Kentsel Koruma****Konya Büyükşehir Belediyesi Karatay Kent Merkezi*****Jüri Raporu:***

Konya'nın Büyükşehir statüsüne geçmesiyle, yeni kurulan İlçe Belediyeleri, yeni merkezler geliştirme, eylemine girmişlerdir. Bu bağlamda düzenleme alanının bu doğrultuda talepleri olmuştur. Yarışma alanı ve çevresinin tamamen yenilenmesi hedef alınmaktadır. Bu planla, kentin sosyal, ekonomik ve fiziki açıdan gerileyen bu bölgesinin değişim ve dönüşümü ön görülmektedir...

Yarışma Şekli: Ulusal***Toplam Alan:*** -***Yarışmacı:*** T.M.M.O.B. Mimarlar Odası üyesi**İstenenler:**

- 1/500 ölçekli 'kapalı ve açık kullanımların' zemin kat planları ile peyzaj ve ulaşım planları
- ...alandaki değişen tüm kotlar, su ve yeşil öğeler, saçak ve gölgelikler vb. gösterilecektir.

Değerlendirme:**Yer:**Konya-Karatay**Konum:** Kent İlçesi-Düzenleme Sahası ve çevresi**Ölçek:** EKONOMİK, SOSYAL, FİZİKSEL/fonksiyonel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Yenileme, Kentsel Dönüşüm, Kentsel Değişim

1997-Isparta Belediyesi Çarşamba Pazarı Kentsel Tasarımı

***Amaç, Konu ve Hedefler:** Isparta Belediyesi kent merkezindeki Çarşamba Pazarı alanının kentsel tasarımı ve mimari projelerinin elde edilmesi işi yarışma konusudur.*

***Yarışma Şekli:** Ulusal*

***Yarışmacı:** T.M.M.O.B. Mimarlar Odası üyesi*

***Toplam Alan:** 73.000 m²*

İstenenler:

Mimari projeler ve alan düzenlemesi;

- *1/1000 ölçekli Vaziyet planı (kentsel tasarım ölçeği)*
- *1/500 ölçekli Kat planları (mimari ölçek)*

Değerlendirme:

Yer:Isparta

Konum: Kent Merkezi-Pazar alanı

Ölçek: EKONOMİK, FİZİKSEL/fonksiyonel

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Yenileme

1998-Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Fikir Proje Yarışması

***Amaç, Konu ve Hedefler, İstenenler:** Fikir ve tasarım yarışması, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı önümüzdeki bin yıla insanlar ve insan-doğ arasında barışın her anlam ve boyutta düşünüldüğü, duyumsandığı ve yaşandığı bir çevre olarak hazırlamak istemektedir. Barış Parkı'nın temel hedefi, etkin barış girişimlerini, uyumluluğu ve barışseverliği güçlendirmek ve yüceltmek olmaktadır. Doğal, kültürel ve tarihi miras insanlık adına korunmalı ve barış fikrini güçlendirmek amacıyla bunları bütünleştiren senaryolarda kullanılabilmelidir. Park kimliğinin yeniden kurulmasında, tarihsel, doğal, arkeolojik, kültürel ve insani değerler gibi özelliklerin de göz önüne alınması gereği vardır. Park, doğal yapısının*

bütünlüğü ve arkeolojik değerleri ile tanınmalı ve fiziki müdahaleler en alt düzeyde tutulmalıdır. Çevre-peyzaj-arazi yapısı-denizi, değiştirmeden/dönüştürmeden, tasarım araçları olarak kullanılmalı; yapılar üretmek yerine, ortamlar/atmosferler yaratmaya yönelmeli; yeni sergileme (diarama, panorama gibi simülasyon teknikleri dahil) türleri ve etkinlik/kullanım biçimleri önerilmelidir.

Yarışma Şekli: Uluslararası

Yarışmacı: Mimar, peyzaj mimarı, kentsel tasarımcı, kent plancısı, bölge plancısı

Toplam Alan: 33.000 ha.

İstenenler:

- 1/25 000 ölçekli Park Ana Planı,
- 1/5000 ölçekli “Odak(problem) alan” planı
- 1/500 ölçekli “odak alan”dan seçilen iki yerin volumetrik çizimleri.

Yarışma süresi: ~9 ay

Değerlendirme:

Yer: Çanakkale-Gelibolu

Konum: kent ilçesi yarımada-Tarihsel ve Stratejik Bölge- park

Ölçek: SOSYAL/Anlamsal, Tarihsel, Kültürel

Ekolojik Yaklaşım: Doğal varlığın korunması

Kentsel Kimlik, Kentsel Koruma

1998-Kayaköy İçin Öğrenci Fikir Proje Yarışması

Amaç ve Hedefler: yarışma Kaya Köyü’nün belleğinin çözümleneceği/çözüleceği, köyün yapısında barındırdığı kavramların sorgulanmasını ve geleceğe tanıklık edecek düşüncelerin ürünleştirilmesini amaçlamaktadır. Beklenen, yarışmacının kafasında kurguladıkları ile buluşma sürecindeki Kaya Köyü deneyimlerini ilişkilendirmesi ve bunu mimari araçlarla ürüne dönüştürmesidir. Bu ürünün Kaya Köyü’nün bugününe ilişkin bir öneri, bir kültürel yorum olması beklenmektedir.

Kaya Köyü’ne ait “dostluk köyü” projesinin yanı sıra, köyün koruma amaçlı imar planının hazırlanması Kültür Bakanlığı’na onaylanmıştır. Ayrıca yörede ekoturizm, eko-planlama, eko-tarım yapılması yönünde çabalar vardır.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimarlık lisans, yüksek lisans öğrencileriyle, lisans eğitimini bitireli en çok 3 yıl olmuş mimarlar

Değerlendirme:

Yer:

Konum: İçi boş, eski bir yerleşim yeri-

Ölçek: SOSYAL/ Tarihsel, Kentin mekansal kimliği

Ekolojik Yaklaşım: yok

Kentsel Kimlik, Kentsel Koruma

2001-Antalya Sobacılar Çarşısı Yenileme, Geliştirme ve İş Merkezi

Amaç ve Hedefler: kent belleğinde önemli bir yeri olan bu alanın; geleneksel ve kültürel değerlerinin de geleceğe aktarılmasını gözeterek mimari çözümlerin bulunması amacıyla,...

Şehir merkezinde koruma bölgesi içine alınmış olan Balbey mahallesine komşu halen geleneksel karakterini koruyan bir alandır.

Çarşının bugün var olan karakterinin zaman içerisinde sürdürülmesini sağlayacak şekilde, kentin ve kentlinin, ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinmelerini dikkate alan program önerileri,

Kentin böylesine önemli ve kritik bir noktasında yer alan yarışma alanının içerisinde, yapı yüksekliği, yaklaşma sınırı ve emsal katsayıları gibi sınırlayıcı kriterleri yarışmacıların kendi yaklaşım ve duyarlılıkları doğrultusunda kendilerinin oluşturması beklenmektedir.

Yarışma Şekli: Bölgesel

Yarışmacı: ekip başının Antalya Mimarlar Odasına kayıtlı olması

İstenenler:

- 1/500 ölçekli vaziyet planı
- 1/200 ölçekli kat planları
- 1/20 ölçekli sistem detayı

Değerlendirme:**Yer:** Antalya**Konum:** Kent Merkezi-çarşı**Ölçek:** EKONOMİK, SOSYAL/Kültürel**Ekolojik Yaklaşım:** yok**Kentsel Yenileme****2001-Bursa Kültürpark ve Çevresinin Planlama ve Tasarımı**

***Amaç ve Hedefler:** Reşat Oyal Kültürpark'ı yeniden düzenlenmesi gereken çok önemli bir planlama alanı olarak belirlemektedir. Kültürpark geçmişte kendisini canlı kılan fuar, hayvanat bahçesi gibi bazı işlevlerin kentsel gelişim süreci içinde yeni yerlerine taşınmaları ile boşalan binaların çoğu zaman spontane ve eklektik bir biçimde kullanılması ile anlamsal bütünlüğünü yitirmiş, köhnemiştir. Bu nedenlerle kimliksiz, uyumsuz, üslupsuz bir yapı stoğu ve onları birbirine bağlayan karmaşık, okunaksız bir yol dokusu ortaya çıkmıştır. Kültürpark'ı ana doğal varlığını koruyarak geliştirebilecek, yakın çevresi ile ele alıp irdeleyecek, yeni kentsel işlevlerle donatacak, planlama ve tasarım süreçlerine gereksinme vardır. Kentin sosyal, ekonomik, ve kültürel yaşamına katkıda bulunacak şekilde düzenlenmesi..*

Yarışmanın amacı, "Bursa şehrinin 21. yüzyıl içinde geçireceği transformasyon dikkate alınarak, Kültürpark alanının ve yakın çevresinin bütünleşik bir planlama yaklaşımı ile ele alınıp, çözülmesi, mimarlık, kentsel tasarım ve peyzaj mimarlığı bağlamında çağdaş bir düzenlemeye kavuşturulması"dır. Kültürpark alınının doğal ve rekreatif özelliklerinin geliştirilmesinin yanı sıra; spontane ve zaman içerisinde farklı amaçlara hizmet etmek üzere yapılaşmış ve kaybedilmiş alanların yeniden kazanılarak kent yaşamına katkı verecek şekilde değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Böylece geliştirilecek kentsel yeşil alanın, yaratılacak rekreasyon potansiyeli ile her türlü sağlıklı yaşam aktivitelerine olanak sağlaması; aynı zamanda kültürel ve benzeri kamu hizmetlerini de sunması, çevresi ile rasyonel kurgulanmış yaya ve sınırlı servis trafiğini olanaklı kılması beklenmektedir.

Gerçekleştirilecek yarışma ile Reşat Oyal Kültürpark'ı ve yakın çevresinin kent bütünü ve metropol alan ile ilişkileri, ulaşım, işlevlendirme bağlamında sorgulanarak, sağlıklı dönüşüm projelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Yarışma kapsamında kamu alanlarının değerlendirilmesi ve özel mülkiyet sorunlarının çözümüne ilişkin geliştirme modellerinin oluşturulması da hedeflenmektedir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar, Şehir plancısı, Peyzaj mimarı,

Toplam Alan: 400.000 (40 ha.)m²

İstenenler:

Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması iç ve dış sınır olmak üzere iki aşamalı alan tasarımını içermektedir. Yarışmacılar yeni fonksiyon önerileri geliştirebilirler. Bu alanlarla ilgili öneriler 1/2000 ölçeğinde istenecektir.(karar ölçeği) Fikir önerilerine ait açılımlar ve detaylar 1/1000 ölçekte verilecektir.(tasarım ölçeği)

- 1/2000 ölçekli Yarışma Alanı(Yakın Çevre Alanları ile İlişkilendirilmiş) Düzenleme Projesi (**planlama ölçeği**)
- 1/1000 ölçekli Yarışma Alanı(Merinos Fabrika Alanı ve Tubitak Alanı hariç) Düzenleme Projesi (**planlama ölçeği**)
- 1/500 ölçekli Kültürpark Düzenleme Projesi (**kentsel tasarım ölçeği**)
- 1/200 Peyzaj Uygulama Projesi (**mimari ölçek**)
- 1/200 Kültürpark Kültür ve Sanat Evi mimari projesi (**mimari ölçek**)

Değerlendirme:

Yer:Bursa

Konum: Kent Merkezi-kültürpark

Ölçek: EKONOMİK, SOSYAL/Kültürel

Ekolojik Yaklaşım: Doğal varlığın korunması ve geliştirilmesi, doğal ve rekreatif özelliklerinin geliştirilmesi

Kentsel Yenileme, Kentsel Dönüşüm

2001-İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadıköy Meydanı Haydarpaşa-Harem Çevresi Kentsel Tasarımı

Amaç ve Hedefler: *İstanbul'un zaman içerisinde uğradığı hızlı nüfus artışı ve fiziksel büyüme kamusal mekanlarda fonksiyonel ve estetik bozulmalara neden olmuştur. Bu durum kamusal mekanların yeniden tanımlanması ve tasarlanması zorunluluğunu getirmiştir. Harem, Haydarpaşa Garı çevresi ve Kadıköy Meydanı İstanbul'un doğu Yakasındaki bu tür değişimin en sorunlu örneklerinden birini oluşturmaktadır. Harem' den başlayıp, Mühürdar dolgu alanına kadar uzanan alan, pek çok fonksiyonu bir arada bulundurmaktadır. Deniz, kara, demiryolu terminal noktalarının bulunduğu alan metropolün gelişimine planlı bir şekilde adapte olamamış; bu durum, alanın son yapılan planlar doğrultusunda yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır.*

- *Tüm üst ölçekli plan kararlarını irdeleyip yeniden değerlendiren,*
- *Proje alanının yakın ve uzak çevre ile bütünleşmesini sağlamaya yönelik yeni mekansal düzenleme ve işlevsel ilişkileri kuran,*
- *Kartal'dan Moda'ya ve diğer tarafta Üsküdar'dan Harem'e kadar uygulanmış ya da projeleri hazırlanmış sahil düzenlemelerini irdeleyerek proje alanı ile ilişkilendiren,*
- *Proje alanı ulaşım altyapısını üst ölçekli plan kararları doğrultusunda irdeleyip yeniden oluşturan,*
- *Anadolu yakasının en önemli merkezlerinden biri olan Kadıköy iskele Meydanı ve yakın çevresine yeni bir kimlik kazandıran,*
- *Proje alanının kaybolan tarihsel ve kültürel kimlik değerlerinin yeniden ön plana çıkarılmasını sağlayan,*
- *Güzel sanatları teşvik eden,*
- *Planlama çalışmalarına veri teşkil eden,*

Kentsel dönüşüm fikir projeleri elde etmektir.

Yarışma Şekli: *Ulusal*

Yarışmacı: *T.M.M.O.B. Mimarlar Odası veya Şehir Plancıları Odası üyesi*

İstenenler: Yarışma alanı A ve B olmak üzere iki zona ayrılmıştır. A zonu Haydarpaşa Limanından başlayıp Mühürdar dolgu alanında biten alandır. B zonu Harem’ den başlayıp Haydarpaşa Gümrüğü’nde son bulan alandır. Bu zonlarda, zonlar arası ilişkiler, dönüşüm stratejileri ve programları, koruma kararları, proje alanının deniz ve çevresiyle ilişkileri ile bütünleşmesi, aşağıda belirtilen ölçekte gösterilecektir.

- 1/50.000 ölçekli halihazır haritalar üzerinde proje alanının Metropol ile ilişkilerini gösterir şema, **(planlama ölçeği)**
- 1/25.000 ölçekli halihazır haritalar üzerinde proje alanının Anadolu yakası ile çevre ilişkilerini, projenin sistem şemasını gösterir pafta, **(planlama ölçeği)**
- 1/5000 ölçekli arazi kullanım kararları, ulaşım ana kararlarının yer aldığı plan, **(planlama ölçeği)**
- 1/2000 ölçekli ulaşım şeması, **(planlama ölçeği)**

Değişik ulaşım türlerine ait güzergahlar, ulaşım altyapı kademelenmesi, yaya alanları, transfer merkezleri, trafik akım yönleri, bekleme yerleri ve park alanları, duraklar ve istasyonları v.b.

- 1/2000 ölçekli zonları, yakın etki alanını da göz önünde bulunduran dönüşüm stratejileri ve genel senaryo kararları **(planlama ölçeği)**
- 1/2000 ölçekli yeşil alanlar, **(planlama ölçeği)**
- 1/1000 ölçekli A ve B zonlarını kapsayan kentsel tasarım projesi, **(kentsel tasarım ölçeği)**
- 1/500 ölçekli, A zonuna ait kentsel tasarım projesi, **(kentsel tasarım ölçeği)**

Yarışma süresi: 120gün(4 ay)

Değerlendirme:

Yer: İstanbul

Konum: Kent Merkezi-meydan

Ölçek: SOSYAL/Kültürel, FİZİKSEL/fonksiyonel, estetik

Ekolojik Yaklaşım: Yok

Kentsel Kimlik/ tarihsel-kültürel, Kentsel Dönüşüm

2001-İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Fikir Yarışması

Amaç ve Hedefler: Yarışmanın amacı, İzmir Liman Bölgesindeki kentsel mekan ve mimari karakterin geliştirilmesinde yararlanılacak fikirler elde etmek kente daha çağdaş bir imaj kazandırmak ve İzmir'in gelişen uluslararası statüsü içinde liman bölgesinde yeni bir kent merkezi oluşturmaktır.

Halen 3 milyon olan ve on yıl içinde 4 milyona ulaşması beklenen nüfus büyüklüğü ile İzmir, 21. yüzyılın ilk on yılı içinde ticari ve ekonomik statüsüne geliştirmeyi hedeflemektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, kentin bu dönüşümünü sağlayacak büyük ölçekli projeler öngörmektedir. Bu yarışmadan elde edilecek sonuçların, kentin fizyonomisini büyük ölçüde geliştirecek ve değiştirecek daha ayrıntılı projelerin hazırlanmasına bir temel oluşturması beklenmektedir.

Mevcut yük terminali yeniden yapılandırılarak bir dinlence-eğlence alanına dönüştürülecektir.

Günümüzdeki Türk kenti görünümünün karakteristik fizyonomisi içinde liman bölgesinde gerçekleştirilecek geliştirme çalışmalarına, gerek işlevsel gerekse görsel açıdan, önemli bir rol düşecektir. Büyükşehir Belediyesi'nin beklentisi de gerek planlama yeteneği gerekse fiziksel cazibesinin vereceği ilhamla, gelişme için güçlü bir inisiyatif elde etmektir. Böylelikle yarışma alanı, zaman içinde kentin yeni yüzünü yaratacak merkezi kentsel alan olacaktır. Burası bir iş, ticaret, yönetim kültür ve dinlence alanı olacaktır. Geliştirilmesi öngörülen iki küçük alan dışında konut yerleşmeleri olmayacaktır.

Yarışma alanında yer alması beklenen başlıca işlevler:

- Koruma (korunması gereken tescilli binalar)
- Liman Bölgesi (yolcu limanı korunacaktır, yük limanı kaldırılacak burası bir dinlence alanı olarak yeniden düzenlenecektir)
- Ticaret ve İş Merkezi
- Alış-veriş Merkezi
- Yönetim, Tören Alanları ve Temsili Alanlar
- Kamusal Yeşil Alanlar
- Kültür
- Toplantı Merkezi

- Konut Bölgesi
- Helikopter Pisti
- Park Yeri

Yarışma Şekli: Uluslararası

Yarışmacı: Mimar, kent plancısı

Toplam Alan: 500 ha.

İstenenler:

- 1/2500 ölçekli planlamanın kavramsal yaklaşımını gösterir harita (**planlama ölçeği**)
- 1/500 ölçekli toplantı merkezi, yolcu limanı, eski sanayi yapıları çevresindeki kültürel etkinlik alanı/alanları, kıyıdaki parklar, yönetim merkezi gibi bazı odak noktalarının mekansal düzenlemesini gösterir çalışma (**kentsel tasarım ölçeği**) (**mimari ölçek**)

Yarışma süresi: ~7 ay

Değerlendirme:

Yer: İzmir

Konum: Kent Liman Bölgesi-yeni kent merkezi

Ölçek: EKONOMİK, SOSYAL/Kültürel, FİZİKSEL/fonksiyonel, estetik

Ekolojik Yaklaşım: Var.(...çevresel ve iklimsel koşullara saygı,)

Kentsel İmaj, Kentsel Kimlik, Kentsel Dönüşüm

2002-Antalya Tarihsel Karaalioğlu Park Belediye Binası ve Çevresi Kentsel Tasarım ve Koruma

Amaç ve Hedefler: Cumhuriyet' in modernleşme sürecinin ilk dönemlerinden önemli bir planlama örneği olarak günümüze dek yaşamını sürdürebilmiş olan Karaalioğlu Parkı, döneminin açık alan düzenleme ilkelerinin tanığı olmasının yanı sıra, "erken Cumhuriyet Dönemi" mimari ürünlerinin varlığı ile de önemli ve korunmaya değerdir. 1940'lı yılların kentsel yaşamının fiziksel tanığı olan bu açık mekan-mimari ürün birlikteliği, zaman içinde yapıla gelen müdahaleler ile belirli bir oranda özgün niteliklerini yitirmiştir. Bu yarışmanın ana amacı, I.ve III. Derece Doğal Sit Alanı olarak korunmaya değer bulunduğu bu alanın bir bütün olarak algılanması,

değerlendirilmesi ve gelecek kuşaklara hangi biçimde aktarılacağına ana çerçevesinin kurulmasıdır.

Bu projedeki temel beklenti, söz konusu kent parçasının yeniden hayata geçirilmesini amaçlayan koruma esaslı bir alanın projelendirilmesidir. Bu nedenle sınırları belirlenmiş çevrede açık alan, yapı alanları, mimari üst yapı öğeleri ve diğer çevre ile ilgili kararların ne şekilde oluşturulacağına açıklanması önemlidir.

Mevcut tarihi nitelikli yapılara ve yok olmuş tarihe ilişkin olarak çağdaş koruma geliştirme yeniden yapma önerilerinin geliştirilmeye çalışılması ve “Kentsel Belleğin Canlandırılması”, alanın kimliksiz ek yapılardan arındırılması, mevcut peyzaj değerleri ve bitki örtüsünün korunup geliştirilerek sert-yumuşak zemin oranının yeniden değerlendirilmesi, elde edilecek yeni alanlara çağdaş bir peyzaj dilinin kazandırılması, alanı yaşatacak uygun yeni işlevlerin ve bu işlevleri kapsayan çağdaş bir mimari dilin oluşturulması, alanın kentle mekansal, işlevsel bağlarının daha güçlü olarak kurulması sorunları yarışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar, danışman olarak şehir plancısı, peyzaj mimarı, restorasyon uzmanı

Toplam Alan: -

İstenenler:

- Kentsel konum ve çevreyle ilişkiler: 1/1000(**planlama ölçeği**)

Parkin kentsel açık-yeşil sistem içindeki yeri ve önemi değerlendirilerek, tasarım alanının çevre ile işlevsel ilişkileri, araç-yaya ulaşım-dolaşım bağlantıları, toplu taşıma durakları ve yakın çevrede öngörülebilecek olası otopark alanları ile ilişkileri düzenlenecektir.

- Kentsel tasarım ve peyzaj projesi: 1/500(**kentsel tasarım ölçeği**)

Tüm alanı kapsayacak şekilde bütünleşik zemin planı çizilecektir.

Projede iç-dış mekan kullanımları ve açık-yeşil alan düzenlemeleri ölçeğin gerektirdiği ayrıntıda, tasarımın içerdiği tüm düşünceleri ve koruma-geliştirme kararlarını ifade edecek şekilde gösterilecektir.

- Mimari projeler: 1/200(**mimari ölçek**)

Yarışma süresi: ~3 ay

Değerlendirme:**Yer:** Antalya**Konum:** Kent Merkezi-park**Ölçek:** SOSYAL/Kültürel-tarihsel**Ekolojik Yaklaşım:** Yok.(Mevcut peyzaj değerleri ve bitki örtüsünün korunup geliştirilerek sert-yumuşak zemin oranının yeniden değerlendirilmesi düşüncesi var.)**Kentsel Belleğin Canlandırılması/Kentsel Canlandırma, Kentsel Kimlik, Kentsel Koruma****2002-TMMOB Mimarlar Odası Depreme Uyarlı Yerleşmeler Mimari Fikir****Proje Yarışması**

Amaç ve Hedefler:...deprem koşullarına uyarlı yerleşme ve yapı tasarımları geliştirme, ... kentleşmemizi yeniden düşünmek ve kentlerimizi ve yapılarımızı sürdürülebilir bir çevre için yeniden tasarlamak. Yarışmanın amacı deprem tehdidinin gerektirdiği kent yenilemelerine yol gösterecek mimari fikirlerin elde edilmesi, tartışılması ve sergilenmesidir.

Yarışma Şekli: Ulusal**Yarışmacı:** Mimar**İstenenler:**

Kent Yerleşik Alanı: ..ulaşım dokusu olabildiği kadar korunarak, bir veya birkaç ada, imar hükümleri yok sayılarak depreme uyarlı bir **kentsel tasarım** geliştirilecektir.

Önerilen yerleşme içinden seçilecek bir yapının depreme uyarlılığını sağlayan mimari tasarım, yapı sistemi ve malzeme kullanımı, önerilen yerleşme modeli 1/1000 ve 1/500 ölçekli çizimler. Yapı için ölçek serbest

Kent çevresi ..topografya dikkate alınarak, mevcut yerleşim dokusu ve imar hükümleri yok sayılarak depreme uyarlı bir kentsel tasarım geliştirilecektir. Önerilen yerleşme modeli 1/1000 ve 1/500 ölçekli çizimler. Yapı için ölçek serbest

Yarışma süresi: ~2 ay

Değerlendirme:

Konum: İstanbul/Kadıköy Belediyesi sınırları içindeki veya başka bir bölgesindeki bir alan veya Türkiye'nin başka bir kentinden eş değer bir alan.

Ölçek:FİZİKSEL

Ekolojik Yaklaşım: Yok

Sürdürülebilir Kentleşme

2002-Kuğulu Park ve Yakın Çevresi

Amaç ve Hedefler: Alanda mevcut 279 ağaç ve çalının, yer ve konumları 1/200 ölçekli plan üzerinde belirlenmiş, Kuğulupark bitki envanteri çizelgesi ile birlikte ekte verilmiştir. Envanter çizelgesinde; koruma altındaki *Populus alba L.* Populasyonu yanı sıra, idarece korunması gerekli görülen bitkiler ile kaldırılması ya da transplantasyonu uygun görülenlere ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Bu envanterden; bitkisel doku oluşumu, gelişimi ve yönetim planının hazırlanması sürecinde yararlanılması ve Kavaklıdere vadisinin bu son parçasını yaşatacak önlemlerin alınması yarışmacılardan beklenmektedir.

Kentin diğer yerlerinden de kolaylıkla erişilen Kuğulu Park, simgesel önemine karşın klasik bir park kimliğindedir. Parkın kendi niteliklerinden çok, konumu ve adı ön plana çıkmaktadır. Hem bir odak noktasıdır, hem de kuğu kuşlarının varlığıyla ünlenmiştir, ancak mekansal niteliklerinin yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Proje alanı ile birlikte, yakın çevre yaya sistemlerine ilişkin bitkisel ve yapısal peyzaj önerileri de beklenmektedir.

Yakın gelecekte parkın nasıl bir kimliğe kavuşturulacağına ilişkin öneriler yukarıdaki daha nesnel verilerle birlikte değerlendirilmelidir. Günümüz peyzaj anlayışları bu tür parkları kimi zaman bir kentsel sahne olarak yorumlamakta, kim zaman kültürel bağlamlara gönderme yapmaktadır. Doğa yeniden yorumlanmakta, yeni biçimler verilmektedir. Soyut ve özgün yaklaşımlar doğayla içindeki nesneleri yeni anlayışlarla bir araya getirmekte ve biçimlendirmektedir..bu yeni yaklaşımlar içinde Parkın doğal varlığının da sürdürülmesi istenmektedir.

Yarışma Şekli: Ulusal

İstenenler:

- *1/1000 ölçekli Plan*

yarışma alanının bağlamı, çevredeki kullanım ve değerler, yaklaşım ve girişler, yaya geçitleri, otobüs ve taksi durakları, yarışmacıların alanı nasıl algıladıkları ve nasıl yorumladıklarına ilişkin ifadeler, (planlama ölçeği)

- *1/500 ölçekli Plan*

proje alanının çok yakı çevresi, kavşaklardaki yaya çözümleri, yalın çevreden proje alanına bakışlar, (kentsel tasarım ölçeği)

- *1/200 ölçekli Plan*

yarışma alanının tümü (mimari ölçek)

bu ölçekte proje alnına komşu açık alanlar ve yapılara olan tavır, müdahaleler, mimari ve peyzaj mimarlığına yönelik çözümlemeler, yaya, taşıt, bisiklet vb. ulaşım çözümleri, toplu taşın durakları, vb. öneriler birbirinin bütünleyicisi olacak şekilde hazırlanacaktır.

Değerlendirme:

Yer: Ankara

Konum: Kent Merkezi-park

Ölçek: SOSYAL/İmgesel-Sembolik, DOĞAL/Ekolojik

Ekolojik Yaklaşım: Var.(... koruma altındaki Populus alba L. Populasyonu uygun görülenlere ilişkin bitkisel doku oluşumu, gelişimi ve yönetim konseptinin belirlenmesi, Kuğulu park ve hayvan varlığının değerlendirilmesi, parkın doğal varlığının sürdürülmesi)

Kentsel Simge, Kentsel Park Kimliği,

2003-Ankara Büyükşehir Belediyesi 50. Yıl Parkı ve Şehitler Anıtı Kompleksi***Amaç ve Hedefler:***

- *Ankaralı şehitler adına mimari öğeden/öğelerden soyut simgesel plastik tasarımlara kadar anlatım dili olan ve 16 hektarlık alanın tümünü göz önünde bulunduran bir anıt ve kompleksinin düzenlenmesi;*
- *Kentsel tasarım ve mimarlık, peyzaj düzenleme kararları ile alanın geliştirilmesi/dönüştürülmesi,*

- *Parkın kentsel tasarım açısından anıt ve kompleksi ile bir bütün olarak ele alınması,*
- *Park içinde şehit isimlerinin de sergilenebileceği bir tasarım bütünlüğünün sağlanması,*
- *Anıt ve kompleksinin şehitlerin anısına saygılı olarak onları simgeleyecek boyutlarda, gece gündüz algılanabilir olması,*
- *Yarışma alanının yakın çevre halkına hizmet eden/edecek açık dinlenme ve sportif faaliyetlere yer vermesi yanında anıt ve yan tesisleri ile semt ölçeğinden kent parkı niteliğine kavuşturulması ve yeni neslin tarih bilincini geliştirmesine yardımcı olması,*
- *Park genelinde getirilecek yapısal elemanlarla mevcut yeşil çevresi ile ilişkileri de irdelenerek, planlama, kentse tasarım, mimarlık peyzaj mimarlığı ve plastik sanat uzmanlarının ortak çalışmasını teşvik edecek bütünlük projeler elde etmek hedeflenmiştir.*

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı, plastik sanat uzmanı

Toplam Alan: 40 ha.

İstenenler:

- *1/5000 ölçekli İşlevsel Plan (Toplam 40 ha.lık yarışma alanının tümüyle ilgili kararlar)*

Yarışma alanı, yakın çevresindeki kentsel kullanımlar bütünü içinde değerlendirilecek ve yakın çevresinden bu alana ulaşım irdelenecektir. Bu ölçekte “Anıt”ın Ankara’nın imgeleri/simgeleri ile olan etkileşimini gösteren kavramsal düşünceler ile temel ilkeler gösterilecek, ayrıca Park’ın gecekondularla kaplı olan bölümleri için konut ve diğer işlevlere ait fikir düzeyinde dönüşümler önerilecektir.

(planlama ölçeği)

- *1/1000 Vaziyet Planı (16 ha.lık alanda)*

Bu ölçeğin gerektirdiği düzeyde planlama ilkeleri, işlevsel ve fiziksel kararlara göstertilecektir. (planlama ölçeği)

- *1/500 ölçekli Düzenlemeler (16 ha.lık alanda)*

Öneri ve mevcut kotlar, Koruma ve güvenlik, Tören alanıyla birlikte düşünülecek meydan ve oturma yerleri, oturma ve seyir terasları, Çocuk oyun alanı/alanları, su

elemanı/elemanları, Gezi yolları ve gölgeleme elemanları, Ulaşım(yaya ve taşıt yolları ile otoparklar), Mevcut ve önerilecek yeşil doku, Her türlü bitkilendirme, Işıklandırma ve altyapı elemanları ile Her türlü ilan, yön levhası, yerleri gösterilecektir. (kentsel tasarım ölçeği)

- *1/200 Projeler (Anıt kompleksine ilişkin vaziyet planı, planlar) (mimari ölçek)*

Değerlendirme:

Yer: Ankara-park

Konum: Kent Merkezi

Ölçek: SOSYAL/İmgesel-Sembolik,

Ekolojik Yaklaşım: Mevcut değerlerin korunması, geliştirilmesi

Kentsel Simge, Kentsel Park Kimliği, Kentsel Dönüşüm

2003-Ankara Büyükşehir Belediyesi Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Yıl Kuruluş Yıldönümü Anıt Kompleksi ve Parkı

Amaç ve Hedefler:

- *Osmanlı İmparatorluğu'nu simgeleyecek mimari öğeden/öğelerden, soyut simgesel plastik tasarımlara kadar anlatım dili olan ve yaklaşık 70 ha.lık alanın tümünü göz önünde bulunduran bir anıt kompleksi ile parkın düzenlenmesi;*
- *Kentsel tasarım, mimarlık ve peyzaj planlama kararları ile alanın geliştirilmesi/dönüştürülmesi,*
- *Parkın, kentsel tasarım ilkeleri açısından anıt ve kompleksi ile bir bütün olarak ele alınması,*
- *Park içinde Osmanlı Padişahlarının isimlerinin de sergilenebileceği bir tasarım bütünlüğünün sağlanması, Anıt ve kompleksinin Osmanlı İmparatorluğu'nun anısına saygılı olarak onları simgeleyecek boyutlarda, gece gündüz algılanabilir olması,*
- *Yarışma alanının yakın çevre halkına hizmet eden/edecek açık dinlenme ve sportif faaliyetlere yer vermesi yanında anıt ve yan tesisleri ile semt*

ölçeğinden kent parkı niteliğine kavuşturulması ve yeni neslin tarih bilincini geliştirmesine yardımcı olması,

- *Park genelinde, getirilecek yapısal elemanlarla mevcut topografyayı koruyacak şekilde bir tasarımın gerçekleştirilmesi,*
- *Park alanının yeşil dokusu ile çevre, kitle, yeşil dokuları arasında organik bağın kurulması ve eko-sistemsel bütünlüğün sağlanmasıdır.*

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: *Mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı, plastik sanat uzmanı*

Toplam Alan: 70 ha.

İstenenler:

- *1/5000 ölçekli İşlevsel Plan (yarışma alanının tümüyle ilgili kararlar);*

Yarışma alanı, yakın çevresindeki kentsel kullanımlar bütünü içinde değerlendirilecek ve yakın çevresinden bu alana ulaşım irdelenecektir. Bu ölçekte “Anıt”ın Ankara’nın imgeleri/simgeleri ile olan etkileşimini gösteren kavramsal düşünceler ile temel ilkeler gösterilecektir. (planlama ölçeği)

- *1/2000 ölçekli Alan kullanımı(landuse) ve Yakın Çevre İlişki Planı;*

bu planda ulaşım, dolaşım ilişkileri, anıt ve kompleksi ile rekreasyonel kullanımların şema gösterimleri verilecektir. (planlama ölçeği)

- *1/1000 ölçekli Vaziyet Planı (Alanın tümü için)*

Ölçeğin gerektirdiği kentsel tasarım, mimari ve peyzaj planlama ilkeleri, işlevsel ve fiziksel kararlara göstertilecektir. (kentsel tasarım ölçeği)

- *1/500 ölçekli Anıt kompleksi ve Yakın Çevresi Planı(Mimari ve Peyzaj planlaması)*

Öneri ve mevcut kotlar, Koruma ve güvenlik, Anıt ve kompleksi, Tören alanıyla birlikte düşünülecek meydan ve oturma yerleri, Oturma ve seyir terasları, Çocuk oyun alanı/alanları, Su elemanı/elemanları, Gezi yolları ve gölgeleme elemanları, Ulaşım, dolaşım ve otoparklar, Mevcut ve önerilecek yeşil doku(kitle, kuşak ve koridor ağaçlaması gibi genel ilkeler), (kentsel tasarım ölçeği)

- *1/200 ölçekli Anıt ve Kompleksi ve Çevresi (mimari ölçek)*

Değerlendirme:**Yer:** Ankara**Konum:** Kent Merkezi-park**Ölçek:** SOSYAL/İmgesel, DOĞAL/Ekolojik**Ekolojik Yaklaşım:** Var**Kentsel Simge, Kentsel Park Kimliği, Kentsel Dönüşüm****2004-Pananos Plajı Kentsel Tasarımı**

***Amaç,Konu ve Hedefler:**... gerek alanın sahip olduğu doğal çevre değerlerinin ve gerekse planda öngörülen kullanım türünün rekabet yoluyla geliştirilmesi,*

... imar planlarında “Büyük Kentsel Yeşil Alan”olarak düzenlenmiş olan alanın, plajla birlikte bir bütün olarak düzenlenmesinin yapılmasını sağlayacak, bölgenin sahip olduğu doğal değerlerin korunmasına katkı yapacak ve bunun yanında konaklama amaçlı turizm tesislerinden bağımsız, halka tümüyle açık bir plaj ve çağdaş bir rekreasyon alanının elde edilmesini sağlayacak projeyi elde etmek amaçlanmaktadır.

Selçuk, çevre yerleşmeler ve turizm merkezine hizmet verecek bir rekreasyon alanının, başta kıyı kullanımı olmak üzere çevresindeki diğer kullanım alanları ile bütünleştirilerek oluşturulması,

Bölgenin doğal flora ve faunasına uygun bir yaklaşım anlayışı ile uygun ortamın oluşturulmasına yönelik önerilerin geliştirilmesi,

Park bütünselliği içinde, mevcut durumu da gözeten, alanı estetik ve fonksiyonel olarak da değerlendiren önerilerin elde edilmesi,

Sürdürülebilirlik çerçevesinde, alanın işletme ve yönetim modelinin belirlenmesi beklenmektedir.

Pamucak bölgesi, güney bölümünde turizm amaçlı yapılaşmaların başladığı, hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının uygulamaya geçirilmesi sonrasında Türkiye’nin sayılı turizm bölgelerinden biri olması beklenen bir alandır.

Yarışma alanı genel olarak aynı zamanda alanın kaynak oluşturan ve birbirini tamamlayan üç farklı bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki, kumsal bölümüdür.

Alan içindeki bir diğer farklı bölüm, sulak alanlardır.

Alan içindeki üçüncü farklı bölüm, doğal bitki örtüsüne sahip olan, toprak derinliği düşük yer yer kayalık ve bu sırtların etekleridir.

Bu çerçeve içinde amaç; imar planlarında “büyük kentsel yeşil alan” olarak düzenlenmiş olan alanda, plajla birlikte bir bütün olarak düzenlemenin yapılmasını sağlayacak, bölgenin sahip olduğu doğal değerlerin korunmasına katkı yapacak ve bunun yanında konaklama amaçlı turizm tesislerinden bağımsız, halka tümüyle açık bir plaj ve çağdaş bir rekreasyon alanının elde edilmesini sağlayacak projeyi elde etmektir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı

Toplam Alan: 103 ha.

İstenenler:

- 1/500 ölçekli proje (mimari ve peyzaj mimarlığına yönelik çözümlemeler, yaya, taşıt, bisiklet vb. ulaşım çözümleri, toplu taşın durakları vb. öneriler, birbirinin bütünleyicisi olacak şekilde hazırlanacaktır. Arazi plastiği, tesviye kotları, dolaşımlar, kent mobilyaları, donatılar ve diğer elemanlar ölçeğin gerektirdiği ayrıntıda projede gösterilecektir. Bitki kitle oluşumu, estetik ve fonksiyonel ilişkiler kurulacak biçimde, uygun görülen bitki tür ve boylarına göre bitkilerin yer ve miktarları projede belirtilecektir.
- 1/200 ölçekli proje(tasarımda kullanılan bütün malzeme türleri, bitkiler, arazi kotları)

Değerlendirme:

Yer:İzmir-Selçuk

Konum: Kent ilçe merkezi 10 km. uzaklıkta plaj bölgesi-rekreasyonel

Ölçek: EKONOMİK/turizm amaçlı bölgesel kalkınma, SOSYAL/Kültürel, DOĞAL/Ekolojik

Ekolojik Yaklaşım: Var

Kentsel Yenileme

2005-Eski Başiskele Köprülü Kavşağı Ulaşım Sistemi Ve Çevre Düzenlemesi

Fikir Projesi Yarışması

Amaç ve Hedefler: Eski Başiskele Köprülü Kavşağı bölge ölçeğindeki trafik yoğunlaşması ve metropolün hızla gelişmesi sürecinde ihtiyaca cevap vermekte yetersiz kalmıştır. Özellikle Bursa yönünde giriş ve çıkışlarda ve merkez girişinde yaşanan problemlerin kısa sürede çözümlenmesi gerekmektedir.

Kent merkezi ile kıyı aktivitelerinin yaya bağlantısı, trafik sirkülasyonu ile iç içe bir kaos yaşamaktadır.

Bölgede var olan dar(merdivenli) yaya köprüsü(üst geçit) ise güç aşıldığından,..

Ayrıca İzmit bir kıyı kenti olmasına rağmen kıyıya ulaşamamaktadır.

Bugünkü konumu ile araçlı ve yaya trafik hareketleri olarak Eski Başiskele Köprülü Kavşağı'nda yaşana kaos ve fiziki mekan kent imajını olumsuz etkilemektedir.

Beklenen; ulaşım alt yapısını üst ölçekli plan karaları doğrultusunda irdeleyerek, yakın ve uzak çevre ile uyumunu sağlamaya yönelik işlevsel ilişkilerin kurulması ve böylece mekansal düzenlemeye varılmasıdır. Bu bağlamda;

Uzun süre için kavşağın araçlı trafik kapasitesinin arttırılabilmesi, kesintisiz trafik akışının sağlanması,

Kent merkezi ile fuar arasındaki geçişin rekreatif unsurların öne çıktığı bir yaşam ortamında düzenlenmesi,

İzmit kent imajını çağdaş bir perspektifte güçlendiren estetik değerlerin vurgulanması,

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: İnşaat mühendisi, mimarlar, şehir plancısı, harita mühendisi, peyzaj mimarı

İstenenler:

- 1/1000 ölçekli çevre düzenini ifade eden vaziyet planı
- 1/500 plan

Yarışma süresi: ~2,5 ay(75gün)

Değerlendirme:

Yer: İzmit

Konum: Kent Merkezi ana güzergahı-kavşak düzenleme

Ölçek: FİZİKSEL/Altyapısal

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Düzenleme (Ulaşım)

2005-Konyaaltı Belediyesi Kent Meydanı Fikir Proje Yarışması

Amaç ve Hedefler: Antalya'nın batı kıyısında, doğal, kültürel ve kentsel çevre unsurları ile bütünleşecek, kent kimliğini vurgulayacak, görsel kalitenin artırılmasını, kentte yaşayan insanların sosyal ve kültürel birlikteliklerini sağlayacak bir odak noktası oluşturmak, Antalya kentinde eksikliği duyulan çağdaş bir kent meydanı kazandırmak ve güzel sanatları teşvik etmektir.

Proje ile öngörülecek kullanımlar Konyaaltı sahilini tamamlayan, deniz kullanımına da yönelik, insanları sosyal-kültürel birliktelikler için bir arada toplayabilecek özelliklere sahip, büyük organizasyonlara olanak verecek; Atatürk büstü kaidesi ve çevresi, sosyal etkinliklerin yapılacağı toplantı/tören mekanı, konser, sergi, yiyecek içecek birimlerinin olduğu kapalı ve açık alanlar, aktif yeşil alanlar ile günlük yaşamda insanların buluşma noktası olacak ve onlara hizmet edecek nitelikte olmalıdır. Aynı kapsamda alanın düzenlemesi ile oluşacak araç parkı ihtiyacının saptanarak, projede yarışmacı tarafından çözümü beklenmektedir.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı

Toplam Alan: 67.500 m²

İstenenler:

- 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı önerisi(**planlama ölçeği**)
- 1/500 ölçekli meydanı ve çevre ile ilişkisini anlatan kentsel tasarım projesi(**kentsel tasarım ölçeği**) (**mimari ölçek**)

Değerlendirme:

Yer: Antalya

Konum: Kent plaj bölgesi-meydan

Ölçek: EKONOMİK/Turizm amaçlı, SOSYAL/Kültürel, FİZİKSEL/Estetik

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Kimlik, Kentsel İmaj

2005-Mimarlar Odası 50. Yıl Parkı” Proje Yarışması

Amaç, Konu ve Hedefler: parkların dinamik bir ortama dönüşmesi ve dinamik bir ortam olarak şekillenmesi önemsenmektedir. Doğa/doğal ve yapılı çevrenin birlikteliğinde yeni açılımlara kucak açmak, gelenek ve keşiften aynı anda yararlanmak, kentsel buluşma mekanları yaratmak, aktif bir araçsallıkla doğanın kent yaşamıyla buluşmasına ön ayak olmak hedeflenmektedir. Parklarda açık ve yeşil alanlarda yeniden yorumlanan doğa, kültürel gelişimin bir aracı olarak, gündelik yaşamı farklılaştırıp, kentsel yaşamı renklendirmektedir.

Bugünün park anlayışı, parkların tematik bir çerçeve içerisinde ele alınmasını, mekansal niteliklerinin bu yönde biçimlendirilmesini öngörmektedir.

Yarışmacı: ekip başı mimar

Toplam Alan: 2.5 ha.

İstenenler:

Araç trafiğine müdahale etmeden yakın çevreden alana yaya yaklaşımlar ve dolaşım sistemi, yaya geçişleri ve duraklar yarışma kapsamında ele alınmalıdır. Park tasarımı ile birlikte yakın çevre yaya sistemlerine ilişkin bitkisel ve yapısal peyzaj önerileri de beklenmektedir. Bu nedenle, yakın çevreden alana girişler, alanın algılatılmasına ilişkin önerilerin geliştirilmesi düşünülmelidir.

Mimarlık mesleğini tanıtacak açık ve yarı açık sergi mekanları ve /veya alanları, gündelik yaşamın gereksinimlerine yanıt veren açık ve yarı açık dinlenme ve eğlenme mekanları ve/veya alanları, park içi dolaşım ağı, bitki alanları, simgesel öğeler vb. beklenmektedir.

- 1/1000 ölçekli plan(yarışmacıların alanı nasıl algıladıkları ve nasıl yorumladıkları ve ilişkin ifadelerle, kent ile ilişkiler ve yaklaşımlar, çevredeki kullanım ve değerler, yaklaşım ve girişler, yaya geçitleri, otobüs ve taksi durakları bu ölçekte verilecektir.)
- 1/500 ölçekli plan (yarışma alanının konsepti, tasarlanması beklenen açık v yarı açık mekan ve alanların düzenlenmesi bu ölçekte ele alınacaktır.
- 1/200 ölçekli planlar

Yarışma süresi: ~3 ay

Değerlendirme:**Yer:** Kayseri**Konum:** Kent merkezi –park**Ölçek:** SOSYAL/Kültürel, sembolik,**Ekolojik Yaklaşım:** yok**Kentsel imaj****2005-Antalya Kent Merkezi Doğu Garajı Ve Halk Pazarı Alanı Düzenlemesi****Mimari Proje Yarışması**

Amaç,Konu ve Hedefler: Doğu Garajı alanında günümüzde sergilenen alışveriş düzeninin artık her yönü ile olağanüstü yozlaştığı gözlenmektedir. Bu bölgeye özgün geleneksel “halk pazarı” işlevinin, çağdaş donanım ve anlayışla yeniden canlandırılarak kente kazandırılması, Antalya kent kimliğinin zenginleşmesine katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Doğu garajı ve halk Pazarı Alanı da, Antalya’nın tarihi kent merkezinin bir parçası ve merkezin son gelişme odaklarından birisidir. Bu nedenle, çağdaş bir yapılanma ile ‘Halk Pazarı’ ve onun işlevlerini bütünleyen diğer kullanımlar, kent merkezinde oluşan yoğun yapılı çevreye karşın, alışverişle birlikte kültürel ve diğer sosyal fonksiyonların da birlikte yer alacağı açık, yarı-açık ve kapalı mekanların düzenlenmesinin bu yarışmanın amacına uygun olacağı düşünülmektedir. Özetle, Antalya’da yakın zamana kadar geçerli olan halk pazarı geleneğinin, yeniden canlandırılarak daha çağdaş mekanlarda sürdürülmesi bu yarışmanın önemli hedefi olmaktadır.

Yarışma Şekli: Ulusal**Yarışmacı:** Mimar, şehir plancısı**Toplam Alan:**21.573 m2**İstenenler:**

- 1/2000 ve 1/1000 ölçekli planlardan da yararlanarak,yerleşme ve tasarım kriterlerini açıklayan Kavramsal Plan Şeması (Kent merkezi ile kaleiçi bağlantıları ve proje alanının kent trafiği ile olan ilişkisi de ifade edilecektir.)
(planlama ölçeği)

- 1/1000 ölçekli vaziyet planı(Alana ve yapılara yaklaşımları, giriş çıkışları ve çevre düzenleme kararlarını, kavşak çözüm önerileri) (**kentsel tasarım ölçeği**)
- 1/500 ölçekli zemin kat planında yakın çevre ilişkileri(**mimari ölçek**)
- 1/200 ölçekli kat planları(**mimari ölçek**)

Değerlendirme:

Yer: Antalya

Konum: Kent merkezi bitişiği-garaj ve pazar

Ölçek: FİZİKSEL/ Fonksiyonel, SOSYAL/Kültürel,

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Kimlik, Kentsel Yenileme

2005-Bursa Kaplıkaya Rekreatyon Vadisi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması

Amaç ve Hedefler: Yarışmanın amacı, Yıldırım Belediyesi tarafından, Kaplıkaya mahallesinde Kaplıkaya Rekreatyon Vadisi olarak yapıp, kentlilik bilinci ışığında, ilçeye yeni bir kent kimliğini vurgulayacak, kentte görsel kalitenin artırılarak, insanların, sosyal ve kültürel aktivitelerinde birlikteliklerini sağlayacak bir odak noktası oluşturmaktır. Proje ile öngörülecek kullanımlar, Bursa'nın, Yıldırım'ın ihtiyacına ve kullanımına da yönelik, insanları sosyal-kültürel birliktelikler için bir arada toplayabilecek özelliklere sahip, büyük organizasyonlara olanak verecek; sosyal etkinliklerin yapılacağı toplantı / tören mekanı, konser, sergi, yiyecek içecek birimlerinin olduğu kapalı ve açık alanlar, aktif yeşil alanlar ile günlük yaşamda insanların buluşma noktası olacak ve onlara hizmet edecek nitelikte olmalıdır.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: *Mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı*

Toplam Alan: 200.000 m²

İstenenler:

- 1/1000 ölçekli kentsel tasarım projesi (Kaplıkaya Rekreatyon Vadisi alanının tümünü)

içeren peyzaj, mimari yapı ve çevre ilişkisini ifade edecek plan çizilecektir.)
(kentsel tasarım ölçeği)

- *1/500 ölçekli yarışma alanı kentsel tasarım projesi (temel tasarım kararlarının*

ifadesini zayıflatacak, gereksiz ayrıntılara girilmemesi önerilmektedir). **(kentsel tasarım ölçeği)**

- *1/200 ölçekli mimari projeler* **(mimari ölçek)**

Yarışma süresi: ~3 ay

Değerlendirme:

Yer: Bursa

Konum: Kent rekreasyon alanı-rekreasyon düzenleme

Ölçek: FİZİKSEL/ Fonksiyonel,SOSYAL/Kültürel,

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Kimlik, Kentsel İmaj

2005-Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışması

Amaç ve Hedefler: Bursa kent merkezi, kentin tarihi dokusu ve çevresinde yoğunlaşmıştır. Kent merkezinin tarihi doku içinde yer almasının merkez yapısı içinde üstünlükleri olmakla birlikte, gelişmenin denetimsizliği sonunda tarihi merkezin tahrip olması sonuçlarını da beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda kentin eski merkeze bağlı olarak tek merkezli olarak gelişmesi kent içi ulaşım da sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle Bursa merkez kullanımı üst ölçekli planlarda merkezin devamı olan ve Santral Garaja kadar uzanan aks ve çevresinde önerilmektedir.

Santral Garaj alanı, kent merkezinin kuzeye doğru gelişmesiyle yeni oluşacak kent merkezi ve onun çevresindeki yakın proje alanları ile birlikte çok önemli ve anlamlı bir görev üstlenmektedir. Farklı ulaşım sistemlerinin yakın çevresinde olması ve yoğun bir yaya aksının bulunması, ticari kullanımlar, küçük sanatlar, bürolar ve kamu hizmetlerinin yer alması, kent içinde kolayca ulaşılabilir bir alan olması, bu alanda yapılacak düzenlemenin önemini arttırmaktadır.

Kentin gelişmesi ve büyümesi sonucu artan, açık alan ve meydan gereksinimini karşılamak amacıyla bu alanın düzenlenmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır; Kısa sürede gerçekleştirilmesi hedeflenen projede, kent içinde simgesel bir odak noktası oluşturulması, yakın çevresi ile birlikte İnsanların yaşamını kolaylaştırması ve çeşitli eylemlerini sürdürebilmeleri için gerekli iç dış mekanların, estetik ve işlevsel yönden en uygun çözümlerle toplumun hizmetine sunulması sağlanacaktır.

Yarışma Şekli: Ulusal

Yarışmacı: Mimar

Toplam Alan: 17 182,88 m²

İstenenler:

- Proje kararlarını ve çevre ilişkilerini 1:5000 ve 1:1000 ölçekli planlarla bağlantılı, **(planlama ölçeği)**
- Ulaşım, yaya, taşıt sistem ve önerilerini içeren 1:1000 ölçekli vaziyet planı, **(planlama ölçeği)**
- 1/500 ölçekli yakın çevre çözümlemeleri, **(kentsel tasarım ölçeği)**
- 1/200 ölçekli mimari avan proje, **(mimari ölçek)**

Yarışma süresi: ~2 ay

Değerlendirme:

Yer: Bursa

Konum: kent merkezi-meydan

Ölçek: FİZİKSEL/,Fonksiyonel, SOSYAL/Simgesel,

Ekolojik Yaklaşım: Yok.

Kentsel Düzenleme

**EK-5 İZMİR, BUCA EVKA-1 TOPLU KONUT BÖLGESİNİN EKOLOJİK
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA İRDELENMESİNE İLİŞKİN
ANALİZ PAFTALARI**

BUCA-EVKA 1 TOPLU KONUT YERLEŞİMİNİN

EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

ÖLÇEK:1/2000

Harita No:1 Kırmızı Katman Analiz Paftası

BUCA-EVKA 1 TOPLU KONUT YERLEŞİMİNİN

EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

ÖLÇEK:1/2000

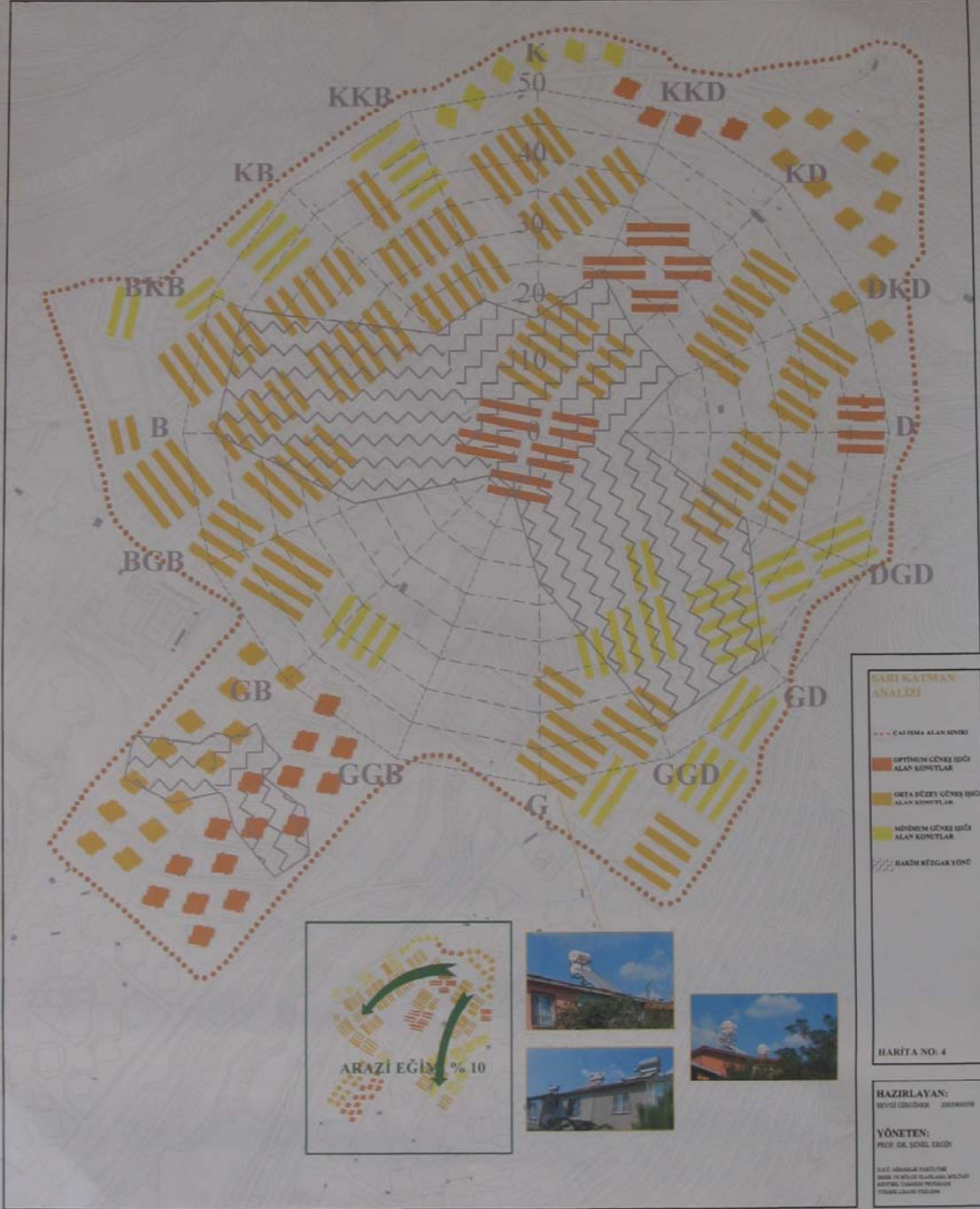
Harita No:2 Yeşil Katman Analiz Paftası

BUCA-EVKA 1 TOPLU KONUT YERLEŞİMİNİN

EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

ÖLÇEK:1/2000

Harita No:4 Sarı Katman Analiz Paftası